ALAIN-FOURNIER

ADSIZ ÜLKE

Çeviri: ÖZDEMİR İNCE

can

"Hava karardığı, komşu çiftliğin köpekleri havlamaya başladığı zaman bizim mutfağın pencerelerinde ışık yanar, ben de eve dönerdim. Annem yemek hazırlıklarına başlamış olurdu. Tavan arasına giden merdivenin üç basamağını çıkar, başımı merdiven korkuluğunun soğuk demirlerine yaslar, sessizce otururdum; onun, ölgün bir mum ışığının aydınlattığı dar mutfakta ateş yakışına bakardım... Ama biri gelip bütün bu dingin çocuk eğlencelerimin hepsini elimden aldı; akşam yemeğine eğilmiş tatlı anne yüzünü benim için aydınlatan mumu üfledi; geceleyin, babam camlı kapıların kepenklerini taktıktan sonra çevresinde mutlu bir aile olarak toplanıp oturduğumuz lambayı söndürdü. Bütün bunları yapan Augustin Meaulnes'dü, öğrencilerin bir süre sonra 'Koca Meaulnes' adını takacakları yatılı öğrenci."

ALAIN-FOURNIER

ADSIZ ÜLKE

Le Grand Meaulnes, Alain-Fournier
© 1981, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1981
4. basım: Nisan 2014, İstanbul
Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası
Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39, Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 26699

ISBN 978-975-07-0053-8

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

ALAIN-FOURNIER

ADSIZ ÜLKE

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Özdemir İnce

can

Asıl adı HENRI-ALBAN FOURNIER olan yazar, 1886'da Fransa'da doğdu. Tamamlanmış tek romanı *Adsız Ülke*, çağdaş klasikler arasında yer alır. Yazarın Orta Fransa'nın ücra bir köyünde geçen mutlu çocukluk yıllarını konu alan bu roman, yitirilmiş sevinçler dünyasına duyulan özlemi yansıtır. *Nouvelle Revue Française* adlı edebiyat dergisinde yayımlanan ve daha sonra kitap haline getirilen bu roman, Goncourt Akademisi Edebiyat Ödülü'ne aday gösterildi. Alain-Fournier, edebiyat eleştirmeni olarak *Paris Journal* adlı gazetede çalışmaya başlayınca André Gide, Paul Claudel gibi isimlerle tanıştı. Eleştirmen Jacques Rivière'le yazışmalarını da kapsayan yapıtlarının büyük bir bölümü ölümünden sonra yayımlanmıştır. R. Gibson tarafından yazılan yaşamöyküsü *The Quest of Alain-Fournier* (Alain-Tournier' nin Arayışı) 1953'te yayımlanmıştır. 1914 yılında Birinci Marne Çarpışması'nda hayatını kaybetmiştir.

ÖZDEMİR İNCE, 1936'da Mersin'de doğdu. 1960'ta, Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü bitirdi. Paris Üniversitesi'ne bağlı Institut des Professeurs de Français à l'Étranger ve Institut de Phonétique'te öğrenim gördü (1965-1966). 1969'da TRT'ye geçti. 1982'de emekli olduktan sonra Can Yayınları ve Telos Yayıncılık'ta editörlük yaptı. Halen *Hürriyet* gazetesinde fıkra yazarıdır. Şiirleri ve eleştirel denemeleri yirmi kadar yabancı dile çevrildi. Şiirleri Fransızca, Bulgarca, Yunanca, İtalyanca ve Makendoncada kitap olarak yayımlandı.

Sunuş

"*Adsız Ülke*, çağdaş edebiyatın belki de
ilk ve biricik klasik kitabıdır."

MARCEL ARLAND
1 Kasım 1938

Elinizdeki roman, yalın, süssüz, içten, durgun su gibi saydam ve sanki biraz daha "çocuksu" bir yapıt. Bu nedenle, insan bir anda Marcel Arland'ın yukarıdaki sözlerini bir abartı, bir dost kayırmacası sanabilir. Ama *Adsız Ülke*'ye girdikçe kahramanlarıyla ortak yanlarımız belirmeye, özlem ve düşlerimiz örtüşmeye başlayınca olağanüstü bir yapıtla karşı karşıya olduğumuzu kavramaya başlarız.

Adsız Ülke, çok genç yaşında, 28'inde ölen Alain-Fournier'nin yazdığı ve yayımlanan tek romanıdır.

Alain-Fournier 3 Ekim 1886'da Orta Fransa'nın Cher ilinde, La Chapelle d'Angillon'da doğdu. Anne ve babası ilkokul öğretmeniydiler. Anne babasının 1890 yılında atandıkları Epineul-le-Fleuriel ise yazarın çocukluğunun geçtiği ve yaşamında büyük etkileri, yaratıcı kişiliğinde ise esin kaynağı olan küçük bir köydür. Alain-Fournier ilk öğrenimini bu köyde yaptı.

Yazarın, mutlu, pırıl pırıl, gönül açıcı bir çocukluğu olduğu söylenemez. Alain-Fournier'nin yazar kişiliğinde önemli bir yer tutan yazışmalarından bu konuda işe yarar ipuçları edinemiyoruz; ancak mutluluktan çok mutsuzluğa yatkın bir iç dünyası olduğunu sezinliyoruz.

Alain-Fournier, ortaöğrenimine Paris'te, Voltaire Lisesi'nde başladı (Ekim 1898). Çok yetenekli, çok başarılı bir öğrenciydi. Her sınıfta, yıl sonunda en başarılı öğrencilere verilen tüm büyük ödülleri kazandı. 1901 yılında denizci olmaya karar verdi ve bunu gerçekleştirmek için Bres Lisesi'ne yazıldı. Burada da başarılı bir öğrenci olmasına karşın, ikinci yılın başlarında, deniz subaylığı düşleri, yerini yazarlık düşlerine bıraktı. Alain-Fournier'nin değişen düşleri kent ve lise değiştirmesini de gerektirdi: Önce Bourges Lisesi'ne, daha sonra da Yüksek Öğretmen Okulu sınavlarına hazırlanmak üzere 1903 yılında Lakanal (Paris) Lisesi'ne girdi. Burada, en yakın arkadaşı olacak ve kız kardeşi Isabelle'le evlenecek olan Jacques Rivière'le (Yazarla, karşılıklı mektuplarının önemli bir yazınsal değeri vardır ve yayınlanmıştır. J. Rivière de yazardır.) karşılaştı.

Lakanal Lisesi öğrencisi Alain-Fournier, 1 Haziran 1905 günü (bu tarihi anıyoruz çünkü yaşamının en önemli günü ve belki de elinizdeki kitabın en önemli nedenidir); "yaşlı bir kadının koluna girmiş, sarışın, uzun boylu bir genç kız" gördü bir gezi yerinde. Birkaç gün sonra, genç kızla konuşma olanağı buldu; ona adını söyledi, tasarılarını, umutlarını, düşlerini anlattı. Ancak daha çocuk denecek yaşta olduklarını ileri süren genç kız, Alain-Fournier'den kendisini bir daha aramamasını istedi; birkaç gün sonra da, tatili bittiği için, geldiği Toulon'a döndü. Alain-Fournier, yürekten bağlandığı, hiçbir zaman unutamadığı, kendisi için sürekli acı kaynağı olarak kalan bu "uzun boylu, sarışın" kızı, *Adsız Ülke*'nin genç kızı Yvonne de Galais'nin kişiliğinde ölümsüzleştirdi. Zaten, kız kardeşi Isabelle ve Jacques Rivière'e yazdığı mektuplarda genç kızı kendi adıyla değil –bir süre sonra– kendi taktığı adla andığı görülür. Yazar, yedi yıl sonra, 2 Mayıs 1912 günü, enistesine yazdığı mektupta şöyle diyor: "Dün, Yvonne de Galais'ye rastlamamın sekizinci yıldönümüydü... Birkaç gün sonra, kız kardeşiyle konuştuğumu ve kitabımı kendisine göndermek niyetinde olduğumu öğrenecek." Yazar, sekiz yıl önce, kısa bir süre görüp vurulduğu genç kızın artık evli ve iki çocuk annesi olduğunu öğrenmesine karşın, Jacques Rivière'e gönderdiği 4 Eylül tarihli mektubunda, "Gerçekten, gerçekten, yeryüzünde bir tek o içimdeki fırtınaları dindirip barış sağlayabilirdi. Ama artık olanaksız," diye yazıyor.

Gene yazarın mektuplarından, "uzun boylu, sarışın" genç kıza olan bağlılığına karşın, elinizdeki kitapta *Valentine* kimliğiyle karşınıza çıkacak olan Jeanne B. ile de ilişki kurduğunu öğreniyoruz.

Alain-Fournier, ilk ve ortaöğrenimde çok parlak bir öğrenci olmasına karşın, Yüksek Öğretmen Okulu giriş sınavlarında başarılı olamadı. Bunun üzerine üniversite öğrenimi yapmaktan vazgeçti. Yaşamını kazanmak için sanat basınında çalıştı. 1912 yılında, ünlü milyoner politikacı Claude Casimir-Perier'nin sekreteri oldu.

Birinci Dünya Savaşı çıkınca, 1914 yılının Ağustos ayında, teğmen rütbesiyle askere alındı ve 22 Eylül 1914 günü cephede vurularak öldü.

"Benim sanat ve edebiyat ilkem: çocukluk."

ALAIN-FOURNIER
22 Ağustos 1906

Alain-Fournier, tek romanını, İngilizcesini geliştirmeye gittiği Londra'da, 1905 yılında tasarlamaya başladı. Anımsarsanız, Yvonne de Galais'ye birkaç ay önce rastlamıştı. Yapıtının adını birkaç kez değiştirdi. Romanı, 1908 yılında yazmaya başladı; sık sık düzeltmeler ve değişiklikler yaptı. Başlangıçta romanda belirgin bir kişilik olmayan "Koca Meaulnes" (romanın Fransızca adı da *Le Grand Meaulnes*'dür) kişiliği 4 Nisan 1910'da kesinleştikten sonra, yapıt akacağı yatağı bulmuş oldu; 1-2 Şubat 1913 günü bitti ve aynı yıl yayımlandı. Kısa zamanda büyük, olağanüstü bir başarı sağladı. "Ne ödül ne de para istiyorum, tek istediğim şey *Le Grand Meaulnes*'ün okunması..." diyordu.

Yazar, romanının sarsıcı bir yalınlıkta, dolaysız ve basit olmasını istiyordu. Bir mektubundan romanında, dünyanın olduğu gibi, tüm yalınlığıyla yer almasını istediğini öğreniyoruz. Sanki yaşamının yalın gerçeği ile düşlerini karıştırıp *Adsız Ülke*'nin gerçek ve düş arasında gidip gelen dünyasını yaratmıştır. Daha önce de Yvonne de Galais ve Valentine örneklerinde de belirttiğimiz gibi, romanında yarattığı hem basit hem de olağanüstü kişiliklerin gerçek yaşamda bir karşılıkları oldu-

ğu gibi, olayın geçtiği yerler de coğrafi ve topografik gerçeklere uygundur. Çocukluk yıllarının geçtiği Epineul, romanda Sainte-Agathe olmuştur; okul kendi okuludur. Gerçek yaşamdan alıntılar, gerçekle örtüşmeler yalnızca bu noktada kalmamaktadır: Öğretmen olan babası, Mösyö Seurel; gene öğretmen olan annesi, François Seurel'in annesi Millie olmuştur. Halaları, amcaları, enişteleri, yengeleri ve bunların çocukları, akraba olarak François Seurel'e ödünç verilmiştir. Ama en ilginç kişilik dağılımı Augustin Meaulnes, François Seurel ve Frantz de Galais arasında yapılmıştır. Bu üç kahraman Alain-Fournier'nin gerçek kişiliğiyle düşlerini paylaşmak için, paylaşarak var olmuşlardır sanki. Üçünde de yazarın gerçekleri ve düşleri vardır. Yeniyetmelik dönemine kadarki yaşamını, hastalıklı, çekingen, içe kapanık François karşılamaktadır; daha sonraki yaşamı, yeniyetmelik çağı, düşçül, serüven düşkünü ve aşk kırgını Frantz ile, sessiz, suskun, inatçı, kararlı, kendine güvenli, sağlam yapılı Augustin arasında pay edilmiştir.

Bir romandan çok bir uzun şiiri andıran bu yapıtın en önemli özelliklerinden biri de erkekler arasındaki sağlam arkadaşlık bağları ve onurlu insan ilişkileridir. Öyle ki, dostlar arasında verilen "söz", yaşamın yerini almakta, ona yön vermektedir. Aslında romanın dönüştürücü düğümü Augustin'in Frantz'a verdiği sözde somutlanmakta, bunun sonucu olarak da Augustin, elinin içinde tuttuğu somut mutluluğa sırtını dönüp "söz"ünden kaynaklanan bir düşsel mutluluğun peşine düşmektedir. Yazar, kişilerini böylesine yönlendirirken çok bilinçlidir. Gene mektuplarından öğrendiğimize göre Alain-Fournier, yeryüzü mutluluğuna inanmamaktadır. Böylesine bir inanç XX. yüzyılın son çeyreğinde çoğumuza ters gelebilir, dahası ters gelmelidir. Ancak unutmamak gerekir ki, romanın yazılışının üzerinden yetmiş yıla yakın bir süre geçmiş, dünya, yaşam koşulları, beğenilerin çoğu ve *insan*, oldukça değişmiştir. Artık insan, içinde yaşadığı ve mutlu olmasına olanak vermeyen somut dünyadan kaçıp imgesel bir dünyaya sığınmak yerine, onu değiştirip yaşanılır bir dünya yapmaya çalışmaktadır. Bu nedenle, romanı okurken bazı durumlar karşısında kuşku duyacak, bazı konuşmaları bıyık altından gülerek dinleyeceksiniz. Ama isterseniz biraz düşünelim: Babalarımızın, annelerimizin, dede ve ninelerimizin gençlik fotoğraflarını gördüğümüz zaman nasıl şaş-

kınlık ve sevgiyle gülümseriz? Evet, dünya değişiyor; yaşam koşulları, yaşam biçimleri değişip yeni biçimler alıyor. Bütün bunlara karşın, insanda, özüne ilişkin ne varsa, tüm saflık ve el değmemişliğiyle kalıyor ya da kalmasını, kalmış olmasını biz istiyoruz. Çünkü bu değerler, bu duygular, bu erdemler insanı, *insanı* ve *uygar insanı* oluşturan öğelerin başında yer almaktadır: sevgi gibi, arkadaşlık gibi, dostluk duygusu, dayanışma, özveri, sevecenlik, dikkat gibi... Bu erdemler, insanın, insanlık tarihinin kirleri, pasları altında kalsalar bile bizim bulundukları yerden çıkarmamız gereken, başköşeye oturtmamız gereken değerlerdir... Bunları *Adsız Ülke*'de bol bol buluyoruz.

Alain-Fournier'nin yapıtının zenginliği, büyüklüğü, ölümsüzlüğü, insanın yalın varlığını, onun gerçek duygularını sergilerken, zaman zaman düş ortamına kaysa bile, gerçekçiliğinden kaynaklanmaktadır. Başta Fransız romanı olmak üzere çağdaş romana yaptığı büyük ve bir oranda sürekli etki, yazarın insanı arayan, "olmaz"ı "olur"a dönüştürmeye adanmış yazınsal seçiminde somutlanmaktadır.

Biliyoruz, belki şu anda, elinizdeki romanın kişilerine benzeyen insanlara, onların davranışlarını tekrarlayacak gençlere rastlamamız biraz güç; ama bütün bunlara karşın, onların romanın satırlarına yansıyan varlıklarında kendimizden bir şeyler bulabiliriz. Bu da insanın ürekkliliğinin bir kanıtı değil midir?

Bir yazar için ne büyük bir başarı!

ÖZDEMİR İNCE

Kız kardeşim Isabelle'e

Birinci bölüm

Yatılı öğrenci

O, bizim eve 189... yılı Kasım ayının bir pazar günü geldi.

Şu anda bizim olmadığı halde "bizim ev" deyip duruyorum nedense. Biz oralardan ayrılalı neredeyse on beş yıl oldu; hiç kuşkusuz bir daha geri dönmeyeceğiz.

Sainte-Agathe Okulu'nun Yüksek Bölümü'nün bulunduğu yapıda oturuyorduk. Bütün öteki öğrenciler gibi benim de Mösyö Seurel diye seslendiğim babam, hem ilkokul öğretmeni yetiştiren Yüksek Bölüm'ü hem de Orta Bölüm'ü yönetiyordu. Annem küçük sınıflarda öğretmenlik yapıyordu.

Kasabanın bir ucunda, upuzun, kırmızı bir evdi, beş camlı kapısını da yabani asmalar örtmüştü; köyden gelince büyük bir kapıdan girilen uçsuz bucaksız avluda üstü örtülü teneffüs yerleri ve çamaşırlık vardı. Kuzey yönde, üç kilometre ötedeki La Gare adlı kasabaya giden, kıyısı parmaklıklı yol; güneyde, arkada, tarlalar, bahçeler ve çayırlar, ta dış mahallelere kadar... Yaşamımın en karmaşık, en tatlı yıllarının geçtiği evin konumu böyleydi işte. Tıpkı dalgaların ıssız bir kayaya çarpıp geri çekilmesi gibi, serüvenlerimizin oradan yola çıkıp yeniden oraya döndüğü ev....

Bir "yer değişimi" rastlantısı, bir müfettiş ya da vali

kararı bizi buraya sürüklemişti. Uzun yıllar önce, tatilin sonuna doğru, bizi götüren köylü arabası önde, eşyalarımız arkada, annemle birlikte küçük, paslı parmaklığın önüne varmıştık. Bahçedeki ağaçlardan şeftali çalan çocuklar, çitin deliklerinden sessizce sıvışıvermişlerdi... Millie diye çağırdığımız, tanıdığım en düzenli, en derli toplu ev kadını olan annem, hemen tozlu saman dolu odalara girmiş ve her "taşınma"da olduğu gibi, böylesine kötü yapılmış bir eve eşyalarımızın kesinlikle sığmayacağına karar vermişti... Üzüntüsünü bana aktarmak için dışarı çıkmıştı. Sıkıntısını bana anlatırken, yolculuk sırasında kirlenmiş yüzümü mendiliyle usulca silmişti. Sonra evi oturulabilir bir duruma sokmak için hangi kapı ve pencerelerin kapatılması gerektiğine karar vermek üzere tekrar içeri girmişti... Bana gelince, başımda kurdeleli kocaman hasır şapkam, bu yabancı avlunun taşlığında bekliyor, kuyunun çevresinde, hangarın altında ne var ne yok diye çekine çekine bakıyordum.

Evle ilk karşılaşmamız böyleydi; belki, hiç değilse ben böyle tasarlıyorum bugün. Çünkü ne zaman Sainte-Agathe'ın avlusundaki bu bekleyiş akşamının anılarını eşeleyecek olsam, hemen başka bekleyişleri ansımaya başlıyorum; iki elim ana kapının demir parmaklıklarına dayalı, cadde tarafından inecek birini sıkıntıyla gözlerken buluyorum kendimi. Tavan arasındaki küçük odamda geçirdiğim ilk geceyi ne zaman gözümün önüne getirmeye kalkışsam, daha o anda başka geceleri ansıyıveririm. Artık yalnız değilimdir bu odada, tedirgin ve dost, kocaman bir gölge, duvarlar boyunca geçip dolaşır. Okul, Martin Baba'nın içinde üç ceviz ağacı bulunan tarlası ve her gün saat dörtten başlayarak ziyaretçi kadınların istila ettiği bahçeden oluşan bütün bu sessiz görünüm, yeniyetmelik çağımızı altüst eden, kaçışıyla bile bizde huzur bırakmayan bir insanın varlığıyla, belleğimde sonsuza dek capcanlı, bambaşka kimliğe bürünmüştür.

Oysa, Meaulnes geldiği sırada on yıldır burada yaşıyorduk.

On beş yaşındaydım. Soğuk bir kasım günüydü, pazardı, sonbaharın kışı düşündüren ilk günüydü. Millie bütün gün, kendisine kış için La Gare'dan bir şapka getirecek olan arabayı beklemişti. Sabahleyin ayini kaçırmıştı. Bense, papazın vaazına kadar öteki çocuklarla birlikte koro yerinde oturmuş, onun yeni şapkası başında içeriye girişini görebilmek için çanlardan tarafa sıkıntıyla bakmıştım.

Öğleden sonra, akşam duasına da yalnız gitmek zorunda kalmıştım. Beni avutmak için, eliyle çocuk giysimi fırçalarken:

"Zaten," demişti, "şu şapka gelmiş bile olsaydı, hiç kuşkusuz bütün pazarımı onu düzeltmeye harcayacaktım."

Kış pazarlarımız çoğunlukla böyle geçerdi zaten. Babam, daha sabahın erken saatlerinde bir sandala binip turnabalığı avlamak için üzeri sisli göle giderdi. Anneme gelince; akşama kadar karanlık odasına çekilip gösterişsiz giysilerini onarmaya çalışırdı. Onun bu karanlık odaya kapanmasının nedeni, kendisi kadar yoksul ama kendisi kadar gururlu bir kadın arkadaşının onu işbaşında yakalamasından korkmasıydı. Bense, akşam ayini bittikten sonra, soğuk yemek odasında kitap okuyarak giysinin kendisine yakışıp yakışmadığını bana sormak için kapıyı açmasını beklerdim.

O pazar, ayinden sonra kilisenin önünde gördüğüm canlı kalabalık hemen eve dönmeyip gecikmeme neden olmuştu. Bir vaftiz töreni için çocuklar kapı sundurmasının altında toplanmışlardı. Kasabanın birçok erkeği ise itfaiyeci ceketlerini giymişler, meydanda silahlarını çatmış, soğuktan titreyerek ve ısınmak için yerlerinde tepinerek Onbaşı Boujardon'un karmakarışık açıklamalarını dinliyorlardı...

Vaftizcilerin kargaşası, bağırıp çağırması, tıpkı yerini

ve gününü şaşırmış bir şenlik borusu gibi birdenbire kesiliverdi; Boujardon ve adamları, silahları çapraz asılmış, yangın tulumbasını tırısa kalkarcasına götürdüler; peşlerinde dört sessiz çocuk, kırağı tutmuş yolun üzerindeki çalı çırpıyı ayakkabılarının kocaman tabanlarıyla ezerek ilk dönemeçte gözden yittiler; ama peşlerinden gitmeyi göze alamadım.

Kasabada, ayyaşların tartışmalarının bir ateşlenip bir dinerek boğuk boğuk yankılandığı Daniel'in kahvesinden başka canlılık kalmamıştı neredeyse. Evimizi köyden ayıran büyük avlunun alçak duvarına sürüne sürüne, geç kaldığım için de biraz sıkıntı duyarak küçük parmaklığa vardım.

Aralıktı küçük parmaklıklı kapı. Bir tuhaflık olduğunu hemen anladım.

Gerçekten de avluya bakan camlı kapılardan en yakını olan yemek salonunun kapısında, kül rengi saçlı bir kadın, eğilmiş, perdelerin arasından içerisini görmeye çalışıyordu. Kısa boyluydu kadın, başında siyah, kadifeden, eski moda bir şapka vardı. Zayıf ve ince yüzünde tedirginlik izleri okunuyordu. Onu görür görmez nedenini bilemediğim bir korkuyla, parmaklıklı kapının önünde, ilk basamakta durdum.

"Tanrım! Nereye gitti bu," diyordu, alçak bir sesle. "Az önce yanımdaydı. Hemencecik evin çevresini dolaştı. Belki de kaçmıştır..."

Her cümlesinden sonra, pencere camına, duyulur duyulmaz şekilde üç kez hafifçe vuruyordu.

Bu bilinmeyen ziyaretçiye kimse gelip kapıyı açmıyordu. Millie, hiç kuşkusuz, La Gare'dan gelmesini beklediği şapkasına sonunda kavuşmuş olmalıydı; hemen kırmızı odaya koşmuş, üzerine eski kurdeleleri, bütün özelliklerini yitirmiş tüyleri yaydığı yatağın yanında şapkacığını söküyor, dikiyor, ona bir biçim vermeye çabalı-

yordu... Gerçekten de, ben ziyaretçi kadının hemen arkasından yemek salonuna girince, annem henüz iyi tutturulamamış pirinç telleri, kurdeleleri ve tüyleri iki eliyle başının üzerinde tutarak ortaya çıktı... Alacakaranlıkta çalışmaktan yorulmuş mavi gözleriyle bana gülümseyerek:

"Bak," diye bağırdı. "Göstermek için seni bekliyordum."

Ama salonun dibindeki büyük koltuğa oturmuş olan kadını görünce şaşkınlıkla duraladı. Başındakini hemencecik çıkartıp orada bulunduğu süre içinde, tersine çevrilmiş bir kuş yuvası gibi kıvrık, sağ kolunun altında, göğsünün üzerinde tuttu.

İki dizinin arasına bir şemsiye ile bir deri çanta sıkıştırmış olan siyah kadife şapkalı kadın, başını hafifçe iki yana sallayarak, konukluğa gelmiş kadınlar gibi dilini şaklatarak konuşmaya başlamıştı. Kendine güvenini yeniden kazanmıştı. Dahası, oğlundan söz ederken takındığı yukarıdan bakan, gizemli hava kafamızı oldukça karıştırmıştı.

Sainte-Agathe'a on dört kilometre uzaklıkta bulunan La Ferté d'Angillon'dan arabayla gelmişler ikisi. Dulmuş ve bize sezdirmeye çalıştığına göre de çok zenginmiş; iki oğlundan küçüğü olan Antoine, bir akşamüzeri, okul dönüşü, kardeşiyle birlikte kirli bir su birikintisinde yıkandığı için hastalanıp ölmüş. Yüksek Bölüm'ün derslerini izlemesi için büyük oğlu Augustin'i bize yatılı vermeye karar vermiş.

Ve hemen, bize getirdiği bu yatılı adayını övmeye başladı. Kuluçka yatağındaki yabani kuşu yitirmiş tavuğun yalvaran, afallamış görünüşü içinde, bir dakika önce, kapının önünde eğilmiş olarak gördüğüm kül rengi saçlı kadını tanıyamıyordum artık.

Oğluna ilişkin olarak hayranlıkla anlattığı şeyler son derece ilginçti: Annesini sevindirmekten hoşlanıyordu

oğlan; kimi zaman, ona sazlar arasında yitmiş sutavuğu ya da yabanördeği yumurtaları getirmek için ırmak kıyısında kilometrelerce yalınayak yürürmüş... Balık avlama sepetleri de kurarmış... Geçen sene koruda, tuzağa yakalanmış bir dişi sülün bulmuş...

Gömleğimi bir parçacık yırtsam bile eve dönmekten ödü kopan ben, Millie'e şaşkınlıkla bakıyordum.

Ama annem dinlemiyordu artık. Hatta kadına susması için işaret bile etti. "Yuva"sını masanın üzerine özenle koyarak birine baskın vermek istermiş gibi sessizce ayağa kalktı...

Gerçekten de, geçen 14 Temmuz Bayramı'ndan artmış olan kararmış havai fişeklerin yığıldığı küçük odada kimin olduğunu bilmediğimiz ayaklar büyük bir güven içinde gidip geliyor, tavanı sarsa sarsa birinci katın karanlık, kocaman ambarlarını arşınlıyor, sonra, kuru ıhlamur ve elma koyduğumuz, kimsenin oturmadığı yan odalara doğru duyulmaz oluyordu.

"Biraz önce aynı gürültüyü dipteki odada da duymuştum," dedi Millie yavaşça, "ama ben senin geldiğini sanmıştım François..."

Kimse karşılık vermedi. Üçümüz de ayaktaydık, yüreklerimiz çarpıyordu. Mutfak merdivenine bakan ambarın kapısı açılınca, birisi merdivenleri inip mutfağı geçti, yemek salonunun karanlık girişinde ortaya çıktı.

"Augustin, sen misin," diye sordu kadın.

On yedi yaşlarında, uzun boylu bir oğlan çocuğuydu. Bastıran gecenin içinde ancak arkaya kaykılmış köylü şapkasını ve öğrenciler gibi beli kemerle sıkılmış siyah gömleğini görebildim önce. Bir de gülümsediğini fark ettim...

Beni fark etti ve kimsenin kendisinden bir açıklama istemesine fırsat bırakmaksızın:

"Bahçeye gelir misin," dedi.

Bir saniye duraksadım. Sonra, Millie'in karşı çıkma-

dığını görünce, kasketimi alıp ona doğru yürüdüm. Mutfak kapısından çıkıp karanlığın artık iyice bastırdığı kapalı teneffüs yerine gittik. Yürürken, günün son ışıklarında, onun köşeli yüzüne, düz burnuna, tüylü üst dudağına bakıyordum.

"Bak," dedi, "senin tavan arasında buldum bunları. Sen hiç bakmıyorsun galiba oralara?"

Kararmış ağaçtan, çark biçiminde bir şey tutuyordu elinde; çevresinde maytabın parçalanmış ateşleme kordonu sallanıyordu; 14 Temmuz'dan kalmış maytaplı güneş ya da ay olmalıydı...

"İki tanesi kullanılabilecek durumda: İstediğimiz zaman ateşleyebiliriz," dedi, gerisini de bulabileceğine inanan birinin sakin tavrıyla.

Şapkasını yere attı, saçlarının köylülerinki gibi kökünden tıraş edilmiş olduğunu gördüm. Bana iki füze gösterdi; alevler, ateşleme düzenlerinin kâğıt ucunu hafifçe karartmış ama daha fazla ileriye gitmemişti. Çarkın poyrasını kuma soktu, sonra cebinden bir kibrit kutusu çıkardı; çok şaşırmıştım çünkü böyle bir şey kesinlikle yasaktı bana. Sakınımla eğilerek fitili ateşledi. Sonra, elimden tutarak beni hızla arkaya çekti.

Biraz sonra, pansiyon parası pazarlığı yaptıktan ve fiyatı saptadıktan sonra Meaulnes'ün annesiyle birlikte kapı eşiğine çıkan annem, kapalı teneffüs yerinde, kırmızı ve beyaz renkli iki yıldız demetinin bir körük gürültüsüyle fışkırdığını gördü; yeni gelen iri çocukla el ele tutuşmuş, o büyülü alevin içinde hiç kımıldamadan ayakta durduğumu bir an fark etmiş olmalı...

Bu kez ağzını açmadı.

O akşam, yemek masamızda, üzerine diktiğimiz bakışları umursamadan başını eğmiş yemek yiyen sessiz bir arkadaş vardı.

Saat dörtten sonra...

O zamana kadar kasabanın çocuklarıyla sokaklarda hemen hemen hiç koşmamıştım. 189... yılına kadar çektiğim bir kalça ağrısı, beni korkak ve mutsuz kılmıştı. Evi çevreleyen sokaklarda, tek ayağımın üzerinde acınacak şekilde sıçrayarak sağlam ve çevik arkadaşlarımı izlerken görüyorum kendimi...

Bu yüzden hemen hemen hiç dışarı bırakmazlardı beni. Benimle gurur duyan Millie'in, köyün haylazlarıyla birlikte tek ayak üzerinde sekerek koştuğumu görünce, sille tokat döverek beni birkaç kez eve getirdiğini ansıyorum.

Augustin Meaulnes'ün tam iyileşmeme rastlayan gelişi, yeni bir yaşamın başlangıcı oldu.

O gelmeden önce, saat dörtte dersler bitince benim için uzun bir yalnızlık akşamı başlardı. Babam, sınıfın sobasındaki ateşi yemek odasının şöminesine taşırdı; geç kalmış son çocuklar da duman kasırgalarının dolaştığı soğuk okuldan yavaş yavaş ayrılırdı. Hâlâ oyun oynayanlar, koşuşanlar olurdu avluda. Derken gece inerdi. Sınıfı süpürmüş olan iki öğrenci, sundurmanın altında pelerinlerini, başlıklarını ararlar, sepetleri kollarında, büyük kapıyı açık bırakarak aceleyle giderlerdi...

O zaman ben, gün ışığı devam ettiği sürece, belediyenin bir köşesinde, ölü sinekler ve rüzgârda sallanan afişlerle dolu belge odasına kapanır, bahçeye bakan pencerenin yanında eski bir kantarın üzerine oturur, bir şeyler okurdum.

Hava kararırdı, komşu çiftliğin köpekleri havlamaya başladığı zaman bizim mutfağın pencerelerinde ışık yanar, ben de eve dönerdim. Annem yemek hazırlıklarına başlamış olurdu. Tavan arasına giden merdivenin üç basamağını çıkar, başımı merdiven korkuluğunun soğuk

demirlerine yaslar, sessizce otururdum; onun, ölgün bir mum ışığının aydınlattığı dar mutfakta ateş yakışına bakardım...

Ama biri gelip bütün bu dingin çocuk eğlencelerimin hepsini elimden aldı; akşam yemeğine eğilmiş tatlı anne yüzünü benim için aydınlatan mumu üfledi; geceleyin, babam camlı kapıların kepenklerini taktıktan sonra çevresinde mutlu bir aile olarak toplanıp oturduğumuz lambayı söndürdü. Bütün bunları yapan Augustin Meaulnes'dü, öğrencilerin bir süre sonra "Koca Meaulnes" adını takacakları yatılı öğrenci.

O, bize pansiyoner olur olmaz, yani aralık ayının ilk günlerinden başlayarak okul, akşamları saat dörtten sonra ıssız bir yer değildi artık. Kendiliğinden kapanan kapıdan giren soğuğa, temizlik işçilerinin bağırıp çağırmalarına ve su kovalarına karşın, sınıfta, derslerden sonra, Meaulnes'ün çevresini kimi kırlı kimi kasabalı, yirmi kadar büyük öğrenci sarardı her zaman. Uzun tartışmalar, sonu gelmez kavgalar çıkardı; ben de kaygı ve kıvanç karışımı bir duyguyla karışırdım aralarına.

Meaulnes ağzını hiç açmazdı; ama her zaman, en gevezelerden birinin topluluğun ortasına gelip kendisini bağırıp çağırarak onaylayan arkadaşlarını sırayla tanık göstererek, ötekilerin ağızları bir karış açık, sessizce gülerek izledikleri bitimsiz meyve hırsızlığı serüvenlerini anlatması hep onun içindi.

Bir sıranın üzerine oturmuş, bacaklarını sallayan Meaulnes düşünürdü. Bazı yerlerde o da gülerdi ama usulca, sanki kahkahalarını sadece kendinin bildiği daha iyi serüvenlere saklıyormuş gibi. Sonra akşam olup da sınıfın pencere camlarının ışığı bu karmakarışık genç insan topluluğunu aydınlatmaz olunca Meaulnes birden ayağa kalkar, çevresindeki sıkışık insan halkasının arasından geçerek:

"Haydi, herkes yola," diye bağırırdı.

O zaman hepsi onu izlerdi; ortalık iyice kararıncaya kadar bağırıp çağırmaları kasabanın yukarılarında duyulurdu.

Bazen ben de katılıyordum onlara. Meaulnes'le birlikte, ineklerin sağıldığı saatte, dış mahallelerdeki ahırların kapılarına giderdik. Dokuma atölyelerine giderdik; karanlığın öteki ucundan, tezgâhının iki şakırtısı arasında dokumacı haykırırdı:

"Bizim öğrenciler geldiler!"

Genellikle, akşam yemeğine doğru, okulun hemen yanı başında, hem arabacılık hem de nalbantlık yapan Desnoues'nun dükkânında olurduk. İki büyük kapısı hep açık bırakılan dükkânı eskiden hanmış. Sokaktan, ocağın körüğünün gıcırtıları duyulur; bu karanlık ve çınlayan yerde, ocaktaki korun ışığı içinde, kimi zaman arabasını biraz sohbet etmek için durdurmuş kır insanları, kimi zaman da bir kapıya dayanmış hiç konuşmadan bakan bizim gibi bir öğrenci görülürdü.

Noel'den sekiz gün kadar önce, her şey işte burada başladı.

"Bir sepetçinin dükkânına sık sık uğruyordum."

Bütün gün yağmur yağmış ve ancak akşamüzeri kesilmişti. Gündüz son derece sıkıcı geçmişti. Teneffüslerde kimse dışarı çıkmıyordu. Babam Mösyö Seurel'in sınıfta ikide bir bağırdığı duyuluyordu:

"Uslu durun, çocuklar!"

Son teneffüsten sonra ya da kendi aramızda dediğimiz gibi, son "çeyrek"ten sonra, bir süredir bir aşağı bir

yukarı düşünceli düşünceli dolaşan Mösyö Seurel durdu, can sıkıntısı içinde geçen derslerin sonlarına doğru ortaya çıkan o karmakarışık uğultuyu kesmek için kocaman cetvelini masaya vurdu ve dikkatin yoğunlaştığı sessizlikte sordu:

"Mösyö ve Madam Charpentier'yi karşılamak için yarın François'yla birlikte La Gare'a kim gitmek ister?"

Büyükannem ile büyükbabamdı gelenler; büyükbabam, boz renkli yünden kocaman bir maşlah giyen, kendisinin "kep" adını verdiği tavşan tüyü başlıkla dolaşan emekli bir koru bekçisiydi... Küçük çocuklar çok iyi tanırlardı onu. Sabahları, elini yüzünü yıkamak için bir kova su çeker, sakalını üstünkörü sıvazlayarak eski askerler gibi kovadaki suyu çalkalar dururdu. Bir çocuk, çemberi, elleri arkalarında, saygılı bir merakla izlerdi onu... Büyükannemi de tanırdı çocuklar çünkü Millie başına örgü şapka giyen bu küçücük köylü kadını küçüklerin sınıfına yılda en az bir kez götürürdü.

Her yıl Noel'den birkaç gün önce, dördü iki geçe treniyle gelen büyükannem ile büyükbabamı karşılamak üzere La Gare İstasyonu'na giderdik. Bizi görmek için oturduğumuz ili bir baştan başa geçerler, çuvallar dolusu kestane ile Noel için peçetelere sarılmış erzak getirirlerdi. Kalın giysilerine sarınmış, yüzleri biraz şaşkın ve güleç olurdu; onlar kapının eşiğinden içeri adım atar atmaz evin bütün kapılarını üzerlerine kapatırdık. Bizim için, böylece, büyük bir mutluluk haftası başlamış olurdu...

Onları getirecek arabayı benimle birlikte kullanacak olan kişinin arabayı bir hendeğe yuvarlamayacak kadar dikkatli, ayrıca büyükbabam bol küfürlü konuştuğu, büyükannem ise epeyce geveze olduğu için çok iyi yürekli biri olması gerekiyordu.

Mösyö Seurel'in sorusunu on kadar çocuk bağırarak yanıtladı:

"Koca Meaulnes! Koca Meaulnes!"

Ama Mösyö Seurel duymazlıktan geldi.

O zaman, kimileri:

"Fromentin," diye,

Kimileri de:

"Jasmin Delouche!" diye bağırdı.

Tarlaya giderken bindiği dişi domuzu dörtnala koşturan Roy'ların en küçüğü cırtlak sesiyle:

"Ben! Ben," diye haykırıyordu.

Dutremblay ile Moucheboeuf çekine çekine el kaldırmakla yetiniyorlardı.

Bense, benimle gelecek kişinin Meaulnes olmasını istiyordum. Böylece, eşek arabasında yapılacak olan bu küçük yolculuk daha önemli bir olay durumuna gelecekti. O da böyle bir şey istiyordu ama hiç umursamazmış gibi susuyordu. Büyük öğrencilerin hepsi, dinlendiğimiz, şenlendiğimiz zamanlarda yaptığımız gibi, başta o olmak üzere, ayaklar oturma yerlerinin üzerinde sıralara ters oturmuşlardı. Gömleğini sıvamış ve kemerine dolamış olan Coffin, sınıfın kirişine destek olan demir sütuna sarılmış, keyifli maymun gibi tırmanmaya çabalıyordu.

Ama Mösyö Seurel:

"Tamam! Moucheboeuf gidecek," diyerek herkesi susturdu.

Herkes sessizce yerine döndü.

Saat dörttü. Yağmurun delik deşik ettiği buz gibi avluda, Meaulnes'le birlikte yalnızdım. İkimiz de, hiç konuşmaksızın, fırtınanın kuruttuğu parıldayan kasabaya bakıyorduk. Az sonra, Küçük Coffin, başında kukuletası, elinde bir parça ekmek, evlerinden çıktı ve duvarlara sürüne sürüne ıslık çalarak arabacının kapısına gitti. Meaulnes kapıyı açtı, ona seslendi; biraz sonra üçümüz arada sırada dondurucu rüzgârın estiği kızarmış ve sıcak dükkânın bir köşesine yerleşmiştik: Coffin ve ben, çamurlu

ayaklarımız beyaz yongaların içinde, ocağın yanında oturuyorduk. Sessiz Meaulnes, elleri ceplerinde, giriş kapısının bir kanadına yaslanmıştı. Zaman zaman sokaktan rüzgâra karşı başını eğmiş, kasaptan gelen bir köylü kadın geçtiğinde, kim olduğunu anlamak için başımızı kaldırıyorduk.

Kimse bir şey söylemiyordu. Biri ocağı körükleyen, öteki demir döven nalbantla çırağının kocaman gölgeleri, arada bir duvara vuruyordu... O akşamı ben, yeniyetmeliğimin en önemli akşamlarından biri olarak ansıyorum. İçimde, kıvanç ve sıkıntı karışımı bir şeyler vardı: Arkadaşımın, arabayla La Gare'a gitmenin vereceği zavallı kıvancı elimden almasından korkuyordum; ama bununla birlikte, itiraf etmeyi göze alamasam da, ondan her şeyi altüst edecek olağanüstü bir girişim bekliyordum.

Dükkânın o dingin ve düzenli etkinliği, zaman zaman, kısa bir süre için duruyordu. Nalbant, vurdukça kıvılcımlar saçan çekicini örsün üzerine bıraktıktan sonra dövdüğü demir parçasını deri önlüğüne yaklaştırarak inceliyor ve biraz soluk almak bahanesiyle başını kaldırarak bize:

"Ee, işler nasıl gidiyor gençler," diye soruyordu.

İşçisi, eli körüğün zincirinde, sol yumruğunu kalçasına dayayıp gülerek bize bakıyordu.

Sonra boğuk ve gürültülü çalışma yeniden başlıyordu. Böyle bir duraklama sırasında, kucağı küçük paketlerle dolu, boyun atkısına sarılmış Millie'in sert rüzgârın içinden geçip gittiğini kapı aralığından gördük.

"Mösyö Charpentier bu yakınlarda geliyor mu?" diye sordu nalbant.

"Yarın büyükannemle birlikte geliyorlar," diye yanıtladım. "Karşılamak için dördü iki geçe trenine gideceğim."

"Fromentin'lerin arabasıyla mı?"

Hemen yanıtladım:

"Hayır, Martin Baba'nın arabasıyla."

"Oo! Anlıyorum, ciddi bir yolculuk."

Çırağıyla birlikte gülmeye başladılar.

Çırak, çok önemli bir şey söylermiş gibi, ağır ağır:

"Fromentin'in kısrağıyla onları karşılamak için Vierzon'a bile gidilebilir," dedi. "Tren orada bir saat kadar duruyor. Buradan on beş kilometre uzakta. Martin daha eşeğini arabaya koşmadan buraya dönmüş olursunuz."

"Doğru," dedi nalbant, "eşkin bir kısraktır o!"

"Sanırım Fromentin nazlanmadan ödünç verir."

Konuşma burada bitti. Dükkân, yeniden herkesin kendi kendine düşündüğü kıvılcım ve gürültü dolu bir yer oldu.

Ama gitme zamanı gelince ayağa kalkıp kendisine işaret ettiğimde, önce fark etmedi beni Koca Meaulnes. Kapıya dayanıp başını eğmiş, biraz önce duyduklarına kendini iyice kaptırmış gibiydi. Onu böyle, düşüncelerine dalmış, sisler içinden bu çalışan dingin insanlara bakarken görünce *Robinson Crusoe*'la ilgili bir görüntüyü, hani büyük yolculuğuna çıkmadan önce "sık sık bir sepetçi dükkânına uğrayan" yeniyetme İngiliz'in anlatıldığı bölümü düşündüm birden...

O zamandan bu yana sık sık düşünmüşümdür aynı şeyi.

Kaçış

Ertesi gün, öğleden sonra saat ikide, Yüksek Bölüm sınıfı donmuş manzaranın ortasında pırıl pırıl, tıpkı okyanusta bir tekne gibi. Balıkçı tekneleri gibi ne salamura ne de kararmış makine yağı kokusu duyuluyor; ama sobanın üzerinde kızartılan ringaların, içeri girer girmez

ısınmak için sobanın içine girecek kadar yaklaşanların yün giysilerinin yanık kokusu var.

Yıl sonu yaklaştığı için kompozisyon defterleri dağıtılmış. Mösyö Seurel soru metinlerini tahtaya yazarken, fısıltıyla geçiştirilen konuşmalara karışan, yarıda kalan küçük çığlıklar ve bir sıra arkadaşını korkutmak için, "Öğretmenim! Bakın, bana..." gibi ancak ilk sözcükleri söylenen cümlelerle kesilen bir sessizlik var. Soru metinlerini tahtaya yazarken başka bir şey düşünüyor Mösyö Seurel. Zaman zaman geriye dönüp herkese sert ama dalgın gözlerle bakıyor. O zaman, bu sinsi gürültü iyice kesiliyor ama ancak bir saniye; önce bir kedi mırmırı gibi yavaşça, yeniden başlıyor.

Bu kargaşa içinde sadece ben susuyorum. Büyük pencerelerin yanında, küçük öğrencilere ayrılmış bölümdeki sıralardan birinin ucunda oturduğumdan, bahçeyi, aşağılarda akan dereyi, sonra tarlaları görmem için biraz doğrulmam yetiyor.

Kimi zaman ayaklarımın ucunda yükselip Güzel Yıldız Çiftliği'nden tarafa sıkıntıyla bakıyorum. Öğle tatilinden sonra Meaulnes'ün dönmemiş olduğunu ta dersin başında fark ettim. Sıra arkadaşı da fark etmiştir durumu doğal olarak. Kompozisyonuyla uğraştığı için henüz bir şey söylemedi. Ama işinden başını kaldırır kaldırmaz haber bütün sınıfa yayılacak ve her zaman olduğu gibi, beklenen cümlenin ilk sözcüklerini bağıra bağıra söyleyecek biri çıkacak:

"Öğretmenim! Meaulnes..."

Meaulnes'ün gittiğini biliyorum. Daha doğrusu, kaçmış olmasından kuşkuluyum. Öğle yemeği biter bitmez, alçak duvardan atlamış, dereden geçerek tarlalar arasından Güzel Yıldız Çiftliği'ne ulaşmış olmalı. Mösyö ve Madam Charpentier'yi karşılamaya gitmek için kısrağı istemiştir. Şu anda arabayı hazırlıyordur.

Güzel Yıldız, derenin öte tarafında, tepenin yamacında, karaağaçların, avludaki meşelerin ve dikenli bitkiden çitlerin yazın gözlerden sakladığı kocaman bir çiftliktir. Bir ucu Le Gare'a, öteki ucu kasabanın dış mahallelerinden birine ulaşan yolun üzerindedir. Ayakları gübrelere gömülü payandaların desteklediği yüksek duvarlarla çevrili olan bu derebeylik zamanından kalma büyük yapı, haziran ayında, yaprakların altına gömülmüştür; okuldan ancak, akşam olurken, araba tekerleklerinin gürültüsü ile sığırtmaçların bağırtıları duyulur. Ama bugün, pencereden bakınca, yaprakları dökülmüş, ağaçların arasından, avlunun yüksek kurşuni duvarlarını, giriş kapısını, sonra çitin parçaları arasından La Gare yoluna çıkan, dere boyunca uzanan, kırağı kaplı bembeyaz bir patika görebiliyorum.

Bu parıltılı kış manzarasında henüz hiçbir şey kımıldamıyor. Hiçbir şey değişmedi henüz.

Sınıfta, Mösyö Seurel ikinci sorusunu yazmayı bitiriyor. Genel olarak üç soru sorar. Bakarsınız, bugün iki soru verir... Şimdi kürsüsüne çıkacak, Meaulnes'ün sınıfta olmadığını fark edecek. Onu kasabada aramaları için iki çocuk gönderir artık. Onlar da, daha kısrak arabaya koşulmadan hiç kuşkusuz yerini bulurlar...

Mösyö Seurel, ikinci soruyu tahtaya yazdıktan sonra, içime su serpercesine tahtaya gidip yeniden yazmaya başlarken konuşmaya başlıyor:

"Bu soru da çocuk oyuncağı gibi bir şey," diyor.

Güzel Yıldız'ın duvarını aşan ve bir arabanın iki kolu olması gereken iki küçük siyah çizgi gözden kayboldu. Şimdi orada, Meaulnes'ün yola çıkması için gereken hazırlıkların yapıldığı kesin. İşte kısrak, başı ve göğsü giriş kapısının iki duvar ayağı arasında, geçiyor, sonra duruyor; şimdi hiç kuşkusuz, Meaulnes'ün getireceğini söylediği yolcular için bir ikinci oturacak yer hazırlıyor-

lar. Sonunda araba yavaş yavaş avludan çıkıyor, çitin arkasından bir ara gözden kayboluyor, çit aralığından görülen beyaz yolun ucunda aynı yavaşlıkta ilerliyor. O zaman, bir dirseğini arabanın kenarına köylüler gibi umursamazcasına dayamış, dizginleri tutan kara lekenin arkadaşım Augustin Meaulnes olduğunu anladım.

Bir an gene her şey çitin arkasında kayboldu. Güzel Yıldız'ın dış kapısında durup arabanın gidişine bakan iki adam, ateşli ateşli bir şeyler konuşmaya başlıyorlar şimdi. Biri, sonunda, iki elini ağzına götürüp Meaulnes'e sesleniyor, sonra ona doğru birkaç adım koşuyor... Ama o zaman, La Gare yoluna ağır ağır varan, patikada ilerlediği sırada gözden kaybolan arabada, Meaulnes birdenbire davranış değiştiriyor. Romalı bir araba sürücüsü gibi kalkıp ayaklarından birini öne dayıyor, iki eliyle dizginleri şaklatarak hayvanı salıveriyor ve bir anda yokuşun öte tarafında görünmez oluyor. Yolun üzerinde, ona seslenen adam yeniden koşmaya başlıyor; öteki adamsa dörtnala tarlaların arasına vuruyor, sanırım bize geliyor.

Birkaç dakika sonra, tahta başından ayrılan Mösyö Seurel tebeşir tozlarını temizlemek için ellerini ovuşturmaya başladığı anda, sınıfın gerilerinden aynı anda üç ses:

"Öğretmenim! Koca Meaulnes gitmiş," diye haykırdıkları sırada, mavi gömlekli adam kapıya geldi, kapıyı ardına kadar açtı, şapkasını çıkararak eşikten sordu:

"Kusura bakmayın Öğretmen Bey, ana babanızı Vierzon'da karşılamak için arabayı istemeye o öğrenciyi siz mi görevlendirdiniz? İçimize kuşku düştü de..."

"Hayır, kesinlikle hayır," dedi Mösyö Seurel.

Sınıfta hemen korkunç bir karmaşa çıktı. Kapının yanında oturan, avludaki çiçekleri yemeye gelen keçi ve domuzları taşlarla kovalamak için özel olarak görevlendirilmiş olan üç öğrenci kapıya atıldılar. Altı demir kabaralı ayakkabılarını okulun taşlığında çıkardığı gıcırtılı sür-

tünmelerinin ardından avlu kumlarını yutarcasına çiğneyen boğuk sesleri geldi, sokağa açılan küçük parmaklıklı kapıyı hızla geçtikleri duyuldu. Sınıfta kalanların hepsi, bahçeye bakan pencerelere yığılmışlardı...

Ama çok geçti artık. Koca Meaulnes çoktan kaçmıştı. Mösyö Seurel bana:

"Sen gene de La Gare İstasyonu'na Mouchebœuf'le gideceksin. Meaulnes, Vierzon yolunu bilemez. Yolağızlarında mutlaka şaşırır. Trene vaktinde varamaz."

Millie küçük sınıfın eşiğinden boynunu uzatıp sordu:

"Neler oluyor burada?"

Kasabanın sokaklarında insanlar toplanmaya başlıyor. Köylü hep orada, kımıltısız, inatçı, şapkası elinde, tıpkı adaletin uygulanmasını isteyen biri gibi.

Geri gelen araba

Büyükannem ile büyükbabamı La Gare İstasyonu'ndan getirdim. Yemekten sonra yüksek şöminenin önüne oturup geçen tatilden bu yana başlarından geçenleri tüm ayrıntılarıyla anlatmaya başlamalarından bir süre sonra, onları dinlemediğimi fark ettim.

Küçük avlu kapısı yemek odasının hemen yanındaydı. Açılırken gıcırdardı. Çoğu kez, uzun köy gecelerimizde, kapının bu gıcırtısını gizliden gizliye beklerdim. Bana göre bir anlamı vardı bunun: Bu gıcırtıdan sonra, tahta ayakkabıların gürültüsü ya da eşikte temizlenme sesleri, kimi zaman da girmeden önce aralarında bir şeyler konuşan insanların fısıltıları duyulacaktır. Sonra kapıya vurulacaktır. Bir komşu, kadın öğretmen ya da herhangi biri gece konukluğuna gelecektir.

Bütün sevdiklerim bizde toplanmış olduğuna göre, o akşam, umutla beklediğim bir şey olmamalıydı dışarıdan; bununla birlikte, gecenin gürültülerini kollamayı bırakıyor, kapımızın açılmasını bekliyordum.

Büyükbabam, Gascoigne çobanlarına özgü gür sakalıyla oradaydı; ağır ayaklarını önüne uzatmıştı, bastonu bacaklarının arasındaydı, piposunu ayakkabısına vurmak için zaman zaman öne eğiliyordu. Büyükannemin, yolculukları, tavukları, komşuları, tarla kiralarını henüz ödememiş olan köylülere ilişkin olarak söylediklerini nemli ve iyilik dolu gözleriyle onaylıyordu. Ama artık onlarla birlikte değildim ben.

Birdenbire kapının önünde duracak olan bir arabanın gürültüsünü düşünüyordum. Meaulnes arabadan atlayacak ve sanki hiçbir şey olmamış gibi girecekti... Belki de önce Güzel Yıldız Çiftliği'ne sürecekti kısrağı. Az sonra sokakta yankılanan ayak seslerini ve kapının açıldığını duyacaktım...

Ama en küçük bir belirti bile yoktu. Büyükbabam önüne bakıyordu; kırpıştırdığı gözkapakları yaklaşan uykunun habercisi gibi uzun süre hareketsiz kalıyordu. Büyükannem kimsenin dinlemediği son cümlesini sıkıntıyla bir kez daha tekrarlıyordu. Sonunda:

"Siz o çocuğa mı üzülüyorsunuz," diye soruverdi.

Gerçekte, La Gare'da, Meaulnes'ü sormuştum kendisine. Tren Vierzon'da durduğu zaman Koca Meaulnes'e benzeyen birini görmemiş. Yolda geç kalmış olmalıydı bizimki. Girişimi sonuçsuz kalmıştı. Arabayla dönerken, büyükannem Moucheboeuf'le çene çalıyor, bense, döne dolaşa hayal kırıklığımı yaşıyordum. Kırağıdan ağarmış yol üzerinde, tırıs giden eşeğin ayakları arasında küçük kuşlar dolaşıyordu. Zaman zaman, bu öğle sonunun dondurucu soğuğunda, bir çoban kızının ya da bir başka çam korusundaki arkadaşını çağıran bir çocuğun sesi uzaktan

uzağa yankılanıyordu. Bu ıssız tepelerden aşıp gelen uzun haykırışları ne zaman duysam, Meaulnes'ün beni uzaklara gitmeye çağıran sesini duyuyormuşum gibi ürperiyordum...

Ben bunları aklımdan geçirirken yatma zamanı geldi. Büyükbabam, geçen kıştan bu yana kapalı kaldığı için iyice nemli ve buz gibi soğuk büyük kırmızı odaya, çoktan gitmişti bile. Onun rahatlıkla yerleşebilmesi için koltukların dantel başlıkları kaldırılmış, halılar toplanmış ve kırılabilecek eşyalar da bir köşeye kaldırılmıştı. Bastonunu bir sandalyenin üzerine koymuş, kocaman ayakkabılarını da bir koltuğun altına sıkıştırmış, az önce mumunu üflemişti. Arabanın gürültüsünü duyup sustuğumuz sırada hepimiz ayakta, iyi geceler dileyerek birbirimizden ayrılmak üzereydik.

Sanki iki araba ağır ağır ilerliyordu. Sesler yavaşladı ve yemek odasının sokağa bakan ama kapatılmış olan penceresinin altında durdu.

Babam lambayı almış, çoktan anahtarla kilitlenmiş olan kapıyı açmaya gitmişti hemen. Sonra, kapıyı geçip basamaklara kadar yürüdü, ne olup bittiğini görmek için lambayı başından yukarıya kaldırdı.

Gerçekten de iki araba vardı, birinin atı ötekinin arkasına bağlanmıştı. Bir adam arabadan aşağıya atlamış, ne yapacağına karar veremiyordu...

"Belediye burası mı," diye sordu yaklaşarak. "Güzel Yıldız Çiftliği'nin yarıcısı Mösyö Fromentin'in evini gösterebilir misiniz bana? Arabasını Saint-Loup des Bois yolu yakınlarında buldum, yol üzerinde, kısrağı sürücüsüz gidiyordu. El fenerimle baktım, arabanın plakasında adını ve adresini okudum. Yolumun üzerinde olduğu için başına bir şey gelmesin diye yedeğime aldım ama adamakıllı geç kaldım."

Şaşkınlıktan donakalmıştık. Babam yaklaştı. Lambasıyla arabayı aydınlattı.

"Hiçbir yolcu izi yok," diye konuşmasını sürdürdü adam. "Bir tek örtü bile. Hayvan yorgun, biraz da topallıyor."

İlk sıraya yaklaşmıştım, denizin kıyıya attığı eşya gibi kapımızın önüne gelen arabaya ötekilerle birlikte bakıyordum; Meaulnes'ün yaşadığı serüvenin ilk ya da son kalıntısı gibiydi araba.

"Mösyö Fromentin'in evi çok uzaksa," dedi adam, "arabayı size bırakayım. Çok vakit kaybettim, bizimkiler merak edecekler beni."

Babam kabul etti. Çünkü bu durumda, arabayı bu gece Güzel Yıldız'a götürüp istersek olup biteni anlatmayabilirdik. Kasabalılara ne söyleneceğine, Meaulnes'ün annesine neler yazılacağına daha sonra karar verilebilirdi. Adam, sunduğumuz bir bardak şarabı geri çevirip atını kırbaçladı.

Babam arabayı çiftliğe götürdükten sonra içeri girdik, büyükbabam mumunu yeniden yaktığı odasından seslendi:

"Ne olmuş? Yolcunuz geldi mi?"

Kadınlar kendi aralarında bakışıp bir karara vardılar:

"Elbette geldi, annesine kadar gitmiş. Haydi sen yat, rahat etmene bak!"

"Çok iyi, çok iyi! Ben de öyle düşünüyordum."

İçi rahatlamıştı, ışığını söndürüp uykuya dalmak üzere yatağında döndü.

Kasabalılara da dedeme söylediğimizi yineledik. Kaçağın annesine haber vermek işine gelince biraz bekledikten sonra yazmaya karar verildi. Tedirginliğimizi üç gün süreyle kimseye belli etmedik, kendimize sakladık. Saat on bire doğru çiftlikten dönen, gecenin neminden bıyıkları ıslanmış, sıkıntılı ve öfkeli sesiyle Millie'e fısıltıyla bir şeyler tartışan babamın görüntüsü hâlâ gözümün önündedir...

Pencere camına vuruluyor

Dördüncü gün, o kışın en soğuk günlerinden biriydi. Sabahleyin erken gelenler ısınmak için kuyunun çevresinde kayıyor, sınıfa sığınmak için sobanın yanmasını bekliyorlardı.

Birkaç kişi kapının arkasında duruyor, köylerden gelecek arkadaşlarımızı gözlüyorduk. Kırağı tutmuş doğanın içinden geçip geldikleri, donmuş gölcükleri, tavşanların kaçıştığı koruları gördükleri için hâlâ şaşkınlık içinde olurlardı... Kızarmış sobanın çevresine yığıldıkları zaman gömleklerinden saman ve ahır kokuları yayılırdı sınıfa. Bu sabah, aralarından biri yol üzerinde bulduğu donmuş bir sincabı bir sepete koyup getirmişti. Donmuş upuzun hayvanı, kapalı teneffüs yerinin direğine tırnaklarından asmaya çalıştığını çok iyi ansıyorum.

Daha sonra, kış günlerine özgü ağır, iç sıkan ders saati başladı.

Birden pencere camına vurulması üzerine başımızı kaldırdık. Kapının önünde Koca Meaulnes'ü fark ettik; içeri girmeden önce gömleğindeki kırağıları temizliyordu; başı dikti, büyülenmiş gibiydi.

Kapıya en yakın sırada oturan iki öğrenci onu açmak için öne atıldılar. Kapının önünde duyamadığımız fısıltılı konuşmalar oldu; sonunda kaçak, sınıfa girmeye karar verdi.

Issız avludan gelen taze hava dalgası, Koca Meaulnes'ün giysilerinden sarkan ot parçaları, özellikle onun yorgun, aç ama mutlu görünüşü, bütün bunlar, içimizde kıvanç ve merak duygusu uyandırdı.

Mösyö Seurel, bize yazı yazdırmakta olduğu küçük masadan iki adımda indi; Meaulnes ona doğru saldırgan bir tavırla yürüyordu. Bitkin görünüşüne, hiç kuşkusuz

dışarıda geçirdiği gecelerin kızarttığı gözlerine karşın, büyük arkadaşımı o anda ne denli yakışıklı gördüğümü ansıyorum.

Kürsüye kadar ilerledi ve haber getiren birinin kararlı ve güvenli görünüşüyle:

"Geri döndüm, öğretmenim," dedi.

"Döndüğünüzü görüyorum," dedi Mösyö Seurel, onu merakla süzerek... "Gidip yerinize oturun."

Büyük, söz dinlemez öğrencilerin cezalandırıldıkları zaman yaptıkları gibi, alaycı alaycı gülümseyip kamburunu çıkararak bize doğru döndü ve bir eliyle sıranın kenarını tutarak yerine kaydı.

"Adını söyleyeceğim kitabı çıkarın," dedi öğretmen –hepimizin başı Meaulnes'e dönmüştü–, "arkadaşlarınız yazılarını bitirirken siz onunla ilgilenirsiniz."

Ders kaldığı yerden devam etti. Meaulnes, kimi zaman benim olduğum tarafa dönüyor, pamuk gibi beyaz, kımıltısız bahçenin, zaman zaman bir karganın inip kalktığı ıssız tarlaların göründüğü pencerelere bakıyordu sonra. İyice kızarmış soba yüzünden sınıfta ağır bir hava vardı. Arkadaşım okumak için başını iki elinin arasına aldı, dirseklerini sıraya dayadı: Gözkapakları birkaç kez kapandı, uyuyacak sandım. Sonunda, kolunu biraz kaldırarak:

"Uyumak istiyorum öğretmenim," dedi. "Üç gecedir uyumadım."

"Olur," dedi Mösyö Seurel. Bir olay çıkmasını istemiyor gibiydi.

Başlarımızı kaldırmıştık, kalemlerimiz havada kalmıştı; sırtında buruşuk gömleği, ayakkabıları çamur içinde gidişine üzülerek baktık.

Bir türlü geçmek bilmiyordu saatler! Öğleye doğru, yukarıda, tavan arası odasında bizim gezginin aşağı inmek üzere hazırlandığını duyduk. Öğle yemeğinde, saat on ikiyi vurup da karlı avluya dağılmış olan öğrenciler

yemek odasının kapısı önünden gölge gibi geçerlerken, onu ateşin önünde, apışıp kalmış büyükannem ile büyükbabamın yanında oturur durumda buldum.

O öğle yemeğinden, büyük bir suskunluk ve sıkıntıdan başka bir şey ansımıyorum. Her şey donmuş gibiydi: masanın örtüsüz muşambası, bardaklardaki soğuk şarap, ayaklarımızı üzerine bastığımız kırmızı taş döşeme... hepsi. İsyana sürüklememek için, kaçağa bir şey sormamaya karar verilmişti. O da bu sessizlikten yararlanarak hiç konuşmadı.

Sonunda, tatlılarımızı yer yemez, ikimiz de avluya fırladık. Hey gidi öğleden sonra, tahta kunduraların karları havaya savurduğu okul avlusu... Eriyen kar sularının kapalı teneffüs yerinin çatısından damla damla aktığı kararmış avlu... Oyunlarla, kulak tırmalayan çığlıklarla dolu avlu! Meaulnes ve ben, yapılar boyunca koşarak ilerledik. Ne var ki, iki-üç kasabalı arkadaşımız, oyunlarını bırakmışlar, tahta ayakkabılarıyla çamurları sıçratarak, elleri ceplerinde, atkıları çözülmüş, sevinç çığlıkları atarak bize doğru koşuyorlardı. Ama arkadaşım, arkasında ben, sınıfa atıldı, bizi izleyenlerin içeri girmelerini önlemek için camlı kapıyı tam zamanında kapattı. Camlar kırılacakmış gibi sarsıldı, eşikte tahta ayakkabılar şakırdadı; dışarıdan itmelerinden olacak, kapının iki kanadını tutan demir kol eğildi; ama Meaulnes, kırık halkasından yararlanmak pahasına da olsa, kilidin küçük anahtarını çoktan çevirmişti bile.

Bizler, böylesine bir davranışı çok onur kırıcı bir şey saymaya alışmıştık. Yazın, bu şekilde dışarıda bırakılanlar, koşarak avluya çıkarlar ve bütün pencereler kapatılmadan önce birine tırmanmayı başarırlardı çoğu zaman. Ama aralık ayındaydık ve bütün pencereler kapalıydı. Bir ara dışarıdan kapıya dayandılar; bize küfürler yağdırdılar; sonra, birer birer, başları önde, atkılarını düzelterek geldikleri yere döndüler.

Kestane ve şarap kokan sınıfta sıraların yerini değiştiren iki süpürgeciden başka kimse yoktu. Dersin başlama saatini beklerken tembel tembel ısınmak için sobaya yaklaştım. Bu sırada Augustin Meaulnes, öğretmenin masasında, çekmecelerinde bir şeyler arıyordu. Sonunda küçük bir atlas buldu. Sekinin üzerinde ayakta, dirsekleri masaya dayalı, başı iki elinin arasında küçük atlası incelemeye koyuldu.

Ben de onun yanına gitmeye hazırlanıyordum; elimi omzunun üzerine koyacak, hiç kuşkusuz yaptığı yolculuğu harita üzerinde birlikte izleyecektik. Ama ne yazık ki tam bu sırada, bizim sınıfla küçüklerin sınıfı arasındaki ara kapı, birden, hızlı bir itmeyle ardına kadar açıldı ve önde Jasmin Delouche, arkasında kasabadan bir çocukla üç köylü arkadaş zafer çığlıkları atarak ortaya çıktılar. Sanırım, küçük sınıfın pencerelerinden biri iyi kapatılmamıştı: Bu pencereyi itip içeri atlamış olmalıydılar.

Jasmin Delouche, boyunun kısalığına karşın Yüksek Bölüm'ün en büyük öğrencilerinden biriydi. Bir dost gibi davranıyordu ama Koca Meaulnes'ü çok kıskanıyordu. Bizim pansiyoner gelmeden önce, sınıfın efesi bu Jasmin'di. Donuk, solgun bir suratı vardı, saçlarına yağ sürüyordu. Han işleten, dul Delouche'un biricik oğluydu, yetişkin erkek havaları atmaya bayılırdı; bilardo oyuncularından, vermut içicilerinden duyduklarını böbürlene böbürlene yinelerdi.

O içeri girince Meaulnes başını kaldırdı, kaşlarını çattı, birbirlerini ezercesine sobanın üzerine atılan oğlanlara bağırdı:

"Yahu, bir dakika rahat kalamayacak mıyız burada?"

"Burası hoşuna gitmiyorsa geldiğin yere dönebilirsin," dedi Jasmin Delouche. Arkadaşlarının kendisine arka çıkacaklarını düşünüyor olmalıydı.

Öyle sanıyorum ki Augustin, o anda, bastıramadığı öfkesi yüzünden bitkin durumdaydı.

Ayağa kalkıp kitabını kapattı, yüzü solgundu:

"Bana bak," dedi, "hemen yaylan bakalım buradan!"

Öteki sırıttı:

"İyi," diye bağırdı. "Üç gün sıvıştın diye şimdi buranın efesi mi sanıyorsun kendini?"

Sonra ötekileri de kavgasına ortak ederek:

"Ne hakkın var bizi buradan çıkartmaya," dedi.

Ama Meaulnes çoktan onun üzerindeydi. Önce bir itişme oldu; gömleklerin kolları sökülüp yırtıldı. Jasmin'le birlikte içeri girenlerden Martin, sadece o, araya girdi:

"Bırak onu," dedi.

Burun delikleri şişmiş, başını bir koç gibi sallıyordu.

Meaulnes, bir itişte onu sınıfın ortasına fırlatıp devirdi; sonra, bir eliyle Delouche'u boynundan tutarak, öteki eliyle de kapıyı açarak onu dışarı atmaya çalıştı. Jasmin sıralara tutunuyor, ayakları taş döşeme üzerinde sürükleniyor, ayakkabılarının altındaki demir kabaralar gıcırdıyordu. Bu arada Martin, yeniden dengesini bulmuş, başı önde, dikkatle yaklaşıyordu; iyice öfkelenmişti. Meaulnes, bu budalanın yakasına yapışmak için, Delouche'u bıraktı. Belki de kötü bir duruma düşecekti ama bu sırada, evlere açılan kapı biraz aralandı. İçeri girmeden önce birisiyle yaptığı konuşmayı bitirmek istediği için başı mutfağa dönük Mösyö Seurel göründü...

Kavga hemen durdu. İçerideki çocuklardan, o zamana kadar kavgaya katılmamış olanlardan bazıları, başları önde, sobanın çevresine sıralandılar... Meaulnes yerine oturdu, gömleğinin kolları sökülmüştü. Jasmin'e gelince; yüzü kıpkırmızı kesilmişti; dersin başladığını haber veren cetvel sesine kadar, birkaç saniye bağırıp durdu:

"Artık hiçbir şeye katlanamıyor. Açıkgözlülük yapıyor aklı sıra. Nereye gittiğini bilmiyoruz sanıyor!"

Gittikçe büyüyen sessizlikte, Meaulnes yanıtladı onu:

"Budala! Nereye gittiğimi ben bile bilmiyorum."

Sonra omuz silkip başını ellerinin arasına alarak ders çalışmaya koyuldu.

İpek yelek

Daha önce de söylediğim gibi, bizim oda kocaman bir tavan arası odasıydı, yani tavanı iki yandan basıktı. Yarı oda, yarı tavan arası, öyle bir şey. Öteki ek odaların pencereleri olduğu halde, bu odanın neden çatı penceresinden ışık aldığına bir türlü aklım ermiyordu. Döşeme tahtalarına sürtünen kapıyı tam olarak kapatmak olanaksızdı. Akşamları, kocaman yapının bütün hava akımlarına karşı korumasız yanan muma elimizi siper ederek yukarı çıktığımızda hep bu kapıyı kapatmaya çalışır ama bir türlü başarıya ulaşamazdık. Ve bütün gece, üç ambarın sessizliğinin odamıza kadar sızarak çevremizi sardığını duyumsardık.

İşte o kış gününün akşamı Augustin'le bu odada buluştuk.

Benim kaşla göz arasında giysilerimden sıyrılıp başucumda duran bir sandalyenin üzerine yığmama karşın, arkadaşım, hiç konuşmadan ağır ağır soyunmaya başladı. Asma yaprağı desenli, kalın pamuklu kumaştan perdesi olan demir karyolama çıkmış onu izliyordum. Kimi zaman perdesiz alçak karyolasına oturuyor, kimi zaman ayağa kalkıyor, soyunurken aşağı yukarı yürüyordu. Çingene yapısı küçük hasır masanın üzerine koyduğu mumun ışığında onun dolaşan devsel gölgesi yansıyordu duvarlara...

Benim tersime o, giysilerini dalgın ve üzgün tavrıyla ama özenle katlayıp yerleştiriyordu. Ağır kemerini bir

sandalyeye tutturması, son derece buruşuk ve kirli gömleğini sandalyenin arkasına asması, gömleğinin altına giydiği, kocaman bir paltoya benzeyen mavi şeyi çıkarıp bana arkasını dönerek yatağın ayakucuna sermek için eğilmesi hep gözümün önünde... Ama doğrulup bana döndüğü zaman, bakır düğmeli küçük bir yelek değil de, alt bölümüne küçük sedef düğmeler dikilmiş, yukarıya doğru oldukça açık garip bir ipek yelek giymiş olduğunu gördüm.

1830'ların balolarında büyükannelerimizle dans eden delikanlıların giydiği türden son derece hoş ve göz alıcı bir giysiydi bu yelek.

Şapkasını çıkartıp öteki giysilerinin üzerine özenle koyduğu için başı açık kalmış bu iriyarı köylü öğrencinin o andaki görüntüsü hep gözümün önünde: çok genç, çok sağlıklı ve daha şimdiden çok sert... Kendisinin olmayan bir giysinin gizemli bir parçası olan yeleğin düğmelerini çözmeye koyulunca yeniden odada dolaşmaya başladı. Onu böyle, kolları sıvanmış gömleğiyle, kendisine çok kısa gelen pantolonuyla, çamurlu ayakkabılarıyla bir soylunun yeleğine dokunurken görmek çok garip oluyordu.

Yeleğe dokunur dokunmaz, yaşadığı düşten birdenbire uyanıp başını bana doğru çevirdi, kuşkuyla baktı. İçimden gülmek geliyordu. O da benimle birlikte güldü, yüzü aydınlandı. Biraz yüreklenmiştim. Yavaşça sordum:

"Nedir bu üzerindeki? Nerede buldun onu?"

Ama yüzündeki gülümseme hemen sönüverdi. Ağır elini kökünden kesilmiş saçlarının üzerinde iki kez gezdirdi; sonra birden, tıpkı artık tutkularını dizginleyemeyen biri gibi, o güzelim yeleğin üzerine kendi yeleğini giyip düğmelerini iyice ilikledi, ardından buruşuk gömleğini giydi; sonra bana gözünün ucuyla bakarak biraz duraksadı... Sonunda, yatağının kıyısına oturdu, ayakkabılarını çıkartıp gürültüyle döşemeye bıraktı; daha sonra,

alarm bölgesindeki bir asker gibi giyinik durumda yatağa uzandı, mumu üfledi...

Gece yarısına doğru birden uyandım. Meaulnes odanın ortasında ayakta duruyordu, başında şapkası vardı, elbise askısında bir şeyler arıyordu, sonunda bulduğu pelerinini sırtına attı. Oda karanlıktı. Bazen, karın yansıttığı o aydınlık bile yoktu. Ölü bahçede, çatının üzerinde, kara ve dondurucu bir yel esiyordu.

Biraz doğruldum, yavaşça seslendim:

"Meaulnes! Gene mi gidiyorsun?"

Yanıtlamadı. O zaman iyice şaşırdım:

"Öyleyse ben de seninle geliyorum," dedim. "Beni de götürmelisin."

Ve yataktan aşağıya atladım.

Yanıma geldi, kolumdan tutarak beni yatağın kıyısına oturmaya zorladı:

"Götüremem François," dedi. "Yolu bilseydim benimle gelebilirdin. Ama ilkin, harita üzerinde bulmam gerekli ama bir türlü başaramıyorum."

"Öyleyse, gidemeyeceksin?"

"Doğru, hiçbir şeye yaramaz," dedi, umutsuzlukla. "Haydi, sen yat. Seninle birlikte gideceğime söz veriyorum."

Sonra yine odada dolaşmaya başladı. Artık ona bir şey söylemeyi göze alamıyordum. Yürüyor, duruyor, sonra daha hızlı yürüyordu; tıpkı, belleğinde anıları arayan ya da onları gözünün önünden geçirmeye çalışan, onları çatıştıran, karşılaştıran, hesaplara vuran ve birden bulduğunu sanan ama ipin ucunu kaçırıp yeniden aramaya başlayan biri gibi...

Ayak sesleriyle uyanmam ilk ve son kez olmadı; onu kaç kez, gece yarısından sonra saat bire doğru, odayı, ambarları arşınlarken buldum. Sanki, nöbet tutma alışkanlıklarından kurtulamadıkları için gizemli topraklarda

bile, belli bir saatte nöbet tutmak üzere kalkıp giyinen eski denizciler gibiydi. Ocak ayı ile şubat ayının ilk yarısında iki-üç kez böyle uyandım. Kalkmış, giyinmiş, pelerinini omzuna atmış, gitmeye hazır durumda buluyordum Koca Meaulnes'ü. Ama her zaman, bir kez bulunduğu o gizemli ülkenin kıyısında duruyor, bir türlü karar veremiyordu. Merdiven kapısının tokmağını çevirip açacağı, kimse duymadan mutfak kapısını kolayca açıp sıvışabileceği anda, bir kez daha geriliyordu... Sonra, bütün gece boş ambarlarda, düşünerek, ateşli ateşli dolanıyordu.

Sonunda, 15 Şubat'a doğru bir gece, elini omzuma yavaşça koyarak kendisi uyandırdı beni.

O gün çok hareketli geçmişti. Artık eski arkadaşlarının oyunlarına kesinlikle katılmayan Meaulnes, son akşam teneffüsünde, sırasında oturup Cher haritası üzerinde parmağını gezdirerek uzun uzun hesaplar yapmış, gizemli bir plan hazırlamıştı. Avluyla sınıf arasında ardı kesilmez gidip gelmeler vardı. Tahta ayakkabılar yankılanıp duruyordu. Masaların, sıraların üzerinde kovalamacalar oluyordu... Böyle çalıştığı sırada Meaulnes'ün yanına yaklaşmanın tehlikeli bir şey olduğunu herkes bilirdi; bununla birlikte, teneffüs uzadığı için iki-üç kasabalı çocuk, oyun oynarmış gibi parmaklarının üzerine basarak yaklaştılar, omuzlarının üzerinden ne yaptığına baktılar. Aralarından biri ötekileri Meaulnes'ün üzerine itecek kadar yüreklendi... Meaulnes birden atlasını kapattı, kâğıdını gizledi, çocuklardan birini yakalayıverdi, öteki ikisi kaçtılar.

... Hırçın Giraudat'ydı yakaladığı; çocuk ağlarmış gibi yaptı, tekmeler savurdu ama dışarı atılmaktan kurtaramadı kendini. Bunun üzerine Koca Meaulnes'e öfkeyle bağırdı:

"Alçak herif! Herkesin sana karşı olması, seninle dalaşması boşuna değil!.."

Ardından bir yığın küfür savurdu, ne demek istediğini anlamadan biz de karşılık verdik. En çok bağıran bendim çünkü Koca Meaulnes'den yanaydım. Onunla benim aramda şimdi bir tür anlaşma vardı. Herkes gibi bana, "Sen yürüyemezsin," demeksizin, birlikte götürmeye söz vermesi beni ona sonsuza dek bağlamıştı. Durmadan gizemli yolculuğunu düşünüyordum. Bir genç kıza rastladığına inanmıştım. Bu kız, yörenin bütün kızlarından, rahibelerin bahçesinde, anahtar deliğinden gözetlediğimiz Jeanne'dan, fırıncının pespembe, sapsarı kızı Madeleine'den, şatoda oturan soylu kadının, son derece güzel ama deli olduğu için kapalı tutulan kızı Jenny'den çok daha güzeldi. Geceleri, hiç kuşkusuz, bir roman kahramanı gibi, bir kızı düşünüyordu Meaulnes. Beni ilk uyandırışında kendisine bundan söz etmeye yiğitçe karar vermiştim...

Bu yeni kavganın akşamı, saat dörtten sonra, çukur kazmakta kullanılan kazma kürek gibi aletleri içeri götürmeye çalıştığımız sırada, yolda bağrışmalar duyduk. Delouche, Daniel, Giraudat ve tanımadığımız birinin yönettiği çocuk ve delikanlılardan oluşan bir topluluk, dörtlü sıralar halinde, eğitim adımlarıyla yürüyordu; düzenli bir bölüğü andırıyorlardı. Bizi görünce yuhaladılar. Artık bütün kasaba bize karşıydı, bizi dışında tuttukları bir savaş hazırlığı içindeydiler sanki.

Meaulnes ağzını açıp bir şey söylemedi, omzunda taşıdığı belle çapayı sundurmanın altına bıraktı.

Ama gece yarısı, elini kolumun üzerinde duydum, sıçrayarak uyandım:

"Kalk," dedi, "gidiyoruz."

"Yolu artık iyice biliyor musun?"

Dişlerini sıktı:

"Büyük bir bölümünü biliyorum ama gerisini bizim bulmamız gerek," dedi.

Yatağımın üzerinde bağdaş kurarak:

"Beni dinle Meaulnes," dedim. "Dinle beni: Yapmamız gereken bir şey var; senin plandan yararlanarak yolun bilmediğin bölümünü bulabiliriz ama gündüz gözüyle."

"O bölüm buralardan çok uzakta."

"Öyleyse arabayla gideriz, bu yaz, günler uzar uzamaz."

Önerimi kabul ettiğini gösteren uzun bir sessizlik oldu.

"Meaulnes, mademki," dedim, "sevdiğin genç kızı birlikte bulacağız, kim olduğunu söyle, anlat bana."

Yatağımın ayakucuna oturdu. Karanlıkta, eğilmiş başını, kavuşturduğu kollarını, dizlerini görüyordum. Üzüntüsünü uzun süre gizleyen ama sonunda gizlerini birine açmaya karar veren biri gibi, derin derin soluk aldı...

Serüven

Arkadaşım o gece yol boyunca başından geçenleri anlatmadı bana. Dahası, daha sonra sözünü edeceğim yıkım günleri boyunca her şeyi bana söylediği halde, uzun süre yeniyetmelik çağımızın en büyük gizi olarak kaldı bu. Bugün artık her şey bitti,

bütün kötülükler ve bütün iyilikler

den artık tozdan başka bir şey kalmadığına göre, onun o ilginç serüvenini anlatabilirim artık.

.....

Öğleden sonra saat bir buçukta, o dondurucu soğukta, Vierzon yolu üzerinde bulunan Meaulnes, zaman

darlığını düşünüp hayvanı hızla sürdü. Önce, o gün saat dörtte, arabada büyükbabam ile büyükannemi getirdiği zaman bizim nasıl sevineceğimizi gözünün önüne getirip eğlendi. Hiç kuşkusuz, o sırada başka bir düşüncesi yoktu.

Yavaş yavaş üşümeye başladı; başlangıçta Güzel Yıldız Çiftliği'ndekilerin onun karşı çıkmasına karşın, arabaya zorla koydukları örtüye sardı bacaklarını.

Saat ikide, La Motte kasabasını geçti. Ders saatleri içinde küçük bir yerden hiç geçmediği için, kasabayı böyle boş ve uykuya dalmış görmek hoşuna gitti. Belki, uzaktan uzağa bir kadın perdeyi aralayıp merakla bakmıştır. Hepsi bu.

La Motte'un çıkışında, hemen okuldan sonra, karşısına bir yol ayrımı çıkınca duraksadı; Vierzon'a gitmek için sola dönmesi gerektiğini ansıdığını sandı. Yolu sorup öğreneceği kimse yoktu çevrede. Artık darlaşıp kötüleşen yolda kısrağı gene tırısa kaldırdı. Bir süre bir çam ormanının kıyısında ilerledi. Bu arada bir yayaya rastladı, elini boru gibi yapıp Vierzon yolunda olup olmadığını sordu. Kısrak tırısta gitmeyi sürdürdüğü için olacak, adam onun neyi sorduğunu iyice anlamadı; belirsiz işaretler yaparak bir şeyler bağırdı. Meaulnes de işi rastlantıya bırakıp yoluna devam etti.

Gece donmuş, tekdüze, ilgi çekmekten uzak, uçsuz bucaksız kırlarla karşılaştı. Ancak kimi zaman, arabadan ürküp uçan bir saksağanın az ötedeki bir karaağaca konduğunu görüyordu. Kocaman örtüyü bir yamçı gibi omuzlarına sardı bizimki. Bacaklarını uzatmış, sırtını arabanın kıyısına dayamış durumda, epeyce düş görmüş olmalı...

Bir süre sonra çoğalıp örtünün altına işleyen soğuk yüzünden uyanınca, çevredeki görüntünün tümüyle değişmiş olduğunu fark etti. Artık uzak ufuklar, insanın ba-

kışlarının yittiği beyaz gökyüzü yoktu, yüksek çitlerle çevrili, hâlâ yeşil küçük otlaklar vardı dört bir tarafta. Sağda solda, üzerleri buz tutmuş arklardan sular akıyordu. Yakınlarda bir ırmak bulunduğunun belirtileriydi bunlar. Yüksek çitlerin arasında yol, delik deşik bir patikaya dönüşmüştü.

Kısrak bir süredir tırısı kesmişti. Meaulnes, onu kırbaçlayıp hızlandırmak istedi ama hayvan ağır yürüyüşünü değiştirmedi. O zaman bizim koca öğrenci, ellerini arabanın önüne dayayıp baktı, kısrağın arka ayaklarından birinin topalladığını gördü. Hemen yere atladı, tedirgin olmaya başlamıştı.

"Vierzon'a vaktinde varmamız olanaksız," diye mırıldandı.

Ama kendisini asıl korkutan durumu düşünmek bile istemiyordu; belki yolu şaşırmıştı, belki Vierzon yolunda değil de başka bir yöndeydi.

Uzun uzun kısrağın ayağını inceledi; yaraya benzer bir şey göremedi. Meaulnes dokunmak istediği zaman çok korkan kısrak, ayağını kaldırıp ağır ve sakar hareketlerle yeri eşeliyordu. Sonunda, hayvanın tırnağının arasına bir taşın girdiğini anladı. Hayvanlara bakmaya alışkın olduğu için eğilip kısrağın sağ ayağını sol eliyle yakalayıp dizlerinin arasına sıkıştırmayı denedi ama araba bunu başarmasına engel oluyordu. İki denemeden sonra, kısrak kurtulup birkaç metre ilerledi. Bu sırada arabanın basamağı başına vurdu, tekerleği dizini yaraladı. İnat etti, ürken hayvanı yola getirmeyi başardı; ama taş o kadar derindeydi ki çıkarabilmek için köylü bıçağını kullanmak zorunda kaldı.

İşini bitirip de başını kaldırdığı zaman, ortalığın kararmaya başladığını anladı...

Meaulnes'ün yerinde bir başkası olsaydı hemen geri dönerdi. İyice kaybolmamak için bundan başka çare

yoktu aslında. Ama o, La Motte'tan epeyce uzaklaşmış olduğunu düşündü. Ayrıca, kendisi uyurken kısrak yan yollardan birine sapmış olmalıydı. Eh, artık bu yol da eninde sonunda bir köye varmak zorundaydı... Ayrıca, bütün bu gerekçelerin dışında, sabırsız kısrağın çektiği arabaya atlarken bizim koca delikanlı, bütün engellere karşın, bir şeyler yapmak, bir yerlere varmak tutkusunun içinde gittikçe büyüdüğünü duyuyor olmalıydı!

Kısrağı kırbaçladı; hayvan bacaklarını gerip hızla ilerlemeye başladı. Karanlık iyiden iyiye bastırmıştı. Sel çukuruna benzeyen patika ancak bir arabanın geçebileceği bir genişlikteydi. Bazen yandaki çitlerden bir kuru dal, arabanın tekerleğine takılıp çatırtıyla kırılıyordu... Ortalık iyice kararınca Meaulnes, bu saatte hepimizin toplandığı Sainte-Agathe'taki yemek odasını yüreği daralarak düşündü. Sonra bütün varlığını bir öfke kapladı; daha sonra, böyle kendisi istemeden kaçmış olmasından dolayı gurur ve kıvanç duydu...

Bir mola

Kısrak birdenbire, karanlıkta ayağı bir taşa çarpmış gibi yavaşladı. Başını iki kez kaldırıp indirdi; sonra, burun deliklerini yaklaştırıp sanki bir şeyler kokladı ve büsbütün durdu. Ayaklarının çevresinde su şıpırtısına benzer bir ses duyuluyordu. Yolu kesen bir çaydı bu. Yazın, bir geçit yeri olmalıydı burası. Ama bu mevsimde akıntı öylesine güçlüydü ki buz tutmamıştı su, daha ilerlemek tehlikeli olabilirdi.

Meaulnes, birkaç adım gerilemek için dizginleri çekti hafifçe, şaşkınlıkla arabada ayağa kalktı. O zaman dal-

lar arasında bir ışık fark etti. En çok iki-üç otlak ötedeydi ışık...

Bizim delikanlı, arabayı geri geri yürütmeye başladı; bu arada kısrağı yatıştırmak, ters bir davranışta bulunmasını engellemek için:

"Haydi kızım! Haydi! Geldik sayılır, az sonra nerede olduğumuzu öğreneceğiz," diyordu.

Yol kıyısındaki küçük bir tarlanın yarı açık kapısını iterek arabayı oraya soktu. Ayakları yumuşak otlara gömülüyordu. Araba sessizce sallanıyordu. Başını hayvanın başına yasladı, sıcaklığını, soluğunun sert kokusunu duydu... Onu tarlanın ucuna kadar götürdü, sırtına örtüyü örttü. Sonra, çitin dallarını aralayınca ışığı yeniden gördü; çevrede bu evden başka bir ev yoktu.

Oraya ulaşması için üç tarla geçmesi, küçük bir çaydan atlaması gerekti ama az kalsın iki ayağıyla birden suya gömülüyordu... Sonunda, küçük bir bayırı aştıktan sonra kır evinin bahçesinde buldu kendini. Yemlikte bir domuz homurdanıp duruyordu. Ayaklarının donmuş toprakta çıkardığı gürültüyü duyan bir köpek öfkeyle havlamaya başladı.

Bir pencere kepengi açıldı. Meaulnes, gördüğü ışığın ocakta yanan çalı çırpıdan geldiğini fark etti. Bundan başka bir ışık yoktu. Evde bulunan kadıncağız ayağa kalktı, korkuyu, çekinmeyi aklına getirmeksizin kapıya yaklaştı. Tam bu sırada, duvar saati yedi buçuğu vurdu.

"Kusura bakmayın, teyze," dedi bizim delikanlı, "galiba kasımpatılarınızı çiğnedim."

Elinde bir kâse, kadın durmuş, ona bakıyordu.

"Önemli değil," dedi, "bu karanlıkta insan bastığı yeri nasıl görsün bahçede."

İkisi de sustu, bundan yararlanan Meaulnes içeriye girdi, kulübenin duvarları bir hanınki gibi resimli gazete-

lerle kaplıydı, masanın üzerinde bir erkek şapkası vardı. Delikanlı oturarak:

"Reis evde değil mi," diye sordu.

Kendini güvende hisseden kadın:

"Biraz sonra gelir," dedi. "Çalı çırpı getirmeye gitti."

Delikanlı sandalyesini ateşe yaklaştırarak:

"Onun dönüşünü beklememe gerek yok," diye sürdürdü konuşmasını. "Biz, birkaç avcı pusu kurduk. Size, biraz ekmek verebilir misiniz, diye sormaya geldim."

Koca Meaulnes, kır insanlarıyla konuşurken, özellikle böyle sapa bir çiftlikteki insanlarla konuşurken çok dikkatli olmak, yoluna yöntemine göre davranmak, hele oraların yabancısı olduğunu hiç sezdirmemek gerektiğini çok iyi biliyordu.

"Ekmek mi," diye sordu kadın. "Veremeyiz. Her salı buradan geçen fırıncı bugün uğramadı nedense."

Bir an, bir köyün yakınlarında olduğunu sanan Meaulnes korktu.

"Nerenin fırıncısı," diye sordu.

Kadın şaşırarak:

"Nerenin fırıncısı mı? Tabii ki Vieux-Nançay'nin fırıncısı," diye yanıtladı.

Meaulnes korkuyla sordu:

"Tam olarak buradan ne kadar uzaklıkta Vieux-Nançay?"

"Yoldan ne kadar tutar bilemem ama kestirmeden üç buçuk fersah tutar," diye yanıtladı kadın.

Sonra, orada bir kızının oturduğunu, kendilerini görmek için her ayın ilk pazar günü yürüyerek buraya geldiğini, kızının yanlarında çalıştığı insanları anlatmaya koyuldu...

Ama iyice bozguna uğrayan Meaulnes kadının sözünü kesti:

"Buraya en yakın kasaba Vieux-Nançay mı," diye sordu.

"Hayır, orası değil, buraya en yakın kasaba Landes'dır. Ama orada da ne bakkal ne de fırıncı var. Buraya beş kilometre. Her yıl, Saint-Martin Yortusu'nda küçük bir pazar kurulur."

Meaulnes, o zamana kadar, hiç duymamıştı Landes'ın adını. Kendisini öylesine yitmiş olarak duyumsadı ki, neredeyse bundan hoşlandı bile. Ama bulaşık yalağında kâseyi yıkamakta olan kadın döndü, o da meraklanmıştı, ona doğru dik dik bakarak konuştu:

"Siz buralı değilsiniz galiba?.."

Bu sırada kapıda yaşlı bir köylü göründü, kucağında getirdiği çalı çırpıyı yere bıraktı. Kadın, adam sanki sağırmış gibi, delikanlının ne istediğini bağıra bağıra anlattı.

"Orası kolay," dedi adam. "Yaklaşsanıza ocağa. Isının biraz."

Biraz sonra, ikisi de ocağın başına yerleşmişlerdi: Yaşlı adam ocağa atmak için odun kırıyor, Meaulnes ise kendisine sunulan süte ekmek banarak karnını doyuruyordu. Bunca tedirginlikten sonra bu yoksul evi bulmuş olan bizim yolcu, garip serüveninin sona erdiğini düşünerek birkaç arkadaşıyla birlikte bu yüce gönüllü insanları bir gün ziyaret etmeyi tasarlıyordu. Ama henüz burada bulunuşunun küçük bir mola olduğunu, biraz sonra yeniden yola koyulacağını aklının köşesine bile getirmiyordu.

Biraz sonra kendine La Motte yolunun tarif edilmesini rica etti. Yavaş yavaş gerçeğe yaklaşarak öteki avcılardan ayrıldıktan sonra yolunu kaybettiğini söyledi.

Bunun üzerine köylü ile karısı geceyi evlerinde geçirmesi ve hava aydınlandıktan sonra yola çıkması için o kadar çok direttiler ki, Meaulnes sonunda önerilerini kabul etti ve kısrağı bulup ahıra getirmek için evden çıktı.

"Yoldaki çukurlara dikkat edin," dedi adam.

Meaulnes, patikadan gelmediğini söyleyemedi adama. İyi yürekli adama kendisiyle birlikte gelmesini söy-

lemeyi düşündü. Eşikte bir saniye duraksadı. Öylesine kararsızdı ki, az kalsın yere düşüyordu. Sonunda karanlık avluya yürüdü.

Ağıl

Bulunduğu yeri saptamak için daha önce geçtiği bayıra tırmandı.

Geldiği gibi, otların, suların arasından, söğüt dallarından yapılmış çitlerden geçip ilerleyerek arabasını bıraktığı tarlada aramaya gitti. Artık yerinde değildi araba... Taş kesildi, şakakları zonkluyordu. Kısrağın hamudundaki çıngırağın her an çevresinde bir yerde çalacağına inanarak gecenin bütün seslerini dinliyordu. Ama çıt yoktu... Tarlayı dolaştı. Kapı yarı açık, yarı yıkılmış durumdaydı, sanki üzerinden bir araba tekerleği geçmiş gibiydi.

Yolda ilerlemeye başladı, birkaç adım atmıştı ki hayvanın sırtından düşmüş olan örtü ayaklarına dolaştı. Kısrağın bu yöne kaçmış olduğu sonucuna varıp koşmaya başladı.

Arabasını yeniden bulmanın inatçı, çılgın tutkusundan başka bir şey duymuyordu yüreğinde; bir tek bunu düşünüyordu; bütün kanı beynine saldırmış gibiydi; korkuya benzeyen ürkünç isteğe kendini kaptırmış durumda, koşuyordu... Bazen ayağı bir çukura gömülüyordu. Dönemeçlerde, koyu karanlık yüzünden çitlere çarpıyor, tam zamanında duramayacak kadar yorgun olduğu için dikenlerin içine düşüyor, yüzünü korumak için öne doğru uzattığından elleri yırtılıp parçalanıyordu. Bazen çevreyi dinlemek için duruyor, sonra yeniden koşmaya başlıyor-

du. Bir ara, bir araba sesi duyar gibi oldu ama bu epeyce uzaktan, soldaki yoldan, sarsıla sarsıla ilerleyen iki tekerlekli bir yük arabasıydı...

Bir an geldi, arabanın basamağına çarpan dizinin verdiği acıdan durmak zorunda kaldı. Bacağı kasılmıştı. O zaman at dörtnala kaçmamış olsaydı, şimdiye kadar çoktan bulması gerektiğini düşünmeye başladı. Arabanın kuş olup havaya uçmayacağını, nasıl olsa birinin onu bulacağını da düşündü. Sonunda, bitkin ve öfke içinde, geldiği yöne geri dönüp güçlükle kendini sürüklemeye başladı.

Bir süre sonra, biraz önce geçtiği yerlere vardığını sandı, az sonra, aradığı evin ışığını da gördü. Çitlerin arasında derin bir patika başlıyordu:

"İşte, yaşlı adamın sözünü ettiği patika," diye düşündü Augustin. Artık çitler, yamaçlar aşmak zorunda kalmayacağını düşünerek sevindi ve patikaya daldı. Bir süre sonra, patika sola sapınca ışık sağda kaldı. Bir dörtyol ağzına gelince, köy evine bir an önce varmak için acele ettiğinden, doğruca oraya vardığını sandığı patikada hiç düşünmeksizin ilerledi. Bu yönde on adım kadar ya attı ya atmadı ama birden gözden kayboldu ışık; ya bir çitin arkasında kalmış ya da kendisini beklemekten bıkan köylüler pencere kepenklerini kapatmışlardı. Ama cesaretinden hiçbir şey yitirmeyen bizimki, biraz önce ışığın parladığı yönde, tarlaların arasında yürüdü. Derken, bir başka çiti aşıp yeni bir patikaya ulaştı...

Böylece Meaulnes'ün yolu gittikçe karışıyor, biraz önce ayrıldığı evle arasındaki bağ giderek kopuyordu.

Artık cesaretini yitirmiş, bitkin düşmüştü. Umutsuzlukla, patikayı sonuna kadar izlemeye karar verdi. Yüz adım kadar ilerleyince, kül rengi büyücek bir çayırlığa vardı; uzaktan uzağa ardıç ağaçları olması gereken gölgelerle, tarlanın bir ucunda karanlık bir yapı fark etti. Yaklaştı. Bırakılmış bir ahır ya da bir ağıl gibi bir yerdi

burası. Kapı gıcırdayarak açıldı. Ay ışığı, şiddetli esen yel bulutları uzaklaştırdığı zaman tahta yarıklarından içeri vuruyordu. Çevre küf kokuyordu.

Artık gücünün kalmadığını sezen Meaulnes, dirseğini toprağa dayayıp eli başının altında, nemli samanın üzerine uzandı. Kemerini çıkarıp dizlerini karnına çekerek kıvrıldı. Kısrağın yolda bıraktığı örtüsünü düşündü. Öylesine mutsuzdu ve kendisine öylesine kızıyordu ki, ağlamak istiyordu...

Bu yüzden başka şeyler düşünmeye çalıştı. İliklerine kadar donmuştu. Gördüğü bir düşü, daha doğrusu çocukken gördüğü ama kimseye anlatmadığı bir hayali anımsadı: Bir sabah, pantolonlarının, paltolarının asılı olduğu kendi odasında değil de perdeleri, yaprakları andıran uzun bir odada uyanıyormuş. Orada ışık öylesine tatlı akıyormuş ki, insan tadına bakabileceğini sanabilirmiş. İlk pencerenin yanında bir genç kız, arkası dönük durumda dikiş dikiyormuş, sanki onun uyanmasını bekliyor gibiymiş... Yatağından çıkıp bu büyülü evde yürümek gücünü kendinde bulamamış. Yeniden uykuya dalmış... Ama aynı şey ikinci kez olursa, yataktan kalkacağına ant içmiş. Kim bilir, yarın sabah, belki!..

Gizemli malikâne

Ortalık aydınlanır aydınlanmaz yeniden yürümeye başladı. Ama şişen dizi ona çok acı veriyordu. Acı dayanılmaz olunca, durması ve oturması gerekiyordu. Aslında, Sologne bölgesinin en ıssız yeriydi bulunduğu yer. Öğlene kadar, ufukta sürüsünü götüren bir kadın çobandan başka kimseyi görmemişti. Ona bağırdı, koşmayı de-

nedi ama boşuna, kadın onu beklemeksizin gözden kayboldu.

O, gene de umut kırıcı bir yavaşlıkla aynı doğrultuda yürüyüşünü sürdürdü. Tek bir ev, tek bir insan hak getire! Ne de bataklığın sazları arasında, bir kervan çulluğu sesi. Ve bu benzersiz yalnızlığın üzerinde parlayan aydınlık ve dondurucu aralık güneşi.

Öğleden sonra saat üç dolaylarında, bir çam ormanının üzerinde kurşuni bir kulenin külahını gördü.

"İçinde kimsenin oturmadığı eski bir konak," diye düşündü. "Belki boş bir güvercinlik!.."

Acele etmeksizin yoluna devam etti. Ormanın bir yerinde, iki beyaz direk arasında, iki kenarı ağaçlıklı bir yol gördü. Oraya saptı. Birkaç adım attıktan sonra durdu; şaşırtıcı, açıklanmaz bir heyecan vardı içinde. Gene, aynı yorgunluğu duyarak yürüyordu; dondurucu rüzgâr dudaklarını çatlatıyor, zaman zaman soluğunu kesiyordu ama o olağanüstü sevinç yüreklendiriyordu onu; eksiksiz, baş döndürücü bir erinçti; artık amacına ulaştığını duyumsamanın, bundan böyle mutlulukla karşılaşacağına inanmanın verdiği güven duygusuydu bu. Eskiden, yaz şenliklerinden önce, hava kararırken kasabanın sokaklarına çam dikildiği, odasının penceresi çam dallarıyla gölgelendiği zamanlar, tıpkı bugünkü gibi mutluluktan eriyip gittiğini duyardı.

"Bunca kıvanç," diye düşündü, "şu baykuş dolu, rüzgârların içinde cirit attığı eski güvercinliğe ulaştım diye!.."

Ve kendine kızıp durdu. Geri dönüp en yakın köye varıncaya kadar yoluna devam etmenin daha iyi olup olmayacağını düşündü. İki kıyısı ağaçlı yolun, bayramlardan önce kendi köylerinde de yapıldığı gibi düzgün çemberler halinde süpürülmüş olduğunu birden fark ettiği sırada, başını eğmiş, bir süredir düşünüyordu. Meryem Ana'nın göklere çıktığı 15 Ağustos Yortusu sabahında,

La Forté'nin en büyük caddesine benzeyen bir yolda bulunuyordu!.. Yolun dönemeç yerinde, sanki haziran ayındalarmış gibi, arkalarında koz kaldırarak yürüyen bayramlıklarını giymiş bir insan kalabalığı fark etti; şaşırtıcı bir şeydi bu.

"Bu ıssız yerde bir şenlik var galiba?" diye düşündü.

İlk dönemece kadar yürüyünce, yaklaşan sesler duydu. Sık ve genç çamların arasına sığınıp çömeldi, soluğunu tutarak dinledi. Çocuk sesiydi. Bir çocuk topluluğu geçti yanı başından. Aralarından biri, galiba bir küçük kız, öylesine aklı başında, öylesine bilgiççe konuşuyordu ki, Meaulnes kızın söylediklerini anlayamadığı halde gülümsemekten kendini alamadı:

"Beni tedirgin eden tek bir şey var," diyordu küçük kız, "o da atlar. Örneğin, Daniel'in büyük sarı midilliye binmesine kimse engel olamaz!"

Alaycı bir erkek çocuk sesi yanıtladı onu:

"Kesinlikle kimse engel olamaz bana! Dilediğimizi yapmamıza izin verilmedi mi? Canımız isterse bir yerimizi bile yaralayabiliriz..."

Bu sesler uzaklaşırken başka bir çocuk topluluğu yaklaşıyordu.

"Buzlar erirse," diyordu bir küçük kız, "yarın sabah sandala bineriz."

"Ama buna izin verirler mi?" diye soruyordu bir başkası.

"Şenliği biz kendimiz düzenledik, istediğimiz gibi."

"Ya Frantz nişanlısıyla birlikte dönerse bu akşam?"

"Gelsin! O da bize uyar."

"Bir düğün var hiç kuşkusuz," diye düşündü Augustin. "Tanrım, burada çocukların sözü geçiyor galiba? Tuhaf bir yer!"

Onlara nereden yiyecek içecek bulabileceğini sormak için gizlendiği yerden çıkmayı düşündü. Yerinden

doğruldu, son topluluğun da uzaklaştığını gördü. Entarileri dizlerinde, üç küçük kızdı bunlar. Başlarında güzel şapkalar vardı. Üçünün de boyunlarında birer beyaz tüy. İçlerinden biri, yarı dönmüş, biraz eğilmiş durumda, arkadaşının parmağını sallayarak anlattığı şeyleri dinliyordu.

Meaulnes, üzerindeki yırtık köylü gömleğine, Sainte-Agathe okulunun tuhaf öğrencisi kemerine bakarak:

"Bu görünüşümle korkuturum onları," diye düşündü.

Çocukların dönüşte kendisine rastlamalarından korkarak, "güvercinlik" doğrultusunda çamlar arasında yoluna devam etti; orada ne isteyeceğini düşünmemişti daha. Az sonra, ormanın kıyısında, yosun tutmuş alçak bir duvarın önünde durdu. Öte yanda, duvarla malikânenin ek yapıları arasında, panayır günlerinde bir han avlusu gibi arabalarla dolu uzun ve dar bir avlu vardı. Türlü türlü, biçim biçim araba; yaylılar, talikalar, faytonlar, landolar...

Birilerinin kendisini görmesinden korktuğu için çamların arkasına gizlenen Meaulnes, avludaki karmaşayı gözden geçirirken, bir faytonun arabacı yerinin üzerinden, ek yapılardan birinin yarı açık penceresini gördü.

"Buraya girmeliyim," diye düşündü Meaulnes, "samanların üzerinde uyur, sabahleyin erkenden, o güzel, küçük kızları korkutmadan çıkar giderim."

Yaralı dizi yüzünden duvarı güçlükle aştı, arabadan arabaya atlayarak pencerenin yanına vardı, bir kapı gibi itti.

Samanlık değildi burası, yatak odası olarak kullanıldığı anlaşılan basık tavanlı geniş bir odaydı. Kış akşamının yarı karanlığında, masa, şömine ve hatta koltukların üzerlerinin vazolar, değerli eşyalar ve eski silahlarla kaplı olduğu fark ediliyordu. Odanın dibindeki yataklığı gizleyen perdeler yere kadar iniyordu.

Meaulnes, hem soğuktan korunmak hem de dışarıdan görünmemek için pencereyi kapattı. Dipteki perdeyi kaldırınca, üzeri eski, yaldızlı kitaplarla, telleri kırık

çalgılarla, kocaman şamdanlarla kaplı yatağı gördü; her şey birbirine karışmıştı. Eşyaların hepsini yataklığın bir köşesine ittikten sonra, dinlenmek, biraz da içine atıldığı garip serüveni düşünmek için yatağa uzandı.

Malikânede derin bir sessizlik egemendi. Sadece, zaman zaman, aralık ayının sert rüzgârının uğultusu duyuluyordu.

Yatağa uzanmış olan Meaulnes, bu tuhaf rastlantılara, yolda duyduğu çocuk seslerine, avluyu dolduran arabalara karşın buranın, daha önce de düşündüğü gibi, kış yalnızlığı içinde kendi başına bırakılmış eski bir konak olduğu duygusuna kapıldı.

Az sonra, yitik bir çalgıdan ezgiler geliyormuş gibi geldi ona. Sıcaklık ve keder dolu bir anıydı sanki. Eskiden, henüz genç olan annesinin, öğleden sonraları salonda piyano çaldığı zamanları ansıdı; bahçeye açılan kapının arkasında akşamlara kadar dinlerdi onu...

"Sanki yakınlarda biri piyano çalıyor gibi," diye düşündü.

Ama bu sorusunu yanıtsız bırakıp yorgunluktan bitkin durumda uykuya daldı...

Wellington'un odası

Uyandığı zaman gece oluyordu. Soğuktan donmuş gibiydi. Yattığı yerde, siyah gömleğini daha da buruşturarak dönüp duruyordu. Yataklığın perdesi zayıf bir gök yeşili içinde yüzüyordu.

Yatağın üzerine oturup başını perde aralığından uzattı. Birisi pencereyi açmış, çengellerine yeşil renkli iki Venedik feneri asmıştı.

Ama Meaulnes, çevresine bir göz atayım derken, merdivende ayak sesleri ve fısıltılar duydu. Hemen yatakliğa çekildi ama demirli ayakkabıları duvara doğru yığdığı bronz nesnelerden birine çarparak gürültü çıkardı. Bir an, büyük bir tedirginlik duydu, soluğunu tuttu. Ayak sesleri yaklaştı, odaya iki gölge kaydı.

"Gürültü yapma," dedi biri.

"Uyanma zamanı geldi," diye yanıtladı öteki.

"Odasını süsledin mi?"

"Evet, ötekiler gibi, onu da süsledim."

Açık pencere rüzgârdan çarptı.

"Bak," dedi ilk konuşan, "kapatmamışsın pencereyi. Rüzgâr fenerlerden birini söndürmüş. Yine yakmak gerek."

Öteki, birden yorulmuş, umudu kırılmış gibi:

"Aldırma," dedi. "Bu dağ başında, bu in cin top oynayan yerde ne işe yarar ışıklandırma sanki? Nasıl olsa kimse görmeyecek."

"Kimse görmeyecek mi? Geceleyin bir yığın insan gelecek. Yolda gelirken bizim ışıkları görmek hoşlarına gider!"

Meaulnes bir kibrit çakıldığını duydu. Son konuşan, davranışından patron olduğu anlaşılan kişi, Shakespeare oyunlarından bir mezarcı gibi, tekdüze bir sesle konuştu:

"Wellington'un odasına yeşil fenerler koymuşsun. Kırmızı fener de asabilirsin... Bu işten sen de benim kadar anlamıyorsun!"

Bir sessizlik.

"Wellington bir Amerikalı mıydı? Güzel! Amerikalıların rengi midir yeşil? Yolculuklar yapmış bir oyuncu olarak senin bilmen gerek bunu."

"Tanrım," diye yanıtladı oyuncu, "yolculuk mu dedin? Evet, yolculuk yaptım! Ama bir şey görmedim. Arabadan ne görebilir bir oyuncu?"

Meaulnes sakınarak baktı perde aralığından.

Buyruk vererek konuşan, başı açık, kocaman bir paltoya gömülmüş iri bir adamdı. Elinde renk renk fenerler bulunan uzun bir sopa vardı. Ayak ayak üzerine atmış, çalışan arkadaşını kaygısızca izliyordu.

Oyuncuya gelince; insanın düşünemeyeceği kadar içler acısı bir görünüşü vardı; uzun boylu, zayıf, titrek, şaşı ve mavi gözlüydü. Bıyıkları, dişsiz ağzının iki kenarından aşağı sarkıyordu. Bu görünüşüyle, taşlıkta yatan suda boğulmuş birini andırıyordu. Sadece gömlek giymişti, soğuktan titriyordu. Sözlerinden, davranışlarından kendi varlığını horladığı anlaşılıyordu.

Bir an düşündükten sonra, yüzü acılı ve gülünç bir anlama büründü; arkadaşına yaklaşıp iki kolunu yana açarak konuştu:

"Sana bir şey söylememi ister misin? Böyle bir şenlikte hizmet ettirmek için bizim gibi iğrenç birini bulmalarını bir türlü anlayamıyorum! İşte böyle, aslanım!.."

Ama şişman adam, bu açık yürekli konuşmaya kulak asmaksızın, bacak bacak üstüne atmış durumda onun çalışmasını izledi; esnedi, rahat rahat burnunu çekti; sırtını dönüp sopasını omzuna aldı, sonra:

"Haydi, gidelim artık! Akşam yemeği için giyinmemiz gerek," dedi.

Çingene de onu izledi ama yataklığın yanından geçerken yerlere kadar eğilerek ve alaycı sesine kıvraklıklar vererek:

"Uyuyan efendimiz," dedi, "benim gibi çulsuzun biri olsanız da uyanmanızın, kalkıp giyinmenizin zamanı geldi. Marki kılığına girmeniz gerek. Sonra kıyafetli şenliğe katılacaksınız. Küçük beylerle küçükhanımların canları böyle istiyor."

Son kez eğilerek, bir çadır tiyatrosu çığırtkanı ağzıyla ekledi:

"Mutfakta görevlendirilen arkadaşımız Maloyau Soy-

tarı rolüne çıkacak, ben kulunuz da Büyük Maskara'yı canlandıracağım."

Tuhaf bir şenlik

Onlar gider gitmez gizlendiği yerden çıktı Koca Meaulnes. Ayakları donmuş, eklemleri katılaşmıştı. Ama dinlenmiş, dizi de iyileşmiş gibiydi.

"Mademki emir buyuruldu," diye düşündü, "yemeğe gitmemek olmaz. Herkesin adını çıkaramadığı basit bir konuk olurum. Zaten çağrısız konuk da sayılmam burada. Hiç kuşkusuz, Mösyö Maloyau ile arkadaşı bekliyorlardır beni..."

Yataklığın koyu karanlığından çıkınca, yeşil fenerlerin aydınlattığı odayı biraz seçebildi.

Çingene gerçekten "süslemiş"ti odayı. Askılara paltolar asılmıştı. Kırık mermerli tuvalet masasının üzerinde, bir önceki geceyi boş bir ağılda geçirmiş olan zavallı bir çocuğu bir züppeye dönüştürecek her şey vardı. Şöminenin üzerinde büyük bir mumun yanına kibrit konulmuştu. Ama yerlerin cilalanması unutulmuştu. Ayakkabılarının altındaki kum ve molozları duyumsadı Meaulnes. Yine, çoktandır kimsenin oturmadığı bir evde bulunduğu duygusuna kapıldı... Şömineye doğru ilerlerken az kalsın karton ve küçük kutu yığınına çarpıyordu. Kolunu uzatıp mumu yaktıktan sonra kutuların kapaklarını açıp içlerine baktı.

Kutularda, eski zaman gençlerinin giydiği giysiler, yüksek kadife yakalı redingotlar, önü açık zarif yelekler, uzun beyaz kravatlar, yüzyıl başlarının parlak ayakkabıları vardı. Hiçbirine dokunmaya cesaret edemedi ama

titreye titreye yıkanıp temizlendikten sonra, okul gömleğinin üzerine kocaman paltolardan birini giyip kıvrımlı yakasını kaldırdı; altı demirli ayakkabısını çıkartıp yerine ince, parlak ayakkabılardan birini giydi. Başı açık olarak aşağıya inmeye hazırdı artık.

Kimseye rastlamadan bir tahta merdivenden inerek karanlık avluda bir yere vardı. Gecenin dondurucu soluğu yüzünü dalıyor, paltosunun eteğini havaya kaldırıyordu.

Birkaç adım attı ve ancak gökyüzünün belli belirsiz aydınlığı sayesinde bulunduğu yeri seçebildi. Ek yapılar arasına sıkışmış küçük bir avluda bulunuyordu. Kapılar çoktan çıkartılmış olduğundan merdiven ağızları açık duruyordu; kırılmış camlarının yerine yenileri takılmadığından, alt kat odalarının pencerelerinde renkli yansımalar dalgalanıyordu. Yerler süpürülmüştü; yabanotları da koparılmıştı. Meaulnes, bir ara, kulak kabartınca, ötelerde, çocuk ve genç kızların söylediği bir şarkıyı duyar gibi oldu; pembe, yeşil, mavi pencerelerinin önünde, rüzgârın ağaç dallarını sallayıp durduğu belirsiz yapıların oralardan geliyordu şarkı sesi.

Meaulnes, üzerinde kocaman paltosu, bir avcı gibi yarı eğilmiş durumda çevreye kulak kabartırken, sanki bomboş görünen komşu yapıdan ilginç mi ilginç bir delikanlı çıkıverdi.

Delikanlının giydiği silindir şapka gecenin karanlığında gümüş gibi parıldıyordu; yakası saçlarına kadar çıkan bir giysi, önü çok açık bir yelek, ayakaltı kayışlı bir pantolon giymişti... Yaşı on beş dolaylarında olan bu zarif delikanlı, sanki pantolonundaki lastik kayış nedeniyle yaylanırmış gibi parmaklarının ucuna basarak ama son derece hızlı yürüyordu. Yanından geçerken, durmaksızın, kurulmuş gibi eğilerek selamladı Meaulnes'ü; sonra bu öğleden sonra kulesi bizim öğrenciye kılavuzluk eden, çiftlik, şato ya da manastır mı olduğu belirsiz büyük kapıya doğru karanlıkta kayboldu.

Biraz durakladıktan sonra, bu ilginç delikanlının peşinden yürüdü bizim kahraman. Büyük bir bahçe avludan, ağaçların arasından geçtiler, içinde süs balıkları bulunan havuzla bir kuyunun çevresinde dolaştıktan sonra büyük yapının eşiğine vardılar.

Üst kesimi yuvarlak ve çivilerle bezenmiş olan ağır, ahşap kapı yarı açıktı. Zarif delikanlı içeriye daldı. Meaulnes peşinden izledi onu ve koridora adımını atar atmaz, kimseyle karşılaşmadığı, kimseyi görmediği halde, gülüşmelerin, şarkıların, çağrışmaların ve koşuşmaların ortasında buldu kendini.

İleride, yan tarafa açılan bir başka koridor vardı. Meaulnes, o tarafa doğru yürümek ya da arkalarında sesler duyduğu kapılardan birini açmak arasında bir karar veremezken, dip tarafta birbirlerini kovalayarak iki küçük kızın geçtiğini gördü. Onlara yetişip görmek için ayaklarının ucuna basarak sessizce koştu. Açılan kapıların gürültüsü ve güzelim şapkaları altında, akşamın soğuğu ve koşuşmanın pembeleştirdiği on beş yaşında iki yüz. Her şey birden bir ışık parıltısı içinde yitip gitti.

Kızlar, oyun gereği bir saniye oldukları yerde kendi çevrelerinde döndüler, hafif etekleri kalkıp kabardı; uzun, göz alıcı külotlarının dantelleri göründü; sonra, bu dönüşün ardından, ikisi birden, odaya girip kapıyı kapattılar.

Meaulnes'ün bu karanlık koridorda gözleri kamaştı, düşecek gibi oldu, ayakları dolaştı. Şimdi görülmekten korkuyordu. Kararsız ve sakar görünüşüne bakıp onu hırsız sanabilirlerdi. Çıkıp gitmek için tam kapıya yönelmekteydi ki, koridorun ucundan ayak gürültüleri ile çocuk sesleri duydu. İki erkek çocuk konuşarak yaklaşıyorlardı.

Meaulnes her şeyi göze alıp sordu:

"Yemek ne zaman yenecek?"

"Gel bizimle," dedi çocukların büyüğü. "Seni götürürüz oraya."

Büyük bir şenlik öncesinde, bütün çocukların duyduğu o güven ve dostluk duygusuyla Meaulnes'ün ellerinden tuttular. Köy çocuklarıydılar belki. Güzel giysilerini giyinmişlerdi: dizlerine kadar çıkan kalın yün çoraplar, tahta tabanlı ayakkabılarını açıkta bırakan kısa pantolonlar, mavi kadifeden dizlere kadar inen dar ceketler, aynı renkten kasketler ve beyaz boyunbağları...

"Onu tanıyor musun," dedi çocuklardan biri.

Yuvarlak kafalı, saf gözlü küçüğü:

"Annem söyledi," diye yanıtladı, "siyah giysisi varmış, geniş, işlemeli yakası varmış, güzel bir palyaçoya benziyormuş."

"Kim bu," diye sordu Meaulnes.

"Kim mi? Frantz'ın getirmeye gittiği nişanlısı..."

Bizim delikanlı pek konuşma fırsatı bulamadan, üçü birden büyük bir salonun kapısına vardılar; içeride kocaman bir ateş yanıyordu. Dört ayaklı desteklerin üzerine masa niyetine tahtalar konulmuştu; üzerlerine beyaz örtüler serilmişti, bir yığın insan yemek yiyordu, tıpkı tören yemeği yer gibi.

Tuhaf bir şenlik (devamı)

Yemek, basık tavanlı büyük bir salonda yeniliyordu; köy düğünlerinden bir gün önce çok uzaklardan gelen eşe dosta, hısım akrabaya verilen şölenlere benziyordu.

İki çocuk, bizim arkadaşın elini bıraktılar, çocuk seslerinin, tabaklara çarpan kaşık gürültülerinin geldiği bitişik odaya daldılar. Meaulnes, korkmaksızın, heyecana kapılmaksızın, bir sıradan atlayıp iki köylü kadının yanına oturdu. Büyük bir iştahla yemeye başladı; ancak epeyce

sonra çevresindekilere bakmak, konuştuklarını dinlemek için başını kaldırdı.

Aslında pek konuşuyor sayılmazlardı. Birbirlerini pek az tanıyor gibiydiler. Kimileri köyün bir ucundan, kimileri de uzak kentlerden gelmişlerdi. Bazı masalarda uzun favorili yaşlılar vardı; eski denizcilere benzeyen ötekilerin hepsinin sakal ve bıyıkları tıraşlıydı. Bunların yanında kendilerine benzeyen yaşlılar yemek yiyordu: aynı kızıl esmer yüzler, gür kaşlar altında aynı canlı gözler, kundura bağcığı gibi aynı dar kravatlar... Ama bunların kendi illerinin dışına çıkmamış olduklarını anlamak çok kolaydı; baş kış vurmuşlarsa, yağmurların altında, rüzgârlarda binlerce kez yuvarlanmışlarsa, bu, sabanı tarlanın bir ucuna götürüp geri getirmek, yine tarla sürmek gibi, zahmetli ama tehlikesiz yolculuk sırasında başlarına gelmişti... Pek az kadın vardı; başlarına kıvrımlı hotozlar giymiş, yuvarlak yüzleri buruşuk elma kurusuna benzeyen birkaç yaşlı köylü kadın.

Meaulnes'ün birlikte olmaktan tedirginlik duyabileceği tek insan yoktu çevresinde, yanlarında güven duyuyordu. Daha sonra bu izlenimini şöyle açıklıyordu: İnsan bağışlanmayacak kadar ağır bir suç işledi mi, bir yandan dayanılmaz acılar çekerken, bir yandan da, "Dünyanın bir yerinde beni bağışlayacak insanlar nasıl olsa vardır," diye hayal kurar. Ne yaparsanız yapın, bunları iyilik olsun diye yaptığınıza önceden inanmış yaşlı insanlar, nineler, dedeler hayal edilir. O anda salonda bulunanlar bu tür insanlardan seçilmişti hiç kuşkusuz. Geri kalanına gelince, onlar da yeniyetmeler ve çocuklardı...

Bu sırada, Meaulnes'ün yanındaki iki yaşlı kadın konuşmaya başlamıştı; kadınlardan daha yaşlı olanı, boş yere yumuşatmaya uğraştığı, kurbağa vıraklamasına benzeyen tiz bir sesle:

"Her şeyin iyi gittiğini varsaysak bile," diyordu, "nişanlılar en erken yarın saat üçte burada olabilirler."

Öteki kadın çok sakin bir sesle:

"Sus," diyordu, "şimdi kızdıracaksın beni."

Böyle konuşan kadının başında bir örme alınlık vardı. İlk konuşan kadın hiç heyecanlanmaksızın konuşmasını sürdürdü:

"Sen kendin hesapla! Bourges'dan Vierzon'a trenle bir buçuk saat, Vierzon'dan buraya kadar da arabayla yedi fersah..."

Tartışma sürdü. Meaulnes tek bir sözcüğü bile kaçırmıyordu. Bu tatlı ağız dalaşı sayesinde durum birazcık aydınlandı: Şato sahibinin oğlu Frantz de Galais –üniversite öğrencisi ya da denizciydi, belki deniz subayı adayıydı, bilmiyorlardı– nişanlısını getirmek için Bourges'a gitmişti; evleneceklerdi. İşin tuhafı, bu çok genç ve çok değişik huylu olması gereken delikanlı her şeyi kendi istediği gibi düzenliyordu. Nişanlısının geleceği evin bir şenlik sarayına benzemesini istiyordu. Bu nedenle, genç kızın gelişini kutlamak için, bu çocuklarla iyi yürekli yaşlıları kendisi davet etmişti. İki kadının tartışmalarından bunlar anlaşılıyordu. Öykünün geri kalan bölümünü bir bilinmezlik örtüsü altında hemen nişanlıların ne zaman dönebileceklerini konuşmaya başlıyorlardı. Birisi, ertesi sabah geleceklerini, öteki de öğleden sonra gelebileceklerini ileri sürüyordu.

"Moinelle'ciğim," diyordu, "her zamanki gibi delisin gene."

Öteki omuz silkip ama sesini yumuşatarak:

"Sen de Adèle'ciğim, her zamanki gibi inatçısın," diyordu. "Seni dört yıldır görmedim, hiç değişmemişsin."

En küçük kızgınlık belirtisi göstermeksizin tartışıp duruyordu kadınlar. Meaulnes, daha başka şeyler öğrenmek umuduyla söze karıştı:

"Frantz'ın nişanlısı, dedikleri kadar güzel mi?"

Şaşkınlıkla Meaulnes'e baktılar. Kızı Frantz'dan baş-

kası görmemiş daha. O da, Toulon'dan gelirken, Bourges'un *Les Marais* adı verilen bahçelerinden birinde rastlamış kıza; üzgünmüş, kederliymiş kız. Dokumacı olan babası kovmuşmuş kızı evden. Çok güzelmiş, Frantz onunla hemen evlenmeye karar vermiş. Tuhaf bir öykü; ama delikanlının babası Mösyö Galais ile kız kardeşi Yvonne o ne isterse istesin, karşı çıkmazlarmış!..

Meaulnes başka sorular da sormak istiyordu ama bu sırada sevimli bir çift göründü: kadife bluzla dantelli eteklik giymiş on altı yaşında bir kızla, yüksek yakalı ceket ve paçası lastikli pantolon giymiş bir delikanlı. Bale dansçıları gibi yürüyerek salonu geçtiler; sonra çığlıklar atarak, peşlerinden başkaları da koşarak geçtiler; arkalarında da giysilerinin kolları yere değecek kadar uzun, kara başlıklı, dişsiz ağzıyla gülen, solgun yüzlü kocaman bir palyaço. Uzun, beceriksiz adımlarla, sanki her adımda sıçrayarak koşuyor, giysisinin boş kollarını sallayıp duruyordu. Genç kızlar ondan biraz korkuyor, delikanlılarsa elini sıkıyorlardı; peşinden çığlıklar atarak koşan çocukların ondan hoşlandıkları anlaşılıyordu. Geçerken donuk gözlerle Meaulnes'e baktı. Bizimki tanır gibi oldu onu: Biraz önce fenerleri yakan Çingene, Mösyö Maloyau'nun arkadaşıydı; sinekkaydı tıraş olmuştu.

Yemek bitmiş, herkes kalkıyordu.

Sağda solda el ele tutuşup dans edenler vardı. Bir yerden müzik sesi geliyordu, birisi bir menüet havası çalıyor olmalıydı... Başı paltosunun kalkık yakasına yarı gömülü olan Meaulnes, kendini bambaşka biri gibi duyumsuyordu. O da, herkes gibi neşelenmeye başlamıştı; oyunun sahneden taşıp dört bir yana yayıldığı bir tiyatrodaymışçasına büyük soytarının peşi sıra konağın koridorlarını dolaşıp duruyordu. Böylece, gecenin sonuna kadar, akıl almaz giysiler giyinmiş neşeli bir kalabalığın içine karıştı. Bazen bir kapıyı açınca içinde büyülü fener

yanan bir odayla karşılaşıyordu. Çocuklar büyük bir gürültüyle alkışlıyordu... Bazen, dans edilen salonun bir köşesinde, bir "züppe"yle konuşmaya dalıyor, ertesi gün ne giyeceğini önceden öğreniyordu.

Giderek, bir rastlantı sonucu tadını çıkardığı bu eğlenceden kaygılanıp paltosunun açılıp içindeki öğrenci giysisinin görünüvermesinden korkarak bir süre konağın en sakin, en karanlık köşesine sığındı. Oradan sadece piyanonun boğuk sesi duyuluyordu.

Sessiz bir odaya girdi; asma lambayla aydınlatılmış yemek odasıydı burası. Burada da şenlik vardı ama yalnızca küçük çocuklar için.

Kimileri, taburemsi geniş minderlere oturmuşlar, dizlerine açtıkları albümleri karıştırıyor; kimileri bir sandalyenin önüne diz çökmüş, ciddi ciddi resim yapıyor; hiçbir şey konuşmayan, hiçbir şey yapmayan kimileri de ocağın başına oturmuş, kocaman konaktaki şenliğin gürültüsünü dinliyordu.

Bu yemek odasının kapılarından biri ardına kadar açıktı. Yandaki odadan piyano sesi geliyordu. Meaulnes merakla başını uzattı. Küçük bir salondu burası; arkası dönük, üzerinde kestane rengi uzun bir manto bulunan bir kadın ya da bir genç kız piyanoda dans müziği ve şarkılar çalıyordu. Yandaki divanda, kızlı erkekli altı-yedi çocuk, resimlerdeki gibi yan yana dizilmişler, uslu uslu dinliyorlardı. Ancak zaman zaman, aralarından biri, ellerine dayanıp kalkarak yere kayıyor ve yemek odasına geçiyor, onun boşalttığı yeri, resimlere bakmaktan bıkan biri alıyordu...

Her şeyin cana yakın ama coşkulu ve çılgınca geçtiği, kendisinin büyük soytarıyı çılgınca izlediği şenlikten sonra, Meaulnes yeryüzünün en sakin mutluluğu içinde yüzüyor gibiydi.

Kız piyano çalmasını sürdürürken gürültü yapma-

dan yemek salonuna dönüp oturdu; masanın üzerinde duran kırmızı kapaklı kocaman kitaplardan birini açıp dalgın dalgın okumaya başladı.

Kısa bir süre sonra, yerde oturan küçük çocuklardan biri yanına yaklaştı, koluna asılarak dizlerine tırmandı, onunla birlikte kitaba bakmaya başladı; başka bir çocuk da öteki dizine tırmandı. Eski hayaline benzer bir başka hayal. Sanki, böyle bir akşam, evliymiş, kendi evindeymiş, yanı başında piyano çalan sevimli, tanımadığı kadın da karısıymış... Uzun uzun hayal etti bunu...

Karşılaşma

Ertesi sabah en erken kalkanlardan biri Meaulnes olmuştu. Kendisine öğütledikleri gibi, eski moda, özentisiz, siyah bir giysi giymişti: beli dar, kolları omuzlarına doğru kabarık bir ceket, kapaklı yelek, zarif ayakkabılarına kadar inen paçaları geniş pantolon ve silindir şapka.

İndiği zaman avluda kimse yoktu. Birkaç adım attı ve ilkyazdan kalma bir günle karşılaştı. Güneş nisanın ilk günlerindeki gibi parlıyordu. Gerçekten de bu, kışın en yumuşak, en tatlı sabahıydı. Kırağı eriyor, otlar çiyden ıslanmış gibi parıldıyordu. Ağaçlarda küçük kuşlar ötüyor, zaman zaman ılık bir meltem insanın yüzünü okşuyordu.

Ev sahibinden önce kalkmış olan öteki konuklar gibi yaptı o da. Konağın avlusuna çıktı, dost ve neşeli bir sesin arkasından ona:

"Demek erken uyandın, Augustin," diye sesleneceğini sanıyordu.

Ama avlu ve bahçede uzun süre tek başına dolaştı. Konakta, ne pencerelerde ne de kulede bir şey kımıldıyor-

du, hiçbir kıpırtı yoktu. Bununla birlikte, yuvarlak ahşap kapının iki kanadı da ardına kadar açıktı. Yukarı kat pencerelerinden birinde, güneş, yaz aylarında olduğu gibi sabahın ilk saatlerini yansıtıyordu.

Meaulnes, konağın içini gündüz gözüyle ilk kez görüyordu; bir süre önce avluya kum dökülmüş, tırmıkla düzeltilmişti. Kendi yattığı ek yapıların sonunda, aralarında çeşit çeşit küçük ağaçların, yabanasmalarının çoğalmalarını sağlayan, hoş bir düzensizlik içinde ahırlar vardı. Neredeyse konağın kapılarına dayanmış olan çam ormanı engebesiz, düz toprakları gözden saklıyor, sadece doğuda, kayalar ve gene çamlarla kaplı mavi tepeler görünüyordu.

Meaulnes, bir ara, balıklı havuzu çevreleyen tahta parmaklığın üzerinden eğildi; kenarlara doğru, köpük gibi kıvrımlı ince bir buz katmanı kalmıştı. Suda, sanki gökyüzüne eğilmiş gibi, romantik öğrenci giysisi içinde kendi yansımasını gördü. Başka bir Meaulnes gördüğünü sandı; köylü arabasıyla kaçmış olan öğrenci gitmiş, yerine güzel bir ödül kitabının ortasında, sevimli, bir roman kahramanına benzeyen yaratık gelmişti...

Acıkmıştı. Ana yapıya doğru hızla yürüdü. Bir akşam önce yemek yediği salonda bir köylü kadın masaları hazırlıyordu.

Meaulnes, masa örtüsünün üzerine yan yana sıralanmış kâselerden birinin önünde oturdu. Kadın ona kahve koyarken:

"İlk gelen sizsiniz, bayım," dedi.

Yabancı olduğunun anlaşılmasından öylesine korkuyordu ki, ağzını açıp yanıtlamadı kadını. Sadece, sabah gezintisine götüreceği söylenen teknenin ne zaman hareket edeceğini sordu.

"En erken yarım saat sonra hareket eder, bayım," diye yanıtladı kadın. "Henüz kimse inmedi," dedi.

Bir kilise gibi, iki kanadı birbirine eşit olmayan, upuzun konağın çevresinde tekneye binilecek yeri aradı. Sol kanadı döner dönmez, göz alabildiğine uzanan kamışlarla karşılaştı, bütün manzara kamışla kaplıydı sanki. Bu tarafta, gölcüklerin suları duvarlara kadar geliyordu, birçok kapının önünde, şıpırdayan dalgaların üzerine uzanmış küçük balkonlar vardı.

Kumlu kıyıda bir süre aylak aylak dolaştı. Kimisi yıkıntılar ya da odalara, kimisi ağzına kadar el arabaları, paslı gereçler ve kırık çiçek vazolarıyla dolu depo gibi yerlere açılan, camları tozlanmış büyük kapıları merakla incelerken, yapının öteki ucundan ayak sesleri duydu.

İki kadındı gelen. Biri çok yaşlı ve kambur; öteki sarışın, ince uzun bir genç kız. Kızın sevimli giysileri, geçen akşamın zırva kıyafetlerinden sonra Meaulnes'ün gözüne olağanüstü göründü.

Manzaraya bakmak için durdular. Meaulnes bu sırada, daha sonra kendine de epeyce kaba gelen bir hayretle, içinden:

"Al sana, kendine özgü denilen kızlardan biri hiç kuşkusuz, belki de şenlik için getirtilmiş bir oyuncu kız," dedi.

İki kadın yanından geçerken, Meaulnes hiç kımıldamadan genç kıza baktı. Sonraları, sık sık bu soluk yüzü umutsuzca ansımaya çalışırken uykuya daldığı zaman, düşünde ona benzeyen dizi dizi genç kızlar görüyordu. Biri onun gibi şapka giymiş, öteki onun gibi öne eğilmiş oluyordu; bir başkasında onun saf bakışı vardı; bir başkasında da onun ince uzun boyu; bir başkasının gözleri onunkiler gibi maviydi; ama bu kadınların hiçbiri uzun boylu genç kız değildi.

Meaulnes, genç kıza baktığında, sarı, gür saçların altında, biraz kısa çizgili ama neredeyse acılı bir incelikle çizilmiş bir yüzle karşılaşmıştı. Bu arada genç kız onun

önüne geçmiş olduğu için tuvaletine baktı, tuvaletlerin en yalını, en ağırbaşlısıydı...

Şaşırıp kalmış olan Meaulnes, kadınların yanına gitmenin doğru olup olmayacağını düşünürken, genç kız belli belirsiz ona doğru dönerek yanındaki kadına:

"Gemi sanırım geç kalmaz artık," diye sordu.

Meaulnes onların peşinden yürüdü. Beli bükük, titrek yaşlı kadın neşeli neşeli konuşuyor, durmadan gülüyordu. Genç kız sakin sakin yanıtlar veriyordu. İskeleye indikleri zaman da baktı Meaulnes'e. Sanki bu saf, ağırbaşlı bakışla:

"Kimsiniz? Ne işiniz var burada? Sizi tanımıyorum. Ama gene de tanır gibiyim," der gibiydi.

Ağaçların arasında bekleyen başka konuklar da vardı. İskeleye üç gezi teknesi yanaşmış, yolcularını bekliyordu. Konağın hanımı ve kızı izlenimi bırakan bu iki kadın geçerken delikanlılar birer birer saygıyla selamlıyorlar, genç kızlar da eğiliyorlardı. Olağandışı bir sabah! Olağandışı bir eğlence gezisi! Kış güneşine karşın hava soğuktu; kadınlar o sıralar moda olan boa yılanı biçiminde boyun kürkü sarmışlardı boyunlarına...

Yaşlı kadın kıyıda kaldı. Meaulnes, nasıl olduğunu bilmeden genç kızla aynı tekneye düşmüştü. Güvertede dirseklerini dayamış, hızlı esen rüzgâr nedeniyle şapkasını eline almış, kuytu bir yerde oturan genç kıza rahatça bakabiliyordu. Genç kız da arkadaşlarıyla konuşuyor, gülümsüyor, sonra dudağını hafifçe ısırarak mavi gözlerini yavaşça bizim delikanlıya çeviriyordu.

Kıyılarda büyük bir sessizlik egemendi. Tekne, düzenli bir makine ve su sesi arasında ilerliyordu. İnsan kendini yazın ortasında sanabilirdi. Sanki, bir kır evinin güzelim bahçesinin önüne demir atacaklar, genç kız da beyaz bir şemsiyenin altında dolaşacak... Akşama kadar kumru sesi dinleyeceklerdi... Ama birdenbire esen don-

durucu bir bora, bu tuhaf şenliğin konuklarına aralık ayında olduklarını ansıttı.

Bir çam korusunun yanında demir attılar. Yolcular iskelede birbirlerine sıkışmış durumda, tayfalardan birinin engel parmaklığının kilidini açmasını beklediler bir süre... Meaulnes, daha sonra göl kıyısında, genç kızın yitik yüzünün kendi yüzüne yakın, çok yakın olduğu o dakikayı ne zaman ansısa, yüreği büyük bir heyecanla çarpacaktı! Bu saf profile, tüm gönül gözüyle, gözlerine neredeyse yaş doluncaya kadar bakmıştı. Sanki genç kız ona çok önemli bir gizini açmışçasına, onun yanağında kalmış bir parça pudrayı ansıyacaktı.

Karaya çıktıklarında, sanki bir düşteymişçesine her şey yoluna giriverdi. Çocuklar sevinç çığlıkları atarak koşarlar, topluluklar oluşup ormanın içine dağılırken Meaulnes iki yanı ağaçlıklı bir yola girdi; genç kızın on adım ileride yürüdüğünü gördü. Düşünmeye bile vakit bulamadan onun yanına geldi:

"Çok güzelsiniz," dedi sadece.

Ama genç kız adımlarını hızlandırdı, yanıtlamaksızın başka bir ağaçlıklı yola saptı. Ormanın içindeki yollarda gezinenler canlarının istediği gibi koşup oynuyorlardı. Delikanlı yaptığı kabalık, hödüklük ve budalalığa (bana anlatırken bu sıfatları kendisi kullandı) çok üzüldü. Bu çekici, bu sevimli yaratığı bir daha göremeyeceğine kendini inandırmışken, rasgele dolaşırken birdenbire onun karşıdan geldiğini gördü yine. Dar patikada onun yanından geçmemek zorundaydı. Çıplak elleriyle uzun mantosunun kıvrımlarını açmıştı. Çok açık siyah ayakkabıları vardı. Kimi zaman kıvrılan ayak bilekleri öylesine inceydi ki kırılivereceğinden korkardı insan.

Delikanlı bu kez selamladı onu, yavaşça:

"Beni bağışlar mısınız acaba," dedi.

"Sizi bağışlıyorum," diye yanıtladı genç kız, ağırbaşlılıkla. "Ama çocukların yanına gitmem gerek, biliyorsunuz bugünün efendisi onlar. Hoşça kalın."

Augustin biraz daha kalması için yalvardı ona. Öylesine beceriksiz ama öylesine karmakarışık, öylesine şaşkınlık içinde konuşuyordu ki, genç kız biraz yavaşladı ve dinledi onu. Sonunda:

"Kim olduğunuzu bile bilmiyorum sizin," dedi.

Her sözcüğün üstüne basa basa, hepsini aynı vurguyla söyleyerek ama "sizi" derken sesini daha da alçaltarak konuştu... Yüzü tekrar durgunlaştı, dudağını ısırarak mavi gözleriyle uzaklara bakmaya başladı.

"Ben de sizin adınızı bilmiyorum," diye yanıtladı Meaulnes.

Şimdi çıplak bir yolda yürüyorlardı; biraz ötede konukların kırın ortasında tek başına duran bir evin çevresinde toplandıkları görülüyordu.

"İşte 'Frantz'ın evi'," dedi genç kız, "buraya böyle derler. Artık sizden ayrılmam gerek..."

Durakladı, Meaulnes'e gülümseyerek baktı:

"Adım mı," diye konuştu... "Benim adım Yvonne de Galais..."

Sonra uzaklaştı.

"Frantz'ın evi"nde o sırada kimse oturmuyordu. Ama içeri girince, konukların tavan arasına varıncaya kadar her bir yanı doldurmuş olduklarını gördü. Çevresine göz atmaya pek olanak bulamadı: Hiç de mevsimi olmadığı halde gemilerle getirilen soğuk öğle yemeğini aceleyle yediler; soğuk yemeği anlaşılan çocuklar istemişlerdi. Yemekten sonra yola çıkıldı. Meaulnes, Yvonne de Galais' nin dışarı çıktığını görünce yanına yaklaştı, genç kızın biraz önce söylediklerini yanıtlamak için:

"Benim size yakıştırdığım ad daha güzeldi," dedi.

Genç kız aynı ağırbaşlılıkla:

"Nasıl," diye sordu, "bana nasıl bir ad yakıştırmıştınız?"

Ama bizim delikanlı budalaca bir söz söylememek için bu soruyu yanıtlamadı. Onun yerine:

"Benim adım Augustin Meaulnes," dedi. "Öğrenciyim."

"Demek öğrencisiniz," dedi genç kız. Bir süre daha konuştular. Ağır ağır, mutlulukla, dostça konuştular. Sonra davranışı değişti genç kızın. Eskisi kadar sert, eskisi kadar kibirli değildi artık ama şimdi huzursuz görünüyordu. Sanki Meaulnes'ün söyleyeceklerinden korkuyor, bunları daha duymadan ürküyor gibiydi. Meaulnes'ün yanında, yere konan ve yine havalanmak isteğiyle titreyen bir kırlangıç gibi ürperiyordu. Meaulnes'ün tasarılarını:

"Neye yarar? Neye yarar," diye yanıtlıyordu, usulca.

Ama Meaulnes bu güzel konağa yeniden gelmek için iznini isteyince:

"Sizi bekleyeceğim," dedi sadece.

İskeleye yaklaşıyorlardı. Genç kız birden durdu, düşünceli düşünceli:

"İkimiz de çocuğuz," dedi, "bir delilik yaptık. Bu kez aynı gemiye binmememiz gerek. Elveda, lütfen peşimden gelmeyin."

Meaulnes bir an şaşırdı, onun gidişine baktı. Sonra kendisi de yürüdü. O zaman, uzakta, konuk kalabalığının arasında gözden kaybolmadan önce durdu genç kız, Meaulnes'ün bulunduğu yana dönüp ilk kez uzun uzun baktı ona. Yanına gelmesini önlemek için miydi bu bakış? Yoksa bir şeyler daha mı söylemek istiyordu?..

Konağa döner dönmez, çiftliğin arkasındaki geniş, meyilli bir çayırlıkta midilli yarışı başladı. Şenliğin son bölümüydü bu yarış. Yapılan tahminlere göre, nişanlıla-

rın bu yarışta hazır bulunmak için gelmeleri gerekiyordu, her şeyi Frantz yönetecekti.

Bununla birlikte yarış onsuz başladı. Oğlanlar ve kızlar binici giysileri içinde, kimileri kurdelelerle süslü, yerinde duramayan midillilere, kimileri de yaşlı, uysal atlara binmişlerdi. Çocuk çığlıklarının, gülüşmelerinin, tutuşulan bahislerin, uzun çan seslerinin ortasında, insan kendisini yeşil çayırları biçilmiş küçük bir yarış alanında sanabilirdi.

Meaulnes, bir gün önce ağaçlıklı yolda konuşmalarını duyduğu Daniel ve şapkaları tüylü küçük kızları görünce tanıdı... Çekici pembe şapka ile kestane rengi mantoyu kalabalığın içinde bulmak için öylesine kaygılanıyordu ki, gösteriyle ilgilenemedi artık. Yvonne de Galais ortalıkta yoktu. Çan sesleri, sevinç çığlıkları yarışların sona erdiğini ilan ederken, o hâlâ genç kızı arıyordu. Yarışı, yaşlı bir beyaz kısrağa binmiş küçük bir kız kazanmıştı. Kısrağı üzerinde görkemle geçiyor, şapkasının sorgucu rüzgârda dalgalanıyordu.

Sonra, her şey sustu birden. Oyunlar bitmiş ama Frantz gelmemişti. Herkes biraz duraksadı; kararsızlıkla bir şeyler konuşuldu. Sonra, tedirginlik ve sessizlik içinde, nişanlıların gelişini beklemek üzere herkes odasına çekildi.

Frantz de Galais

Yarışlar çok erken bitmişti. Saat dörttü, ortalık henüz aydınlıktı. Meaulnes odasına döndü, kafası bu olağanüstü günün olaylarıyla doluydu. Masasına oturdu, akşam yemeğini ve daha sonraki şenlikleri aylak aylak beklemeye başladı.

İlk akşamki şiddetli rüzgâr gene esiyordu. Bir sel gibi gürüldediği ya da bir çağlayanın ıslık sesiyle geçtiği duyuluyordu. Şömine kapağı zaman zaman vuruyordu.

Meaulnes, çok güzel geçen günlerin sonunda insanı saran belli belirsiz kaygıyı ilk kez duydu. Ateş yakmayı düşündü bir ara; ama şöminenin paslanmış kapağını kaldırmak için boş yere uğraştı. Bunun üzerine odayı düzeltmeye, yerleştirmeye koyuldu; güzel giysileri askılara taktı, devrilen sandalyeleri duvar boyunca sıraladı, sanki uzun süre burada kalacakmış gibi.

Bununla birlikte, her an gitmeye hazır olması gerektiğini düşünerek gömleğini ve öteki öğrenci giysilerini bir sandalyenin arkalığına yerleştirdi; hâlâ çamurlu ayakkabılarını sandalyenin altına koydu.

Sonra dönüp yerine oturdu; çevresine, düzene soktuğu odasına dinginlik içinde baktı.

Arabaların durduğu avlu ile çam ormanına bakan pencerenin camına zaman zaman bir yağmur damlası vurup yavaş yavaş akıyordu. Odayı düzenledikten sonra yatışan delikanlı artık mutluluk duyuyordu. Bu bilinmez dünyada, kendi seçtiği odada, bir gizemli insan, bir yabancıydı. Elde ettiği şeyler umduklarının çok üzerindeydi. Şiddetli esen rüzgârda, kendisine doğru dönen genç kızın yüzünü ansımak şimdi ona benzersiz bir mutluluk veriyordu...

Bu hayaller sırasında gece olmuş, ışık yakmak aklının ucuna bile gelmemişti. Penceresi arabaların bulunduğu avluya bakan, kendisininkine bitişik arka odanın kapısı rüzgârla açıldı birden; Meaulnes kapıyı kapatmaya gidince, odada ışık gördü, masanın üzerinde duran bir mumdan geliyor gibiydi. Aralık kapıdan başını uzattı. Hiç kuşkusuz pencereden girmiş biri, sessiz adımlarla aşağı yukarı dolaşıyordu. Gördüğü kadarıyla çok genç bir erkekti.

Başı çıplaktı, omuzlarında bir yolculuk pelerini vardı, dayanılmaz bir acıdan çılgına dönmüş gibi durmadan yürüyordu. Ardına kadar açık bıraktığı pencereden giren rüzgâr pelerinini dalgalandırıyor, ışığın yanından geçerken zarif redingotunun yaldızlı düğmeleri parıldıyordu.

Dişlerinin arasından ıslık çalıyordu; bu, liman meyhanelerinde tayfalarla kızların neşelenmek için söyledikleri şarkılara benzer bir denizci ezgisiydi...

Hızlı hızlı yürürken bir ara durdu, masanın üzerine eğildi, bir kutuyu aradı, birkaç kâğıt çıkardı... Meaulnes, mum ışığında, yandan ayrılmış gür saçların altında, çok ince, kartalsı, bıyıksız bir yüz gördü. Artık ıslık çalmıyordu. Çok solgundu, dudakları aralıktı, yüreğine şiddetli bir darbe yemiş gibi soluk soluğa görünüyordu.

Meaulnes, kibarlık yapıp geri mi çekilsin, yoksa gidip elini arkadaşça omuzlarına koyup onunla konuşsun mu, bir türlü karar veremiyordu. Ama öteki, başını kaldırıp Meaulnes'ü gördü. Bir saniye baktı ona, sonra, hiç şaşırmaksızın ilerledi, sesini denetleyerek:

"Bayım, sizi tanımıyorum. Ama sizi gördüğüm için çok hoşnutum," dedi. "Mademki buradasınız, size açıklamam gerek... Bakın..."

Ne yapacağını bilemez görünüyordu. "Bakın," derken, dikkatini bağlamak istercesine Meaulnes'ün ceketinin yakasını tuttu. Sonra, söyleyeceğini düşünmek istermiş gibi, başını pencereye çevirip gözlerini kırpıştırdı. Meaulnes onun hüngür hüngür ağlamak istediğini anladı.

Ama pelerinli delikanlı yüreğini yakan çocuksu acıyı bastırdı, sonra hep pencereden dışarı bakarak değişik bir sesle konuşmasını sürdürdü:

"Eh, artık bitti: Şenlik bitti. İnip aşağıdakilere söyleyebilirsiniz bunu. Tek başıma döndüm. Nişanlım gelmeyecek. Kuruntu, korku, inançsızlık... Zaten, bayım, anlatacağım size..."

Ama sürdüremedi konuşmasını; bütün yüzü kırıştı. Hiçbir şey söylemedi. Sonra birden, sırtını dönerek karanlığa doğru yürüdü, giysi ve kitaplarla dolu çekmeceleri açıp kapatmaya başladı.

"Yola çıkmak için hazırlanacağım," dedi. "Beni rahatsız etmesinler."

Masanın üzerine birkaç eşya, bir tuvalet kutusu, bir tabanca koydu...

Ve Meaulnes, ona tek sözcük söylemeye, elini sıkmaya cesaret edemeden, karmakarışık duygular içinde odadan çıktı.

Aşağıda, herkes bir şeyler sezmiş gibiydi, içlerine doğmuştu sanki. Hemen hemen bütün genç kızlar giysi değiştirmişlerdi. Ana yapıda akşam yemeği başlamıştı; ama herkes, bir yolculuk öncesi gibi acele acele, bir düzensizlik içinde yemek yiyordu.

Meaulnes, şapkası başında, yeleğinin önüne peçete takmış, acele acele yemeğini bitirmeye çalışan bir köy delikanlısına:

"Ne oluyor," diye sordu.

"Gidiyoruz," diye yanıtladı delikanlı. "Birden karar verildi. Saat beşte bütün çağrılılar yapayalnız, tek başımıza kalıverdik. Son âna kadar bekledik. Anlaşılan nişanlılar gelemeyecekler. İçimizden biri, 'Ne dersiniz, gitsek mi acaba?' dedi... Herkes yola çıkmak üzere hazırlığa başladı."

Meaulnes yanıtlamadı. Onun da gitmemesi için bir neden yoktu artık. Serüvenin sonuna varmamış mıydı?.. Bu kez tüm istediklerine kavuşmamış mıydı? Sabahleyin yaptığı konuşmaları bir daha düşünmeye pek az vakit bulabilmişti. Şimdi, artık gitmesi gerekiyordu. Daha sonra gene gelecekti ama saklısız gizlisiz...

"Bizimle gelmek isterseniz," diye sürdürdü konuşmayı kendi yaşındaki delikanlı, "hemen üstünüzü değiştirip hazırlanın. Araba birazdan hazır olacak."

Meaulnes, yemeğini yarım bırakarak bildiklerini öteki çağrılılara söylemeksizin aceleyle koştu. Park, bahçe, avlu derin bir karanlığa gömülmüştü. Bu akşam pencerelerde fenerler yoktu. Ama gene de her şeye karşın, düğün sonu yemeklerine benziyordu bu akşam yemeği; çağrılılardan kimi kendini bilmezler, belki de içki içtikleri için şarkı söylemeye başlamışlardı. Meaulnes, uzaklaştıkça iki gündür bunca inceliklere, bunca güzelliklere tanık olmuş olan parkta meyhane şarkılarının yükseldiğini duyuyordu. Düzensizlikler, kırıp dökmeler başlardı artık. Bu sabah kendini seyrettiği havuzun yanından geçti. Kulağına parça parça gelen, hep birlikte söylenen şu şarkıyla birlikte her şey nasıl da değişivermişti:

Nereden geliyorsun oynak kız?
Şapkan yırtık,
Perişan saçların...

ya da bir başka şarkı:

Kunduram kırmızıdır...
Elveda, aşklarım...
Ebediyen elveda!

Kaldığı ıssız yapının eşiğine gelince karanlıkta merdivenden inen biri çarptı ona:

"Elveda, bayım," dedi.

Ve çok üzülmüş gibi pelerinine sarınarak gözden kayboldu. Frantz de Galais'ydi bu.

Frantz'ın odasında bıraktığı mum hâlâ yanıyordu. Her şey yerli yerindeydi. Ancak göze çarpacak şekilde konulmuş bir mektup kâğıdı vardı. Kâğıda şunlar yazılıydı:

Nişanlım, benimle evlenemeyeceğini, kendisinin bir prenses değil, basit bir terzi olduğunu ileri sürerek orta-

dan kayboldu. Ne olacağımı bilmiyorum. Gidiyorum. Yaşamak isteği yok içimde. Kendisine veda etmediğim için bağışlasın beni Yvonne. Benim için bir şey yapması olanaksızdı...

Mum bitmek üzereydi; alevi titredi, bir saniye direndi ve söndü. Meaulnes kendi odasına dönüp kapıyı kapattı. Karanlık olmasına karşın, birkaç saat önce, gündüz gözüyle ve mutluluk içinde yerleştirmiş olduğu eşyaların hepsini tek tek tanıdı. Postallarından bakır tokalı kaba kemerine varıncaya kadar, eski yoksul giysilerinin hepsini tek tek buldu; uslu uslu bekliyorlardı kendisini. Soyundu, acele acele ama dalgınlık içinde giyindi, ödünç aldığı giysileri bir sandalyenin üzerine koydu; ancak yeleği unuttu.

Pencerenin altında, arabaların durduğu avluda bir gürültü patırtı başlamıştı. Herkes çekiyor, bağırıyor, itiyor, içine sıkıştığı kargaşanın içinden arabasını kurtarmaya çalışıyordu. Zaman zaman, adamın biri bir yük arabasının oturma yerine, büyük bir yaylının sandığının üzerine çıkıp fenerini sallıyordu. Fenerin ışığı pencereye vuruyordu: Bir an, içinde bulunan her şeye Meaulnes'ün yürekten bağlandığı dost ve tanıdık odanın yüreği çarpıyor, tekrar yaşamaya başlıyordu... Ve böylece, kapısını özenle kapatarak, hiç kuşkusuz bir daha hiçbir zaman göremeyeceği bu gizemli yerden ayrıldı.

Tuhaf bir şenlik (son)

Daha şimdiden bir araba kuyruğu orman kapısına doğru, gecenin içinde, ağır ağır ilerliyordu. En önde, keçi

postu giyinmiş, elinde fener tutan bir adam, ilk arabayı atının dizgininden çekerek götürüyordu.

Meaulnes kendisini arabasına alabilecek birini arıyordu acele acele. Hemen yola çıkmak istiyordu. Konakta tek başına kalmaktan ve üçkâğıtçılığının ortaya çıkmasından korkuyordu.

Büyük evin önüne geldiği zaman, sürücülerin son arabaların yüklerini dengelemeye çalıştıklarını gördü. Oturma yerlerini yaklaştırmak ya da açmak için bütün yolcular aşağı indiriliyor, atkılara sarınmış genç kızlar güçlükle ayağa kalkmaya çalışırlarken örtüler yere düşüyor, başlarını fenerden yana eğen kızların tedirgin yüzleri görünüyordu.

Meaulnes, arabacılar arasında, biraz önce ona kendisiyle birlikte gelmeyi öneren delikanlıyı gördü:

"Yanınıza çıkabilir miyim," diye bağırdı.

Arabacı nedense tanımadı onu:

"Ne tarafa gideceksin çocuğum," diye sordu.

"Sainte-Agathe tarafına."

"Öyleyse gidip Maritain'e sor."

Bizim delikanlı son kalan yolcular arasında şu tanımadığı Maritain'i aramaya başladı. Mutfakta içki içenler arasında birini gösterip:

"Eğlence düşkününün biridir," dediler. "Saat üçten önce masadan kalkmaz."

Meaulnes, bir an, bu sarhoş köylülerin, gece yarılarına kadar şarkı söylemelerini duyacak olan tasalı, ateşler ve acılar içindeki genç kızı gözünün önüne getirdi. Hangi odadaydı acaba? Bu gizemli yapılar arasında penceresi neredeydi? Ama, bizim delikanlının gecikmesi hiçbir şeye yaramazdı. Gitmesi gerekiyordu. Sainte-Agathe'a dönünce her şey daha iyi aydınlığa kavuşacaktı; artık kaçak öğrenci olmaktan kurtulacak, genç kızı yeniden düşünebilecekti.

Arabalar birer birer yola koyuluyordu; büyük yolun kumları üzerinde tekerleri gıcırdıyordu. Gecenin içinde, çoktan uykuya dalmış, kalın mantolara bürünmüş kadınlarla, battaniyelere sarınmış çocuklarla dolu arabaların döndükleri ve gözden kayboldukları görülüyordu. Derken iki tekerlekli büyük bir yaysız araba, Meaulnes'ü konağın eşiğinde şaşkınlığıyla baş başa bırakarak geçip gitti; bir yığın kadın, omuz omuza doluşmuşlardı içine. Artık, iş gömleği giymiş bir köylünün sürdüğü eski bir lando arabasından başka araba kalmamıştı. Meaulnes'ü dinledikten sonra:

"Binebilirsiniz," dedi. "Biz de zaten o yöne gidiyoruz."

Camı şıngırdayan, kapıları gıcırdayan eski arabanın kapısını güçlükle açtı Meaulnes. Arabanın içinde, kanepenin üzerinde biri erkek, biri kız iki küçük çocuk uyuyordu. Gürültü ve soğuktan uyandılar, gerindiler, belli belirsiz baktılar, sonra titreyerek köşelerine gömülüp yeniden uykuya daldılar...

Biner binmez araba hareket etmişti. Meaulnes gürültü etmeden kapıyı kapattı ve yavaşça bir başka köşeye yerleşti; sonra, geride bıraktığı yerleri geldiği pencereden görmeye çalıştı; gecenin karanlığına karşın, arabanın avludan, bahçeden, kaldığı odanın merdiveninin önünden geçtiğini, kapıyı aşıp ormana girmek üzere konaktan ayrıldığını kestirebildi. Yaşlı çamların pencerenin önünden hızla geçen gövdeleri belli belirsiz fark ediliyordu.

Meaulnes, yüreği çarparak:

"Belki Frantz de Galais'ye rastlarız," diye düşünüyordu.

Dar yolda, araba, önüne çıkan bir engele çarpmamak için birden yolundan saptı. Gece karanlığında hantal görünüşünden çıkartabildiği kadarıyla, neredeyse yolun ortasında duran bir göçebe arabasıydı; şenliğe yakın olmak için son günlerde burada durmuş olmalıydı.

Bu engel aşılınca atlar hızlandılar. Geçtikleri karanlığın içinde olan biteni anlamak için boş yere uğraş veren Meaulnes pencereden bakmaktan yorulmaya başlamıştı. İşte bu sırada, ormanın derinliklerinde önce bir ışık çaktı, sonra da bir patlama duyuldu. Atlar dörtnala kalktılar. İş gömlekli araba sürücüsü, atları durdurmaya mı çalışıyor, yoksa tersine kışkırtıyor mu önce anlayamadı Meaulnes. Kapıyı açmak istedi. Kapının tokmağı dışarıda olduğu için pencere camını boş yere indirmeye çabaladı... Çocuklar korkarak uyandılar, hiçbir şey söylemeden birbirlerine sarıldılar. Yanağı cama yapışmış durumda dışarıyı görmeye çalışırken bir dönemeçte, koşan bir beyaz gölge fark etti. Eğlence sırasında konakta gördüğü büyük palyaço, soytarı kılığına girmiş Çingene'ydi bu; ürkmüş, çıldırmış gibiydi; kollarının arasında, göğsüne bastırdığı bir insan gövdesi vardı. Sonra her şey gözden kayboldu.

Karanlıkta hızla ilerleyen arabada iki çocuk yeniden uykuya dalmışlardı. İki günün gizemli olaylarını anlatabileceği tek kimse yoktu yanında. Gördüklerini, duyduklarını uzun uzun düşündükten sonra çok yorgun ve kederli delikanlı da tıpkı hüzünlü bir çocuk gibi uykuya bıraktı kendini...

Sabah olmak üzereydi. Araba yolun ortasında durdu. Biri pencere camına vurarak Meaulnes'ü uyandırdı. Arabanın sürücüsü kapıyı güçlükle açtı, gecenin soğuğunu kemiklerinde duyan öğrenciye seslendi:

"Burada inmeniz gerek. Gün doğmak üzere. Biz buradan yana sapacağız. Sainte-Agathe uzak değil buradan."

Soğuktan iki büklüm olan Meaulnes boyun eğdi; arabanın en karanlık köşesine, uyuyan çocukların ayaklarının ucuna düşmüş olan kasketini bilinçsiz hareketlerle, el yordamıyla aradı, sonra başını eğerek arabadan indi.

"Haydi, hoşça kal," dedi arabacı, yerine çıkarken. "Altı kilometrelik bir yolunuz var. Bakın, kilometre taşı orada, yolun kıyısında."

Daha uykusundan sıyrılamamış olan Meaulnes, öne eğilmiş durumda, kilometre taşına kadar ağır ağır yürüdü ve oraya oturdu; kollarını kavuşturmuş, başı önüne düşmüş, uyumak üzereydi.

"Ne yapıyorsunuz," diye bağırdı arabacı. "Orada uyuyamazsınız. Hava çok soğuk. Haydi, ayağa kalkın, yürüyün biraz..."

Koca çocuk, elleri cebinde, başı omuzlarının arasına gömülmüş, bir sarhoş gibi sallana sallana, Sainte-Agathe yolunda ağır ağır yürümeye başladı; bu sırada, gizemli şenliğin son kalıntısı olan eski araba yoldan ayrılmış, kestirme yolun otları üzerinde, sessizlik içinde sarsıla sarsıla uzaklaşıyordu. Sürücünün çitler üzerinde dans eden şapkasından başka bir şey görünmüyordu artık...

İkinci bölüm

Büyük oyun

Soğuk, şiddetli rüzgâr, yağmur ya da kar, uzun uzun araştırma yapmanın olanaksızlığı, Meaulnes'le benim bu Adsız Ülke'den söz etmemize kış sonuna kadar engel oldu. Şu kısa şubat günlerinde, saat beşe doğru, her zaman, iç karartıcı buz gibi bir yağmur getiren, boraların cirit attığı perşembe günlerinde, ciddi bir işe başlayamazdık.

Döndüğü günün öğleden sonrasından bu yana arkadaşsız kalmamız dışında, Meaulnes'ün serüvenini bize ansıtacak bir şey yoktu. Teneffüslerde eskiden olduğu gibi yine oyunlar düzenleniyor ama Jasmin kesinlikle konuşmuyordu Meaulnes'le artık. Akşamları, sınıf süpürülür süpürülmez, eskiden, yalnız olduğum zamanlardaki gibi boşalıyordu avlu; arkadaşım, bahçe ile sundurma, avluyla yemek odası arasında dolaşıp duruyordu.

Perşembe sabahları, ikimiz de, iki sınıftaki öğretmen masalarına oturuyor, İngilizce kitapları ile özenle kopya edilmiş nota defterleri arasına gizlendikleri dolaplardan bulup çıkardığımız Rousseau ve Paul-Louis Courier'nin kitaplarını okuyorduk. Öğleden sonraları gelen konuklar evden uzaklaşmamıza neden oluyordu. Kimi zaman, büyük öğrencilerden bazılarının bir rastlantıymış gibi büyük kapının önünde durduklarını, anlaşılmaz askerlik oyunları oynarken kapıya çarptıklarını, bir süre sonra da

çekip gittiklerini duyuyorduk. Çok tuhaf bir serüven bana yanıldığımı ve bu kış yaşamının iç karartan yüzeyinin altında şiddetli bir bunalımın oluşmakta olduğunu kanıtlamasaydı, Meaulnes'ün her şeyi unuttuğuna inanmaya başlayacaktım.

Tuhaf konaktan ilk haber, bir daha sözünü etmediğimiz serüvenin ilk dalgası, ay sonuna doğru bir perşembe günü bize ulaştı. Akşam yemeğinden sonraydı. Büyükannem ve büyükbabam gittikten sonra, evde bizimle birlikte, sınıfı ikiye bölen sinsi dargınlıktan hiç kuşku duymayan Millie ve babamdan başka kimse kalmamıştı.

Saat sekizde, yemek artıklarını dışarı atmak için kapıyı açan Millie, hepimizin duyabileceği bir sesle:

"Aa," dedi.

Sesini duyunca, ne olduğunu anlamak için yanına gittik. Eşikte kar vardı... Ortalık çok karanlık olduğundan, karın kalınlığını anlamak için avluya doğru birkaç adım ilerledim. Yüzüme değer değmez eriyen kar tanelerini duyumsadım. Beni hemen içeri soktular; soğuktan korkan Millie kapıyı kapattı.

Saat dokuzda, yatmak için odalarımıza çıkmaya hazırlanıyorduk; annem eline lambayı almıştı. Bu sırada, avlunun ucundaki kapıya iki kez vurulduğunu duyduk. Vuruşları açık seçik duyduğumuz için kuşkulanmamıza olanak yoktu. Annem elindeki lambayı masaya bıraktı. Hepimiz ayaktaydık, kulaklarımız kirişteydi.

Ne olup bittiğini anlamak için oraya kadar gitmemiz olanaksızdı. Daha avlunun ortasına varmadan lamba söner, camı da kırılırdı. Kısa bir sessizlik oldu. Babam, "Hiç kuşkusuz..." diye bir cümleye henüz başlamıştı ki, daha önce de söylediğim gibi, yemek odasının La Gare yoluna bakan penceresinin tam altında, ta Kilise Sokağı'nın oralardan duyulabilecek keskin ve uzun bir ıslık sesi geldi. Hemen ardından, kepenkleri açık pencerenin

arkasında tiz haykırışlar duyduk. Anlaşılan, destek duvarının üzerine tırmanmışlar:

"Tutun onu! Tutun onu," diye bağırıyorlardı.

Binanın öteki ucunda aynı haykırışlar yanıtladı onları. Bunlar da Martin Baba'nın tarlasından geçip tarla ile bizim avluyu ayıran alçak duvara tırmanmış olmalıydılar.

Sonra, dış duvarın önüne yığılmış odun yığınına tırmanarak çıktıkları kilerin damında –sundurmayı kapıya bağlayan, üstü yuvarlak olduğu için ata binermiş gibi oturulabilen alçak duvarın üzerinde– La Gare yolunun kıyısındaki üzerine çıkılması kolay parmaklıklı duvarın üzerinde, yani dört bir tarafta, kimlikleri belirsiz sekizon kişinin seslerini değiştirerek, "Tutun onu!" diye haykırışları birbiri ardınca duyuluyordu... Derken, arka taraftan bahçeye gelen bir başka grup da şamataya başladı. Bu yeni gelenler de:

"İleri, hücum," diye bağırıyorlardı.

Pencerelerini açmayı başardıkları boş sınıflarda naralarının yankılandığını duyuyorduk.

Meaulnes ve ben kocaman binanın dört bir yanını öylesine iyi tanıyorduk ki, bu kim oldukları belirsiz insanların saldırıya geçtikleri bütün noktaları, sanki bir plandan izlermişçesine, avucumuzun içi gibi biliyorduk.

Doğrusunu söylemek gerekirse, ilk anlarda biraz korkmuştuk. Islık sesleri, dördümüze de, çapulcuların ya da Çingenelerin saldırısına uğradığımızı düşündürmüştü. Gerçekten de, kilisenin arkasındaki alanda, on beş gündür haydut kılıklı iriyarı bir adamla başı sargı beziyle sarılı bir delikanlı dolaşıyordu. Arabacı ve nalbant dükkânlarında yabancı işçiler de vardı bir süredir.

Ama saldırganların haykırmalarını duyar duymaz, bunların kasabalılar, büyük bir olasılıkla kasabanın delikanlıları olduklarına inanmıştık. Evimize böyle bir gemiye çıkarma yapar gibi saldıran güruhun içinde hiç kuşku-

suz çocukların da bulunduğu ince seslerinden anlaşılıyordu.

"Olur şey değil," diye bağırdı babam.

Millie hafif sesle:

"Ne demek oluyor bu," diye sordu.

Bu sırada, kapının, parmaklıklı duvarın –sonra da pencerenin– oradaki sesler birdenbire kesildi. Pencerenin arkasında iki kez ıslık çalındı. Kilerin üzerine tırmanmış olanların, bahçedeki saldırganların çığlıkları giderek azaldı, sonra büsbütün kesildi; bütün güruhun mutfak duvarına sürtünürcesine geri çekildiği duyuldu; kar, ayak seslerini azaltıyordu.

Hiç kuşkusuz birinden tedirgin olmuşlardı. Herkesin uykuya daldığı bu saatte, kasabanın bir ucunda tek başına duran bu eve rahatça saldırabileceklerini düşünmüş olmalıydılar. Ama birisi gelip saldırı planlarını altüst ediyordu işte.

Saldırı, deniz korsanlarının baskınları gibi birdenbire yapıldığı için, kendimize yeni yeni geliyor ve dışarı çıkmaya hazırlanıyorduk. Bu sırada, parmaklıklı kapının oradan tanıdık bir ses duyduk:

"Mösyö Seurel! Mösyö Seurel!"

Mösyö Pasquier idi bu, kasap Pasquier. Kısa boylu, şişman adam tahta ayakkabılarını eşikte temizledi, üzerindeki karları silkeleyip içeri girdi. Gizemli bir işin bütün gizlerini keşfeden birinin kurnaz ve şaşkın havasına bürünmüştü:

"Dörtyol Alanı'na bakan yanındaydım bizim avlunun," diyordu. "Oğlakların ağılını kapatmaya gitmiştim. Birden iki herif gördüm; karların üzerinde dinelmiş duruyorlardı, 'Bunlar ya nöbet tutuyorlar ya da birini, bir şeyi gözetliyorlar,' dedim kendi kendime. Yol ayrımına doğruydu yönleri. Biraz ilerledim, iki adım attım. Tabanları kaldırıp sizden yana koşmaya başladılar. Bunun üze-

rine hemen kararımı verdim, fenerimi aldım, 'Gidip Mösyö Seurel'e anlatayım bari şunları,' dedim..."

Sonra öyküsünün başına dönüp başladı anlatmaya:

"Bizim evin arkasındaki avludaydım..."

Bunun üzerine kendisine bir kadeh likör önerdik, kabul etti. Kendisine bazı ayrıntılar sorduk ama bir şey koparamadık.

Eve gelirken bir şey görmemiş. Kendisinden tedirgin olan iki nöbetçinin haber vermeleri üzerine bütün güruh hemen dağılmıştı. O iki haberci veletin kim olabileceklerine gelince...

"Çingene olabilirler," diye tahmin yürütüyordu. "Bir aya yakın zamandır kasabanın alanına demir atmışlar, temsil vermek için havaların düzelmesini bekliyorlar; rahat durmazlar onlar, mutlaka bir numara çevirirler."

Söyledikleri, yaraya merhem olacak türden şeyler değildi. Biz ayakta durmuş, şaşkın şaşkın karşısında beklerken kasap, likörünü yudumluyor, öyküsünün başına dönüyordu durmadan. O âna kadar büyük bir dikkatle dinlemiş olan Meaulnes, kasabın yerde duran fenerini aldı:

"Gidip bakmamız gerek," dedi.

Kapıyı açtı; Mösyö Seurel, Mösyö Pasquier ve ben onu izledik.

Saldırganlar çekip gittikleri için yatışmış olan Millie, bütün düzen sever, titiz ve doğuştan az meraklı insanlar gibi kararını bildirdi:

"İsterseniz gidin siz. Ama kapıyı kapatıp anahtarı alın yanınıza. Ben gidip yatacağım. Lambayı açık bırakacağım."

Pusuya düşüyoruz

Karların üzerinde, tam bir sessizlik içinde yola koyulduk. Meaulnes, elindeki tel kafesli fenerin yelpaze şeklindeki ışığıyla yol açarak önden yürüyordu... Biz büyük kapıdan daha yeni çıkmıştık ki, kapalı teneffüs yerinin duvarına dayalı duran belediye kantarının arkasından, başlarına kukuleta geçirmiş iki kişi, tıpkı baskına uğramış keklik palazlar gibi birden kaçmaya başladı. Koşarak uzaklaşırken, belki alay etmek için, belki oynadıkları garip oyunun verdiği keyifle, belki de sinirsel bir coşku ve yakalanma korkusuyla, gülüşmelerle kesilen birkaç söz söylediler birbirlerine.

Elindeki feneri karın üzerine bırakan Meaulnes, bana: "Arkamdan gel, François," diye bağırdı.

Böylesine bir yarışa dayanmaları olanaksız iki yaşlı adamı oldukları yerde bırakarak, kasabanın alt kesiminin çevresinde bir süre döndükten sonra, Vieille-Planche yolunu izleyerek kiliseye doğru çıkmaya başlayan iki gölgenin ardı sıra koşmaya başladık. Sessiz bir uykuya dalmış olan Kilise Sokağı'nı geçtikten sonra, mezarlığın arkasında, bir dar sokaklar ve çıkmazlar labirentine daldılar.

Gündelikçilerin, dikişçi kadınların ve dokumacıların oturduğu bir gecekondu mahallesiydi burası. Burayı pek az tanıyorduk ve hele geceleyin hiç gelmemiştik. Gündelikçiler işe gittikleri, dokumacılar tezgâhlarının başına geçtikleri için gündüzleri ıssız olurdu burası. Büyük bir sessizliğin egemen olduğu bu gece ise, kasabanın öteki mahallelerine oranla daha ıssız, daha koyu bir uykuya gömülmüş görünüyordu. Demek oluyordu ki, birilerinin arkadan yetişip bize yardım etmelerinin en küçük bir olasılığı yoktu.

Karton kutular gibi rasgele serpiştirilmiş bu küçü-

cük evler arasında tek bir yol biliyordum, "Dilsiz" adı verilen dikişçi kadının evine giden yol. Önce, yer yer taş döşenmiş dik bir yokuştan inilir, dokumacı avlularıyla boş ahırlar arasında iki-üç kez dönüldükten sonra, uzun süreden beri terk edilmiş olan bir çiftlik avlusunun kestiği geniş bir çıkmaza varılırdı. Dilsiz kadın, küçük çığlıklar atıp parmaklarıyla işaretler yaparak annemle konuşmaya başlayınca, pencereden, dış mahallenin bu taraflarında son konut olan çiftliğin yüksek duvarına ve içinde in cinin top oynadığı, otsuz samansız kuru bahçenin hep kapalı duran kapısına bakardım...

İzlediğimiz ve kim olduklarını bilemediğimiz iki adam işte bu sokağa girdiler. Her dönemeçte onları gözden kaybedeceğimizden korkuyorduk; ama işin ilginç yanı şu ki, onlar daha başka bir dönemece sapmadan sokağın başına varıyorduk. İlginç, diyorum çünkü sokaklar öylesine kısaydı ki, eğer her dönemeçten sonra hızlarını kesmemiş olsalardı onları çoktan gözden kaybetmemiz gerekirdi.

Sonunda, Dilsiz'in evine giden sokağa hiç duraksamadan daldılar, bunun üzerine, Meaulnes'e:

"Yakaladık onları, bir çıkmaz burası," diye bağırdım.

Aslına bakarsanız, yakalanan onlar değil, bizdik... Canlarının istedikleri yere çekmişlerdi bizi. Duvara varınca, korkusuzca bize doğru döndüler; içlerinden biri, o akşam iki kez duyduğumuza benzeyen bir ıslık çaldı.

Terk edilmiş çiftliğin avlusundan hemen on kadar delikanlı çıktı; burada bizi bekliyor olmalıydılar. Hepsinin başında kukuletalar vardı; yüzlerini atkılarıyla gizlemişlerdi...

Bunların kimler olduklarını daha başlangıçta biliyorduk; ancak bizim sorunlarımız kendisini ilgilendirmediği için Mösyö Seurel'e bu konuda hiçbir şey söylememeye karar vermiştik. Delouche, Denis, Giraduat ve ötekiler,

hepsi buradaydılar. Kavga ediş biçimlerinden ve seslerinden tanımıştık. Ama, can sıkan, dahası Meaulnes'ü korkutan bir nokta vardı: Aralarında elebaşı durumunda görünen delikanlıyı tanımıyorduk...

Elebaşı, Meaulnes'e dokunmuyordu: Soluk soluğa kalmış olan Meaulnes'e saldıran, sık sık güç durumlara düşen, karlara bulanmış, üstü başı yırtılmış askerlerinin hareketlerini izliyordu. Aralarından ikisi benimle boğuşuyordu; ellerinden balık gibi kaçıp kurtulduğum için, benimle uğraşmak zorunda kalıyorlardı. Diz çöktürüp topuklarımın üzerine oturtmuşlar, kollarımı arkaya kıvırmışlardı; korkuyla karışık büyük bir merakla bakıyordum kavgaya.

Meaulnes, yakasına yapışmış olan dört çocuktan kendi çevresinde şöyle bir dönerek kurtulmuş, kaldırıp karların içine fırlatmıştı... Tanımadığımız delikanlı bacakları üzerinde dimdik durarak kavgayı büyük bir ilgiyle ama sakin sakin izliyor, zaman zaman, açık bir sesle:

"Haydi... Cesaret... Bir daha deneyin... *Go on, my boys...*"[1] diye tekrarlıyordu.

Hiç kuşkusuz komutan oydu... Nereden gelmişti? Onları kavgaya nerede ve nasıl hazırlamıştı? Bizim için bir gizdi bunlar. Ötekiler gibi onun da yüzü atkıyla sarılmıştı; ama Meaulnes boğuştuğu delikanlılardan kurtulup ona doğru kararlı bir şekilde yürüdüğü zaman, durumu daha iyi görebilmek ve kendini koruyabilmek için kımıldanınca başını saran beyaz bezler ortaya çıktı.

Ben de tam bu sırada bağırdım Meaulnes'e:

"Arkana dikkat et! Biri var!"

Ama o daha dönmeye fırsat bulamadan, arkasındaki tahta perdeden iriyarı bir adam çıktı ortaya; elindeki at-

1. Devam çocuklar. (Ç.N.)

kıyı büyük bir ustalıkla arkadaşımın boynuna geçirerek onu sırtüstü yere devirdi. Bunun üzerine, Meaulnes'ün biraz önce burunlarını kara soktuğu dört çocuk hemen üzerine çullanıp el ve ayaklarını tuttular; iriyarı adam bir iple ellerini, atkıyla da ayaklarını bağlarken, başı sargılı genç adam ceplerini arıyordu... Son gelen, eli kementli adam, eliyle koruduğu küçük bir mum yakmıştı; genç komutan yeni bir kâğıt bulunca ne olduğunu anlamak için gidip mum ışığında inceliyordu. Sonunda, Meaulnes'ün dönüşünden bu yana üzerinde çalıştığı, şurasında burasında notlar bulunan haritayı açarken sevinçle bağırdı:

"İşte elimizde artık. İşte plan! İşte rehber! Gittiğini sandığımız yere gerçekten gitmiş mi anlarız şimdi..."

Çömezi mumu söndürdü. Hepsi kasketlerini, kemerlerini topladılar yerden. Geldikleri gibi sessizce gittiler. Serbest kalınca arkadaşımı çabucak çözdüm.

Meaulnes ayağa kalkarken:

"O planla öyle pek ötelere gidemez," dedi.

Arkadaşım biraz topalladığı için ağır ağır yola koyulduk. Mösyö Seurel'le Mösyö Pasquier'yi kilise yolunda bulduk:

"Bir şey görmediniz mi," diye sordular. "Biz de görmedik," dediler.

Ama Meaulnes ile ben, odamıza çıkınca, Millie'in bıraktığı lambanın ışığında, giysilerimizin sökülmüş yerlerini uzun uzun diktik; yitirilmiş bir savaşın akşamında bir araya gelen iki silah arkadaşı gibi, yavaş sesle başımıza gelenleri konuştuk...

Çingene okulda

Ertesi sabah güçlükle uyandık. Saat sekiz buçukta, Mösyö Seurel tam sınıfa girme işaretini vereceği sırada, soluk soluğa sıramıza girdik. Geç kaldığımız için rasgele bir yere daldık; ama genellikle Meaulnes, defterlerini, kalemlerini, kitaplarını yüklenmiş, askerler gibi dirsek dirseğe durup Mösyö Seurel'in denetiminden geçen öğrenci sırasının en başında dururdu.

Sıranın ortalarında bize yer açmak için gösterilen sessiz saygıya şaşırmıştım: Mösyö Seurel, Koca Meaulnes'ü denetlerken sınıfa girişimizi birkaç saniye geciktirdiği için, başımı merakla sağa sola çevirerek bir akşam önceki düşmanlarımızın yüzlerini görmeye çalışıyordum.

Gözüme ilk çarpan, sürekli olarak düşünmekten kendimi alamadığım ancak burada olabileceğini aklımın ucuna getirmediğim kişi oldu. Meaulnes'ün her zamanki yerinde, en başta duruyordu; bir ayağı taş basamağın üzerinde, bir omzu ile sırtındaki çantanın bir ucu kapının pervazına yaslanmıştı. Çok ince, çok solgun, biraz çilli yüzü bize doğru dönüktü, alaylı ve horlayıcı bir merak vardı bakışlarında. Başı ve yüzünün bir yanı beyaz bezle sarılmıştı. Çetenin elebaşısını, bir gece önce arkadaşımın cebinden kâğıtlarını aşıran genç Çingene'yi tanımıştım.

Bu arada sınıfa girmiştik, herkes yerine oturuyordu. Yeni öğrenci direğin yanına, sağ başında ilk öğrenci olarak Meaulnes'ün oturduğu uzun sıranın sol başına oturmuştu. Giraudat, Delouche ve ilk sırada oturan öteki üç çocuk, daha önce aralarında kararlaştırmışlar gibi sıkışarak ona yer açmışlardı...

Kışın, sık sık böyle gelip geçici öğrenciler katılırdı aramıza; kanalın buzları arasına sıkışmış gemiciler, kar

yüzünden kasabada kalmak zorunda kalan çıraklar, yolcular... İki gün, bilemedin bir ay kalırlardı, daha fazla kaldıkları pek görülmezdi... İlk anlarda ilgi çekerler, bir süre sonra da önemlerini yitirip öteki öğrenci kalabalığının arasına karışırlardı.

Ama bu, kendini hemen unutturacak türden değildi. Bu tuhaf yaratığı ve sırt çantasında taşıdığı garip hazineleri hâlâ anımsıyorum... En başta da, yazı ödevini yazmak için çıkardığı "manzaralı" kalem sapları... Sapın üzerindeki delikten bir gözümüzü kapatıp baktığımız zaman, Lourdes Kilisesi'nin ya da tanımadığımız bir anıtın bulanık ve kabarık resmi görünüyordu. Aralarından birini kendine ayırdı, ötekiler elden ele dolaştı. Sonra içinde pergeller ve ilginç araçlar bulunan Çin malı bir kalem kutusu çıkardı; bu da, soldaki sıradan başlayarak Mösyö Seurel'in görmemesi için elden ele, defterlerin altından geçerek sessizce dolaştı.

"Karatavukların yuvası", "Martılı Kaya", "Arkadaşım Benoist" gibi adlarını bizim okul kitaplığında bulunan ender kitapların kapağında imrenerek okuduğum bazı kitapların gıcır gıcır yenileri de elden ele dolaştı. Bazı öğrenciler, nereden geldiği belli olmayan, belki de çalıntı olan bu kitapları dizlerinin üzerine koymuş, bir elleriyle sayfalarını karıştırırken, öteki elleriyle de ödevlerini yazıyorlardı. Kimileri, sıralarının gözünde pergelleri çeviriyordu. Başka öğrenciler de, Mösyö Seurel sırtını dönüp masa ile pencere arasında yürüyerek ödevleri yazdırırken, kalem saplarını hemen gözlerine yapıştırıp öteki gözlerini kapatarak Notre-Dame Kilisesi'nin tirşe renkli, delik biçimli resmine bakıyorlardı. Yabancı öğrenciye gelince; kalemi elinde, ince profili kurşuni direğe yapışmış durumda, çevresinde örgütlenen bu kaçak oyundan hoşnut, gözlerini kırpıştırıp duruyordu.

Bununla birlikte, sınıf yavaş yavaş tedirgin olmaya

başladı: Elden ele dolaşan nesnelerin hepsi teker teker Koca Meaulnes'e gidiyor, o da bunları umursamadan, hatta bakmadan, kayıtsızca sırasının üzerine koyuyordu. Tıpkı, alegorik resimlerde Bilim'i simgeleyen kadının ayaklarının ucuna yığılmış birtakım araçlar gibi, türlü renkte, çok düzenli bir yığın oluştu bir süre sonra. Mösyö Seurel, bu alışılmamış sergiyi nasılsa görecek ve oyunun farkına varacaktı. Zaten, bir gece önceki olaylar üzerine bir soruşturma yapmayı da tasarlıyor olmalıydı. Çingene'nin sınıfta bulunması işini kolaylaştırıyordu...

Bir süre sonra şaşırarak Koca Meaulnes'ün önünde durdu:

"Kimin bütün bunlar," diye sordu; "bütün bunlar"ı işaretparmağını arasına sokarak kapattığı kitabın sırtıyla göstererek.

Meaulnes, başını kaldırmadan, asık suratla:

"Bilmiyorum," diye yanıtladı.

Ama yabancı öğrenci söze karıştı:

"Benim," dedi.

Ve hemen, genç bir soylunun rahat ve ince davranışıyla:

"Görmek isterseniz, emrinizdedirler, efendim," dedi.

Böyle bir davranışa yaşlı öğretmenin karşı koyması olanaksızdı.

O zaman, birkaç saniye sonra, bütün sınıf, ortaya yeni çıkan durumu bozmamak istermiş gibi, yarısı çıplak, yarısı kıvırcık saçlı başını bu hazinenin üzerine eğmiş olan öğretmenle, gerekli açıklamaları görkemli bir rahatlıkla yapan solgun yüzlü delikanlının çevresinde, merakla, gürültü etmeksizin toplandı. Bu sırada, sırasında sessizce oturan ve büsbütün kendi başına bırakılmış olan Koca Meaulnes, karalama defterini açmış, kaşlarını çatarak zor bir problemi çözmeye çalışıyordu.

Biz bu işlerle uğraşırken çeyrek saatlik teneffüs baş-

ladı. Yazı ödevi henüz bitmemiş, sınıfta düzen falan kalmamıştı. Doğrusunu söylemek gerekirse, sabahtan bu yana sanki teneffüs yapıyorduk.

Saat on buçukta, karanlık ve çamurlu avluyu öğrenciler doldurunca, oyunları yeni komutanın yönetmeye başladığı hemen fark edildi.

Çingene'nin, sabahtan bu yana okula getirdiği yeni eğlencelerden en kanlısını ansıyorum: Bu oyunda, büyük çocuklar at olup küçük çocukları omuzlarına alıyorlardı.

Öğrenciler ikiye ayrılıp avlunun birer ucuna geçiyorlar ve birbirlerinin üzerine saldırıyorlardı, amaç düşmanını çarparak yere devirmekti; çarpışma sırasında biniciler atkılarını kement, kollarını da mızrak gibi kullanıyor ve düşmanlarını attan düşürmeye çalışıyorlardı. Kimi zaman saldırı boşa gidince, dengelerini yitirip binici altta, binit üstte, çamura yuvarlanıyorlardı. Bazen, kimi öğrenciler yere düşerken, at bacaklarından yakalıyor, yeniden savaşa girmesi için omuzlarına tırmanmasına yardım ediyordu. Kolları, bacakları aşırı büyüklükte, kızıl tüylü, ayrık kulaklı, iriyarı Delage'ın başı sargılı, zayıf binicisi iki tarafı birbirine kışkırtıyor ve kahkahalarla gülerek atına acımasızca davranıyordu.

Augustin, sınıfın eşiğinde ayakta durmuş, bu yeni oyuna öfkeyle bakıyordu. Ben de onun yanında kararsız duruyordum.

"Düzenbazın biri," diye mırıldandı. "Bütün kuşkuları üzerinden atmanın tek yolu sabahleyin kalkıp buraya gelmekti. O da geldi. Mösyö Seurel de yuttu bunu."

Bir süre önce kendisinin komutası altında yaşayan bu çocukların şimdi canını çıkaran bu oyuncuya sövüp sayarak uzun süre olduğu yerden kımıldamadı. Uslu bir çocuk olarak, o ne söylerse hemen onaylıyordum.

Öğretmen ortalarda görünmediği için savaş dört bir yanda sürüp gidiyordu: En küçükler bile birbirlerinin

üzerine tırmanmışlardı; koşuyorlar ama daha düşmanla karşılaşmadan yerlere yuvarlanıyorlardı... Bir süre sonra, avluda, arada bir yeni komutanın beyaz sargılarının göründüğü, amansız, kasırga gibi dönen bir tek ekip kalmıştı ayakta.

Koca Meaulnes artık dayanamadı. Başını uzatıp ellerini kalçalarının üzerine koyarak bağırdı:

"Haydi, François!"

Bu beklenmedik karar karşısında epeyce şaşırmıştım ama hiç duraksamadan omuzlarına sıçradım ve bir saniye sonra kavganın göbeğine daldık. Bizi gören savaşçıların çoğu şaşkınlığa uğrayıp kaçarken:

"Meaulnes geliyor! Koca Meaulnes geliyor," diye çığlık atıyorlardı.

Geriye kalanların ortasında, kendi çevresinde dönerken bana:

"Kollarını ileri uzat: Dün gece benim yaptığım gibi enselerinden yakala," diyordu.

Bana gelince; kavgadan coşmuştum, kazanacağımızdan hiç kuşkum yoktu; yanımdan geçen küçük çocukları yakalarından tutuyordum; önce kurtulmaya çabalıyorlar, sonra büyüklerin omuzları üzerinde bir süre sallandıktan sonra çamura düşüyorlardı. Bir süre sonra, Delage'ın omuzlarına çıkmış olan yeni öğrenciden başka kimse kalmamıştı ayakta; ama Delage, Augustin'le kapışmayı göze alamadığı için silkinerek doğruldu ve beyazlı biniciyi sırtından indirdi.

Bir yüzbaşı atının gemini nasıl tutarsa, eli binitinin omuzlarında duran delikanlı, indiği yerden biraz heyecan ama büyük bir hayranlıkla bakıyordu Koca Meaulnes'e:

"Hele şükür," dedi.

Ama bu sırada zil çaldı; ilginç bir şeyler görmek beklentisi içinde çevremize toplanmış olan öğrenciler zili du-

yar duymaz dağıldılar. Düşmanını yere seremediği için iyice öfkelenen Meaulnes, kızgınlıkla sırtını dönüp:

"Gelecek sefere kaldı," dedi.

Ders, öğleye kadar, ders yılının sonlarında olduğu gibi, eğlenceli aralar ve öğrenci-oyuncunun ortasında yer aldığı konuşmalarla sürüp gitti.

Soğuk yüzünden nasıl kasabanın alanına çakılıp kaldıklarını, kimse gelmeyeceği için gece temsilleri vermeyi akıllarının kıyısına bile getirmediklerini, bu yüzden de kendisinin gündüzleri vakit geçirmek için okula gitmesine, arkadaşının da yabancı ülkelerden gelen kuşlarla hünerli keçiye bakmasına karar verdiklerini anlatıyordu. Sonra, arabanın delik deşik çinko damına sağanak inerken, arabanın tekerleklerinden ite ite çevre illere yaptıkları yolculukları anlatıyordu. Sınıfın gerilerinde oturan öğrenciler yakından dinlemek için yerlerinden kalkıp geliyorlardı. Böyle serüvenlere pek düşkün olmayanlar, sobanın yanında ısınabilmek için bu fırsattan yararlanıyorlardı. Ama bir süre sonra onlar da meraklarını yenemeyip kulak kabartarak topluluğa yanaşıyorlar ama yerlerini korumak için ellerini sobanın kapağından ayırmıyorlardı.

Bütün bunları biraz da öğretmen çocuksuluğuyla karışık bir merakla izleyen, bu arada bir yığın soru soran Mösyö Seurel:

"Neyle geçiniyorsunuz," diye sordu.

Çocuk, sanki bu ayrıntıyı kendine hiç tasa edinmemiş gibi, bir an duraksadı:

"Sanırım," diye yanıtladı, "geçen sonbahar kazandıklarımızla idare ediyoruz. Bu işlerle Ganache uğraşır."

Kimse ona Ganache'ın kim olduğunu sormadı. Ama ben, bir gece önce, Meaulnes'e kalleşçe arkadan saldırıp yere deviren iriyarı haydutu düşündüm...

Gizemli malikâne sorunu

Öğleden sonra da öncesi gibi eğlenceli geçti; derslerde gene düzensizlik, başıboşluk egemendi. Çingene, deniz kabukları, oyunlar, şarkılar, hatta çantasının içini boğuk boğuk tırmalayan küçük maymuna varıncaya kadar, bir yığın değerli nesne getirmişti... Mösyö Seurel, bu şeytan çocuğun çantasından çıkardığı şeyi incelemek için ikide bir sözünü kesiyordu... Saat dört olduğu zaman, problemleri sadece Meaulnes bitirmişti.

Kimse dışarı çıkmak için acele etmedi. Geceyle gündüzün birbirlerini izlemeleri gibi, ders ve dinlenme saatlerini birbirinden ayıran, okul yaşamına basit ve düzenli kimliğini veren o sert sınır sanki artık ortadan kalkmış gibiydi. Dahası, her zaman olduğu gibi, saat dörde on kalaya doğru, o gün sınıfı süpürmek için kalacak iki öğrencinin adını Mösyö Seurel'e söylemeyi de unuttuk. Oysa bunu kesinlikle aksatmazdık; çünkü bu, dersin sonunu haber vermek ve bu sonu hızlandırmakla eşdeğerliydi bizim için.

Rastlantıya bakın ki o gün nöbet sırası Koca Meaulnes'deydi ve sabahleyin Çingene'yle konuşurken, yeni öğrencilerin geldikleri gün, ikinci nöbetçi olarak süpürge nöbetine kaldıklarını kendisine söylemiştim.

Meaulnes, ikindi kahvaltısında yiyeceği ekmeği alır almaz sınıfa dönmüştü. Çingene'ye gelince; epeyce geç kaldı, Meaulnes'den sonra, hava kararmaya başlarken koşarak geldi:

"Sınıfta kalacaksın," demişti Meaulnes bana, "ben onu tutarken, benden çaldığı planı geri alırsın."

Pencerenin yanında küçük bir masaya oturmuş, günün son aydınlığında kitap okurken, büyük bir sessizlik içinde sıraları düzenlediklerini görüyordum: Koca Meaul-

nes'ün, arkadan üç düğmesini iliklediği, belini kemerle sıktığı kara okul giysisi içinde, sert ve sessiz bir görünüşü vardı; öteki, bir yaralı gibi sargılanmış başıyla, nazik ve sinirli görünüyordu. Kötü bir palto giymişti, sabahleyin gözümden kaçmış olan yırtıklarını şimdi görüyordum. Yabanıl bir hamaratlık içinde, biraz da gülümseyerek delice bir ivecenlikle masaları yerinden kaldırıp itiyordu. Sonunu kestiremediğimiz olağanüstü bir oyun oynuyordu sanki.

Böylece, son masayı düzeltmek için sınıfın en karanlık köşesine vardılar.

Meaulnes, burada, dışarıdan biri kendilerini görmeden, seslerini duymadan düşmanını bir anda yere yıkabilirdi. Böyle bir fırsatı kaçırmasını anlamıyordum. Öteki, kapının yanına gelince işinin bittiğini bahane edip her an sıvışabilirdi; bir daha da kendisini bulamazdık. Meaulnes'ün bulmak, birleştirmek ve toplamak için uzun süre uğraştığı plan ve bütün öteki bilgiler, elimizden uçup gidecekti...

Arkadaşımdan, her saniye, kavganın başladığını belirten bir işaret, bir hareket bekliyordum ama bizim koca oğlan bana mısın demiyordu. Yalnız, zaman zaman gecenin karanlığında, Çingene'nin üzerinde geniş bir kara leke görünen sargısına tuhaf bir direnmeyle, bir şey sorarmış gibi bakıyordu.

Hiçbir şey olmadan son sıra da çekildi.

Ama kapı eşiğini son kez süpürmek üzere sınıfın öbür tarafına yürürlerken, Meaulnes başını eğerek ve düşmanına bakmaksızın:

"Sargınız kan içinde, giysileriniz de yırtılmış," dedi yavaş bir sesle.

Öteki, Meaulnes'e bir an baktı, duyduğu şaşırtmıştı onu ama daha çok bunları Meaulnes'den duymaktan heyecanlanmıştı.

"Biraz önce, alanda, sizin planı benden almak istediler," dedi. "Sınıfı temizlemek için buraya geleceğimi öğrenince sizinle barışacağımı anladılar, bana karşı çıktılar."

Katlanmış değerli kâğıdı Meaulnes'e uzatırken, gururla ekledi:

"Ama yine de kurtardım onu."

Meaulnes ağır ağır bana döndü:

"Duyuyor musun," dedi. "Biz ona burada tuzak hazırlarken o bizim için dövüşüp yaralanıyormuş!"

Sainte-Agathe öğrencileri arasında pek alışılmamış olan "siz"i bırakarak:

"Sen gerçek bir arkadaşsın," dedi ve ona elini uzattı.

Oyuncu uzatılan eli tuttu; bir saniye konuşmadı, altüst olmuştu, sesi çıkmıyordu sanki... Ama az sonra, coşkun bir merakla konuşmaya başladı:

"Bana tuzak kurmuştunuz demek! Çok hoş doğrusu! Tahmin etmiştim ama kendi kendime planı elimden alınca, tamamlamış olduğumu görüp amma da şaşıracaklar, diyordum..."

"Tamamladınız mı?"

"Yok canım! Hepsini değil..."

O neşeli konuşmasını bırakarak bize yaklaştı, ciddiyetle, ağır ağır ekledi:

"Meaulnes, artık size söylememin zamanı geldi: Sizin gittiğiniz yere ben de gitmiştim. O olağanüstü şenlikte ben de bulundum. Sınıftaki çocuklar bana sizin gizemli serüveninizden söz ettikleri zaman, o yitik, o eski malikânenin söz konusu olduğunu hemen anladım. Düşüncemin doğru olup olmadığını anlamak için de haritanızı çaldım... Ama ben de sizin durumunuzdayım: O şatonun adını ben de bilmiyorum; orayı bulabileceğimi hiç sanmıyorum; buradan oraya kadar yolun hepsini de bilmiyorum."

Benzersiz bir coşku, benzersiz bir merak ve benzer-

siz bir dostluk duygusuyla sarıldık ona! Meaulnes durmadan sorular soruyordu ona... Yılmadan direnirsek, yeni dostumuza, bilmediğini ileri sürdüğü şeyleri bile söyletebileceğimiz izlenimi vardı ikimizde de.

Delikanlı, biraz can sıkıntısı, biraz da tasayla:

"Göreceksiniz, göreceksiniz," diyordu, "plana eksik olan bazı bilgiler ekledim... Elimden ancak bu kadarı geliyor."

Sonra, bizim hayran ve heyecanlı görünüşümüze bakıp hüzün ve gurur karışımı bir duyguyla konuşmasını sürdürdü:

"Ah," dedi, "sizi hemen uyarsam iyi olacak, ötekilere pek benzemem ben. Üç ay önce beynime bir kurşun sıkmak istedim, alnımdaki sargı bu yüzden, tıpkı 1870 savaşlarının gezginci Seine askerleri gibi..."

"O akşam, dövüşürken yara yeniden açıldı," dedi Meaulnas, dostlukla.

Ama öteki, bunu umursamayıp biraz yapmacık bir havayla konuşmasını sürdürdü:

"Ölmek istiyordum. Ama mademki başaramadım bunu, bir çocuk gibi, bir Çingene gibi ancak eğlenmek için yaşamımı sürdürebilirim. Her şeyi bıraktım. Ne babam ne kız kardeşim ne evim ne aşkım var... Oyun arkadaşlarından başka kimsem yok."

"Ama o arkadaşlar size çoktan ihanet ettiler," dedim.

"Evet," dedi, canlanarak. "Kabahat Delouche denen herifin. Sizinle işbirliği yapacağımı anladı. Avucumun içinde tuttuğum çetenin moralini bozdu. Dün akşamki çıkarmayı gördünüz, nasıl yapıldı, nasıl yürütüldü! Çocukluğumdan bu yana, daha iyisini örgütlememiştim..."

Bir an daldı. Sonra, kendisi için yanılgıya düşmemizi kesinlikle önlemek için ekledi:

"Bu akşam size geldiysem, bunun nedeni şu –bu sabah fark ettim bunu–: Sizinle birlikte olmak, ötekilerin

sürüsüyle birlikte olmaktan çok daha eğlenceli. Hele şu Delouche'tan hiç hoşlanmıyorum. Akıl mı yani, daha on yedi yaşında, erkek havaları atıyor! En çok buna bozulurum... Sizce elimize bir daha düşer mi?"

"Hiç kuşkusuz," dedi Meaulnes. "Ama uzun süre kalacak mısınız burada?"

"Bilmiyorum. Çok isterdim. Korkunç yalnızım. Ganache'tan başka kimsem yok..."

Bütün coşkusu, neşesi birdenbire sönmüştü. Bir an, kendisini öldürmeyi düşündüğü gün kapıldığı umutsuzluğun benzeri bir umutsuzluğa gömüldü.

"Benim dostum olun," dedi birdenbire. "Dinleyin: Sırrınızı biliyorum, üstelik onu herkese karşı savundum. Dahası, yitirdiğiniz yolu bulmanıza yardımcı olabilirim."

Sonra görkemli bir şekilde ekledi:

"Cehennemin kapısını çalacağım gün için dostum olunuz, biliyorsunuz daha önce bir kez denemiştim bunu... Sizi çağırdığım zaman beni yanıtsız bırakmayacağınıza ant için... Sizi şöyle çağırdığım zaman..." ("Huu," diye tuhaf bir çığlık attı.) "Meaulnes önce siz ant için!"

Ant içtik çünkü ikimiz de çocuktuk; doğal olarak çevremizde gördüğümüz şeylerden daha görkemli, daha ciddi görünen her şey ilgimizi çekiyordu.

"Buna karşılık olarak," dedi, "size verebileceğim en önemli bilgiyi vereceğim: Şatodaki kızın, Paskalya ve Pantkost yortularını, haziran ayını, bazen de kışın bir bölümünü geçirdiği Paris'teki evin adresini vereceğim."

Bu sırada, tanımadığımız bir ses, büyük kapının oradan, gece karanlığında birkaç kez seslendi. Çingene Ganache olduğunu tahmin ettik; ya cesaret edemediği ya da avluyu nasıl geçeceğini bilmediği için gelemiyordu. Aceleci ve tasalı bir sesle, sesini bazen yükseltip bazen alçaltarak:

"Huu! Huu," diye bağırıyordu.

Meaulnes, titremeye başlayan, gitmek için giysilerini düzelten genç Çingene'ye:

"Söyleyin! Çabuk söyleyin," diye bağırdı.

Delikanlı Paris'teki adresi çabucak söyledi, biz de mırıldanarak tekrarladık. Bizi duygusal bir çıkmazın içinde bırakarak kendisini kapıda bekleyen arkadaşına ulaşmak için karanlığa daldı.

Keten ayakkabılı adam

Kasabanın ortasına yakın bir yerde oturan, hancı dul Delouche, o gece, sabaha karşı saat üçte ateş yakmak için kalktı. Kendisiyle birlikte oturan kayınbiraderi Dumas saat dörtte yola çıkacaktı; eski bir yanık sonucu sağ eli çolak kalmış olan zavallı kadın, karanlık mutfakta kahve hazırlamaya çalışıyordu. Hava soğuktu. Gömleğinin üzerine eski bir şal sarındı, sonra bir eliyle yanan mumu tutup öteki çolak eliyle önlüğünü kaldırıp muma siper ederek boş şişeler ve sabun sandıklarıyla dolu avluyu geçti... Ama kapıyı iter itmez, karanlığın içinden fırlayan biri kasketiyle mumu söndürüp zavallı kadını yere devirerek olanca hızıyla kaçtı. Olan bitenden şaşkına dönmüş olan kümes hayvanlarının çıkardıkları patırtı dayanılacak gibi değildi.

Biraz sonra kendine gelen dul Delouche, adamın kaçarken en güzel piliçlerinden bir düzinesini de çuvalıyla götürmüş olduğunu fark etti.

Yengesinin çığlıklarını duyan Dumas koşarak geldi. Haydut herifin avluya girmek için kapıyı maymuncukla açtığını saptadı; üstelik aynı yerden, kapıyı da kapatmadan kaçmıştı. Kaçak avcılarla arakçıları yakından tanıyan

kayınbirader, arabasının fenerini yakıp eline aldı, sonra tüfeğini kaptığı gibi hırsızın peşine düştü. Hırsızın peşine düştü düşmesine ama ne var ki pek belirgin olmayan ayak izleri –hırsız belki de keten ayakkabı giymişti– La Gare yolu üzerinde ilerledikten bir süre sonra da tarla çitinin önünde yitip gidiyordu. Dumas, araştırmalarına son vermek zorunda kalınca başını kaldırdı ve durdu... Uzaktan, aynı yolun üzerinde, dörtnala giden bir arabanın gürültüsü duyuluyordu...

Öte yandan, dul kadının oğlu Jasmin Delouche da kalkmış, omzuna bir pelerin atıp ayağında yün terliklerle kasabayı araştırmaya çıkmıştı. Her şey uyuyordu, her şey karanlığa gömülmüştü, her şey günün ilk ışıklarından önceki derin sessizliğe dalmıştı. Dörtyol'a gelince, amcası gibi o da, çok uzaklarda, Riaudes Tepesi'nin üzerinden, atı dörtnala kalkmış bir arabanın gürültüsünden başka bir şey duymadı. Bu palavracı fiyaka düşkünü delikanlı, daha sonra bize de kabadayı ağzıyla anlattığı gibi, kendi kendine:

"Diyelim ki," demiş, "bunlar La Gare'a kaçıp paçayı kurtardılar ama başkalarını 'enselemeyeceğimi' kim söyledi bu kasabada?"

Ve aynı sessiz karanlığın içinde geriye dönüp kiliseden yana yürüdü.

Alanda, Çingenelerin arabasında bir ışık vardı. Hiç kuşkusuz biri hastaydı. Ne olup bittiğini sormak için yaklaşıyordu ki, sessiz bir gölge, keten ayakkabı giymiş bir gölge, gecekondulardan çıkarak hiçbir şeyin farkına varmaksızın arabaya doğru koştu...

Ganache'ı davranışlarından tanıyan Jasmin, hemen ışığa doğru ilerleyip usulca sordu:

"Ne var? Ne olmuş?"

Afallamış, saçı başı dağınık, dişleri dökülmüş Ganache durdu, korku ve ve soluk tıkanmasının neden ol-

duğu zavallı bir sırıtışla Jasmin Delouche'a baktı ve soluğu sık sık kesilerek yanıtladı onu:

"Arkadaş hasta... Geçen akşam kavga etti, yarası açıldı... Rahibeyi aramaktan geliyorum."

Gerçekten de kafası iyice karışan Jasmin Delouche, yatmak üzere evine dönerken kasabanın ortasında, acele acele yürüyen bir rahibeye rastladı.

Sabahleyin, birçok Sainte-Agathe'lı, kapılarının önüne uykusuzluktan şişmiş, kızarmış gözlerle çıktılar. Kasabanın neredeyse her evi bir barut fıçısı gibiydi.

Giraudat'ların evinin önünde, sabaha karşı ikide bir araba durmuş, yumuşak yumuşak sesler çıkaran paketler yüklemişler arabaya. Evde iki kadından başka kimse yokmuş, onlar da cesaret edip kımıldayamamışlar yerlerinden. Sabahleyin, kümeslerini açınca bir de ne görsünler, söz konusu paketler kendi tavşanlarıyla kümes hayvanları değil miymiş?.. Millie, ilk teneffüs sırasında, çamaşırlığının kapısının önünde yarı yanmış kibritler buldu. Bundan, bizim ev hakkında pek bilgileri olmadığı, bu yüzden de içeri giremedikleri sonucuna varıldı... Perreux'ler de, Boujardon'lar da, Clémentlar da, önce domuzların çalındığını sanmışlar ama daha sonra komşu bahçelerin altını üstüne getirirken bulundular. Bütün sürü kapıyı açık bulunca fırsatı kaçırmayıp küçük bir gece gezintisine çıkmış... Hemen hemen her yerde kümes hayvanı çalmışlardı; ama başka bir şeye dokunulmamıştı. Hayvan beslemeyen fırıncı Madam Pignot, bütün gün, çamaşır tokacıyla yarım kilo çivitinin çalınmış olduğunu söyleyip durdu ama kanıtlayamadı, bu yüzden de polis tutanağına geçmedi.

Bu şaşkınlık, bu korku, bu gevezelik bütün sabah sürdü. Sınıfta, Jasmin gece serüvenini anlattı:

"Ah! Kurnazmışlar," diyordu. "Ama amcam birine rastlasaymış, tavşan avlar gibi basarmış kurşunu, kendisi aynen böyle dedi zaten."

Sonra bize bakarak ekledi:

"İyi ki rastlamadı Ganache, ona da ateş edebilirdi. Zaten, amcam, "Bunların hepsi aynı soydandır," diyor. Dessaigne de aynı şeyi söylüyor. Bununla birlikte, yeni dostlarımızdan hiç kimse kuşkulanmayı aklına bile getirmiyordu. Ancak, ertesi akşam, Jasmin amcasına Ganache'ın da hırsız gibi keten ayakkabılar giymiş olduğunu haber vermiş; jandarmaya bildirilecek kadar önemli bir durum olduğunu düşünüp ilk fırsatta gizlice il merkezine giderek jandarma komutanına haber vermeyi kararlaştırmışlar.

Daha sonraki günler, eski yarası hafifçe açılmış olan genç Çingene ortalıkta gözükmedi.

Akşamları, sadece arabanın kırmızı perdesinin arkasındaki ışığını görebilmek için Kilise Alanı'nda dolaşıyorduk. Korkular ve kaygılar içinde, bize, yolunu yitirmiş olduğumuz Ülke'nin giriş kapısı, gizemli yolu gibi gelen zavallı kulübenin yanına yaklaşmaya cesaret edemeden orada bekliyorduk.

Kuliste bir tartışma

Son günlerde yaşadığımız çeşitli heyecanlar ve tasalar, martın geldiğini ve havanın yumuşadığını fark etmemize engel olmuştu. Ama bu serüvenden üç gün sonra, sabahleyin avluya inerken ilkbaharın geldiğini birdenbire anladım. Duvarların üzerinden ılık bir su akarmışçasına tatlı bir meltem esiyordu; sessiz bir yağmur geceleyin şakayıkların yapraklarını ıslatmıştı; bahçenin kıpırdanmaya başlayan toprağından güçlü bir iştah fışkırıyordu; pencerenin yanındaki ağaçta, bir kuş yeni bir ezgi öğrenmeye çalışıyordu...

Meaulnes, ilk teneffüste, öğrenci-Çingene'nin çizmiş olduğu yolu hemen denememizi önerdi. Dostumuzu bir kez daha görmemiz gerektiğine, havaların iyice düzelmesini beklememiz zorunluluğuna güçlükle inandırdım ona. Sainte-Agathe'ın bütün eriklerinin çiçek açmasını bekleyecektik. Dar sokağın alçak duvarına yaslanmış, baş açık, eller ceplerde konuşurken, esen rüzgârın soğuğundan kimi zaman tir tir titriyor, kimi zaman da ılık soluğunun içimizde ne olduğunu bilemediğimiz eski ve köklü coşkunluklar uyandırdığını duyuyorduk. Ah! Kardeşim, arkadaşım, gezgin, mutluluğun yaklaştığına, ona ulaşmak için yola çıkmamızın yeteceğine nasıl da inanmıştık ikimiz!..

Saat yarımda, öğle yemeğimizi yerken, Dörtyol Alanı'ndan gelen trampet sesi duyduk. Ellerimizde peçetelerimiz, bir anda küçük kapının önündeydik... "Havanın güzel olması nedeniyle" akşam, saat sekizde, Kilise Alanı'nda büyük bir temsil verileceğini bildiriyordu Ganache. Her türlü olasılığa karşı, "yağmurdan korunmak için" bir çadır da kurulacakmış... Sonra gecenin programını uzun uzun sayıyordu; rüzgârın önüne katıp getirdiği sözcüklerden sadece "pantomimler... şarkılar... at gösterileri"ni anlayabilmiştik. Cümlesini trampet çalarak noktalıyordu.

Akşam yemeği sırasında, gösterinin reklamını yapan kocaman bir davul, pencerenin altında gümbürdeyerek camları zangır zangır titretti. Bir süre sonra kenar mahalle insanları, küçük küçük topluluklarla Kilise Alanı'na giderken, konuşma uğultuları yayarak geçtiler. İkimiz de masada oturmak zorunda olduğumuzdan sabırsızlıktan çatlıyorduk!

Sonunda, saat dokuza doğru, parmaklıklı küçük kapının orada, ayak sürtmeleri, kesik kesik gülüşmeler duyduk: Kadın öğretmenler bizi almaya gelmişlerdi. Koyu

karanlıkta, gösteri yerine doğru hep birlikte yola koyulduk. Kilisenin duvarı, uzaktan, kocaman bir ateşle aydınlatılmış gibi görünüyordu. Barakanın kapısında yanan iki gaz lambası rüzgârda sallanıp duruyordu...

İçeride oturulacak yerler tribün gibi düzenlenmişti. Mösyö Seurel, kadın öğretmenler, Meaulnes ve ben en öndeki sıraya oturduk. Gerçekte çok dar olması gereken bu yer, fırıncı Madam Pignot'nun, bakkal Madam Fernande'ın, kasaba kızlarının, nalbant çıraklarının, kadınların, çocukların, köylülerin ve bir yığın başka insanın içinde sıra sıra kocaman karanlık örtüsüyle, bana şimdi, gerçek bir sirkmiş gibi geliyor.

Gösteri neredeyse yarısına gelmişti. Sahnede, ayaklarını önce dört, sonra iki, daha sonra da bir bardağa uysal uysal sokan hünerli keçi görülüyordu. Ağzı açık, gözleri ölü gözü, bizden yana tedirgin tedirgin bakarak, sopasıyla küçük küçük işaretler yaparak keçiye Ganache komuta ediyordu.

Oyunların elebaşısı, bütün bedenini saran gösterişli bir siyah manto giymiş olan alnı sargılı dostumuz, iki gaz lambasının arasında, sahneyle arabanın birleştiği yerde, bir taburenin üzerinde oturuyordu.

Biz yerimize daha yeni oturmuştuk ki, sahneye tepeden tırnağa koşumlu bir midilli fırladı... Yaralı delikanlının komutuyla birçok gösteri yaptı; en sevimli ve en cesurun kim olduğunu göstermesi istendiği zaman, hep gelip bizden birinin önünde duruyordu; ama en yalancı, en pinti ya da "en sevdalı"nın kim olduğu sorulunca Madam Pignot'nun önüne koşuyordu. Bu nedenle, kadının çevresinde, gülüşmelerin, çığlıkların, köpekten kaçan kaz sürüsü gak gaklarının ardı arkası kesilmiyordu!..

Arada elebaşı, Mösyö Seurel'le konuşmak için geldi. Yaşlı öğretmen bir Talma'yla, bir Léotard'la konuşmuş olsaydı, sanırım, bu denli gururlanmazdı. Delikanlının

söylediklerini evet, biz de tutkulu bir ilgiyle izliyorduk: Yarası kapanmış; bu gösteriyi uzun kış günlerinde hazırlamışlar; kasabadan ne zaman ayrılacaklarına gelince, ayın sonundan önce ayrılmayacaklarmış; çünkü değişik ve yeni gösteriler yapmayı tasarlıyorlarmış.

Gösterinin büyük bir pantomimle bitmesi gerekiyordu.

Perde arasının sonuna doğru, dostumuz bizden ayrıldı; arabaya gidebilmek için sahneyi dolduran insanların arasından geçmesi gerekiyordu; bu kalabalığın ortasında da Jasmin Delouche vardı. Kadınlar ve kızlar yol açtılar. Bu siyah giysi, bu yaralı, garip ve cesur görünüş onları etkilemişti. O sırada bir geziden yeni dönmüş gibi görünen ve Madam Pignot'yla fısıl fısıl ama pek canlı bir şeyler konuşmakta olan Jasmin'e gelince; bele sarılan bir kuşak, alçak bir yaka, fil pantolon hiç kuşkusuz ona daha çok yakışırdı... Başparmakları ceketinin yakasında, kendini beğenmiş ama sıkılgan bir budala görünümü içindeydi. Çingene geçerken öfke içinde, Madam Pignot'ya bir şeyler söyledi. Ne söylediğini duymadım ama hiç kuşkusuz dostumuza yönelik bir küfür ya da kışkırtıcı bir sözdü. Söyledikleri, sert ve beklenmedik bir gözdağı olmalıydı; çünkü delikanlı dönüp ona bakmaktan kendini alamadı; Jasmin'e gelince; soğukkanlılığını yitirmemek için alaylı alaylı gülümsüyor, kendinden yana çekmek için yanındakileri dirseğiyle dürtüklüyordu... Bütün bunlar ancak birkaç saniye sürdü. Olan biteni benden başka kimse fark etmedi zaten.

Elebaşı, araba-evin kapısına gerilmiş perdenin arkasında bekleyen arkadaşının yanına gitti. Herkes, gösterinin ikinci bölümünün hemen başlayacağını sanıp yerine oturdu; çıt çıkmıyordu. Bu sırada, fısıltıyla yapılan son konuşmalar da silinirken, perdenin arkasında bir tartışma gürültüsü yükseldi. Ne söylediklerini duyamıyorduk

ama ikisinin de sesini, iriyarı adamla delikanlının seslerini tanıyorduk; iriyarı adam açıklamalar yapıyor, kendini temize çıkarmaya çalışıyordu; delikanlı hem öfkeli hem de hüzünlü bir sesle paylıyordu:

"Peki, budala herif," diyordu, "bana niçin söylemedin?.."

Herkesin kulak kesilmesine karşın, tartışmanın gerisini duyamadık. Sonra birden sustular. Atışma alçak sesle sürüyordu. Bu sırada, arka sıralarda oturan çocuklar ayaklarını vurarak bağırmaya başladılar:

"Hayda, başla! Hayda, başla!"

Çingene, sargısını çıkartıyor

Bir süre sonra, perdenin arasından, birbirine iyi eklenmemiş üç parçadan oluşan, karnı ağrıyormuş gibi iki büklüm, sakınım ya da korku yüzünden parmaklarının ucuna basarak yürüyen, giysisinin sahneyi süpüren uzun kollarından ellerini bir türlü dışarı çıkartamayan, uzun boylu palyaçonun karışıklık dolu, bazen neşe, bazen üzüntü okunan, yer yer hamur yapıştırılmış yüzü yavaş yavaş göründü.

Gösterinin konusunu şu anda ansımam olanaksız. Sahneye çıktığı andan başlayarak ayaklarının üzerinde durmak için boş yere, umutsuzca çabaladığını ama durmadan yere düştüğünü ansıyorum sadece. Güçlükle ayağa kalkıyor ama nedendir bilinmez, tekrar düşüyordu. Durmadan düşüyordu. Dört sandalyeye de takılıyordu. Düşerken, sahnede duran masayı da birlikte yuvarlıyordu. Sonunda gitti, sahneyi seyircilerden ayıran tahta parmaklığın ötesine, seyircilerin ayaklarının dibine serildi.

Seyirciler arasından çıkan iki gönülsüz yardımcının gayretiyle, büyük bir çabayla ayağa kaldırıldı. Her düşüşünde, her seferinde değişen çığlıklar atıyordu, acı ve sevincin eşit ölçüde karıştığı dayanılmaz çığlıklar. Sonunda, üst üste konulmuş iskemlelerin üzerine tırmanıp oradan ağır ağır, uçsuz bucaksız düştü; kadınların korku çığlıklarının eşlik ettiği, o baykuş sesini andıran acılı ve kulak tırmalayan uluması yere düşünceye kadar sürdü.

Gösterinin ikinci bölümünden, şu anda nedenini bilemeyeceğim, yenlerinin birinden içi kepek dolu küçük bir oyuncak bebek çıkaran ve bu bebekle bir acıklı güldürü oynayan "düşen zavallı soytarı"yı ansıyorum. Gösterinin sonunda, bebeğin karnındaki bütün kepeği ağzından boşaltmış, sonra içler acısı çığlıklar atarak içine bir bulamaç doldurmuş; ağzı bir karış açık seyirciler, zavallı soytarının karnı patlamış iğrenç kızına gözlerini ayırmadan bakarken, soytarı kızını kolundan tutup seyircilerin arasından büyük bir hızla Jasmin Delouche'un suratına fırlatmıştı; Jasmin'in sadece kulağını ıslatan bebek, oradan sıçrayıp Madam Pignot'nun tam göğsüne yapıştı. Fırıncı kadın korkunç bir çığlık atarak sırtüstü yuvarlandı, yanında oturanların hepsi de onu öykündüler, sonunda sıra çöktü, fırıncı Madam Fernande, zavallı dul Delouche ve daha otuz kadar kadın, çığlıklar, alkışlar arasında, bacakları havada yere yuvarlandılar; bu sırada, yere yüzükoyun düşmüş olan büyük soytarı, ayağa kalkmış:

"Hanımlar, beyler, sizlere teşekkürlerimizi sunmaktan onur duyarız," diyordu.

Gösterinin başından beri sessiz duran ve gittikçe içine kapanan Koca Meaulnes, tam bu sırada, gürültü patırtının tam ortasında birden ayağa fırladı, kendini tutamıyormuş gibi beni kolumdan yakaladı ve:

"Bak! Çingene'ye bak! Sonunda tanıdım onu," diye bağırdı bana.

Ona bakmadan, bu düşünce sanki çoktandır, bilinçsizce kafamın içindeymiş de ortaya çıkmak için en uygun ânı bekliyormuş gibi, onun kim olduğunu anlayıverdim! Arabanın kapısında, gaz lambalarından birinin yanında ayakta duran yabancı delikanlı başındaki sargıyı çıkarmış ve omzuna bir pelerin atmıştı. İsli ışığın içinde, daha önce malikânenin odasında mum ışığında olduğu gibi, çok ince, kartal burunlu, bıyıksız bir yüz görünüyordu. Yüzü solgun, dudakları aralık, bir cep atlasına benzeyen küçük bir kırmızı kitabı aceleyle karıştırıyordu. Şakakta başlayıp gür saçların altında kaybolan yara izinin dışında, bu genç adam, Koca Meaulnes'ün bana bütün ayrıntılarıyla betimlediği insandı; yitik malikânedeki nişanlıydı o.

Sargısını, hiç kuşkusuz bizim kendisini tanımamız için çıkarmıştı. Ama Koca Meaulnes ayağa fırlayıp bağırınca, bize "tamam" der gibi baktıktan ve her zamanki hüzünlü gülümsemesiyle gülümsedikten sonra arabadan içeri girmişti.

"Öteki," diyordu Meaulnes heyecanla; "nasıl oldu da tanıyamadım hemen! O da, oradaki soytarı..."

Ona gitmek için sıradan indi. Ama Ganache sahneyle araba arasındaki geçidi çoktan kaldırmış; gaz lambalarını söndürmüştü. İster istemez çok yavaş ilerleyen kalabalığın peşine takıldık, sıraların arasında, karanlıkta, sabırsızlıktan tepiniyorduk.

Dışarı çıkar çıkmaz, arabaya doğru atıldı Meaulnes; merdiveni çıkıp kapıyı çaldı ama her yer çoktan kapanmıştı. Hiç kuşkusuz, midillinin, keçinin, marifetli kuşların arabasında olduğu gibi, perdeli arabada da herkes uyumaya başlamıştı.

Jandarmalar!

Karanlık sokaklardan geçerek okula dönen kadınlar ve erkeklerin arasına bizim de katılmamız gerekiyordu. Şimdi her şeyi anlıyorduk artık. Şenliğin son gecesi, Meaulnes'ün ağaçların arasında koştuğunu gördüğü, umutsuz nişanlıyı kucağına alan ve onunla birlikte kaçan büyük, beyaz gölge Ganache'tı. Öteki de, bu yabanıl, bu tehlike, oyun ve serüven dolu yaşamı kabullenmiş olmalıydı. Bu yaşamla çocukluğuna geri dönmüştü...

Frantz de Galais, bugüne kadar kimliğini bizden saklamış, hiç kuşkusuz baba evine dönmeye zorlanacağı korkusuyla, malikânenin yolunu bilmiyormuş gibi görünmüştü; ama o akşam, kendini neden birdenbire bize tanıtmak ve bütün gerçeği öğrenmemizi sağlamak istemişti?..

Seyirciler kasaba sokaklarında ağır ağır ilerlerken Koca Meaulnes, bir yığın şey tasarladı. Hemen ertesi sabah, ki perşembeydi, gidip Frantz'ı bulacaktı. İkisi birden malikâneye gideceklerdi! Islak yollarda olağanüstü bir yolculuk olacaktı bu! Frantz her şeyi açıklayacak, her şey yoluna girecek ve o olağanüstü serüven kaldığı yerden tekrar başlayacaktı...

Bana gelince; yüreğimde tarifsiz bir kabarma, karanlıkta yürüyordum. Ertesi günün perşembe olduğu düşüncesinin verdiği küçücük kıvançtan başlayarak o akşam yaptığımız büyük bulguya, önümüze çıkan büyük rastlantıya kadar her şey, her şey sevincime katkıda bulunmak için elbirliği yapmış gibiydi. Öyle ki, yüreğimde birdenbire beliren gönül yüceliğiyle, zaman zaman kolumu vermek işkencesine çarptırıldığımı, noterin en çirkin kızına yaklaştığımı ve kendiliğimden kolumu uzattığımı ansıyorum.

Acı anılar! Yok olup gitmiş, boş umutlar!

Ertesi gün saat sekizde, iyice boyanmış ayakkabılarımız, tokaları ovularak parlatılmış kemerlerimiz ve yeni kasketlerimizle Kilise Alanı'na vardığımızda, o zamana kadar bana bakarken gülümsemesini tutan Meaulnes bir çığlık atıp boş alana fırladı: Barakanın ve arabaların bulunduğu yerde, bir kırık saksı ile paçavralardan başka bir şey yoktu. Çingeneler gitmişti...

Buz gibi bir rüzgâr esiyordu, belki de bize öyle geliyordu. Her adımda, ayağımız alanın sert ve çakıllı toprağına takılıp düşecekmişiz gibi geliyordu. Şaşkına dönen Meaulnes, iki kez fırlayıp gidecekmiş gibi yaptı; önce Vieux-Nançay yoluna yöneldi, sonra da Saint-Loup des Bois yoluna. Bizimkilerin az önce yola çıkmış olacakları umuduna kapılarak elini gözlerine siper etti. Ama elimizden bir şey gelmezdi! Alanda on araba izi birbirine karışıyor, sonra sert yolda silinip gidiyordu. Kolumuz kanadımız kırık orada öyle kaldık.

Biz, perşembe sabahının başladığı kasabadan geri dönerken, bir akşam önce Delouche'un haber verdiği dört jandarma dörtnala alana girdi ve bir köye arama yapmaya gelmiş süvariler gibi, çıkışları tutmak için sokaklara dağıldılar... Ama çok geçti artık. Tavuk hırsızı Ganache, arkadaşıyla birlikte çoktan kaçmıştı. Jandarmalar kimseyi bulamadılar, ne onu ne de boğdukları iğdiş horozları arabaya dolduranları... Jasmin'in ağzından kaçırdığı bir sözle gözü açılan Frantz, sirk kasası boş olduğu zaman arkadaşıyla kendisinin nasıl yaşadıklarını birdenbire anlamış, büyük bir öfke ve utanca kapılarak hemen bir yol çizmiş ve jandarmalar gelmeden sıvışmaya karar vermiş olmalıydı. Ama artık baba yurduna götürülmeye kalkışılmasından korkusu kalmadığı için, ortadan kaybolmadan önce bize başı sargısız görünmek istemişti.

Ama bir nokta her zaman karanlık kaldı: Ganache, nasıl aynı anda hem kümesleri soymuş hem de ateşi yük-

selen arkadaşına bakması için hemşire aramıştı? Ama bu zavallı adamın bütün öyküsü bu noktada düğümlenmiyor mu? Bir yüzü hırsız ve serseri, öteki yüzü ise melek gibi bir insan.

Yitik patikanın ardında

Biz eve dönerken, güneş sabahın hafif sisini dağıtıyordu: Ev kadınları kapılarının önünde ya halı silkiyorlar ya da gevezelik ediyorlardı; tarlalarda, korularda, kasabanın çıkış kapılarında, anılarımda kalmış olan en güzel ilkbahar başlıyordu.

O perşembe günü, bütün büyük öğrencilerin, kiminin Yüksek Bölüm belgesi almak, kimininse Öğretmen Okulu sınavına hazırlanmak üzere saat sekizde okula gelmeleri gerekiyordu. Ama biz, Meaulnes olduğu yerde duramayacak kadar çarpıntı ve keder içinde, bense kolu kanadı kırılmış durumda okula geldiğimiz zaman her yan bomboştu... Canlı güneş ışınları, kurtların kemirdiği çürük bir sıranın tozlarıyla bir düzlem yuvarın çatlak cilası üzerinde dolaşıyordu.

Her şey; pencerelerin önündeki dallarda oynaşan kuşlar, öteki öğrencilerin kırlara ve korulara kaçmış olması, hemen hemen boşalmış çantamızda kalan son olanak, hepsini tek tek denedikten sonra elimizde kalan anahtar demetinin son anahtarı, yani Çingene'nin gözden geçirdiği eksik yol planını hemen denemek tutkusu, özellikle bu tutku bizi dışarı çağırırken, bir kitabın başında nasıl oturup duracak, umut kırıklığımızla nasıl baş başa kalacaktık? Bu, bizim gücümüzü aşan bir şeydi! Meaulnes, hiç kuşkusuz, hiç gelmeyecek birini bekliyor-

muş gibi, bir pencereye yürüyüp bahçeye bakarak sonra geri dönüp kasabaya bakarak, enine boyuna yürüyordu.

"Bir düşüncem var," dedi sonunda, "sandığımız kadar uzak olmadığını düşünüyorum... Frantz, benim işaret koyduğum yolun bir bölümünü plandan çıkarmış... Demek ki, ben uyurken, kısrak yolu gereksiz yere uzatmış..."

Bir ayağım döşemede, bir ayağımı sallayarak, başım önüne düşmüş, umutsuz ve aylak, büyük masanın bir ucuna oturmuştum.

"Ama gene de," dedim, "lando arabasıyla dönerken yolculuğun bütün gece sürdü."

"Gece yarısı yola çıkmıştık," diye yanıtladı sertçe. "Sabahın dördünde, Sainte-Agathe'ın altı kilometre batısında arabadan indirdiler beni, oysa ben La Gare'a doğu yolundan gitmiştim. Öyleyse, Sainte-Agathe'la yitik ülke arasında, en azından bu altı kilometreyi hesaba katmak zorundayız. Doğrusu, bana öyle geliyor ki, aradığımız yer Communaux Ormanı'ndan iki fersah kadar ötede."

"Senin haritada eksik olan da bu iki fersahlık yol."

"Doğru. Ormanın ucu buradan bir buçuk fersah tutar, bacakları güçlü biri öğleye kadar varabilir oraya..."

Bu sırada Mouchebœuf geldi. İyi öğrenci geçinmek gibi berbat bir eğilimi vardı; hani öteki öğrencilerden daha çalışkan olsa neyse; oysa o böyle günlerde ortalıkta görünerek bu izlenimi yaratmak isterdi.

"Burada sadece ikinizi bulacağımı biliyordum," dedi gururla. "Ötekilerin hepsi Communaux Ormanı'na gittiler. Başlarında da ormandaki bütün kuş yuvalarının yerini bilen Jasmin Delouche."

Sonra da, doğruluk taslamak için, ötekilerin bu geziye karar verirken okulu, Mösyö Seurel'i ve bizi nasıl alaya aldıklarını, neler söylediklerini anlattı.

"Ormandalarsa eğer, hiç kuşkusuz geçerken görürüm onları," dedi Meaulnes, "çünkü ben de gidiyorum. Saat yarıma doğru dönmüş olurum."

Mouchebœuf şaşırmıştı.

Augustin, kapının eşiğinde bir saniye durdu; aralık kapıdan, güneşin ısıttığı havayla birlikte, bir çığlıklar, çağrılar, cıvıltılar yumağı ile kuyunun bilezik taşına çarpan kovanın gürültüsü ve bir kırbacın uzak şakırtısı doldurdu iç karartan sınıfı.

"Sen gelmiyor musun," diye sordu bana.

Çok istememe karşın:

"Hayır," dedim, "gelemem, Mösyö Seurel'in yüzünden. Ama sen acele et. Sabırsızlıkla bekleyeceğim dönüşünü."

Belli belirsiz bir hareket yaptı, sonra umut içinde, hemen yola koyuldu.

Mösyö Seurel, saat ona doğru geldi, siyah alpaka ceketini giymemişti; üzerinde büyük cepleri düğmeli bir balıkçı paltosu, başında bir hasır şapka vardı; pantolonunun paçasını sıkmak için kısa dizbağları takmıştı. Sanırım, kimseyi bulamadığına pek şaşırmıştı. Çocukların ne söylediğini üç kez tekrarlayan Mouchebœuf'ü dinlemek istemedi.

"Bize gereksinimi varsa, peşimizden gelsin," demişlermiş.

Dinlemedi bile onu. Ama komutunu verdi:

"Eşyalarınızı toparlayın, şapkalarınızı alın. Biz de gidip yuvalarından çıkartalım kendilerini... Oraya kadar yürüyebilir misin, François?"

"Evet," dedim. Ve yola çıktık.

Mouchebœuf'ün Mösyö Seurel'e yol gösterip ayrıca yem görevi yapmasına karar verildi... Yani, yuva hırsızlarının hangi ağaçlarda olduklarını bildiği için, zaman zaman:

"Hey! Giraudat! Hey! Delouche! Neredesiniz!.. Var mı?.. Buldunuz mu," diye bağıracaktı.

Bana gelince, kaçak öğrencilerin sıvışmalarına karşı, ormanın doğu sınırını izlemekle görevlendirilmiştim; tam gönlüme göre bir işti bu.

Çünkü, Çingene'nin gözden geçirdiği, bizim de Meaulnes'le birlikte kaç kez incelediğimiz plana göre, *toprak yol* anlamına gelen tek çizgi ormanın bu sınırından başlıyordu, biz de bu yolun malikâneye gittiğine inanıyorduk. Belki bu sabah bulurdum!.. Daha öğleye varmadan yitik konağın yolunda olacağıma inanmaya başlamıştım...

Büyülü gezinti!.. Şev'i geçip Değirmen'i döner dönmez, iki yol arkadaşımdan, savaşa gittiğini söyleyen Mösyö Seurel'den –sanırım eski tabancası cebindeydi– ve şu Moucheboeuf hainlerinden ayrıldım.

Kestirme bir yoldan giderek, biraz sonra ormanın sınırına vardım, yaşamımda ilk kez tek başımaydım kırlarda, onbaşısını yitirmiş bir karakol birliği gibi tıpkı.

Meaulnes'ün bir gün hayal meyal gördüğü şu gizemli mutluluğun eşiğinde sanıyordum kendimi. Büyük kardeşimin aramaya çıktığı orman sınırını, ülkenin en gizli, en el değmemiş köşesini keşfetmek için önümde bütün bir sabah vardı. Eski bir dere yatağı sanki. Adını bilmediğim –ama akçaağaç olabilir– ağaçların alçak dallarının altından geçiyorum. Biraz önce, patikanın ucunda, bir sırık çitinden atladım; ısırganların arasından geçerek, yüksek kediotlarını ezerek, yaprakların altında akan, kocaman, yemyeşil bir ot yola vardım.

Bazen, birkaç adım, ince bir kum katmanının üzerinde yürüyorum. Sessizliğin içinde, inatla aynı şeyi tekrarlayan bir kuşun –bir ara bülbül olduğunu sanıyorum, hiç kuşkusuz yanılıyorum çünkü bülbüller geceleri öterler– sesini duyuyorum: sabahın sesi, gölgede söylenen söz, akçaağaçlar arasında eşsiz bir geziye çağrı. Kuş görünmüyor ama inatçı, sanki yaprakların altında beni izliyor.

Yaşamımda ilk kez, ben de serüven yolundayım. Mösyö Seurel'in yönetiminde aradığım, suların sürükleyip at-

tığı böcek kabukları değil bunlar; ne öğretmenin bile adını bilmediği sahlep otlar ne de Martin Baba'nın tarlasında başımıza sık sık geldiği gibi, her seferinde bin bir güçlükle bulduğumuz, üzeri tel kafesle örtülü, yabanıl otların altına gizlenmiş, o derin ve kurumuş pınar... Çok daha gizemli bir şey arıyorum. Kitaplarda sözü edilen, yorgun prensin girişini bulamadığı şu kapalı yolu arıyorum. Sabahın en yitik saatinde, saatin çoktan on bir-on iki olduğunun unutulduğu anda ortaya çıkıverir... Ve birden, gür yaprakların arasında, görüşü kapatan dalları umutsuzca aralayınca, çıkış yeri küçücük, yuvarlak bir ışık olan, uzun, karanlık bir yol olarak karşıda beliriverir.

Ama ben böyle kurduğum hayallerle sarhoş olup dururken, ağaçsız bir alana, daha doğrusu bir çayırlığa çıktım. Fark etmeden Communaux'nun sonuna varmışım, oysa bana ulaşılmazmış gibi gelirdi her zaman. Oysa işte sağımda, odun yığınlarının arasında, korucunun evi gölgenin içinde uğuldayıp duruyor. Pencere pervazında iki çorap kuruyor. Yıllar önce, ormanın kıyısına geldiğimiz zaman, uçsuz bucaksız karanlık yolun ucundaki ışık noktasını göstererek: "Korucunun evi işte orada. Baladier'nin evi," derdik. Sanki olağanüstü bir yolculukmuş gibi, kimi zaman, "Korucunun evinin oralara kadar gitmiş!" denildiğini de duyardık.

İşte ben de Baladier'nin evine kadar gittim ama bir şey bulamadım.

Yorgun bacağım ağrımaya, o âna kadar hissetmediğim sıcaklık bunaltmaya başlamıştı; Mösyö Seurel'in çığırtkanı Moucheboeuf'le ötekilerin beni çağıran seslerini yanı başımda duyduğum sırada, geldiğim yolu tek başıma dönmek zorunda kalacağımdan korkmaya başlamıştım...

Hepsi altı çocuktu; sadece hain Moucheboeuf zafer kazanmış havalarındaydı. Ötekiler; Giraudat, Auberger,

Delage ve başka iki kişi... Çığırtkan sayesinde, bir çayırlığın ortasında tek başına duran kuşkirazına tırmanmış durumda yakalanmışlar; ötekiler ağaçkakan yuvaları bozmaktaymış. Şiş gözlü, kirli gömlekli Giraudat budalası, gömleğinin altında kuş yavruları saklıyormuş. Arkadaşlarından ikisi, Mösyö Seurel'in yaklaştığını görünce tabanları yağlamış: Delouche ile Küçük Coffin olmalı bunlar da. Önce, Mouchebœuf'e Mouchevache[1] diyerek dalga geçmişler, şamatalarından orman inlemiş; ama öfkelenen budala pişmiş aşa su katmış:

"Siz şimdi görürsünüz! Mösyö Seurel burada..."

Hepsi birden susmuşlar; ormanın içine kaçışmışlar. Ormanın içini avuçlarının içi gibi bildiklerinden, onları ele geçirmeyi düşünmek boş kuruntu olurdu. Koca Meaulnes'ün de nerede olduğu bilinmiyordu. Sesini de duyan olmamıştı, bu yüzden onu aramaktan vazgeçildi.

Başımız öne düşmüş, yorgun, üstümüz başımız toz toprak içinde, ağır ağır Sainte-Agathe yoluna düştüğümüz zaman, vakit öğleyi çoktan geçmişti. Ormandan çıkıp çamurlu ayakkabılarımızı kuru yola sürterek, vurarak temizlemeye çalıştığımız sırada, güneş iyice yakmaya başlamıştı. Serin ve pırıl pırıl ilkbahar sabahının yerinde yeller esiyordu. Öğle sonrasının gürültü patırtısı başlamıştı. Uzaktan uzağa, yolun çevresindeki ıssız çiftliklerde bir horozun kederli ötüşü duyuluyordu... Şev'den aşağı inerken, öğle yemeğinden sonra tekrar çalışmaya başlamış tarım işçileriyle konuşmak için bir ara durduk. Dirseklerini çite dayamışlar, Mösyö Seurel'i dinliyorlardı:

"Arsız veletler," diyordu Mösyö Seurel. "Şu Giraudat'

1. Çocuğun adı, gerçekte, *mouche* ve *bœuf* sözcüklerinden oluşan bir bileşik ad. "*Bœuf*", Fransızca "öküz" demek. Öteki çocuklar, bu sözcüğün yerine "inek" anlamına gelen "vache"ı getirerek onu kızdırıyorlar. (Ç.N.)

ya bakın bir. Kuş yavrularını gömleğinin altına saklamış. Ormanın altını üstüne getirmişler. Madalyayı hak ettiler doğrusu!.."

Adamlar benim uğradığım bozguna da gülüyorlarmış gibi geliyordu bana. Başlarını sallayarak gülüyorlardı ama yakından tanıdıkları delikanlıları büsbütün haksız bulmuyor gibiydiler. Hatta, Mösyö Seurel önden yürüyünce, bize:

"Biri geçti buradan, büyüklerden biri, bilirsiniz..." dediler. "Dönerken, Granges'ların arabasına rastlamış, yanlarına almışlar. Şurada, Granges'ların yol ayrımında indi, toz toprak içindeydi, üstü başı yırtılmıştı! Sizi sabah geçerken gördüğümüzü ama daha dönmediğinizi söyledik kendisine. Ağır ağır Sainte-Agathe'a doğru yürüdü."

Gerçekten de, Koca Meaulnes, yorgunluktan bitkin bir durumda, köprünün kemer ayağına oturmuş bizi bekliyordu. Mösyö Seurel'in sorularını, kendisinin de okul kaçaklarını aramaya çıktığını söyleyerek yanıtladı. Benim usulca sorduğum soruyu, başını olumsuzca sallayarak:

"Hayır! Hayır," diye yanıtladı, "ona benzer bir yer bulamadım."

Öğle yemeğinden sonra, dışarısı güneşten pırıl pırıl parlarken o, kapalı, karanlık ve boş sınıfta, büyük masalardan birine oturup başı kollarının arasında, ağır ve kederli bir uykuyla uzun süre uyudu. Akşama doğru, uzun uzun düşündükten sonra, sanki çok önemli bir karar almış gibi annesine mektup yazdı. O büyük bozgun gününün iç karartıcı sonundan sadece bunları ansıyorum.

Çamaşır

Bahar geldi diye dereyi görmeden paçaları sıvamışız.

Pazartesi akşamı, yaz günlerinde yaptığımız gibi, ödevlerimizi hemen saat dörtten sonra yapmak istedik; daha iyi görmek için de avluya iki büyük masa çıkardık. Ama hava birden kararadı; defterlerden birinin üzerine bir damla yağmur düştü; hemen sınıfa döndük. Karanlık, büyük odanın geniş pencerelerinden, bulutların kül rengi gökyüzündeki bozgununu sessizce izliyorduk.

O anda, eli pencerenin tokmağında, bizim gibi bakan Meaulnes, yüreğini dolduran bunca kedere kızgınlıktan olacak, konuşmasına engel olamadı:

"Ben," dedi, "Güzel Çiftlik'in arabasıyla giderken bulutların görünüşü böyle değildi."

"Hangi yolda," diye sordu Jasmin.

Ama Meaulnes yanıtlamadı. Ben, oyalamak için:

"Ben," dedim, "bardaktan boşanırcasına yağmur yağarken, büyük bir şemsiyenin altında arabayla yolculuk yapmak isterdim."

"Ve evde olduğu gibi yol boyunca okumak," diye ekledi bir başkası.

"Yağmur yağmıyordu, canım da kitap okumak istemiyordu," diye yanıtladı Meaulnes, "sadece çevremi görmek istiyordum."

Bu kez, Giraudat, görmek istediği yerin neresi olduğunu sorunca, Meaulnes gene sustu; onun yerine Jasmin konuştu:

"Biliyorum... Hep şu ünlü serüven!.."

Sanki kendisi de bu gizin içinde yer alıyormuş gibi, sesine uzlaşmacı ve etkili bir ton vererek konuşmuştu. Söyledikleri havada kaldı, girişimi boşa gitmişti. Akşam yaklaştığı için, herkes önlüğünü başına kaldırarak soğuk sağanağın altında hızla evine gitti.

Ertesi perşembeye kadar yağmur kesilmedi. O perşembe de bir öncekinden daha iç karartıcı oldu. Kış aylarının en kötü günlerinde olduğu gibi, bütün tarlalar buzlu bir sisin altına gömülmüştü.

Önceki haftanın güzelim güneşine aldanan Millie, çamaşır yıkatmıştı; hava öylesine nemli ve soğuktu ki, çamaşırları bahçenin çitlerine sermek bir yana, tavan arasına gerilen iplerde bile kurutmak olanaksızdı.

Konuşurken Mösyö Seurel'in aklına, perşembe tatili olduğu için, çamaşırları sınıflara sermek ve sobayı kor gibi kızarıncaya kadar yakmak düşüncesi geldi. Fazla kömür harcamamak için, mutfakta ve yemek odasında ateş yakılmayacak, yemek sobanın üzerinde pişirilecek, biz de bütün gün büyük sınıfta oturacaktık.

Başlangıçta, –hâlâ çocuktum!– bu yenilik bir bayram gibi geldi bana.

Aman ne bayram ne bayram! İç karartıcı!.. Sobanın bütün ısısını çamaşırlar emdiği için soğuktan donuyorduk. Avluda, bitimsiz, tekdüze bir kış yağmuru yağıyordu. Sıkıntıdan patladığımdan, daha sabahın dokuzunda, Meaulnes'ü bulmak için gene de o avluya çıktım. Başlarımızı sessizce dayadığımız büyük kapının parmaklıklarından, kasabanın yukarı kesimlerine baktık; Dörtyol Alanı'nda, köylerden birinden gelen, bir cenaze alayı gördük. Öküz arabasında getirdikleri tabutu, kasabın, Çingene'nin gözcülerini geçenlerde görmüş olduğu büyük haçın dibindeki bir kapak taşının üzerine koymuşlardı! Çıkarmayı bunca güzel yönetmiş olan genç komutan neredeydi acaba şimdi?.. Papaz ve ilahiciler, görenek gereği olarak, tabutun başına geldiler; söyledikleri hüzünlü ilahiler bize kadar ulaşıyordu. Bir oluktan sararmış su gibi akacak olan o günün tek ilginç görüntüsü bu tören olacaktı; biliyorduk bunu.

"Eh artık," dedi Meaulnes birdenbire, "gidip eşyamı

hazırlayayım. Sana söylemem gerek, Seurel: Öğrenimimi Paris'te bitirmek istediğimi geçen perşembe günü anneme yazmıştım. Bugün gidiyorum."

Elleri başının hizasında, demir parmaklıklara dayalı, hâlâ kasabaya bakıyordu. Onun bir dediğini iki etmeyen zengin annesinin, bu isteğini olumlu karşılayıp karşılamadığını sormak gereksiz bir şeydi. Neden birdenbire Paris'e gitmek istediğini de sormak gereksizdi!

Ama serüvenine doğru yola çıkmış olduğu bu kendisi için çok değerli Sainte-Agathe kasabasından ayrılmak da onu hiç kuşkusuz üzüyor ve korkutuyordu. Bana gelince; o zamana kadar benzerini hiç duymadığım büyük bir üzüntünün içimi sardığını duyuyordum.

"Paskalya yaklaşıyor," dedi, açıklama yapmak için, içini çekerek.

"Onu bulur bulmaz bana yazacaksın, değil mi," diye sordum.

"Söz," dedi, "elbette. Sen benim arkadaşım, kardeşim değil misin?"

Ve elini omzuma koydu.

Yavaş yavaş her şeyin bittiğini anlıyordum, öğrenimini Paris'te bitirmek istediğine göre, büyük dostumla artık birlikte olamayacaktık.

Bir araya gelmemiz için tek bir umut kaynağı vardı: yitik serüveninin izini bulmayı umduğu Paris'teki ev... Ama Meaulnes'ü de bunca kederli görmek, umudumun ne denli zavallı bir umut olduğunun kesin kanıtıydı!

Durumu annemle babama bildirdi: Babam, çok şaşırdı ama Augustin'e hemen hak verdi; Millie, bir ev kadını titizliğiyle, Meaulnes'ün annesinin evimizi alışıldık düzenliliği içinde göremeyeceği düşüncesinden tedirgin olmuştu... Bagaj, ne yazık ki kısa zamanda hazırlandı. Merdivenin altından pazar günleri giydiği ayakkabılarını, dolaptan da birkaç parça çamaşırla kâğıtlarını, okul

kitaplarını çıkardık – on sekiz yaşında bir delikanlının yeryüzünde sahip olabileceği şeylerin hepsini...

Öğleyin, Madam Meaulnes arabasıyla geldi. Öğle yemeğini Augustin'le birlikte Daniel'in kahvesinde yedi ve at yemini yiyip arabaya koşulur koşulmaz, hiçbir açıklama yapmaksızın oğlunu alıp götürdü. İkisiyle eşikte vedalaştık ve araba Dörtyol dönemecinde gözden kayboldu.

Millie, kapının önünde ayakkabılarını temizledikten sonra, yerleri değişmiş olan eşyaları yerleştirmek için soğuk yemek odasına girdi. Bana gelince; kendimi aylardır, ilk kez uzun bir perşembe akşamının karşısında tek başıma kalmış bulunuyordum; bu eski arabayla birlikte, yeniyetmelik dönemimin de bir daha geri dönmemek üzere gittiği duygusu vardı içimde.

İhanet ediyorum...

Ne yapmalı?

Hava biraz yükseliyordu. Sanki güneş çıkacak gibiydi. Koca binada bir kapı çarpıyor, sonra sessizlik egemenliğini sürdürüyordu. Zaman zaman, babam sobaya boşaltmak için avluyu geçerek gidip kömür getiriyordu. İplere asılmış beyaz çamaşırları görüyordum; yıl sonu sınavıyla, artık tek kaygım olması gereken Öğretmen Okulu sınavıyla baş başa kalmak için, kurutma yerine dönüştürülmüş, insanın içini karartan kederli sınıfa dönmeyi hiç mi hiç istemiyordum.

Tuhaf şey: Beni üzen bu sıkıntıya, özgürlük duygusu gibi bir şey de karışıyordu. Meaulnes'ün gitmiş, serüvenin kapanmış ve başarısızlığa uğramış olması, hiç değilse, artık herkes gibi davranmamı engelleyen bir gizemli uğ-

raştan, bir garip tasadan kurtarmıştı sanki beni. Meaulnes gittiği için, artık onun serüven yoldaşı, bu iz avcısının kardeşi değildim; kasabanın öteki çocuklarına benzeyen bir çocuk oluyordum tekrar. Bu da kolay bir şeydi; en doğal eğilimimi izlemem yeter de artardı bile.

Çamurlu yoldan Roy'ların en küçüğü geçiyordu; bir ipin ucuna bağladığı üç kestaneyi çevirip havaya savuruyordu. Kestaneler birinde bizim avluya düştüler. Öylesine aylaktım ki, kestaneleri iki-üç kez duvarın öte yanına atmak çok hoşuma gitti.

Birden bu çocukça oyunu bırakıp Vieille-Planche yolundan gelen bir yük arabasına doğru koştu. Daha araba durmadan sıçrayıp arkasına atladı. Delouche'ların arabasıydı. Arabayı Jasmin sürüyordu; şişko Boujardon ayakta duruyordu. Çayırdan dönüyor olmalıydılar...

Meaulnes'ün gittiğini herhalde öğrenmiş olan Jasmin:

"Bizimle gelsene, François," diye bağırdı.

Gerçekten! Kimseye haber vermeden sallanan arabaya tırmandım ve arabanın dikmelerinden birine yaslanarak ötekiler gibi, ayakta durdum. Araba bizi dul Delouche'un evine götürdü...

Aynı zamanda hem bakkallık hem de hancılık yapan dul kadının dükkânının arka bölmesindeydik. Alçak pencereden gelen beyaz güneş ışını teneke kutular ve sirke fıçıları üzerinde kayıyordu. Pencere pervazına oturan şişko Boujardon, lapacı erkek gülüşüyle gülerek bize doğru döndü; peksimet yiyordu. Bir fıçının üzerinde, el eriminde duran kutunun ağzı açık ve doluydu. Küçük Roy çığlıklar atıyordu. Baktım, hiç de hoş olmayan bir yakınlık başlamış aramızda. Jasmin ve Boujardon artık benim arkadaşlarım olacaklardı, bunu anlıyordum. Yaşamımın gidişi birdenbire değişmişti. Meaulnes gideli çok olmuş, serüveni de eski, hüzünlü ama bitmiş bir öykü gibi geliyordu bana.

Küçük Roy, bir tahtanın altında açık bir likör şişesi buldu. Delouche hepimize veriyor ama bir bardak var, hepimiz ondan içiyoruz. Benim böyle avcı ve köylü töresine alışık olmadığımı düşünerek, alçakgönüllülükle ilkin bana veriyorlar bardağı... Canımı sıkıyor bu davranışları biraz. Meaulnes'den söz açılınca, aradaki soğukluğu dağıtmak, kendime güvenimi tekrar kazanmak, onun öyküsünü bildiğimi göstermek, bir ucundan anlatmak istiyorum. Serüvenin bizim burayla ilgili bölümü sona erdiğine göre, biraz anlatmamın neden bir zararı dokunsundu ona?

.....

İyi anlatmadım mı acaba? Çünkü beklediğim etkiyi yapmadı.

Hiçbir şeye şaşmayan köylüler olarak arkadaşlarım anlattıklarımı çok ilginç bulmadılar.

"Alt tarafı bir düğünmüş," dedi Boujardon.

Delouche, Préveranges'da daha ilginç bir düğün görmüşmüş.

Şato mu? Kasabada sorulsa hiç kuşkusuz bilen biri çıkardı.

Genç kız mı? Meaulnes askerliğini yapınca evlenir onunla, olur biter...

"Bize bundan söz etmeliydi," dedi aralarından biri, "bir Çingene'ye göstereceğine planını bize göstermeliydi!.."

Uğradığım başarısızlıktan kurtulmak için, bu fırsattan yararlanıp meraklarını gıdıklamak istiyorum: Bu Çingene'nin kim olduğunu, nereden geldiğini, ilginç yazgısını anlatmaya karar verdim. Boujardon ile Delouche hiçbir şey dinlemek istemiyorlar: "Her şeyi o yaptı. Eskiden yiğit bir arkadaş olan Meaulnes'ü geçimsiz yapan da odur! Hepimizi bir öğrenci birliğinde toparladıktan sonra, çıkarma, gece saldırısı gibi budalalıkları da örgütleyen odur."

İşte, ben de onlar gibi düşünüyorum neredeyse. İşi

bu kadar gizemli, bu kadar trajik ele almamış olsaydık, hiç kuşkusuz, her şey başka türlü olurdu. Her şeyi şu Frantz'ın etkisi berbat etti...

Tam bu düşüncelere kendimi iyice kaptırdığım sırada, dükkânda bir gürültü oldu. Jasmin Delouche, içki şişesini hemen bir fıçının arkasına gizledi; şişko Boujardon, aceleyle pencereden inmek isterken boş bir şişenin üstüne basarak düşeyazdı. Küçük Roy, daha çabuk çıkabilmek için onları arkadan itiyor, güle güle katılıyordu...

Ne olup bittiğini iyice anlamadan, onlarla birlikte kaçtım; avluyu koşarak geçip bir merdivenle bir samanlığa tırmandık. Arkamızdan hiç de iyi şeyler söylemeyen bir kadın sesi duyuluyordu!..

"Bu kadar erken döneceğini sanmıyordum," dedi Jasmin yavaşça.

İşte o zaman, içeri izinsiz girdiğimizi, peksimet ve likörü çaldığımızı anladım. Korkunç mutsuzdum, yağmurdan kaçarken doluya tutulmuştum. Yaptıklarımızdan öylesine tiksinmiştim ki, bu samanlıktan kurtulmaktan başka bir şey düşünemiyordum. Zaten gece de inmek üzereydi... Beni arkadan indirip iki bahçeden geçirip, bir su birikintisinin çevresinde dolaştırdılar; Daniel'in kahvesinin ışığının yansıdığı ıslak ve çamurlu bir sokağa çıktım.

Göğüs kabartıcı bir akşam geçirmemiştim. Dörtyol Alanı'ndaydım. Nasıl oldu bilmem, birdenbire, ben istemeden, dönemecin orada, bana gülümseyen sert ve dost bir yüz gözümün önünde canlandı; veda için havaya son kez kalkan bir el ve araba gözden kayboldu...

O korkunç ve güzeller güzeli kışın rüzgârlarını andıran bir soğuk rüzgârla önlüğüm havalandı. Her şeyin öyle sandığım kadar kolay olmayacağını fark etmiştim. Akşam yemeği için beni bekledikleri büyük sınıfta, birden çıkan hava dalgaları, sobanın yaydığı cılız sıcaklığı alıp götürüyordu. Aylak geçirdiğim öğleden sonram için

paylanırken soğuktan titriyordum. Eski düzenli yaşamıma dönüş için, masaya oturmak, kendi sandalyeme oturmak avuntusundan bile yoksundum. O akşam masaya oturmadık; karanlık sınıfta, dizlerimizin üzerinde yedik akşam yemeğimizi. Okulda geçen bu perşembenin ödülü olması gereken, sobanın üzerinde pişerken yanmış poğaçayı sessiz sessiz yedim.

Akşam, odamda tek başıma, üzüncümün derinliklerinden yükselen pişmanlık acısını bastırmak için hemen yattım. Ama gecenin ortasında iki kez uyandım: Birincisinde, bütün gövdesiyle birden dönmeye alışkın Meaulnes'ün yattığı komşu karyolanın gıcırtısını; ikincisinde de, dipteki ambarlarda, pusu kurmuş avcı yürüyüşünü andıran hafif ayak sesini duyduğumu sanarak...

Meaulnes'ün üç mektubu

Bütün yaşamım boyunca Meaulnes'den sadece üç mektup aldım. Hâlâ, evimde, konsolun çekmecesinde dururlar. Ne zaman okusam ilk okuyuşumda duyduğum hüznü gene duyarım.

İlk mektup ayrılışından iki gün sonra geldi:

Sevgili François,

Bugün, Paris'e gelir gelmez, söz konusu evin önüne gittim. Hiçbir şey göremedim. Kimse yoktu. Bundan böyle de olmayacak.

Frantz'ın sözünü ettiği ev, tek katlı küçük bir konak. Matmazel Galais'nin odası birinci katta olmalı. Ağaçlar birinci katın pencerelerini giriş katınınkilerden daha çok örtüyor. Ama kaldırımdan geçerken gayet rahatlıkla görülebiliyorlar. Bütün per-

deler sıkı sıkıya kapalı. Yvonne de Galais'nin yüzünün, bu kapalı perdelerin arasından bir gün görünebileceğini ummak için insanın deli olması gerek.

Bir bulvar üzerinde... Daha şimdiden yeşermiş ağaçlara yağmur yağıyordu. Durmadan geçen tramvayların çan sesleri duyuluyordu.

Pencerelerin altında bir aşağı bir yukarı, iki saat kadar dolaştım. Oralarda bir şarapçı dükkânı var; beni kötülük yapmayı tasarlayan bir haydut sanmamaları için içeri girip bir şeyler içtim. Sonra, umutsuz gözcülüğüme tekrar başladım.

Akşam oldu. Bu evin dışında, hemen hemen bütün pencerelerde ışıklar yandı. Hiç kuşkusuz kimseler yok evde. Ama bereket versin Paskalya yaklaşıyor.

Tam ben gideceğim sırada, bir genç kız ya da bir genç kadın –bilmiyorum– gelip yağmurdan ıslanmış sıralardan birine oturdu. Küçük beyaz yakalı siyah bir giysi vardı üzerinde. Ayrıldığım sırada oradaydı, akşamın soğuğuna karşın yerinden kımıldamıyordu, sanırım bir şey ya da birini bekliyordu. Görüyorsun ki Paris benim gibi delilerle dolu.

AUGUSTIN

Günler geçti. Paskalya pazartesisi ve daha sonraki günler Augustin'den boş yere bir mektup bekledim; Paskalya'nın korkunç hareketli günlerinden sonra gelen o dingin, artık yazın gelmesi yakın olan günler boyunca bekledim. Haziranla birlikte sınavlar ve küçük bir esintinin esip dağıtamadığı, boğucu buğusu kasabanın üzerinden ayrılmayan korkunç sıcaklar geldi. Geceleri hava biraz olsun serinlemediği için bu işkence sürüp gidiyordu. İşte bu çekilmez haziran ayında aldım Koca Meaulnes'ün ikinci mektubunu.

Sevgili Dostum,

Artık hiçbir umut kalmadı. Dün akşamdan bu yana biliyorum bunu. Başlangıçta hemen duymadığım acı, şimdi kıvrandırıyor beni.

Her akşam o tahta sıraya gidip oturuyor, gözetliyor, düşünüyor, her şeye karşın umutlanıyordum.

Dün akşam yemeğinden sonra, koyu karanlık, boğucu bir gece inmişti. Kaldırımlarda, ağaçların altında insanlar sohbet ediyordu. Işıkların yeşil yansımalar verdiği siyah yaprakların üzerinde, ikinci, üçüncü kat daireleri aydınlanmıştı. Şurada burada, yazın ardına kadar açtığı bir pencere... Masanın üzerinde, sıcak haziran karanlığını biraz olsun geri püskürten yanmış bir lamba... Hemen hemen bütün oda görülüyor... Ah! Yvonne de Galais'nin karanlık penceresi de aydınlanmış olsaydı, öyle sanıyorum ki, merdiveni çıkıp kapıyı çalmaya ve içeri girmeye cesaret edebilirdim...

Sana daha önce sözünü ettiğim genç kız gene oradaydı, o da benim gibi bekliyordu. Evi bilebileceğini düşünerek sordum ona:

"Biliyorum," dedi, "eskiden, bir genç kız ve erkek kardeşi gelip burada tatillerini geçirirlerdi. Ama öğrendiğime göre delikanlı baba evinden kaçıp gitmiş, bir daha izini bulamamışlar; genç kız da evlenmiş. Ev işte bu yüzden kapalı şimdi."

Hemen uzaklaştım oradan. On adım sonra ayağım kaldırıma takıldı, düşeyazdım. Geceleyin –dün gece– avluda kadınlar ve çocuklar susunca, artık uyuyabileceğimi düşündüm ama bu kez de sokaktan geçen arabaların gürültüsünü duymaya başladım. Arada bir geçiyorlardı. Ama birisi geçince, elimde olmayarak bir sonrakini bekliyordum: çıngırak, atın asfalt üzerinde yankılanan ayak sesleri... Hepsi birden: Kent bomboş, aşkın yitti, gece bitmiyor, yaz, ateş... diye tekrarlayıp duruyordu.

Seurel, dostum, büyük bir yıkım yaşıyorum.

Augustin

Sanki giz açan mektuplar! Ama nerede! Meaulnes, bunca zaman niçin ses çıkarmadığını anlatmadığı gibi, bundan sonra ne yapacağı konusunda da bir şey yazmıyordu. Serüveninin sona ermesiyle, geçmişiyle ilişkisini kestiği için, benimle de ilişkisini kesmek istediği izlenimi uyanmıştı bende. Kendisine boşu boşuna mektup yazdım, gerçekten de yanıtlamadı beni. Diplomamı aldığım zaman, birkaç kutlama sözcüğü, hepsi o kadar. Eylülde, bir arkadaştan öğrendiğime bakılırsa, tatilini geçirmek üzere annesinin yanına, La Ferté-d'Angillon'a gelmiş. Ama o yıl, Florentin amcamın çağrılısıydık, tatili onun evinde, Vieux-Nançay'de geçirdik. Bu yüzden, ben kendisini göremeden Paris'e döndü Meaulnes.

Okul açılınca, daha doğrusu kasım ayının sonlarına doğru, Bourges'daki Öğretmen Okulu'na gitmeden, önümüzdeki yıl ilkokul öğretmeni atanmak umudu içinde, Yüksek Bölüm diploması almak üzere kolları sıvadığım sırada, Augustin'den aldığım üç mektubun sonuncusu geçti elime: "Hâlâ o pencerenin altından geçiyorum," diye yazıyordu.

En küçük bir umut belirtisi olmaksızın, hâlâ bekliyorum; delilik tabii. Sonbaharın şu soğuk pazar günlerinin sonunda gecenin başladığı saatlerde, oraya, o buz gibi sokağa gitmeden, eve dönüp evimin panjurlarını kapatmaya karar veremiyorum.

Her saniye kapısının önüne çıkıp ölmüş olan oğlunun gelip gelmediğini anlamak için elini gözlerinin üzerine götürerek La Gare'dan yana bakan Sainte-Agathe'lı deli kadın vardı ya, işte tıpkı ona benziyorum ben de.

Tahta sıranın üzerine oturmuş, soğuktan titreyerek, zavallı mı zavallı durumda, birinin gelip usulca koluma gireceğini düşlemekten müthiş hoşlanıyorum... Döneceğim. Bakacağım ki, o. "Biraz geciktim," diyecek sadece. Bütün acılarım, bütün çılgınlıklarım sona erecek. Evimize döneceğiz birlikte. Kürkü

buz tutmuş, peçesi ıslanmış; dışarının sis tadını da birlikte getirmiş; ateşe eğilmiş o tatlı, o güzel yüzünü görüyorum...

Ne yazık! Arkadaki perde yüzünden pencere hâlâ beyaz. Yitik malikânenin genç kızı gelip bu perdeyi açsa bile artık ona söyleyecek bir şeyim yok.

Serüvenimiz bitti. Bu yıl kış mezar gibi sessiz. Belki öldüğümüz zaman, belki sadece ölüm verecek bize bu yarım kalmış serüvenin gerisini ve sonunu ancak ölümden öğrenebileceğiz.

Seurel, geçenlerde senden beni düşünmeni istemiştim. Şimdi, tersini istiyorum: Beni unutsan daha iyi olur. En iyisi her şeyi unutmak.

A.M.

Yeni kış, bir önceki kışın, gizemli bir yaşamla canlanan kışın tam aksine, ölü bir kıştı: Kilise Alanı'nda Çingeneler yoktu; saat dörtten sonra okul avlusunda tek bir öğrenci bile kalmıyordu... Sınıfta tek başıma, tadına varamadan çalışıyordum... Şubat ayında, kışın ilk karı yağdı, bütün yolları karıştırarak, son izleri de silerek, geçen yılki serüven romanımızı kesinlikle altına gömdü. Şimdi ben, Meaulnes'ün de mektubunda benden istediği gibi, her şeyi unutmaya çalışıyorum.

Üçüncü bölüm

Yüzme

Sigara içmek, kıvırcık olsun diye saçlara şekerli su sürmek, yollarda Tamamlama Sınıfı'nın kızlarını öpmek ve alay etmek, çitlerin arkasından gelip geçen rahibelere takılmak, kasaba yaramazlarının en büyük eğlencesiydi. Yirmi yaşına gelince, bu tür yaramazlar gerçekten yola gelip çok duyarlı bir delikanlı olabilirler. Ama bu kartlaşıp kılçıklanmaya başlamış şu söz konusu yaramaz, kasaba kadınlarının ipe sapa gelmez öyküleriyle ilgileniyorsa, başkalarını güldürmek için Gilberte Poquelin hakkında binlerce budalalıklar anlatıyorsa, durum daha da ciddidir; ama büsbütün umut kesmemek de gerekir...

Jasmin Delouche'un durumu da işte böyleydi. Herkesin ayrılmasını yürekten istemesine karşın, o, –neden bilmiyorum ama hiç kuşkusuz sınıf geçmek falan söz konusu değildi– Yüksek Bölüm'ün derslerini izlemeyi sürdürüyordu. Bu arada, amcası Dumas'dan alçıcılık sanatını öğreniyordu. Bir süre sonra, bu Jasmin Delouche, Boujardon ve yardımcının Denis adlı, çok yumuşak başlı oğlu, "Meaulnes zamanından kalma" oldukları için, büyük öğrenciler arasında arkadaşlık yapmaktan hoşlandığım çocuklar oldular.

Zaten Jasmin Delouche benimle dost olmayı yürekten istiyordu. Kısacası, Koca Meaulnes'ün düşmanı olan

bu çocuk, okulun Koca Meaulnes'ü olmak istiyordu: Belki de, hiç değilse, eskiden onun sağ kolu olmadığına üzülüyordu. Boujardon kadar kalın kafalı olmadığı için, Meaulnes'ün yaşamımıza kattığı olağanüstülükleri sezdiğini sanıyorum. Hatta sık sık:

"Koca Meaulnes'ün dediği gibi..." ya da "Ah! Koca Meaulnes söylemişti ya..." diye tekrarladığını duymuştum.

Jasmin'in bizden büyük olmasının dışında, bu kıllı bebeğin bize karşı üstünlük kazanmasını sağlayan birtakım eğlence hazineleri vardı: soyu karışık, uzun beyaz tüylü, uzağa atılan taşları alıp getiren ama daha başka bir yeteneği olduğu açık seçik belli olmayan, Bekali adlı (aslında berbat bir ad) bir köpek; derslerden sonra bazen bizi de bindirdiği ama gerçekte kasaba kızlarını alıştırmaktan hoşlandığı elden düşme satın alınmış bir eski bisiklet ve son olarak ama özellikle, bütün arabalara koşabildiği beyaz ve kör eşek.

Aslında amcası Dumas'nındı eşek ama yazın Cher Irmağı'na yüzmeye gittiğimiz zamanlar Jasmin'e ödünç verirdi. Böyle zamanlarda annesi bir şişe limonata verir, onu da yüzme donlarıyla birlikte oturulacak yerin altına koyardık. Okulun büyük öğrencilerinden sekiz-on kişi, kimimiz eşek arabasına binmiş, kimimiz yaya yola koyulurduk; Mösyö Seurel de bize katılırdı. Cher yolu bozuk olduğu için, eşekle arabayı Grand'Fons Çiftliği'nde bırakırdık.

Bu gezilerden birini en küçük ayrıntılarına varıncaya kadar ansıyorum: Jasmin'in eşeği, donlarımızı, yüklerimizi, limonata ve Mösyö Seurel'i Cher'e götürüyordu; biz de arabanın arkasında yürüyorduk. Ağustos ayıydı. Sınavları vermiştik. Bu tasadan kurtulduğumuz için, tüm yaz ve bütün mutlulukların bizim olduğunu sanıyorduk; güzel bir perşembe öğleden sonra, vur patlasın çal oynasın, şarkılar söyleyerek gidiyorduk yolda.

Giderken, bu tertemiz görüntü, bir olayla gölgelendi biraz. Gilberte Poquelin'in biraz önümüzde yürüdüğünü fark ettik. İnce, biçimli bir vücudu vardı, orta uzunlukta bir etek ve yüksek topuklu ayakkabılar giymişti; genç kızlığa geçmeye başlayan hem tatlı hem küstah havalı bir kız çocuğu... Yoldan ayrılıp bir keçi yoluna saptı, sanırım süt almaya gidiyordu. Küçük Coffin, hemen Jasmin'e peşinden gitmeyi önerdi.

"İlk kez öpecek değilim ya..." dedi öteki.

Ve Gilberte Poquelin ve kız arkadaşları hakkında açık saçık öyküler anlatmaya başladı; biz de, eşek arabasında giden Mösyö Seurel'in ardından gitmeyi bırakıp kabadayılığa toz kondurmamak için hep birlikte yola saptık. Yola sapınca da, gene kabadayılık aşkına, birbirimizin ardı sıra tespih tanesi gibi dizildik. Jasmin'e gelince; bizim yanımızda kıza sataşmayı umursamaz görünüyordu; elli metreden daha fazla yaklaşamadı zaten. Horoz gibi öttü, tavuk gibi gıdakladı, çapkın çapkın ıslık çaldı birkaç kez; sonra, bu savaşı (!) bırakıp biraz canımız sıkkın, yarı yoldan geri döndük. Güneşin alnında koşmamız gerekti. Artık şarkı söylemiyorduk.

Cher Irmağı'nın kıyısındaki kuru söğütlerin arasında soyunup giyindik. Söğütler görülmemizi engelliyordu ama güneşe karşı korunmasızdık. Ayaklarımız kumun, kuru çamurun içinde, Grand'Fons Çiftliği'nin Cher Irmağı kıyısında açılmış pınarında soğuyan, dul Delouche'un verdiği limonata şişesinden başka bir şey düşünmüyorduk. Pınarın dibinde, her zaman, yeşil yeşil otlarla, tespihböceği benzeri birkaç böcek olurdu; ama suları öylesine duru, öylesine saydamdı ki balıkçılar ellerini iki kıyısına dayayıp eğilerek su içmekten çekinmezlerdi.

Ne yazık ki, o günün de öteki günlerden bir farkı yoktu... Hepimiz giyinip soğuk limonatayı ayaksız iki bardakta paylaşmak üzere terziler gibi bağdaş kurup bir

halka olunca, Mösyö Seurel'in payına düşeni kendisine sunduktan sonra, her birimizin payına birazcık köpükten başka bir şey kalmazdı; sonuç olarak, boğazımızın yanması ve susuzluğumuzun iyice azması da cabası... Bunun üzerine, sırayla yerimizden kalkar, başlangıçta horladığımız pınara gider, yüzümüzü saf suyun yüzeyine ağır ağır yaklaştırırdık. Ama hepimiz bu kır insanı töresine alışkın değildik. Benim gibi, çoğumuz susuzluğumuzu gideremezdik; kimileri su içmeyi sevmez; kimilerinin bir tespihböceği yutmak korkusuyla boğazı tıkanır; kimileri suyun yüzeyini hesaplayamadıkları için ağızlarıyla birlikte yüzlerinin yarısını suya sokup genizlerine su kaçırırlardı; kimileri de bu üç nedenden dolayı su içmezdi... Adam sen de! Cher Irmağı'nın çorak kıyılarındayken yeryüzünün bütün serinlikleri orada toplanmış gibi gelirdi bize. Şimdi bile, nerede "pınar" sözcüğünü duyarsam duyayım, uzun süre orayı düşünürüm.

Akşama doğru sular kararırken, geldiğimiz gibi tasasız döndük. Şoseye çıkan Grand'Fons yolu, kışları dere olurdu, yazlarıysa koca koca çukurların, karanlıkta ağaç dallarına karışan koca koca köklerin geçit vermediği dar bir kovuğa dönüşürdü. Yüzücülerin bir kesimi oyun olsun diye oradan yürüdü. Ama biz, Mösyö Seurel, Jasmin ve öteki arkadaşlar, komşu tarlada, bu akarsu yarığı boyunca uzanan, yumuşak, kumlu keçiyolunu izledik. Delouche açık saçık öykülerini anlatırken, kendilerini karanlıkta göremediğimiz öteki arkadaşların konuşmalarını, gülüşmelerini yanı başımızdan, bizden biraz aşağılarda duyuyorduk... Çit gibi uzanan ağaçların tepelerinde cırlayan böceklerin, göğün aydınlığı üzerinde, yaprak dantellerinin çevresinde kıpırdadıkları görülüyordu. Bazen aralarından biri düşünce sürüp giden uğultu birden gıcırtıya dönüşüyordu. Dingin, güzel yaz akşamı!.. Bir zavallı kır gezintisinin umutsuz ama tutkusuz dönüşü... Bu sessizliği yine ama istemeden, Jasmin bozdu...

Yokuşun tepesine, bir derebeylik şatosunun kalıntıları olduğu söylenen iki koca taşın yanına vardığımız zaman, ziyaret etmiş olduğu malikânelerden, özellikle, Vieux-Nançay dolaylarında bulunan yarı terk edilmiş bir malikâneden söz etmeye başladı; Sablonnières Malikânesi'ymiş buranın adı. Allier'lilerin kimi sözcükleri kasıla kasıla yayan, kimilerini de kibarlık özentisiyle kısaltan ağzıyla konuşarak, birkaç yıl önce, bu eski malikânenin yarı yıkılmış kilisesinde, üzeri yazılı bir mezartaşı gördüğünü anlatıyordu; sözünü ettiği taşta şu sözler yazılıymış:

Burada Şövalye Galois yatıyor
Tanrı'sına, Kralına, Sevgilisine sadıktı kendisi

Konuşmanın girdiği havadan biraz tedirgin olan ama bununla birlikte bizim yetişkin erkekler gibi konuşmamıza göz yuman Mösyö Seurel hafifçe omuz silkerek:

"Ya? Bak hele! Öyle mi," diyordu.

Bunun üzerine Jasmin, sanki bütün yaşamı orada geçmiş gibi bu şatoyu anlatmayı sürdürdü.

Dumas ile kendisi, kaç kez Vieux-Nançay'den gelirken çamların üzerinden görünen, o eski kurşuni renkli küçük kuleyle ilgilenmişler. Koruların ortasında, sahiplerinin bulunmadığı zamanlar gezilebilen, labirent gibi karmakarışık, yıkıma uğramış binalar varmış. Bir gün, arabalarına aldıkları oralı bir korucu onları bu ilginç malikâneye götürmüş. Ama o zamandan beri, neredeyse hepsi yıktırılmış; dediklerine bakılırsa, bir çiftlik, bir de küçük bir dinlenme evi kalmış. Sahipleri hep aynı kişilermiş: servetinin yarısını yitirmiş bir emekli subay ve kızı.

Konuşuyor... Konuşuyordu... Çok iyi bildiğim bir şeyin söz konusu olduğunun farkına varmaksızın ama bunu yüreğimin içinde duyarak dikkatle dinliyordum. Derken, olağanüstü şeyler nasıl büyük bir doğallıkla gerçek-

leşirlerse, işte tıpkı öyle, Jasmin birden bana döndü, koluma dokunarak ve nasıl olup da daha önce böyle bir şeyi düşünmediğine şaşan bir insanın görünüşüyle:

"Bak hele şuna," dedi, "düşünüyorum da Meaulnes –bilirsin canım Koca Meaulnes!– oraya gitmiş olmasın sakın?"

Yanıtlamadım onu.

"Öyle ya," diye sürdürdü konuşmasını, "korucunun evin oğlundan söz ettiğini ansıyorum; olağanüstü düşünceleri olan tuhaf biriymiş..."

Dinlemiyordum artık onu. Tahminimin doğruluğuna inandığım; adsız malikânenin yolunun, önümde, Meaulnes'den de, bütün umutlardan da uzakta, olağan bir yolmuşçasına apaçık ve kolayca açılmış olduğuna inandığım için dinlemiyordum artık onu.

Florentin'de

Eskiden ne denli mutsuz, hayalci ve kendi içine kapanık bir çocuk idiysem, bu kaygı verici serüvenin bir sonuca bağlanmasının bana bağlı olduğunu sezdiğim anda, o denli gözü pek, yolundan dönmez ve bizim buralarda dendiği gibi "kararlı" biri olup çıktım.

Dizimdeki ağrının kesinlikle kesilmesi de, sanırım, akşam başladı.

Mösyö Seurel'in bütün ailesi, bazı yıllar eylül sonlarını Sablonnières Malikânesi'nin bağlı olduğu Vieux-Nançay bucağında oturan, hatta orada tecimenlik yapan Florentin amcanın yanında geçirirdik. Sınavlarım bitmiş olduğu için, daha fazla oyalanmak istemedim; amcama hemen gitmek için izin aldım. Ama kendisine iyi bir ha-

ber vereceğimden emin olmadıkça, Meaulnes'e hiçbir şey bildirmemeye karar verdim. Umutsuzluğuna bir çare bulayım, acısını dindireyim derken, başına daha büyük dertler açmak da vardı.

Vieux-Nançay benim uzun süre yeryüzünde en çok sevdiğim, tatil sonlarını geçirmek istediğim bir yer olarak kaldı; ama ne yazık ki oraya öyle sık sık değil, bir rastlantı sonucu bir kiralık araba bulduğumuz zaman giderdik. Orada oturan akrabalarla bizimkiler arasında yıllar önce bir dargınlık olmuş, Millie, sanırım bu yüzden, arabaya binmeden önce uzun uzun yalvarttırırdı kendine. Bana gelince; benim dargınlıklara, kırgınlıklara pek aldırdığım yoktu!.. Oraya daha varır varmaz, amcalar, amca kızları, amca oğulları arasında, hoşuma giden binlerce eğlenceli ve çekici uğraşın süslediği bir yaşamın içine dalıyor ve çılgınca eğleniyordum.

Florentin amca ile Julie yengenin evlerine konuk olurduk; bir oğulları, sekiz kızları vardı; tek oğullarının adı Firmin, kızların en büyüklerinin adlarıysa Marie-Louise ve Charlotte'tu. Firmin benim yaşımda, Marie-Louise on yedi, Charlotte'sa on beş yaşındaydı. Sologne kasabasının giriş kapılarından birinde kilisenin önünde, büyük bir mağazaları vardı; en yakın tren istasyonuna otuz kilometre uzakta, bu ıssız bölgede tek başlarına yaşayan bütün soylu avcıların gereksinimlerini sağladıkları bir "bin bir çeşit" mağazasıydı bu.

Mağazanın bakkal ve kumaş bölümlerinin sokağa bakan sayısız pencereleri, Kilise Alanı'na açılan büyük bir camlı kapısı vardı. Ama bu yoksul bölgenin her yanında olduğu gibi bu dükkânın da döşemesi dövülmüş topraktandı.

Mağazanın arkasında altı oda vardı; bu altı odanın altısında da ayrı ayrı mallar vardı: şapka odası, bahçe gereçleri odası, lamba odası... daha ne bileyim? Çocukken,

bu bin bir eşya labirentini dolaştığım sıralar, bütün bu harikalara bakmaya doyamayacağımı sanırdım. O sıralar bile, orada geçirmediğim tatili tatilden saymazdım.

Kapısı mağazaya açılan büyük bir mutfakta yaşardı aile; burada, eylül sonlarında, şömine gürül gürül yanar, vurdukları av hayvanlarını Florentin'e satan avcılar, kaçak avcılar daha sabahın köründe burada oturup içki içerlerken, daha o saatte yataklarından fırlamış olan küçük kızlar çığlıklar atarak koşmaca oynarlardı. Duvarlarda asılı duran eski, sararmış fotoğraflarda, Öğretmen Okulu öğrencisi arkadaşlarının arasında üniformalı babamı güçlükle tanırdık...

Gündüzlerimizi işte bu mutfakta ve Florentin'in yıldızçiçeği büyütüp beçtavukları beslediği, sabun sandıklarının üzerine oturulup kahve kavrulan, adlarını doğru dürüst bilmediğimiz, özenle sarılmış çeşitli eşyalarla dolu kutuları açtığımız avluda geçirirdik...

Mağaza bütün gün köylülerle, çevre şatoların arabacılarıyla dolu olurdu. Uzak köylerden gelip eylülün sisi içinde camlı kapının önünde duran arabalardan sular sızardı. Biz de mutfaktan, köylü kadınların anlattıkları her şeyi büyük bir ilgiyle dinlerdik...

Ama akşam saat sekizden sonra, elimize fenerleri alıp da ahırda derilerinden buğu çıkan atlara ot götürdüğümüz zaman, işte o zaman, bütün mağaza bizim olurdu!

Amcamın kızlarının yaşça en büyüğü, boyca en kısalarından biri olan Marie-Louise, mağazada çarşaf yığınlarını katlayıp yerleştirirken kendisini oyalamamızı istediğini sezdirirdi bize. O zaman Firmin ve ben, arkamızda bütün kızlarla mağazaya dalar, han lambalarının altında, kahve değirmenleri çevirip tezgâhların üzerinde çeşitli gösteriler yapardık; bazen, zeminin dövülmüş toprağı insanda dans etme isteği uyandırdığından, Firmin gidip tavan arasından her yanı bakır pasıyla kaplı eski bir trombon getirirdi...

Daha önceki yıllarda, Matmazel Galais'nin bu saatlerde gelip bizi böyle çocukça delişmenlikler yaparken görmüş olabileceğini düşündükçe, hâlâ yüzüm kızarır... Ama onu, ilk kez, o ağustos ayında bir akşam, hava kararmaya başlarken, Marie-Louise ve Firmin'le konuştuğumuz sırada gördüm...

Daha Vieux-Nançay'ye vardığım akşam, Florentin amcama Sablonnières Malikânesi hakkında sorular sordum.

"Artık bir malikâne sayılmaz orası," dedi. "Her şey satıldı. Yeni sahiplerin hepsi avcı; av alanlarını genişletmek için eski yapıların hepsini yıktırdılar; tören avlusunun şimdi bir fundalıktan farkı yok, çalıların, dikenlerin istilasına uğramış. Eski sahiplerinin elinde tek katlı küçük bir evle bir çiftlikten başka bir şey kalmadı. Matmazel Galais'yi bugünlerde görürsün burada; eve erzakı o alır; yaşlı bir atı vardır, Bélisaire adı; bazen eyer vurulur, bazen arabaya koşulur ama hep aynı at... Araba da at kadar tuhaftır!"

Öylesine şaşırmıştım ki, daha fazla bir şeyler öğrenmek için ne soracağımı bilemiyordum.

"Eskiden zengindiler, değil mi?"

"Evet. Mösyö Galais oğlunu eğlendirmek için şenlikler düzenlerdi; tuhaf düşünceleri olan bir çocuktu oğlu. Onu eğlendirmek için elinden geleni esirgemezdi. Parislileri getirtirdi, kadınlar, erkekler, başka yerin insanları. Bütün Sablonnières yıkım halindeydi, anne Madam Galais ölmek üzereydi; ama gene de onu eğlendirmeye uğraşıyorlar, çılgınlıklarına boyun eğiyorlardı. Geçen kış, hayır bir önceki kış, şimdiye kadar yaptıkları şenliklerin en büyüğünü yaptılar. Çağırdıkları konukların yarısı Paris'ten, yarısı da köylerdendi. Bir yığın yeni giysiler, oyuncaklar, atlar, tekneler satın aldılar ya da kiraladılar. Hep Frantz de Galais'yi eğlendirmek için. Oğlanın evle-

neceği, nişanının kutlandığı söyleniyordu. Henüz çok gençti. Ama her şey birden bozuldu; Frantz kaçtı; bir daha da gören olmadı. Evin hanımı öldü. Matmazel Galais de babasıyla yapayalnız kaldı; bahriye subayıydı, gemi kaptanıydı babası."

"Evlenmedi mi," diye sordum artık.

"Hayır," dedi. "Böyle bir şey duymadım. İstetmeye mi niyetlisin yoksa?"

İyice şaşırmıştım; olabildiğince kısa, olabildiğince ağırbaşlı tutarak öyküyü anlattım; en iyi arkadaşım Augustin Meaulnes'ün belki damat adayı olabileceğini söyledim.

"Ah," dedi Florentin, gülümseyerek, "servete bakmıyorsa, kaçırılacak bir fırsat değil... Mösyö Galais'ye anlatmamı ister misin? Bazen buraya av için kurşun, saçma almaya gelir. Bu arada benim rakının tadına bakar."

Şimdilik bir girişimde bulunmamasını, beklemesini rica ettim. Meaulnes'e haber vermekte ben de acele etmedim. İşlerin bu kadar yolunda gitmesi biraz kuşkulandırıyordu beni. Bu kuşku, genç kızı görmeden Meaulnes'e bir haber vermeme engel oluyordu.

Uzun süre beklemedim. Ertesi gün, akşam yemeğinden az önce, hava kararmaya başlıyordu; ağustostan çok eylüle yaraşan serin bir sis iniyordu geceyle birlikte. Mağazaya artık müşteri gelmeyeceğini düşünerek Firmin' le ben Marie-Louise ve Charlotte'un yanına gitmiştik. Vieux-Nançay'ye bu kadar erken gelişimin nedenini onlara da anlattım. Kimimiz tezgâha dirseklerini dayamış, kimimiz de cilalı tahtanın üzerine oturmuş, bu gizemli kız hakkında bildiklerimizi –aslında bir şey bildiğimiz de yoktu ya– anlatıyorduk; tam bu sırada bir tekerlek sesi duyup başımızı çevirdik.

"İşte, o," dediler, usulca.

Birkaç saniye sonra, camlı kapının önünde acayip bir araba durdu. Bu dolaylarda görmediğimiz türden bir

arabaydı: yuvarlak kapaklı, üst bagaj yeri gayet gösterişli eski bir çiftlik arabası; sanki yol kıyısındaki otları yemek istiyormuş gibi burnu yere değercesine yürüyen yaşlı, beyaz bir at ve arabanın sürücü yerinde, –ne söylediğimi çok iyi bilerek ve yüreğimin tüm içtenliğiyle söylüyorum– belki de dünyanın en güzel kızı.

Bunca incelik ve güzelliğin, bunca ağırbaşlılıkla birleştiğini hiçbir zaman görmedim ben. Giysisi içinde gövdesi öylesine ince görünüyordu ki, insan sanki kırılıverecekmiş duygusuna kapılıyordu. Kestane rengi uzun mantosunu içeri girerken çıkarıp omuzlarına attı. Genç kızların en ağırbaşlısı, kadınların en incesi. Ustalıkla biçimlendirilmiş, incelikle çizilmiş alnına ve yüzüne gür, sarı saçlar iniyordu. Tertemiz teninde, yazın anı olarak bıraktığı birkaç çil... Bunca güzelliğe karşın tek bir kusur gözüme çarptı: Hüzün, umutsuzluk ya da derin düşünce anlarında, bu tertemiz yüz, sadece bazı ağır hastalarda görüldüğü gibi, hafifçe, kırmızı kırmızı ebrulanıyordu. O zaman, ona bakan insanın duyduğu bütün hayranlık öylesine yürek yaralayıcı bir acıma duygusuna dönüşüyordu ki, böyle bir şey beklenmediği için etkisi daha da çarpıcı oluyordu.

Arabasından ağır ağır inerken bunlar gözüme çarpmıştı; daha sonra, Marie-Louise beni ona hemen tanıtarak, onunla konuşmaya kışkırtmıştı...

Cilalı bir sandalye verdiler, oturup sırtını tezgâha dayadı; biz ayaktaydık. Mağazayı çok iyi tanıdığı ve sevdiği seziliyordu. Yengem Julie, genç kızın geldiğini öğrenir öğrenmez hemen geldi; onun böyle, elleri karnının üzerine kavuşmuş, beyaz hotozlu köylü-tüccar karısı başını ağır ağır sallayarak, akıllı akıllı konuşmaya girişmesi, benim titreyerek beklediğim ânı, Yvonne de Galais'nin benimle konuşmaya başlayacağı ânı geciktiriyordu...

Oysa çok kolay başladı.

"Demek," dedi Matmazel Galais, "yakında ilkokul öğretmeni olacaksınız?"

Yengem, başımızın üzerindeki, mağazayı hafifçe aydınlatan porselen lambayı yakıyordu. Genç kızın çocuksu tatlı yüzünü, tertemiz mavi gözlerini görüyor, sesinin bunca açık seçik, bunca ağırbaşlı oluşuna şaştıkça şaşıyordum. Konuşması sona erince gözlerini bir başka yere dikiyor, yanıt beklerken hiç kımıldamıyor ve dudağını hafifçe ısırıyordu.

"Mösyö Galais izin verseydi ben de öğretmenlik yapmak isterdim," dedi. "Anneniz gibi küçük çocuklara öğretmenlik yapardım..."

Amca çocuklarının benden kendisine söz ettiklerini belirtircesine gülümsedi.

"Köylüler bana karşı her zaman nazik, yumuşak ve yardımseverdirler," dedi. "Çok severim onları. Bir övünç müdür benim onları sevmem?.. Oysa, bir öğretmene karşı kavgacı ve eli sıkı olurlar, öyle değil mi? Her zaman bir yitik kalem, çok pahalı defterler ya da öğrenmeyen çocuklar sorunu vardır... Olursa olsun, ben gene de uğraşırdım onlarla, beni yine de severlerdi. Ama doğrusu, böylesi daha zor olurdu..."

Tekrar düşünceli, çocuksu havasına büründü, gülümsemiyordu artık; mavi bakışları hareketsizdi.

İnce şeylerden ancak kitaplarda rastlanan karışık ve gizli şeylerden böylesine kolayca söz edilmesi üçümüzü de tedirgin etmişti. Kısa bir sessizlikten sonra konuşma usulca tekrar başladı.

Genç kız, yaşamının gizemli bir yanına karşı pişmanlık ve öfke duyarmışçasına konuşmasını sürdürdü:

"Sonra çocuklara ağırbaşlı olmasını öğretirdim, kendi bildiğim ağırbaşlılığı. Ama ben onlarda dünyayı dolaşmak isteği uyandırmak istemezdim; hiç kuşkusuz Mösyö Seurel, siz öğretmen yardımcısı olduğunuz zaman bu-

nun tersini yapardınız. Onlara yanı başlarında duran mutluluğu bulmalarını öğretirdim, yoksa... bilmem..."

Marie-Louise ve Firmin de benim gibi şaşırmışlardı. Hiçbir şey söylemiyorduk. Bizdeki tedirginliği sezip sustu, dudağını ısırıp başını eğdi, sanki bizimle alay edermiş gibi gülümseyerek konuşmasını sürdürdü:

"Bakın, ben burada, Madam Florentin'in dükkânında, lambanın altında oturur ve yaşlı atım da beni kapının önünde beklerken, deli bir delikanlı beni dünyanın öbür ucunda arayıp duruyordur, dedi. Bu delikanlı beni görseydi, inanmak istemezdi gördüklerine, öyle değil mi?.."

Onun gülümsediğini görünce yüreklendim, söylemenin tam sırasının geldiğini sezdim, ben de gülerek:

"Şu deli delikanlıyı belki de ben tanıyorumdur, ne dersiniz."

Çabucak baktı bana.

Tam bu sırada kapının zili çaldı, ellerinde sepet iki kadıncağız girdi içeri :

"Yemek salonuna gelin," dedi yengem mutfağın kapısını iterek, "daha rahat edersiniz."

Matmazel Galais bu öneriye yanaşmadığı ve hemen gitmek istediği için yengem ekledi:

"Mösyö Galais de burada, ateşin yanında Florentin'le sohbet ediyor."

Büyük mutfakta her zaman, ağustos ayında bile, çıtır çıtır, alev alev yanan çam dalları olurdu. Orada da bir porselen lamba yanıyordu; yaşlılık ve anılardan beli bükülmüş gibi hemen hemen hep sessiz duran, çökmüş ama sakin yüzü tıraşlı adam, Florentin'le birlikte iki rakı kadehinin önünde oturuyordu.

Florentin selamladı. Sanki aramızda bir dere ya da birkaç dönümlük arazi varmışçasına bir pazarcının sıtma görmemiş sesiyle bağırdı:

"François, önümüzdeki perşembe Cher kıyısına bir

öğleden sonra gezisi düzenledim. Kara avı, balık avı, dans, yüzme... İsteyen istediğini yapar! Küçükhanım, siz atla geleceksiniz; Mösyö Galais'yle anlaştık. Her şey yoluna konuldu..."

Ve sanki aklına şöyle gelivermiş gibi ekledi:

"Ha, François! Arkadaşın Mösyö Meaulnes'ü de getirebilirsin... Adı Meaulnes'dü değil mi onun?"

Matmazel Galais ayağa kalktı, birden yüzü sapsarı kesilmişti. Meaulnes'ün, eskiden, o tuhaf malikânede, gölün kıyısında, genç kıza adını söylemiş olduğunu o anda ansıdım.

Genç kız gitmek üzere ayağa kalkıp da bana elini uzattığı zaman, sanki bir yığın şey konuşmuşuz gibi belirgin ancak ölümün sona erdirebileceği gizli bir anlaşma, büyük bir aşktan çok daha etkili bir dostluk vardı aramızda.

Firmin, ertesi sabah saat dörtte, beçtavuklu avludaki küçük odamın kapısını çalıyordu. Ortalık hâlâ karanlıktı; gelişimden bir gün önce odamı süslemek için mağazadan seçip getirdikleri bakır şamdanlar, yepyeni aziz heykellerinin yığılı olduğu masanın üzerinde eşyalarımı güçlükle buldum. Firmin, avluda bisikletimin lastiklerini şişiriyordu, yengem mutfakta ateşi üflüyordu. Yola çıktığımda güneş yeni yeni yükseliyordu. Bir yığın işim vardı o gün: Uzayan konukluğumun nedenlerini anlatmak üzere öğle yemeğine Sainte-Agathe'a uğradıktan sonra, akşam bastırmadan Ferté-d'Angillon'da, dostum Augustin Meaulnes'ün evinde olmam gerekiyordu...

Bir görünüm

Bisikletle hiç uzun yolculuk yapmamıştım. Bu ilkiydi. Ama uzun süre önce, dizimin iyi durumda olmamasına karşın, Jasmin bana gizlice bisiklete binmeyi öğretmişti. Bisiklet olağan, normal bir delikanlı için bile çok eğlenceli bir araçtır; hele düne kadar, bacağını acınacak şekilde sürükleyen, daha dördüncü kilometrede terlere batan benim gibi zavallı bir çocuk için ne anlama gelebileceğini varın siz düşünün!.. Yamaçların tepesinden inmek ve manzaraların derinliklerine dalmak, yolun siz yaklaştıkça açılan ve çiçeklenen uzaklıklarını uçarcasına ele geçirmek, bir köyü bir anda geçip gitmek, bir bakışta alıp kentinizle birlikte götürmek... Böylesine güzel, böylesine uçarı bir yarışı şimdiye kadar ancak düşlerimde görmüştüm ben. Yamaçlara bile coşkuyla tırmanıyordum. Çünkü, böyle içercesine tükettiğim yol beni Meaulnes'e götüren yoldu... Bir zamanlar bana köyünü anlatırken:

"Kasabaya girmeden önce," demişti, "rüzgârın döndürdüğü kocaman paletli bir tekerlek görülür..." Bunun ne işe yaradığını bilmiyordu ya da benim daha çok ilgimi çekmek için bilmezmiş gibi davranıyordu.

Uçsuz bucaksız çayırlıkta, rüzgârda dönen ve bir komşu çiftliğe su çeken o kocaman çarkı, bir ağustos günü güneş batarken gördüm. Çayırlıktaki kavakların arkasında dış mahallelerin ilk evleri görünüyordu. Derenin çevresini dolaşan yolun kıvrımını izleyerek ilerledikçe, karşımdaki manzara genişleyip açılıyordu... Köprüye gelince köyün anacaddesiyle karşılaştım.

Çayırın sazları arasında görünmeyen ineklerin çanları duyuluyordu. Bisikletimden indim, iki elim gidonda, bu denli önemli bir haber götürdüğüm köye bakıyordum. Sokağa kadar uzanan bir hendek boyunca sıralan-

mış, küçük bir tahta köprüden geçilerek girilen evler, akşamın sessizliği içinde, yelkenlerini toplamış, palamarla bağlanmış teknelere benziyorlardı. Her mutfakta ateş yakıldığı saatti.

Gelip de bunca dinginliği bozma korkusu ve bunun adlandıramadığım belirsiz pişmanlığı bütün cesaretimi alıp götürdü. Tam bu sırada, ansızın içine düştüğüm güçsüzlüğü daha da azdırmak istermişçesine, Moinel halanın burada, Ferté-d'Angillon'un bir küçük alanında oturduğunu ansıyıverdim.

Büyük halalarımdan biriydi. Bütün çocukları ölmüştü. Bunlardan sonuncusu, Ernest'i iyi tanırdım; iriyarı bir delikanlıydı, ilkokul öğretmeni olacaktı. Mahkeme tutanak yazmanı olan yaşlı Moinel enişte de sonuncu oğlunun ölümünün ardından pek fazla yaşamamıştı. Halıları birbirine eklenmiş parçalardan yapılmış, masaları kâğıttan horoz, tavuk ve kedi resimleriyle kaplı ama duvarları eski diplomalar, ölülerin fotoğrafları ve ölülerin saç lüleleri saklanan madalyonlarla süslü o küçük, acayip evinde halam tek başına kalmıştı.

Bunca acı, bunca yasa karşın, ne tuhaflığından ne de neşesinden bir şey yitirmişti. Evin bulunduğu küçük alanı geçince, yarı açık kapıdan bağırarak seslendim ona; art arda dizilmiş üç odanın gerilerinden tiz bir çığlık attığını işittim:

"Sensin ha! Aman Tanrım!"

Kahvesini ateşe devirdi –bu saatte nasıl kahve yapabiliyordu?– ve gözüktü... Moğol ve Hottanto kadınlarını andırıyordu yüzü; geniş ve yumru alınlıydı; başında şapka, sargı karışımı bir şey vardı; gövdesi geriye doğru kaykılmıştı... İpince dişlerinden arta kalanları göstererek gülümsüyordu.

Onu kucaklarken, arkada duran elimi aceleyle, beceriksizce tuttu. İkimizden başka kimse olmadığı için,

gereksiz bir gizlilikle, elime küçük bir para sıkıştırdı, elimi açıp bakamadım ama sanırım bir franktı... Sonra, açıklama istermiş ya da kendisine teşekkür etmek istermiş gibi göründüğümden olacak, böğrüme dirseğiyle vurarak bağırdı:

"Haydi canım! Ne olduğunu gayet iyi biliyorum!"

Her zaman yoksuldu, her zaman borç alırdı, aldığını da her zaman hemen harcardı.

En küçük acı izi bulunmayan incecik sesiyle:

"Her zaman aptallıklar ettim, her zaman mutsuz oldum," derdi.

Kendisi gibi benim de paradan başka bir şey düşünmediğimi sanan yiğit kadın, daha soluk almamı bile beklemeden, o gün elinde avucunda kalan son parayı da benim elime sıkıştırmıştı. Beni her zaman böyle karşılamıştır.

Akşam yemeği de karşılaşmamız gibi ilginç –hem hüzün verici hem de acayip– geçti. Hep elinin erişebileceği bir yerde duran mumu kimi kez beni karanlıkta bırakarak kaldırıyor, kimi kez de üzeri kırık ve çatlak tabak ve vazolarla dolu küçük masaya koyuyordu.

"Bunun," diyordu, "yetmiş yılında, Prusyalılar alıp götüremedikleri için kulpunu kırdılar."

Acıklı öyküsünü dinlediğim büyük vazoyu tekrar görünce, bu odada daha önce yemek yiyip yattığımızı ansıdım. Babam dizimi göstermek için Yonne'daki bir uzman doktora götürüyordu. Gün doğmadan geçen bir ekspres trenine binmemiz gerekiyordu. O hüzünlü akşam yemeğini, pembe içki şişesinin önünde dirseklerini dayamış yaşlı mahkeme tutanak yazmanının anlattığı öyküleri ansıdım.

Büyük korkularımı da ansıyorum... Yemekten sonra, ateşin önünde oturan büyük halam, babama bir hortlak öyküsü anlatmıştı: "Başımı çeviriyorum... Ah! Louis'ci-

ğim, ne göreyim, griler giyinmiş bir kadıncağız..." Kafasının içinin böyle korkunç zırvalarla tıka basa dolu olduğunu ileri sürerdi.

İşte o akşam da, akşam yemeğinden sonra, bisikletin pedalını çevirmekten iyice yorgun düştüğüm için, sırtıma Moinel eniştemin kareli geceliğini geçirip büyük odadaki yatağıma uzanınca, büyük halam gelip başucuma oturdu ve en gizemli, en sivri sesiyle konuşmaya başladı:

"François'cığım, kimseye söylemediğim bir şey var, onu anlatacağım sana..."

Düşündüm:

"Şimdi hapı yuttum," dedim kendi kendime, "on yıl önceki gibi bütün gece korkup duracaksın!.."

Ve dinledim. Sanki öyküyü kendi kendine anlatıyormuş gibi önüne bakıp başını sallayarak anlatıyordu:

"Moinel'le birlikte bir şenlikten dönüyordum. Zavallı Ernest'imizin ölümünden sonra ikimizin birlikte gittiğimiz ilk düğündü; orada dört yıldır görmediğim kız kardeşim Adel'e rastladım! Moinel'in eski arkadaşlarından biri, kendisi çok zengindir, oğlunun düğününe çağırmıştı. Sablonnières Malikânesi'ne. Bir araba kiraladık. Bize çok pahalıya patladı. Kışın ortasında, sabahın yedisi sularında dönüyorduk. Güneş doğuyordu. Ortalıkta kimsecikler yoktu. Yolda, önümüzde, birden kimi göreyim? Küçük bir adam, daha doğrusu bir delikanlı, ay parçası gibi güzel, durmuş, hiç kımıldamıyor, bize bakıyor. Yaklaştıkça güzel yüzünü daha iyi görüyoruz, öyle beyaz, öyle güzel ki korkutuyor bizi! Moinel'in kolunu tuttum; yaprak gibi titriyorum; Tanrı sanki! Bizimkine: 'Bak! Bir hayalet!' dedim. Öfkeyle ama yavaşça cevap verdi: 'Ben de gördüm! Kapat çeneni, geveze moruk!' Ne yapacağını bilemiyordu; derken, at durdu... Yakından bakınca, bir de gördük ki, yüzü solgun, alnı ter içinde, kirli bir bere,

uzun bir pantolon. Konuşunca yumuşacık sesini duyduk: 'Bir erkek değilim, genç kızım. Kaçtım, gücüm tükendi. Beni arabanıza alır mısınız efendim?' Aldık arabamıza onu. Oturur oturmaz kendinden geçti. Bil bakalım kimmiş, düğününe davetli olduğumuz delikanlının, Frantz de Galais'nin nişanlısı değil miymiş!"

"Nişanlısı kaçtığına göre, düğün olmamıştır," dedim.

Bana süklüm püklüm bakarak:

"Elbette," dedi, "düğün olmadı. Çünkü şu zavallı deli kızın kafasında bize sonradan anlattığı bir yığın zırvalık varmış. Yoksul dokumacılardan birinin kızıymış, kızlarından biriymiş. Bu kadar mutluluğun imkânsız olduğuna, delikanlının kendine göre çok genç olduğuna, anlattığı harika şeylerin masal uydurması olduğuna inanmış ve bu yüzden de Frantz kendisini almaya gelince Valentine'i bir korkudur almış. Frantz, Valentine, bir de Valentine'in ablası, soğuğa ve rüzgâra rağmen, Bourges'un başpiskoposluk bahçesinde geziyorlarmış. Delikanlı, ablaya epeyce yakınlık gösteriyormuş; kibarlıktan tabii çünkü küçük kızı seviyor... Gel gelelim, bizim deli kızın aklına ne gelmişse gelmiş; eve gidince, kendini izlemelerini önlemek için erkek elbiseleri giyinip yayan yapıldak düşmüş Paris yollarına; anlayacağın, kaçmış... Nişanlısına yazdığı mektupta sevdiği delikanlıyla buluşacağını yazıyordu ama doğru değildi bu... 'Yaptığım fedakârlıktan dolayı çok mutluyum, karısı olsam bu kadar mutlu olamazdım,' diyordu benimle konuşurken. Evet, ne var ki, bizim budala oğlanın ablayı almak aklına bile gelmemiş; bir kurşun sıkmış kendine; ormanda kan görmüşler ama gövdesini hiçbir yerde bulamamışlar."

"Peki siz ne yaptınız o zavallı kızı?"

"Önce içmesi için içki verdik. Sonra karnını doyurduk; eve dönünce de ateşin yanında kıvrılıp uyudu. Kışın büyük bir bölümünde bizde kaldı. Bütün gün, hava

aydınlık olduğu sürece, elbise biçer, elbise diker, şapkaları düzeltir, deli gibi evi temizlerdi. Gördüğün duvar halısını ekleye ekleye o yaptı. Ondan beri kırlangıçlar yuvalarını dışarıya yapıyorlar. Ama akşam, karanlık bastırırken, işi bitince, bir bahane bulup bahçeye, avluya, kapının önüne çıkardı, hava buz gibi soğuk olsa bile. Yanına gidince, ayakta durmuş, hüngür hüngür ağladığını görürdük. 'Hey, söyle bakalım, neyin var yine?' 'Hiçbir şey, Madam Moinel!' Sonra içeri girerdi. Komşular: 'Ne güzel bir hizmetçi bulmuşsunuz, Madam Moinel,' derlerdi. Mart ayında, bütün yalvarmalarımıza, ricalarımıza rağmen, Paris'e doğru yoluna devam etmek istedi; düzelttiği elbiselerden birini kendisine verdim; Moinel, istasyonda biletini alıp biraz para verdi. Bizi unutmadı; Notre-Dame Kilisesi'nin oralarda bir yerde terzilik ediyor; bize mektup yazıp Sablonnières'den haberler sorar hâlâ. Bir gün, kafasındaki bu takıntıdan onu kurtarmak için, malikânenin satıldığını, yerle bir olduğunu, delikanlının alıp başını gittiğini, genç kızın da evlendiğini yazdım ona. Pek de yanlış sayılmaz hani. O zamandan beri eskisi kadar sık yazmıyor bize..."

Moinel halanın keskin, hortlak öyküleri anlatmaya pek uygun düşen sesiyle anlattığı bu kez bir hortlak öyküsü değildi. Ama bununla birlikte, büyük bir tedirginlik duyuyordum. Çünkü, Çingene Frantz'a gerektiği zaman kendisine bir kardeş gibi her türlü yardımı yapmaya ant içmiştik ve işte bir olanak çıkmıştı buna...

Ertesi sabah, götüreceğim haberin Meaulnes'de yaratacağı sevinç ve mutluluğu, kendisine bu yeni öğrendiklerimi aktararak bozmanın sırası mıydı? Onu olanaksız bir girişime itmek neye yarayacaktı? Genç kızın adresini gerçekten biliyorduk ama dünyayı dolaşan Çingene'yi nerede bulacaktık?.. Delileri delilerle bırakalım, diye düşündüm. Delouche ile Boujardon yanılmamışlar-

dı. O aklı bir karış havada Frantz, bize epeyce kötülük etmişti! Augustin Meaulnes ile Matmazel Galais evlenmeden hiçbir şey söylememeye karar verdim.

Kararı aldım almasına ama içimde pek de hayra yorulamayacak birtakım önseziler vardı; ama bu saçma duyguyu hemen kovaladım.

Mum bitmek üzereydi; bir sivrisinek vızıldayıp duruyordu; ama Moinel hala ancak yatarken çıkardığı kadife başlığın altında başını eğmiş, dirsekleri dizlerinin üzerinde, öyküsüne tekrar başlıyordu... Kimi zaman, birden başını kaldırıp izlenimlerimi öğrenmek ya da uyuklayıp uyuklamadığımı anlamak için bana bakıyordu. Sonunda, bir kurnazlık geldi aklıma, başım yastıkta, gözlerimi kapattım, uyukluyormuş gibi yaptım.

O zaman, boğuk, kırgın bir sesle:

"Haydi! Uyu sen..." dedi.

Acıdım ve hemen karşı çıktım:

"Hayır, hala, gerçekten..."

"Elbette, elbette..." dedi. "Anlattıklarımın seni hiç ilgilendirmediğini anlıyorum. Tanımadığın insanları anlatıyorum sana..."

Ama bu kez kalleşlik ettim, yanıtlamadım onu.

Büyük haber

Ertesi sabah, caddeye vardığım zaman, öylesine güzel bir tatil havası, öylesine büyük bir dinginlikle karşılaştım ve kasabanın üzerinden öylesine yumuşak, öylesine tanıdık sesler geçiyordu ki, bir mutlu haber götürücünün bütün neşeli güvenini tekrar buldum kendimde...

Augustin ile annesi eski okulda oturuyorlardı. Yıl-

lardan beri emekli ve mirasla zenginleşmiş olan babası ölünce, Meaulnes, yaşlı öğretmenin yirmi yıldır öğretmenlik yaptığı, kendisinin de okuma öğrendiği okulun satın alınmasını istemişti. Sevimli bir görünüşü olduğundan değil; bütün belediyeler gibi o da kocaman, kare şeklinde bir yapıydı; giriş katının sokağa bakan pencereleri öylesine yüksekti ki, kimse başını çevirip bakmazdı bile; içinde tek bir ağaç bulunmayan, yüksek teneffüslüğü bütün kır görünümünü kapatan arka avlu, yaşamım boyunca gördüğüm en kuru, en üzüntü verici okul avlusuydu...

Üzerine dört kapı açılan karmaşık koridorda, bahçeden kocaman bir çamaşır yığını getiren Meaulnes'ün annesiyle karşılaştım; bu uzun tatil gününün ilk saatlerinde kuruması için asmış olmalıydı. Gri saçları biraz dağılmıştı; yüzüne perçemler dökülüyordu. Eski moda başlığının altında düzgün yüzü şiş ve yorgun görünüyordu, sanki geceyi uykusuz geçirmişti; başını düşünceli düşünceli, kederli kederli eğmişti.

Ama beni birden karşısında görünce tanıdı, gülümsedi:

"Tam zamanında geldiniz," dedi. "Bakın çamaşırlarını kuruttum Augustin'in; yolculuğa çıkıyor da. Bütün gece hesaplarını yaptım, eşyalarını hazırladım. Tren saat beşte hareket ediyor ama o zamana kadar her şeyi hazırlayabiliriz..."

Öylesine güvenli görünüyordu ki, gören bu kararı kendisi aldı sanırdı. Oysa, Meaulnes'ün nereye gideceğini bile bilmiyordu hiç kuşkusuz.

"Yukarı çıkın," dedi, "belediyede yazı yazıyor şimdi."

Aceleyle merdiveni tırmandım, üzerinde *Belediye* yazısının bırakılmış olduğu sağdaki kapıyı açtım ve ikisi kasabaya, ikisi de kırlara bakan dört pencereli, duvarları Cumhurbaşkanı Grévy ile Carnot'nun sararmış portreleriyle süslü büyük salona girdim. Odanın dip tarafını

boydan boya kaplayan seki boyunca, yeşil örtülü masa önünde, belediye meclisi üyelerinin sandalyeleri duruyordu. Ortada, Meaulnes, bir zamanlar belediye başkanının olan koltuğa oturmuş, yürek şeklinde, modası geçmiş çini mürekkep hokkasına kalemini batırarak yazı yazıyordu. Meaulnes, ülkeyi dolaşmaya çıkmadığı zamanlar ve uzun tatiller boyunca, geliriyle geçinen bir köy zengini için özellikle yapılmış izlenimi uyandıran bu odaya çekiliyordu...

Beni tanıyınca ayağa kalktı ama benim tasarladığım ivedilikle değil; büyük bir şaşkınlıkla:

"Seurel," dedi sadece.

Kemikli yüzü, tıraşlı kafasıyla gene aynı koca delikanlıydı. Bıyık bırakmıştı ama bakımsızdı bıyıkları. Her zamanki açık seçik, dürüst bakış... Geçmiş yılların harlı ateşi üzerinde, eski büyük tutkusunun zaman zaman dağıtır gibi olduğu bir sis perdesi vardı sanki.

Beni görmek onu allak bullak etmiş gibiydi. Bir sıçrayışta sekiye çıktım. Ama söylemesi tuhaf bir şey, bana elini uzatmak aklına bile gelmedi. Bana doğru dönmüştü, elleri arkada, masaya dayanmış, geriye kaykılmıştı; çok tedirgin bir görünüşü vardı. Bakmasına karşın beni gördüğü kanısında değildim; bana neler söyleyeceğini düşünüyor olmalıydı. Eskiden olduğu gibi, her zaman olduğu gibi, yalnızlar, avcılar ve serüvenciler benzeri, konuşmaya hemen başlamazdı; bir karara varmıştı ama bunu dile getirmek için gerekli sözcükleri aklına bile getirmemişti. Şimdi karşısındaydım işte, gerekli olan sözcükleri artık aramaya başlayabilirdi.

Bununla birlikte, nasıl geldiğimi, geceyi nerede geçirdiğimi, Madam Meaulnes'ü oğlunun yolculuk hazırlığını yaparken görünce nasıl şaşırdığımı neşeyle anlattım...

"Ah, söyledi mi sana," diye sordu.

"Evet. Umarım uzun bir yolculuk değildir."

"Hayır, çok uzun bir yolculuk olacak."

Almış olduğu ama ne olduğunu bilemediğim kararını, az sonra, tek bir sözcükle hiçe indirebileceğimi hissettiğim için bir an şaşırıp kalmıştım; konuşmaktan çekiniyor ve görevime neresinden başlayacağımı bilemiyordum.

Ama sonunda o konuştu, sanki kendisini haklı göstermek, temize çıkarmak istiyordu:

"Seurel," dedi, "Sainte-Agathe'taki o ilginç serüvenin benim için ne anlama geldiğini bilirsin sen. Benim yaşama ve umut kaynağımdı. Bu umudu yitirdim artık varlığımın ne anlamı olabilir?.. Nasıl herkes gibi yaşayabilirim! Her şeyin bittiğini, yitik malikâneyi aramanın artık gereksiz olduğunu anladıktan sonra, orada, Paris'te yaşamayı denedim... Ama cenneti bir kez de olsa görmüş olan biri, herkesin yaşadığı yaşama nasıl katlanabilir, nasıl uyum sağlayabilir artık? Başkalarının mutluluğu bana acı bir alaymış gibi görünmeye başladı. Ama bir gün içtenlikle, özgürce karar verip başkaları gibi olacağım, başkaları gibi yapacağım, dedim; ama o gün, insana bir ömür boyu yetecek acıları da yüklendim sırtıma..."

Sekideki sandalyelerden birine oturmuş, başım önümde, kendisine bakmaksızın onu dinleyerek bu karanlık açıklamaların ne anlama gelebileceğini düşünüyordum:

"Peki Meaulnes," dedim, "daha açık konuş! Neden bu uzun yolculuğa çıkıyorsun? Onarılması gereken bir hata mı yaptın? Tutman gereken bir sözün mü var?"

"Tabii, elbette," diye yanıtladı. "Frantz'a verdiğim sözü ansıyor musun?"

İçim rahatlamıştı:

"Ya," dedim, "demek ki buymuş?.."

"Buydu. Ama bir de, belki, onarmam gereken bir hatam var. İkisi birden..."

Bir süre ikimiz de sustuk, bundan yararlanarak konuşmaya karar verdim ve sözcükleri hazırlamaya başladım...

"İnandığım tek bir açıklaması var," diye sürdürdü konuşmasını. "Hiç kuşkusuz, Matmazel Galais'yi bir kez daha görmek isterdim, sadece tekrar görmek... Ama şimdi inanıyorum ki, adsız malikâneyi keşfettiğim zaman, bir daha hiçbir zaman erişemeyeceğim bir yükseklik, yetkinlik ve saflık düzeyindeymişim. Sana daha önce de yazdığım gibi, o zamanın güzelliğini bir daha ancak ölümde bulabileceğim belki..."

Davranışı birden değişti, yanıma yaklaşarak garip bir canlılıkla:

"Ama, dinle, Seurel," dedi. "Bu yeni serüven, bu uzun yolculuk, yaptığım ve onarmam gereken hata, hepsi, bir anlamda, belki eski serüvenin uzantısı..."

Bir an sustu, güçlükle anılarını toparlamaya çalıştı. Az önce çıkan fırsattan yararlanamamıştım. Bunu da yok yere elimden kaçırmak istemiyordum; ve bu kez, çabucak konuştum ama daha sonra, itiraflarını sonuna kadar dinlemediğim için çok pişman oldum.

"Ya sana bütün umudun sona ermediğini söylersem?.."

Bana baktı, sonra gözlerini hemen başka yere çevirdi; ben bütün yaşamım boyunca bir insanın böyle kızardığını bir daha görmedim: Kan basıncı artmış, şakakları atmaya başlamıştı:

Sonunda, duyulur duyulmaz bir sesle:

"Ne demek istiyorsun," diye sordu.

Bunun üzerine, bütün bildiklerimi, bütün yaptıklarımı, durumun değiştiğini, kendisine Yvonne de Galais tarafından gönderilmiş sayılabileceğimi bir solukta anlattım.

Yüzü korkunç sararmıştı.

Ben konuşurken, başını omuzlarının arasına gömmüş, suçüstü yakalandığı için ne yapacağını, kendini nasıl savunacağını bilemeyen, saklanmak mı, yoksa kaçmak

mı gerek karar veremeyen bir insanın tavrıyla, hiç sesini çıkarmadan dinlemişti. Sözümü bir kez kestiğini ansıyorum. Sablonnières'in baştan başa yıkılmış olduğunu, eski malikânenin kalmadığını anlatıyordum.

"Ah," dedi, "görüyorsun... (davranışını ve içine gömüldüğü umutsuzluğu haklı göstermek için uygun bir fırsat kolluyormuş gibi) görüyorsun ki hiçbir şey kalmamış."

Acısının kalıntılarının kolayca bastırılabileceğine inandığım için, Florentin amcamın bir gezi düzenlediğini, Matmazel Galais'nin bu geziye atla katılacağını, kendisinin de çağrılı olduğunu anlattım... Ama ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemez duruma düşmüş görünüyor ve hâlâ konuşmuyordu.

"Gezinden hemen vazgeçmen ya da ertelemen gerek," dedim sabırsızlıkla. "Annene haber verelim hemen..."

Aşağıya inerken kuşkuyla sordu:

"Şu gezi?.. Sence, gerçekten katılmam gerekli mi buna?.."

"Elbette," diye yanıtladım. "Duraksaman bile yanlış."

Sanki biri arkasından itiyormuş gibiydi.

Aşağı inince, annesine, öğle ve akşam yemeklerini onlarla birlikte yiyeceğimi, onlarda yatacağımı, ertesi gün bir bisiklet kiralayıp benimle Vieux-Nançay'ye gideceğini bildirdi.

Annesi, bu haberler kendi tahminlerini doğruluyormuş gibi başını sallayarak:

"A! Çok güzel," dedi.

Küçük yemek odasında, Augustin'in eski bir deniz piyadesi olan amcasının uzak ülkelere yaptığı gezilerden getirmiş olduğu, duvarları süsleyen resimli takvimlerin, işlemeli hançerlerin, Sudan tulumlarının altına oturdum.

Arkadaşım, yemekten önce, bir ara beni yalnız bırakıp annesinin eşyalarını hazırladığı bitişik odaya gitti;

ona, sesini biraz kısarak, bavulunu bozmamasını, gezisinin bir süre ertelenmiş olduğunu söylediğini duydum...

Kır gezintisi

Vieux-Nançay yolunda Augustin'i güçlükle izleyebiliyordum. Bir yarışçı gibi sürüyordu bisikletini. Yokuşlarda bile inmiyordu. Bir gün önceki anlaşılmaz kararsızlığının yerini şimdi bir coşku, bir sinirlilik, bir an önce varmak tutkusu almıştı; bu da biraz korkutuyordu beni. Amcamın evinde de aynı sabırsızlığı gösterdi; ertesi sabah saat ona doğru arabalara binip de dere kıyısına gitmeye hazır oluncaya kadar hiçbir şeyle ilgilenebilecek durumda görünmedi.

Ağustos ayının sonlarındaydık, yaz bitmek üzeriydi. Sararmış kestanelerin içi boş kabukları artık beyaz yolları örtmeye başlamıştı bile. Yol uzun değildi; gittiğimiz Aubiers Çiftliği, Cher Irmağı kıyısında, Sablonnières'e iki kilometre uzaklıktaydı. Arada bir, öteki arabalı konuklara, hatta Florentin'in gözü peklik edip Mösyö Galais adına çağırdığı delikanlılara da rastlıyorduk... Eskiden olduğu gibi zenginlerle yoksulları, toprak sahipleriyle köylüleri bir araya getirmeye çaba gösterilmişti. Bu arada, bir süre önce, korucu Baladier'nin aracılığıyla amcamla tanışmış olan Jasmin Delouche'un da bisikletiyle geldiğini gördük.

Meaulnes onu görünce:

"Biz Paris'te arayıp dururken, işte her şeyin anahtarını elinde tutan adam," dedi. "Acı, üzücü bir şey!"

Ona ne zaman baksa öfkesi daha da artıyordu. Oysa, kendisine minnet borçlu olduğumuzu sanan öteki, vara-

cağımız yere kadar bizim arabanın yanından ayrılmadı. Süslenmek için masrafa girdiği ama bunu pek başaramadığı, yıpranmış ceketinin eteklerinin bisikletinin çamurluğunu süpürdüğü görülüyordu.

Sevimli görünmek için giriştiği bütün çabalara, zorlamalara karşın, yaşlı yüzü gerekli başarıyı sağlayamıyordu. Bende bir acıma duygusu uyandırıyordu. Ama o gün boyunca kimlere acımadım ben?..

Koyu bir acı, sanki boğulma benzeri bir şey duymadan o kır gezintisini anımsayamam. Başlangıçta o gün için ne çok sevinmiştim! Her şey bizim mutluluğumuz için ayarlanmış gibiydi. Ama ne yazık ki çok az tattık onu!..

Cher kıyıları nasıl da güzeldi! Durduğumuz kıyıda, yamaç tatlı bir inişle bitiyor, toprak küçük yeşil çayırlara, çitlerle ayrılmış söğütlüklere bölünüyordu; tıpkı küçük küçük bahçeler gibi. Irmağın karşı kıyısında boz renkli, dik, kayalık tepeler vardı; daha uzaklarda, çamların arasında, ufak kuleli, küçük şatolar görünüyordu. Uzaklarda, zaman zaman, Préveranges Şatosu'nun köpek sürüsünün havlamaları duyuluyordu.

Kimileri pıtrak gibi çakıltaşları döşeli, kimileri kum dolu, ırmak kıyısındaki kaynakların dereciklere dönüştürdüğü daracık yollar karmaşasının içinden geçerek gelmiştik buraya. Geçerken, yaban frenküzümü fidanlarının dalları kollarımıza takılıyordu. Kimi zaman sel yataklarının serin karanlığına dalıyor, kimi zaman da buna karşıt olarak, sık çitler biraz aralanınca, tüm koyağın parlak ışıklarıyla yıkanıyorduk. Biz yaklaştığımız sırada, karşı kıyının uzaklarında, bir adam ağır ağır balık ağlarını geriyordu kayalara. Tanrım! Hava ne kadar da güzeldi!

Bir küçük kayın ağacı korusunun oluşturduğu kuytulukta bir çimenliğe yerleştik. Biçilmiş, kocaman bir çimenlik; sanki üzerinde yüzlerce oyun oynansın diye hazırlanmış gibi.

Arabaların koşumları çözüldü; atlar Aubiers Çiftliği'ne götürüldü. Koruda azık sepetleri açılmaya, çayırlıkta amcamın getirdiği açılır kapanır küçük masalar kurulmaya başlandı.

Bu sırada, henüz gelmemiş olanları gözlemek ve onlara bulunduğumuz yeri göstermek üzere şosenin başında bekleyecek gönüllülere gereksinim duyuldu. Hemen atıldım, Meaulnes de beni izledi; asma köprünün yanına, patikalarla Sablonnières yolunun birleştiği yere gidip dikildik.

Aşağı yukarı yürüyüp geçmiş günlerden söz ederek, iyi kötü eğlenmeye çalışarak bekliyorduk. Vieux-Nançay'den bir araba daha geldi, içinde tanımadığımız köylüler ve kurdele takınmış iri bir kız vardı. Sonra başka kimse gelmedi. Hayır, hayır, eşek arabalarıyla üç çocuk geldi. Sablonnières'in eski bahçıvanının çocukları.

"Ben galiba tanıyorum bunları," dedi Meaulnes. "Şenliğin ilk akşamı, elimden tutarak beni akşam yemeğine götüren çocuklar sanırım bunlardı..."

Ama bu sırada, eşek yürümemekte direndi; bunun üzerine çocuklar, eşeği yürütmek için, arabadan inip dürtüklemeye, çekmeye, vurmaya başladılar; hayal kırıklığına uğrayan Meaulnes yanılmış olacağını ileri sürdü...

Onlara, yolda, Mösyö ve Matmazel Galais'yi görüp görmediklerini sordum. Birisi görmediğini söyledi; öteki, "Sanırım ki gördüm bayım," dedi. Yani işe yarar bir şey öğrenemedik.

Sonunda, sıpayı yularından çekerek, arabayı arkasından iterek çimenliğe doğru indiler. Yeniden beklemeye başladık. Meaulnes, Sablonnières yolunun dönemecinden gözlerini ayırmıyor, bir zamanlar arayıp durduğu genç kızın gelişini sanki korkuyla gözlüyordu. Jasmin'e özgü, onda görüp önemsemediği, tuhaf, neredeyse gülünç sinirlilik Meaulnes'e de bulaşmıştı. Yolu iyice gör-

mek için tırmandığımız küçük bayırın üzerinden, aşağıda, çimenliğin üzerinde, Delouche'un yaltaklanıp durduğu bazı konukları görüyorduk:

"Şu budalanın söylev çekişine bak," diyordu Meaulnes.

"Üzerinde durma. Elinden geleni yapıyor zavallı çocuk," diye yanıtladım.

Augustin yatışmıyordu. Aşağıda, çalılıkların içinde bir tavşan ya da sincap görünmüş olmalı ki, Jasmin kendine en uygun, en yakışan davranışı yapıp onun ardından gitmeye kalkıştı. Meaulnes, onun bu girişimi, sanki öteki yaptıklarından pek geri kalırmış gibi:

"Yahu şuna bak! Koşuyor şimdi de..." dedi.

Ama bu kez gülmeme engel olamadım. Meaulnes de güldü ama bir an.

Bir çeyrek saat sonra:

"Ya gelmezse," diye sordu.

Yanıtladım:

"Söz verdiğine göre gelir. Sen sabırlı ol!"

Yolu gene gözlemeye başladı. Ama sonunda bu çekilmez bekleyişe daha fazla dayanamayıp:

"Beni dinle," dedi. "Aşağıya iniyorum ben. Bana karşı bir şey var ama ne olduğunu bilmiyorum: Burada kalacak olursam, bana öyle geliyor ki hiçbir zaman gelmeyecek, şu yolun ucundan kesinlikle görünmeyecek."

Ve beni tek başıma bırakarak çayırlığa indi. Vakit geçirmek için küçük yolda birkaç yüz metre yürüdüm. İlk dönemeçte, yaşlı kır atına Amazonlar gibi yan binmiş Yvonne de Galais'yi gördüm; yaşlı at bu sabah öylesine kıpırdaktı ki, genç kız onun tırısa kalkmasını engellemek için dizginlere asılmak zorunda kalıyordu. Atın önünde, Mösyö Galais, sesini çıkarmadan güçlükle yürüyordu. Hiç kuşkusuz, yol boyunca ata nöbetleşe binmişlerdi.

Genç kız beni yalnız görünce gülümsedi, hemence-

cik yere atladı, dizginleri babasına uzatıp koşarak bana doğru yöneldi:

"Sizi yalnız bulduğum için çok mutluyum," dedi. "Çünkü benim yaşlı Bélisaire'i sizden başkası görsün istemiyorum, öteki atların yanında da kalmamalı. İlkin çok çirkin ve yaşlı, sonra öteki atların onu yaralamalarından da korkuyorum. Oysa, sadece ona binebilirim ben, o ölünce bir daha ata binmeyeceğim."

Meaulnes'de olduğu gibi, Matmazel Galais'nin sevimli canlılığının, görünüşte pek dingin bu inceliğin altında, sabırsızlık, dahası korku seziyordum. Her zamankinden daha hızlı konuşuyordu. Pembe yanaklarına, elmacık-kemiklerine karşın, gözlerinin çevresinde, alnındaki yer yer aşırı solgunluk, içindeki kargaşaya tanıklık ediyordu.

Bélisaire'i bir koruda yola yakın bir ağaca bağlamayı kararlaştırdık. Yaşlı Mösyö Galais, her zamanki gibi ağzını hiç açmadan eyer kuburluğundan yuları çıkartıp hayvanı bir ağaca bağladı; ama, bence, yuları düğümlediği yer, bağlaması gereken yerden epeyce aşağıdaydı. Ben de biraz sonra, çiftlikten kuru ot, yulaf, saman göndermeye söz verdim...

Ve Matmazel Galais çimenliğe vardı; düşünüyorum da, Meaulnes onu ilk gördüğü zaman, göl kıyısına da böyle inmiştir, diyorum.

Babasının koluna girmiş, giydiği uzun mantonun eteğini sol eliyle kaldırarak alabildiğine ciddi, alabildiğine çocuksu görünüşü içinde konuklara doğru ilerliyordu. Ben de yanında yürüyordum. Dört bir yana dağılmış ya da oyun oynayan konuklar onu karşılamak için ayağa kalkıp toplanmışlardı; bir süre bir sessizlik oldu, herkes onun gelişine bakıyordu.

Meaulnes, delikanlıların arasına karışmıştı, yanındakilerden yalnızca uzun boyuyla ayırt edilebilirdi: Ama onun kadar uzun boylu başka delikanlılar da vardı. Dik-

kati üzerine çekecek hiçbir şey yapmadı; ne bir hareket ne de öne doğru bir adım. Gri elbisesinin içinde, hareketsiz, bütün herkes gibi, bu güzeller güzeli genç kızın gelişine baktığını görüyordum. Bununla birlikte, sonunda, bilinçsizce, içgüdüsel, tedirgin bir hareket yaptı: Saçları özenle taranmış arkadaşların arasında, köylü tıraşı yapılmış başını sanki gizlemek istermişçesine, elini çıplak başında gezdirdi.

Sonra, topluluk Matmazel Galais'nin çevresini sardı. Tanımadığı genç kızlar, delikanlılarla tanıştırıldı... Sıra benim arkadaşa geliyordu; kendimi onun kadar sıkıntılı hissediyordum. Onu ben tanıştırmaya hazırlanıyordum.

Ama ben daha ağzımı açmadan, genç kız şaşırtıcı bir kararlılık ve ağırbaşlılıkla ona doğru ilerledi:

"Augustin Meaulnes'ü tanıyorum," dedi.

Ve ona elini uzattı.

Kır gezintisi (son)

Yeni gelenler Yvonne de Galais'yi selamlamak için hemen yaklaşınca iki genç ayrılmak zorunda kaldılar. Kötü bir rastlantı sonucu, öğle yemeğinde aynı masada oturamadılar. Ama Meaulnes kendine güvenini, cesaretini tekrar kazanmış görünüyordu. Yemekte, Delouche ile Mösyö Galais'nin arasına sıkışıp kaldığım için, eliyle bana işaretler edip selamlar gönderdi.

Ancak akşama doğru, kimileri oyun oynamaya, kimileri yüzmeye, kimileri sohbete başlayıp kimileri de komşu gölde tekne gezintisine çıkınca, Meaulnes ancak işte o zaman genç kızla yeniden bir araya gelebildi. Genç kız, aralarında iyice sıkılmışa benzediği delikanlıların yanından kararlı bir şekilde ayrılıp yanımıza yaklaştığı sıra-

da, biz, getirdiğimiz bahçe iskemlelerinin üzerine oturmuş Delouche'la konuşuyorduk. Çok iyi ansıyorum, bizim de ötekiler gibi tekne gezintisi için niçin Aubiers Gölü'ne gitmediğimizi sormuştu.

"Öğleden sonra biraz dolaştık," diye yanıtladım. "Tekdüze bir şey, hemen yorulduk."

"Peki, niçin ırmağa gitmiyorsunuz," diye sordu.

"Akıntı çok hızlı, sürükleyip götürebilir."

"Petrolle işleyen bir tekne ya da geçenki gibi buharlı bir tekne gerekli bize," dedi Meaulnes.

Genç kız duyulur duyulmaz bir sesle:

"Artık o tekne yok, sattık onu," dedi.

Tedirgin edici bir sessizlik oldu.

Jasmin bundan yararlanarak Mösyö Galais'nin yanına gideceğini söyledi.

"Onu kolayca bulurum," dedi.

Şu tuhaf rastlantıya bakın! Birbirine hiç mi hiç benzemeyen bu iki insan, birbirlerinden hoşlanmışlar, sabahtan bu yana hep bir arada olmuşlardı. Mösyö Galais, akşama doğru, bir ara beni bir kıyıya çekip pek ince, pek saygılı, pek yetenekli bir arkadaşım olduğunu söylemişti. Belki de ona Bélisaire'den söz edip yerini bile göstermişti.

Ben de uzaklaşmayı düşündüm ama iki gencin de tedirgin ve sıkıntılı olduklarını sezip yanlarından ayrılmayı doğru bulmadım.

Ne Jasmin'in büyük inceliği ne de benim sıkıntılı davranışımın büyük bir yararı olduğu söylenemez. Konuştular konuşmasına. Ama Meaulnes, pek farkına varmadığı bir inatla, durmadan, eski günlerin olağanüstülüklerine getiriyordu sözü. Ama her defasında, acı çeken genç kız her şeyin olup bittiğini tekrarlamak zorunda kalıyordu: O garip, o eski konak yıkılmıştı; büyük gölet kurumuş, doldurulmuştu ve o güzel giysili çocuklar da dört bir yana dağılmışlardı...

Sanki bu yok oluşların her biri, genç kıza ya da bana karşı, onun haklılığının kanıtlarıymış gibi, sadece:

"Ya, demekle yetiniyordu."

Yan yana yürüyorduk... Üçümüzü de örten kederi uzaklaştırmak için boşu boşuna uğraşıp duruyordum. Derken, olmadık bir soruyla, gene takınağına boyun eğiyordu Meaulnes. Eskiden görmüş olduklarına ilişkin olarak sorular sorup bilgi almak istiyordu: küçük kızlar, eski lando arabasının sürücüsü, yarış midillileri... "Midilliler de satıldı mı? Malikânede artık at yok mu?.."

Genç kız, at kalmadığını söylüyordu. Bélisaire'in adını ağzına almıyordu.

Bunun üzerine odasındaki eşyaları anımsadı: büyük şamdanlar, büyük ayna, eski kırık lavta... Bütün bunları, sanki yaşadığı o benzersiz serüvenden geriye hiçbir şey kalmadığına kesinlikle inanmak, ikisinin de hayal görmediklerini kanıtlayabilecek bir kalıntıyı genç kızın getiremeyeceğinden kuşkusu kalmamak istediği için sorup araştırıyordu; yani, tıpkı bir dalgıcın denizin dibinden bir çakıltaşı, bir yosun getirmesi gibi bir şey bekliyordu genç kızdan...

Matmazel Galais ile ben kederli gülümsememize engel olamıyorduk. Ama sonunda genç kız ona her şeyi açıklamaya karar verdi:

"Babamla benim zavallı Frantz için dayayıp döşediğimiz o güzel şatoyu bir daha göremeyeceksiniz. Yaşamımız onun bütün isteklerini yerine getirmekle geçiyordu. Çok tuhaf, çok sevimli bir yaratıktı! Ama her şey nişan töreninin yarıda kalmasıyla birlikte yok olup gitti. Zaten babam da o zamana kadar bütün servetini tüketmiş ama bizim haberimiz bile yokmuş. Frantz da borçlanmışmış... onun ortadan yok olduğunu öğrenen eski arkadaşları hemen kapıya dayandılar, paralarını istediler... Şimdi yoksuluz; annem öldü ve bütün dostlarımız birkaç gün

içinde bize yüz çevirdi. Ölmediyse Frantz geri dönse. Dostlarını ve nişanlısını bulsa; yarıda kalan düğün tamamlansa, belki her şey eski durumuna dönebilirdi. Ama geçmiş geri gelebilir mi?"

"Kim bilir," dedi Meaulnes düşünceli düşünceli. "Ve artık bir şey sormadı."

Daha şimdiden bir ucundan sararmaya başlamış kısa otların üzerinde üçümüz sessizce yürüyorduk: Augustin'in sağında artık kesinlikle yitirdiğini sandığı genç kız yürüyordu. Şu çetin sorularından birini sorduğu zaman, genç kız yanıtlamak için tedirgin, güzel yüzünü ona doğru çeviriyordu ve bir kez onunla konuşurken, güven ve savunmasızlık dolu bir davranışla elini yavaşça onun koluna koymuştu. Koca Meaulnes niçin bir yabancı gibi duruyordu orada, aradığını bulamamış ama başka bir şeyle de ilgilenmeyen biri gibiydi? Üç yıl önce, böylesine bir mutluluğa belki korkmadan, çıldırmadan dayanamazdı. Bu boşluk, bu uzaklık bu mutlu olmak yeteneksizliği nereden kaynaklanıyordu, neyi vardı şu anda?

Sabahleyin Mösyö Galais'nin Bélisaire'i bağladığı koruya yaklaşıyorduk; batmak üzere olan güneş otlar üzerinde gölgelerimizi uzatıyordu. Çayırlığın öteki ucundan, oyun oynayan delikanlıların, genç kızların seslerini, aradaki uzaklık nedeniyle, boğuk bir mutluluk uğultusu gibi duyuyorduk; korunun öte tarafından, ırmak kıyısındaki Aubiers Çiftliği'nin oralardan bir şarkı sesi yükseldiği sıralarda, biz, bu hayran olunacak dinginlik içinde sessiz duruyorduk. Hayvanlarını suya götüren birinin genç ve uzak sesiydi; söylediği şarkı gerçekte bir oyun havasıydı ama o ezgiyi uzatıp ağırlaştırarak eski, kederli bir balada dönüştürüyordu:

Kunduram kırmızıdır...
Elveda, aşklarım...

Kunduram kırmızıdır...
Sonsuza dek elveda!..

Meaulnes başını kaldırmış, dinliyordu. Bu, adsız malikânede şenliğin son akşamı, her şey yok olup gittikten sonra, gecikmiş köylülerin söyledikleri ezgiden başkası değildi... Bir daha geri dönmeyecek olan o güzel günlerden bir anıcık, belki de en önemsizi.

Meaulnes usulca:

"Duyuyor musunuz," diye sordu. "Gidip kim olduğuna bir bakacağım. Hemen koruya daldı. Tam bu sırada şarkı kesildi; bir başkasının uzaklaşan hayvanlara çaldığı ıslık duyuldu; sonra hiçbir şey..."

Genç kıza baktım. Düşünceli ve bitkindi, gözlerini dikmiş Meaulnes'ün daldığı ağaçlığa bakıyordu. Daha sonra, Koca Meaulnes'ün bir daha dönmemek üzere gideceği yola, böyle, aynı gözlerle, kaç kez dalgın dalgın bakacaktı!

Bana döndü:

"Mutlu değil," diye konuştu, acılı bir sesle.

Sonra ekledi:

"Belki de onun için hiçbir şey yapamam?.."

Bir solukta çiftliğe varıp şimdi korudan dönmekte olan Meaulnes'ün konuşmamızın üzerine gelmesinden çekindiğim için, genç kızın sorusunu yanıtlamakta kararsızdım. Ama bununla birlikte, onu yüreklendirecek, bizim koca oğlana karşı sert davranmaktan çekinmemesini söyleyecektim; hiç kuşkusuz, onu umutsuzluğa sürükleyen bir gizi vardı ve kendiliğinden ne ona söylerdi bunu, ne de bir başkasına... Ben bunları söyleyecektim ki, korunun öte yanından, birden, bir haykırış geldi; sonra tepinen bir hayvanın gürültüsüne benzer bir ses, kesik kesik bir tartışma duyduk... Yaşlı Bélisaire'in başına bir kaza geldiğini hemen anladım ve gürültü patırtıdan yana

koştum. Matmazel Galais beni uzaktan izliyordu. Çayırlığın gerilerinden bizi görenlerin olduğunu sanıyorum çünkü koruluğa girdiğim anda arkadan koşuşan insanların seslerini duyuyordum.

Ağaca pek aşağıdan bağlanmış olan Bélisaire, ön ayaklarından birini yulara dolaştırmıştı; oralarda dolaşırken durumunu görüp yaklaşan Mösyö Galais ile Delouche gelinceye kadar kımıldamamış olmalıydı; içine düştüğü durumdan korkan ve alışkın olmadığı yulaftan huysuzlanan hayvan, anlaşılan, öfkeyle debelenmişti. İki adam hayvanı kurtarmak için uğraşmışlar ama öylesine beceriksiz davranmışlar ki, hayvanı daha da dolaştırmışlar, bu arada atın tekmelerinden de zor kurtulmuşlar. Aubiers Çiftliği'nden dönen Meaulnes, bir rastlantı sonucu üzerlerine gelmiş, tam bu sırada. Bu kadar beceriksizliğe kızan delikanlı ikisini öyle itmiş ki, az kalsın çalılığın içine yuvarlanıyormuş. Dikkatle ama bir solukta kurtarmış atı. Kurtarmasına kurtarmış ama olan o zamana kadar olmuş zaten; atın bir siniri ezilmiş ya da bir yerinde kırık olmalıydı ki, başı acınacak şekilde öne düşmüş, kolan çözüldüğü için eyer yamulmuş, bir ayağı karnına çekilmiş, titreyip duruyordu. Meaulnes, eğilmiş, hayvanı eliyle yokluyor, sesini çıkarmadan, ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Başını kaldırdığı zaman hemen hemen herkes oradaydı ama o kimseyi görmüyordu. Öfkesinden kıpkırmızı kesilmişti.

"Bu hayvanı buraya böyle kim bağladı acaba," diye bağırdı. "Eyeri neden çıkartılmamış acaba? Bu yaşlı hayvana acımadan kim eyer vurmuş acaba? Küçük bir arabaya koşulabilir ancak."

Delouche bir şeyler söylemek, her şeyi üstlenmek istedi.

"Sen sus bakalım! Gene senin suçun! Hayvanı kaldırmak için yulara nasıl budalaca asıldığını da gördüm."

Sonra tekrar çömelip elinin ayasıyla hayvanın diz arkasını ovalamaya başladı.

O âna kadar ağzını açıp tek söz söylememiş olan Mösyö Galais, suskunluğundan çıkmak gibi bir yanlış yaptı:

"Deniz subaylarının alışkanlığı... benim atım..." gibi bir şeyler kekeledi.

Yüzü kıpkırmızı kesilmiş Meaulnes başını yaşlı adama çevirip biraz sakinleşerek:

"Ya? At demek sizin," diye sordu.

Davranışını değiştirip özür dileyeceğini sandım. Bir an güçlükle soluk aldı. O zaman, bu durumu ağırlaştırmaktan, her şeyi onarılmayacak şekilde yok etmekten acı ve umutsuz bir kıvanç duyduğunu gördüm. Bu davranışını iyice pekiştirmek için olacak, kabaca ve saygısızca:

"Bu davranışınızdan dolayı sanırım benden övgü beklemiyorsunuzdur," dedi.

Oradakilerden birisi:

"Belki soğuk su..." diye önerdi. "Irmak geçitinde yıkasak..."

Meaulnes söylenenleri duymamış gibi:

"Bu hayvancağızı," dedi, "hâlâ yürüyebiliyorken hemen götürmek gerek, hem de gecikmeden, daha vakit varken ahıra koymak ve bir daha oradan dışarı çıkarmamak gerek."

Birkaç delikanlı hemen atıldılar. Ama Matmazel Galais hepsine sertçe teşekkür etti. Yüzü ateş gibi yanıyordu, ağlamak üzereydi. Şaşırıp kalmış ve kendisine bakmaya gücü yetmeyen Meaulnes de aralarında olmak üzere herkesle vedalaştı. Birinin elini tutarmışçasına hayvanın yularını tuttu; sanki onu götürmek değil de, ona daha yakın olmak istiyor gibiydi... Yaz sonu yeli Sablonnières yolunda öylesine ılıktı ki kendinizi mayıs ayında sanabilirdiniz; ağaç yaprakları da güneş melteminde

titreşiyordu... Yvonne de Galais'nin, kolunu mantosundan biraz çıkarmış, küçücük elinde kocaman, meşin dizgini tutarak gittiğini gördük. Babası da, yanı sıra, ağır ağır yürüyordu...

Hüzünlü akşam sonu! Yavaş yavaş, herkes paketlerini, kap kacağını topladı; sandalyeler katlandı, masalar toplandı; eşya ve insan yüklü arabalar birer birer gittiler; şapkalar kalktı, mendiller sallandı. Çayırlıkta son olarak biz, bir de hüzünlü ve hayal kırıklıklarını bizim gibi çiğneyip duran Florentin amcam kalmıştık.

Güzel bir al atın çektiği rahat arabamıza binip biz de yola koyulduk. Tekerlekler kumda dönerken gıcırdadı ve az sonra arkada oturan ben ve Meaulnes, Bélisaire ve efendilerinin uzaklaştıkları yolun silinip gittiğini gördük...

Ama bu sırada, yeryüzünde ağlamak yeteneğinden yoksun tek insan olduğunu sandığım arkadaşım, karşı konulmaz gözyaşlarıyla altüst olmuş yüzünü birden bana çevirdi ve elini Florentin'in omzuna koyarak:

"Lütfen durur musunuz," dedi. "Beni boş verin. Ben tek başıma, yaya dönerim."

Elini arabanın çamurluğuna dayayıp hemen yere atladı. Şaşkınlığımız arasında geldiğimiz yoldan gerisin geriye koşmaya başladı. Biraz önce geçtiğimiz yola, Sablonnières yoluna kadar koştu. Malikâneye, yine alçak dallar arasında gizlenip tanımadığı, gizemli, güzel çocukların konuşmalarını dinlediği, o eskiden geçmiş olduğu iki yanı çamlı yolu izleyerek varmış olmalı...

Ve o akşam, hıçkıra hıçkıra ağlayarak Yvonne de Galais'yi istedi.

Düğün günü

Şubat başlarında bir perşembe günü, yaman bir rüzgârın estiği dondurucu bir perşembe öğle sonu. Saat üç buçuk-dört... Kasabaların yakınlarında çitlere serilmiş çamaşırlar, öğleden bu yana, esen borada kuruyorlar. Her evde, yemek salonunda yanan ateş, bir yığın boyalı oyuncağı parlatıp duruyor. Oynamaktan yorulmuş çocuk annesinin yanına oturmuş ona düğün gününü anlattırıyor...

Mutlu olmak istemeyen biri için, bunun çok kolay yolları var: Evinin tavan arasına çıksın, akşama kadar inleyen rüzgârı dinleyip kendini batan bir gemideymiş gibi düşünsün; canı isterse dışarı da çıkabilir: Rüzgâr boyun atkısını sıcak, beklenmedik bir öpücük gibi dudaklarına yapıştırıp ağlatıversin. Ama mutluluğu seven biri için, çamurlu bir yolun kıyısında, arkadaşım Meaulnes'ün öğleden bu yana karısı olan Yvonne de Galais ile dönüp girdiği bir ev var, Sablonnières'deki ev.

Nişanlılık dönemi beş ay sürdü. Nişanlıların ilk karşılaşmaları nasıl bir heyecan tufanı olduysa, nişanlılıkları o denli dingin geçti. Meaulnes, bisiklet ya da arabayla, sık sık Sablonnières'e gelirdi. Fundalık ve çamlara bakan büyük pencerenin yanında dikiş diken ya da kitap okuyan Yvonne de Galais, haftada en az iki kez, onun uzun gölgesinin perdenin arkasından hızla geçtiğini görürdü; çünkü buraya ilk kez gelirken geçtiği sapa yoldan gelirdi. Ama onun geçmişe ilişkin olarak yaptığı tek anıştırma –o da üstü kapalı– buydu. Mutluluk onun tuhaf acısını uyutmuş gibiydi.

Bu dingin geçen beş ay içinde kimi olaylar da oldu. Ben, Sainte-Benoist-des-Champs adlı küçük bir köye öğretmen olarak atandım. Gerçek bir köy sayılmaz Sainte-Benoist. Kırlara serpiştirilmiş birkaç çiftlik, hepsi bu.

Okul da bir yol kıyısında, tepenin üzerinde, tek başına bir yapı. Yalnız bir yaşamım var; ama tarlalar arasından yürüyerek üç çeyrek saatlik uzaklıkta Sablonnières.

Delouche, şimdi, Vieux-Nançay'de yapı müteahhitliği yapan amcasıyla birlikte oturuyor. Yakında bütün işleri o yürütecek. Sık sık beni görmeye geliyor. Matmazel Galais'nin isteğini kıramayan Meaulnes şimdi ona karşı iyi davranıyor.

Nikâha gelen bütün konuklar gittikten sonra, akşamüzeri saat dörde doğru, onunla birlikte dolaşmamın nedeni de bu işte, bu barışma.

Öbür tepenin yamacında, çamların yarı yarıya gizlediği, şimdiye kadar yıktırılmamış olan küçük Sablonnières Kilisesi'nde kıyılan nikâh çok sessiz geçti. Hızla yenilen öğle yemeğinden sonra, Meaulnes'ün annesi, Mösyö Seurel ve Millie, Florentin ve öteki konuklar hemen arabalarına bindiler. Yalnızca Jasmin'le ben kaldık...

Sablonnières evinin arkasındaki koruların başladığı yerde, ekilmemiş, boş toprağın, eski konağın yıkılmasıyla ortaya çıkmış olan büyük arsanın yanında, aylak aylak dolaşıyoruz... Söylemek istemediğimiz, nedenini bilmediğimiz bir tedirginlik var içimizde. Böyle başıboş dolaşıp dururken, gördüğümüz tavşan yuvalarını, kumlu yolda bıraktıkları taze ayak izlerini, bir kaçak avcının varlığını haber veren kurulu bir tuzağı birbirimize göstererek aklımız sıra düşüncelerimizi unutmak, sıkıntılarımızdan kurtulmak istiyoruz... Ama dönüp dolaşıp sessiz ve kapalı evin göründüğü koruluğun kıyısına geliyoruz...

Çamlara bakan büyük pencerelerin altında, rüzgârın yatırdığı yabanotlarıyla kaplı bir tahta balkon var. Pencerenin camları üzerinde, bir ateş yalımından gelirmiş gibi ışık yansımaları görülüyor. Arada bir, bir gölge geçiyor. Her yanda, çevredeki tarlalarda, sebze bahçesinde, eski ek yapılardan kalan çiftlik binasında, sessizlik ve yalnız-

lık egemen. Çiftlik yarıcıları, efendilerinin mutluluğunu kutlamak için kasabaya gittiler.

Zaman zaman, yağmuru andıran buğu yüklü bir rüzgâr yüzümüzü ıslatıyor, yitik bir piyanodan ezgiler getiriyor bize. Orada, kapalı evde, biri piyano çalıyor. Sessizlikte dinlemek için bir an duruyorum. Uzaklardan gelen, kıvancını belli belirsiz mırıldanmaya cesaret eden titrek bir ses gibi başlangıçta... Odasında, bütün oyuncaklarını arayıp bulan ve onları oyun arkadaşının önüne yayan bir kız çocuğunun gülüşü gibi... Ayrıca, yeni giydiği bir giysiyi gösteren ama beğenilip beğenilmediğini bilemeyen bir kadının korkulu sevincini de düşünüyorum... Bu tanımadığım ezgi, aynı zamanda, mutluluğun çok acımasız olmaması için bir tapınma, bir yakarı, bir selam, mutluluk önünde bir diz çöküş...

Düşünüyorum: "Sonunda mutlular artık. Meaulnes orada, onun yanında..."

Ve bunu bilmek, bundan emin olmak, benim gibi iyi yürekli bir çocuğun gerçekten hoşnut olması için yeterli.

O anda, yüzüm ovanın deniz serpintilerini andıran buğulu rüzgârıyla ıslanmış, kendi içime dalıp gitmişken, birinin omzuma dokunduğunu hissediyorum:

"Dinle," diyor Jasmin, usulca.

Ona bakıyorum. Bana kımıldamamamı işaret ediyor; o da başını eğmiş, kaşları çatık, dinliyor...

Frantz'ın çağrısı

"Huuu! Huuu!"

Bu kez duydum. Daha önce duyduğum bir işaret,

biri ince, biri kalın iki perdeli bir çağrı... Evet, ansıyorum: Bizim okulun kapısında genç arkadaşını çağıran iriyarı palyaço tıpkı böyle sesleniyordu. Frantz'ın, duyduğumuz zaman, iki elimiz kanda da olsa yardımına koşmaya ant içtiğimiz çağrısıydı bu. Bugün, burada, ne istiyor acaba?

"Soldaki büyük köknar korusundan geliyor," diye fısıldadım. "Hiç kuşkusuz bir kaçak avcı."

Jasmin başını salladı:

"Atma! Öyle olmadığını sen de biliyorsun," dedi.

Sonra, sesini daha da kısarak:

"Sabahtan bu yana ikisi de buradalar," dedi. "Saat on birde, Ganache'ı kilisenin yanındaki tarlada çevreyi gözetlerken gördüm. Beni görünce tüydü. Bisikletle çok uzaklardan gelmiş olmalılar çünkü beline kadar çamur kaplıydı sırtı..."

"Peki ne işleri var burada?"

"Ben ne bileyim? Ama hiç kuşkusuz onları buradan uzaklaştırmamız gerek. Yoksa bütün çılgınlıklar yeniden başlar..."

Ben de onun gibi düşünüyordum ama açığa vurmuyordum.

"En iyisi," dedim, "onları bulmak, ne istediklerini anlamak ve doğru yola getirmeye çalışmak..."

Yavaşça, gürültüsüzce, koruluğun içinden sine sine ilerleyerek, gerçekte pek öyle korkunç olmamasına karşın bize bir uğursuzluk belirtisi gibi görünen bu iki perdeli uzun sesin geldiği büyük çamlığa ulaştık.

Çamlar belli bir düzene göre dikilmiş olduğu ve insanın bakışı iki dizi ağaç gövdesi arasındaki uzun boşluğu rahatlıkla kavradığı için, koruluğun bu bölgesinde birini bastırmak ya da ona görünmeden ilerlemek çok zordur. Bu nedenle böyle bir şeye kalkışmadık. Ben ormanın bir köşesine gidip pusuya yattım. Jasmin de karşı köşeye dikildi. Böylece dikdörtgenin karşılıklı köşelerini

tutmuş olduk. Bu durumda, oyuncuların bizim bakış açımızın dışına çıkmaları olanaksızdı; sıvışmaya kalkıştıkları anda arkalarından seslenebilecektik. Bu önlemleri aldıktan sonra, barışçı öncü rolümü oynamaya başladım:

"Frantz," diye bağırdım. "Frantz! Hiçbir şeyden korkmayın. Benim, Seurel; sizinle konuşmak istiyorum..."

Biraz sustum; tekrar bağırmak üzereydim ki koruluğun gözlerimin iyice erişemediği bir yerinden buyurgan bir ses duyuldu:

"Olduğunuz yerde kalın: Şimdi yanınıza gelecek."

Uzaklık nedeniyle sanki birbirlerine yapışıkmış gibi duran çam ağaçlarının arasından delikanlının yavaş yavaş yaklaştığını görüyorum. Çamur içinde, giyimi de kötü; pantolonunun paçalarında bisiklet maşaları var; eski, denizci şapkasının altından uzun saçları görünüyor; yaklaşınca, iyice zayıflamış yüzünü görüyorum... Ağlamış gibi.

Yanıma yaklaşıp kararlı ve saygısız bir sesle sordu:

"Ne istiyorsunuz?"

"Peki ya siz Frantz, ne yapıyorsunuz burada? Mutlu insanları neden rahatsız etmek istiyorsunuz? Bir istediğiniz mi var? Söyleyin."

Kendisine böyle açıkça sorulunca biraz kızardı, kekeledi ve sadece:

"Mutsuzum, çok mutsuzum," dedi.

Sonra başını ellerinin arasına alıp bir ağaç gövdesine dayandı, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Koruda birkaç adım yürüdük. Ortalık çok sessizdi. Çam ağaçları engel olduğu için yelin sesi bile duyulmuyordu. Delikanlının boğuk hıçkırıkları ağaç gövdeleri arasında düzenli bir şekilde yankılanıyor, sonra sönüp gidiyordu. Nöbetin geçmesini bekledim; elimi omzuna koyarak:

"Frantz benimle gelin. Sizi onların yanına götüreyim. Göreceksiniz sizi yitirilip bulunmuş bir çocuk gibi karşılayacaklar ve her şey sona erecek."

Ama hiçbir şey dinlemek istemiyordu. Gözyaşlarının boğuklaştırdığı bir sesle, mutsuz, inatçı ve öfkeli, tekrar söze başlıyor:

"Demek Meaulnes ilgilenmiyor benimle? Çağırdığım zaman neden yanıtlamıyor beni? Neden verdiği sözü tutmuyor?"

"Sizinki de iş mi, Frantz," diye yanıtlıyorum; "düşler, çocukluklar çağı çoktan geçti. Sevdiklerinizin mutluluğunu bir çılgınlık yaparak bozmayın; söz konusu olan kız kardeşiniz ve Augustin Meaulnes."

"Ama biliyorsunuz ki beni sadece Meaulnes kurtarabilir. Aradığım izi yalnız o bulabilir. Üç yıldır Ganache'la ben bütün Fransa'yı dolaşıp durduk, bir sonuç elde edemedik. O sevdiğine kavuştu. Peki niçin beni düşünmüyor şimdi? Yola koyulması gerek. Yvonne ona izin verir... Hiçbir isteğimi geri çevirmedi şimdiye kadar."

Çamur ve toz içindeki yüzünde gözyaşlarının kirli izleri vardı; bitkin, yenik düşmüş, yaşlı bir çocuğun yüzüydü bu yüz. Gözlerini çiller çevrelemişti; sakalı uzamış, uzun saçları kirli yakasına dökülüyordu. Elleri ceplerinde, soğuktan titriyordu. Yıllar öncesinin paçavralar içindeki eşsiz, benzersiz çocuğu değildi artık. Hiç kuşkusuz, yüreği eskisine oranla daha da çocuksuydu, buyurgan, huyu suyu belli olmayan, hemen umutsuzluğa kapılan... Biraz yaşlanmış olan bu delikanlıdaki çocuksuluk katlanılamaz bir şeydi. Eskiden, onda öylesine gururlu bir gençlik vardı ki, dünyanın bütün çılgınlıklarını sanki yapmaya hakkı varmış gibiydi. Şimdi, yaşamında başarıya ulaşamadığı için insan ona acıyor; sonra da, genç romantik kahraman saçmalığını sürdürdüğü, bir türlü bırakmadığı için de kızıyordu... Eşsiz aşkların yakışıklı Frantz'ının yaşayabilmek için, arkadaşı Ganache gibi çalmak zorunda kalmış olduğunu düşünmeden edemiyordum... O koca gururun vardığı yere bakın!

Biraz düşündükten sonra konuştum:

"Meaulnes'ün birkaç gün içinde sizin için yola çıkacağına söz versem," dedim. "Sadece sizin için?.."

Dişleri birbirine vurarak:

"Başaracak, değil mi? Eminsiniz, değil mi," diye sordu.

"Umarım. Onun başaramayacağı bir şey yoktur!"

"Peki nasıl bilebileceğim? Kim söyleyecek bana?"

"Tam bir yıl sonra bu saatte buraya geleceksiniz: Sevdiğiniz kız burada olacak."

Bunları söylerken, yeni evlileri tedirgin etmemeyi düşünüyordum; Moinel haladan öğrenecek, kızı kendim bulacaktım en kısa zamanda.

Çingene gözlerimin içine insanı hayran bırakacak bir güven duygusuyla bakıyordu. On beş yaşında, hâlâ on beş yaşında! Sainte-Agathe'ta, sınıfı temizlediğimiz, üçümüzün şu çocukça ama korkunç andı içtiğimiz akşamki yaşında.

"Eh artık gidelim!"

Bu cümleyi söyler söylemez, yüzünde tekrar umutsuzluk belirdi. Ayrılacağı, çevresindeki ağaçlara bir daha baktı, hiç kuşkusuz büyük bir acı duyuyordu.

"Üç gün sonra Almanya yollarında olacağız," dedi. "Arabamızı uzağa bıraktık. Otuz saattir durmaksızın yürüdük. Düğünden önce buraya gelip Meaulnes'ü bulabileceğimizi umuyorduk; onun Sablonnières Malikâne'sini aradığı gibi, nişanlımı birlikte arayacaktık."

Sonra, korkunç çocukluğunu tekrar takındı:

"Delouche'unuzu yanınıza çağırın," dedi giderken; "çünkü rastlarsam onun için iyi olmaz."

Kül rengi gölge görünümünün; çamlar arasında, yavaş yavaş uzaklaştığını gördüm. Jasmin'i çağırdım, tekrar kol gezmeye başladık. Ama tam o sırada, evin panjurlarını kapatan Meaulnes'ü gördük; davranışının tuhaflığına şaşırıp kaldık.

Mutlu insanlar

Orada neler olup bittiğini tüm ayrıntılarıyla daha sonra öğrendim...

Sablonnières'in salonunda, öğleden sonra, Meaulnes ve benim hâlâ Matmazel Galais dediğim karısı baş başa kalmışlardı. Bütün konuklar girince, yaşlı Mösyö Galais kapıyı açıp evi rüzgârla havalandırdıktan sonra Vieux-Nançay'ye gitmiş; bütün kapıları kilitlemek ve yarıcılara gerekli buyrukları vermek üzere ancak akşam yemeğine dönecekmiş. Dışarıdan tek bir ses bile gelmiyormuş içeriye. Fundalık tarafında, yaprakları dökülmüş bir gül ağacının camlara sürtünen dalından başka çıt çıkaran yokmuş. Akıntının sürüklediği bir teknenin iki yolcusu gibi, dışarıda korkunç kış rüzgârı uğuldarken mutlulukla kuşatılmış iki sevdalıymışlar artık.

"Ateş sönmek üzere," dedi Matmazel Galais, sandıktan bir odun almak istedi.

Ama Meaulnes hemen atıldı, odunu ateşe kendisi attı.

Sonra genç kızın havada kalan elini tuttu, ayakta, karşı karşıya durdular, söyleyemedikleri yeni bir haberden boğulacak gibiydiler.

Rüzgâr, taşan bir ırmağın gürültüsüyle esiyordu. Zaman zaman, tıpkı tren pencerelerinde görüldüğü gibi, bir yağmur damlası pencere camını yanlamasına yalıyordu.

Bu sırada, genç kız kurtulup uzaklaştı. Koridor kapısını açıp, gizemli bir gülüşle gözden kayboldu. Augustin, bir an, yarı karanlıkta tek başına kaldı. Küçük bir duvar saatinin tik takları Sainte-Agathe'taki evin yemek odasını ansıtıyordu... Hiç kuşkusuz, bu sırada, "Bunca aradığım ev demek burası; bir zamanlar fısıltılarla dolu sofra-

lar, garip koridorlar... demek burada..." diye düşünmüş olmalı.

Frantz'ın ilk çağrısını, evin hemen yanında, işte tam bu sırada duymuş olmalı; Matmazel Galais, kendisinin de duyduğunu daha sonra söyledi bana.

Genç kadın, yüklenip getirdiği bir yığın olağanüstü nesneyi boş yere ona göstermeye çalıştı: çocukluk oyuncakları, çocukluk fotoğrafları: Frantz'la birlikte annelerinin dizlerinde oturuyorlar... kendisi kantinci kadın giysileri içinde... tarifsiz güzel... sonra eski, küçücük giysilerinden arta kalanlar: "Bakın sizi tanımadan az önceye kadar bunu giyiyordum, sanırım siz o sırada Sainte-Agathe okuluna gidiyordunuz..." Ama, Meaulnes hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey duymuyordu artık.

Bununla birlikte bir an, o olağanüstü, o tasarlanmaz mutluluğunu tekrar yaşarmış gibi oldu; boğuk bir sesle ve sadece bunu söylemek bile baş döngüsü veriyormuş gibi:

"İşte şuradasınız," dedi, "masanın yanından geçiyorsunuz ve bir an elinizi üzerine koyuyorsunuz..."

Sonra:

"Annem, genç bir kadınken benimle konuşmak için biraz öne doğru eğilirdi... Piyano çalarken de öyle eğilirdi..." dedi.

Bunun üzerine Matmazel Galais, akşam olmadan piyano çalmayı önerdi ona. Ama salonun bu köşesi karanlıktı, bu yüzden mum yakmak zorunda kaldılar. Pembe abajur, genç kadının yüzünde, elmacıkkemiklerindeki hiç kuşkusuz büyük bir heyecanın belirtisi olan kızarıklığı daha da belirginleştiriyordu.

Orada, korunun kıyısında, rüzgârın getirdiği ve az sonra, ormanda bize iyice yaklaşan o iki çılgının haykırışlarıyla kesilecek olan o titrek şarkıyı duydum.

Meaulnes, pencereden sessizce bakarak, genç kızı

uzun süre dinledi. Savunmasız, heyecanla dolup taşan o tatlı yüze birkaç kez baktı. Sonra Yvonne'a yaklaştı, elini hafifçe omuzlarına koydu. Genç kız, aynı okşamanın hafifçe boynunda gezindiğini duydu; ama o böyle bir durumda nasıl davranılacağını bilmiyordu ki...

"Akşam oluyor artık," dedi Meaulnes. "Panjurları kapatacağım. Ama siz lütfen çalmayı sürdürün..."

O anda, o karanlık ve yabanıl yüreğinde neler duymuştu acaba? Bunu kendime sık sık sordum ama yanıtını iş işten geçtikten sonra aldım. Bilinmeyen pişmanlık acıları mı? Onarılmaz üzüntüler mi? O anda ellerinde tuttuğu inanılmaz mutluluğun az sonra yok olup gideceği korkusu mu? Yoksa, ele geçirdiği bu olağanüstü şeyi hemen fırlatıp yere atmaya zorlayan korkunç bir iç kışkırtısı mı duyuyordu?..

Genç karısına bir kez daha baktıktan sonra sessizce, yavaş yavaş çıktı. Bulunduğumuz korunun kıyısından, önce panjurun bir kanadını duraksayarak kapattığını, sonra belli belirsiz bize baktığını, öteki kanadı kapattığını ve sonra, birden, bize doğru koştuğunu gördük. Biz daha fazla gizlenmeyi aklımıza bile getirmeden yanımıza geldi. Bir çayırın sınırına yeni dikilmiş küçük bir çiti aşacakken bizi gördü. Bir dönüş yaptı. Ürkmüş davranışını, izlenen hayvan görünüşünü anımsıyorum... Çiti, küçük derenin oradan geçmek için geri dönecekmiş gibi yaptı.

Çağırdım onu:

"Meaulnes!.. Augustin!"

Ama başını şöyle çevirmedi. O zaman, onu durdurabilecek tek yönteme başvurdum:

"Frantz burada," diye bağırdım. "Dur!"

Sonunda durdu. Soluk soluğaydı, ben daha ne söyleyeceğimi toparlayamadan:

"O burada," dedi. "Peki ne istiyor?"

"Mutsuz," dedim. "Yitirdiğini bulmak için senden yardım istemeye gelmiş."

"Evet," dedi, başını eğerek. "Tahmin ediyorum. Boşu boşuna bu düşünceden kurtulmaya çabaladım... Nerede şimdi?.. Çabuk anlat."

Frantz'ın gittiğini, yetişmek istese de yetişemeyeceğini söyledim. Meaulnes için büyük bir hayal kırıklığı oldu bu. Duraksadı, birkaç adım atıp durdu. Kararsızlık ve acının doruğuna çıkmış gibiydi. Kendi adına delikanlıya verdiğim sözü anlattım ona. Bir yıl sonrası için aynı yerde buluşulacağını söyledim.

Genellikle çok durgun olan Meaulnes şimdi olağanüstü sinirli ve sabırsız görünüyordu:

"Ah," dedi, "bunu niçin yaptınız? Elbette, hiç kuşkusuz, kurtarabilirim onu! Ama bunu yapacaksam hemen yapmam gerek. Onu bulmam, onunla konuşmam, kendimi bağışlatmam, her şeyi düzeltmem gerek... Yoksa burada kalamam..."

Bunu söylerken Sablonnières evine dönmüştü yüzünü.

"Böylece," dedim, "verdiğin çocukça bir söz yüzünden kendi mutluluğunu yok edeceksin."

"Ah," dedi, "sadece bu söz olmuş olsaydı."

Böylece bu iki delikanlıyı bağlayan bir başka şeyin de olduğunu öğrendim ama bu bağ neydi, anlayamadım.

"Ama gene de," dedim, "şimdi sırası değil. Almanya yolundadırlar artık."

Tam beni yanıtlayacağı sırada, aramızda, saçı başı dağınık, acılı ve ürkmüş bir yüz belirdi. Matmazel Galais'ydi. Koşmuş olmalıydı çünkü yüzü ter içindeydi. Düşmüş ve yaralanmıştı: Alnının sağ yanı sıyrılmıştı, saçında kan vardı.

Paris'in yoksul mahallelerinde görmüşümdür: Mutlu, birlik içinde, onurlu sanılan bir aile kavga edip sokağa

fırlar, ardından polis gelip ayırır. Olay birdenbire, hiç beklenmedik bir anda çıkmıştır... yemeğe otururken, pazar günü gezmeye çıkmadan önce, küçük oğlanın yaş günü kutlanırken... ve her şey bir anda unutulmuş, altüst olmuştur. O kargaşanın ortasında, kadın ve erkek, iki acınacak canavara dönüşmüştür; çocuklar bir ona, bir ötekine koşarlar ağlaya ağlaya; sıkı sıkı sarılırlar, susmaları, kavga etmemeleri için yalvarırlar.

Matmazel Galais, Meaulnes'ün yanına geldiği zaman, bana bu çocuklardan birini, bu ne yapacağını bilemeyen zavallı çocuklardan birini düşündürdü. Öyle sanıyorum ki, bütün dostları, bütün köy, bütün dünya ona bakmış olsaydı, o gene de koşar, gene aynı şekilde düşer, saçı başı birbirine karışmış, yüzü kir pas içinde, ağlaya ağlaya gelirdi.

Ama Meaulnes'ün orada olduğunu, hiç değilse şu anda kendisini bırakıp gitmediğini anlayınca, kolunu Meaulnes'ün kolunun altına soktu, sonra tıpkı bir çocuk gibi, bir yandan gözyaşları döküp ağlarken, bir yandan gülmeye başladı. İkisi de bir şey söylemedi. Ama genç kız mendilini çıkarınca, Meaulnes onu ellerinden aldı saçındaki kanları büyük bir kaygı ve özenle sildi.

"Artık eve dönmemiz gerek," dedi.

O kış akşamının yüzleri kırbaçlayan sert rüzgârı içinde evlerine dönmeleri için yalnız bıraktım onları; Meaulnes, yolun bozuk yerlerinde karısına yardım ederek, genç kız gülümseyip acele acele yürüyerek, bir an için ayrılmış oldukları yuvalarına doğru yürüdüler.

"Frantz'ın evi"

İçim rahat etmiş, tam olarak kaygılarımdan kurtulmuş değildim; bir önceki günün kargaşasının mutlu bir sona ulaşmasının dağıtamadığı tedirginliği için için duyuyordum ama ertesi gün, bütün gün okulda olmam gerekiyordu. Son dersi izleyen "çalışma" saati biter bitmez Sablonnières yoluna düştüm. Bütün panjurları kapatılmıştı. Düğünün ertesi günü, böyle geç bir saatte karşılarına çıkarak kimsenin canını sıkıp kabalık yapmak istemiyordum. Kapalı evden birinin çıkmasını bekleyerek bahçenin kıyısında, komşu tarlalarda geç saatlere kadar dolaştım... Ama umudum boşa çıktı. Yarıcıların evinde de tek bir kımıltı yoktu. Kafamda bir yığın kötü düşünce, eve dönmek zorunda kaldım.

Ertesi gün, cumartesiydi o gün, gene aynı kuşkular, belirsizlikler... Akşam, aceleyle pelerinimi, sopamı aldım, yanıma da yolda yemek üzere bir parça ekmek; akşamın alacakaranlığında Sablonnières'e vardığım zaman, her yer bir önceki günkü gibi kapalıydı... Birinci katta küçük bir ışık; ne bir ses ne bir hareket... Bununla birlikte, yarıcıların avlusunda bu kez çiftlik binasının kapısının açık olduğu görülüyordu. Mutfakta ateş yanmıştı. Akşam yemeği saatine özgü sesler, gürültüler duydum. Bir şey öğrenmemiş olmama karşın içim biraz rahatladı. Bu insanlara ne bir şey söyleyebilir ne de bir şey sorabilirdim. Kapının açılıp Meaulnes'ün uzun gölgesinin görünüvereceğini umarak tekrar boşu boşuna beklemeye, evi gözetlemeye döndüm.

Ancak pazar günü öğleden sonra, Sablonnières'in kapısını çalmaya kesin olarak karar verdim. Çıplak tepeleri tırmanırken, kilisenin akşam duası çanlarını duyuyordum. Kendimi yalnız ve umutsuz buluyordum. İçim-

de çözümleyemediğim, hüzünlü bir önsezi vardı. Kapıyı çalıp da karşımda Mösyö Galais'yi görünce biraz şaşırdım; ondan başka kimse yoktu ortalıkta, neredeyse fısıldayarak konuşuyordu: Yvonne de Galais yüksek ateşle hasta yatıyormuş; Meaulnes cuma sabahı uzun bir yolculuğa çıkmıştı; ne zaman döneceği bilinmiyordu...

Çok şaşkın ve çok kederli görünen yaşlı adam beni içeri davet etmediği için hemen izin alıp yanından ayrıldım. Kapı kapanınca bir an sahanlıkta durdum; sıkıntıdan patlayacakmış gibiydim, büyük bir şaşkınlık içindeydim; rüzgârın, güneş ışınları içinde, hüzünlü hüzünlü salladığı kuru bir salkım çiçeği dalına nedenini bilmeksizin baktım.

Demek ki, Meaulnes'ün Paris'ten bu yana içinde taşıdığı gizli acı sonunda baskın çıkmıştı. Demek, büyük dostumun, direngen mutluluğundan uzaklaşması gerekmişti...

Her perşembe, her pazar, Yvonne de Galais'den haber almaya geldim. Bir akşam, artık iyileşmeye yüz tutup nekahet dönemine girdiği için beni içeri aldılar. Onu, büyük, alçak pencereleri tarlalarla koruluğa bakan salonda, ateşin önünde otururken buldum. Sandığım kadar solgun değildi ama buna karşılık, çok sinirliydi; gözlerinin altında parlak, kırmızı lekeler vardı; büyük bir bunalım geçirdiği seziliyordu. Hâlâ çok güçsüz görünmesine karşın, dışarı çıkacakmış gibi giyinmişti. Az konuşuyordu ama mutluluğunun henüz elinden uçup gitmediğine kendisini inandırmak istermiş gibi, her cümleyi olağanüstü bir canlılıkla söylüyordu... Neler konuştuğumuzu pek ansımıyorum. Sadece, Meaulnes'ün ne zaman döneceğini sorduğum aklımda kalmış.

"Ne zaman döneceğini bilmiyorum," diye yanıtlamıştı, biraz sertçe.

Sanki gözlerinde bir yakarış vardı, bu yüzden başka bir soru sormadım.

Onu sık sık görmeye gidiyordum. Akşam karanlığının en önce bastırdığı bu basık salonda, ateşin karşısına oturup onunla konuşuyordum. Ama o ne kendisinden ne de gizli acısından söz ediyordu. Sainte-Agathe okulunda geçen yaşamımızı en küçük ayrıntılarına kadar anlattırmaktan usanmıyordu.

Yeniyetmelik sıkıntılarımızın öyküsünü ciddi ciddi, sevecenlikle, hatta neredeyse anaç bir ilgiyle dinliyordu. En delişmen, en tehlikeli çocukluklarımızı dinlerken bile şaşırmamış görünüyordu. Mösyö Galais'den öğrenmiş olduğu bu özen dolu sevecenliği, kardeşinin acıklı serüvenleri de yıpratamamıştı. Geçmişle ilgili olarak duyduğu tek üzüntü, sanırım, kardeşine daha yakın bir sırdaş olmamasıydı; çünkü kardeşi, büyük yıkıma uğradığı sırada, hiç kimseye bir şey söylemediği gibi ona da açılmamış ve kendisi için her şeyin bittiğine karar vermişti. Düşünüyorum da, çok büyük bir görev yüklenmişti genç kadın; önce tehlikeli bir görev: Kardeşi gibi boş düşler, kuruntular peşinde koşan bir çılgına yardım etmek; sonra ezici bir görev: Arkadaşım Koca Meaulnes gibi serüvenci bir insanla gönül birliği yapmak.

Kardeşinin çocukça hayallerine karşı nasıl bir inanç beslediğinin ve onun yirmi yaşına kadar içinde yaşamış olduğu bu hayalin hiç değilse bazı kırıntılarını korumak için nasıl özen gösterdiğinin en etkileyicisi, belki de en gizemli örneğine kendim tanık oldum.

Güz sonu gibi hüzünlü bir nisan akşamıydı. Bir aydır erken gelen bir ilkbahar yaşıyorduk; genç kadın, Mösyö Galais'yle birlikte, çok sevdiği uzun gezintilerine tekrar başlamıştı. Ama o gün, yaşlı adam yorgundu; ben boş olduğum için, havanın bozuk olmasına karşın kendisiyle birlikte gelmemi istedi. Fırtına, yağmur, dolu, üçü birden bastırdıkları sırada, Sablonnières'den yarım fersah uzakta, göl kıyısında yürüyorduk. Sonu gelmez sağa-

naktan kaçıp sığındığımız sundurmanın altında, karanlık görüntünün karşısında sıkıntı içinde, yan yana, ayakta duruyor, soğuk rüzgârda tir tir titriyorduk. Cana yakın, gösterişsiz giysisi içinde, solgun ve tedirgin görünüşü gözümün önünde şimdi.

"Eve dönmemiz gerek," diyordu. "Ayrılalı çok oldu. Bizi merak etmişlerdir..."

Ama sağanak kesilip de sığındığımız yerden çıkmamız olanağı belirince, genç kadın Sablonnières'e dönmek yerine, beni çok şaşırtan bir şey yaptı: Yoluna devam edip kendisini izlememi istedi. Uzun süre yürüdükten sonra çukur bir yolun kıyısında, tek başına duran, tanımadığım bir evin önüne vardık; Préveranges yolu üzerinde bir yer olmalıydı. Damı arduvaz kaplı, sıradan, küçük bir evdi, uzaklığı ve yalnızlığı dışında, bu yörenin evlerine benzeyen bir ev.

Yvonne de Galais'yi gören, evin bizim olduğunu ve uzun süren bir geziden geri döndüğümüzü ileri sürebilirdi. Eğilerek küçük bahçe kapısını açtı ve bu ıssız yeri aceleyle gözden geçirdi; bakışlarında huzursuzluk vardı. Kış sonunun uzun ve ağır geçen akşamlarında çocukların gelip oynamış oldukları ot bürümüş büyük avluda fırtınanın izleri vardı. Bir su birikintisinin içinde bir çember duruyordu. Çocukların çiçek ve bezelye ekmiş oldukları küçük bahçeciklerde, sağanak, beyaz çakıl dizilerinden başka bir şey bırakmamıştı. Derken, ıslak kapılardan birinin eşiğine büzülmüş, sağanağın sırsıklam ettiği civcivler gördük. Analarının katılaşmış kanatları, buruşmuş tüyleri altında çoğu ölmüştü.

Bu acıklı görünüm karşısında genç kadın boğuk bir çığlık attı. Eğildi; suya ve çamura aldırmadan, sağ civcivleri ölülerden ayırarak mantosunun eteğine koydu. Sonra kapıyı açtı, içeri girdik. Rüzgârın ıslık çalarak doldurduğu dar bir koridora dört kapı açılıyordu. Yvonne de

Galais, sağdaki ilk kapıyı açıp beni loş bir odaya aldı; gözlerim karanlığa alışınca, büyük bir ayna, köylü usulü, kırmızı renkli ipek puflayla kaplı küçük bir yatak gördüm. Bir süre, evin öteki bölümlerinde dolaştıktan sonra o da geldi; hasta civcivleri içine koyduğu tüylerle kaplı sepeti getirip özenle örtünün altına soktu. Günün ilk ve son kez çıkan solgun güneşi, yüzlerimizi daha da solgunlaştırıp akşam sonunu daha da karartarak batmaya hazırlanırken, biz orada, bu garip evde, soğuktan donmuş ve sıkıntı içinde ayakta duruyorduk!

Sık sık gidip ateşi yükselmiş yuvaya bakıyor, ötekilerin ölmelerini engellemek için yeni ölen bir civcivi oradan alıyordu. Ve o zaman, tavan arasının kırık camlarından esen yel gibi, bilinmeyen çocukların gizemli acısı gibi bir şeyin, sessizce inlediğini duyar gibi oluyorduk. Yvonne de Galais sonunda konuşmaya başladı:

"Küçükken Frantz'ın evi burasıydı," dedi. "Herkesten uzakta, canının istediği zaman oyun oynayabileceği, eğlenebileceği, yaşayacağı, kendisinin olan, sadece kendisinin olan bir evi olsun istemişti. Babam bu isteği öylesine olağanüstü, öylesine ilginç ve garip bulmuştu ki, geri çevirmedi. İster bir perşembe, ister bir pazar, ister bir başka gün, canının istediği zaman Frantz yetişkin bir erkek gibi gelip burada kalıyordu. Çevre çiftliklerin çocukları da Frantz'la oynamak için, ev işlerine yardım etmek için, bahçede çalışmak için geliyorlardı. Olağanüstü, büyüleyici bir oyundu! Akşamları, yalnız yatmaktan korkmazdı. Bize gelince, ona öylesine hayranlık duyuyorduk ki kaygılanmak aklımızın köşesinden bile geçmiyordu."

İçini çekerek sürdürdü konuşmasını:

"Şimdi, çoktandır, ev boş artık. Yaşlılık ve acının iyice çökerttiği Mösyö Galais, kardeşimi bulup geri getirmek için hiçbir şey yapmadı. Zaten elinden ne gelirdi ki? Ben sık sık gelirim buraya. Çevredeki küçük çocuklar

eskiden olduğu gibi bahçede oynamaya gelirler. Onları Frantz'ın eski arkadaşlarının yerine koymaktan, onun da hâlâ bir çocuk olduğunu, nişanlısıyla birlikte dönüp geleceğini düşünmekten hoşlanırım. Çocuklar beni iyi tanırlar. Onlarla birlikte oynarım. Bu civcivler bizimdi..."

Hiç sözünü etmediği bu büyük acıyı, bunca hayranlık duyduğu, bu deli mi deli, sevimli mi sevimli erkek kardeşi yitirmiş olmanın verdiği büyük üzüntüyü açığa vurması için bu sağanağın yağması, bu çocuksu yıkımı duyması gerekmişti. Yüreğim tuttuğum hıçkırıklarımdan parçalanmak üzere, ağzımı açmadan dinliyordum onu...

Kapıları, bahçe kapısını kapattıktan, civcivleri evin arkasındaki tahta kulübeye koyduktan sonra gelip hüzünlü hüzünlü koluma girdi ve birlikte yürüdük.

Haftalar, aylar geçti. Geçmiş zaman! Yitik mutluluk! Bütün yeniyetmelik çağımızın perisi, prensesi ve gizemli sevdası olan kadının koluna girip acısını dindirecek sözler söylemek bana düşmüş ve büyük arkadaşım başını alıp gitmişti. O günlerden, Saint-Benoist-des-Champs yamacındaki okulda yaptığım derslerden sonra, akşamları yaptığımız konuşmalarla, yaptığımız gezintilerle ilgili olarak şimdi ne söyleyebilirim? Gerçekte, o gezintiler sırasında yapabileceğimiz konuşmaların tek bir konusu vardı ve biz o konuyu hiç açmamaya karar vermiştik. O günlerle ilgili olarak, zayıf, güzel bir yüzle, artık iç dünyadan başka bir şey görmek istemiyormuşçasına gözkapakları bana bakarken ağır ağır inen iki gözün, şimdiden yarı yarıya silinmiş anısından başka bir anı saklamadım.

Yinelenmesi olanaksız, benzersiz bir ilkbahar ve yaz boyunca içten bağlı bir arkadaşı olarak kaldım; hakkında hiç konuşmadığımız ama birlikte yaşadığımız bir bekleyişin arkadaşı... Frantz'ın evine, öğleden sonraları birkaç kez daha gittik. Havalandırmak için, genç evliler geldik-

lerinde hiçbir şeyi küflenmiş bulmamaları için kapıları açıyordu. Kümesin bir köşesinde yaşayan, yarı yabani kümes hayvanlarıyla ilgilenirdi. Perşembe ya da pazar günleri, çevredeki küçük köylü çocuklarını oyun oynamaya özendiriyorduk; onların çığlık ve gülüşmeleri, bu kimsesiz küçük evi, bu yalnız görünüm içinde, daha ıssız, daha boş gösteriyordu...

Yağmur altında konuşma

Ağustos ayında yaz tatili gelince hem Sablonnières' den, hem de genç kadından uzaklaştım ve iki aylık iznimi geçirmek için Sainte-Agathe'a gitmek zorunda kaldım. Büyük kuru avluyu, teneffüs yerini, boş sınıfı tekrar gördüm... Her şey Koca Meaulnes'den söz ediyordu. Her şey çoktan sona ermiş olan yeniyetmelik çağımızla doluydu. Bu sararmış uzun günlerde, Meaulnes'ün buraya gelişinden önce olduğu gibi belgelik odasına, boş sınıflara kapanıyordum. Okuyor, yazıyor, geçmiş günleri ansıyordum... Babam uzaklarda, balık avında olurdu. Annem eskiden olduğu gibi ya dikiş dikiyor ya da piyano çalıyordu... Sınıfın kesin sessizliğinde, yeşil kâğıttan yırtık taçlar, pahalı kitap zarfları, silinmiş karatahtalar, kısacası her şey, ders yılının sona erdiğini, ödüllerin dağıtıldığını söylüyor, her şey güzü, ekim ayında okulun açılmasını, yeni çalışmaları bekliyordu. Ben de bu sessizlik içinde oturmuş, gençliğimizin sona erdiğini, elimizden kaçan mutluluğu düşünüyor; Sablonnières'e gitmek için okulun açılmasını ve bir daha hiçbir zaman gelmeyecek olan Augustin'in dönüşünü bekliyordum...

Bununla birlikte, yeni gelin hakkında bilgi istediği zaman, Millie'e söylediğim bir mutlu haber vardı. Onun

sorularından, hem çok masum hem de en gizli düşüncelerinize parmak basarak sizi birden güç duruma düşüren çok kurnaz tutumundan çekinirdim. Arkadaşım Meaulnes'ün genç karısının ekim ayında anne olacağını söyleyerek konuyu kısa kestim.

Yvonne de Galais'nin bu büyük haberi bana sezdirdiği günü içimden ansıdım. Bir sessizlik olmuştu; ben, gençliğin verdiği sıkıntıyla susmuş, bu durumdan kurtulmak için de düşüncesizce:

"Çok mutlu olmalısınız, öyle değil mi," diye sormuştum.

Bu soruyu sorarak bütün acıları ayaklandırdığımı daha sonra düşündüm. Ama o, her türlü art düşünce, üzüntü, pişmanlık acısı ve kinden uzakta, güzel bir mutluluk gülümsemesiyle yanıtlamıştı beni:

"Evet, çok mutluyum."

Tatilin en güzel, en şiirli haftası, büyük yağmurlar haftası, ocakların yakıldığı hafta, benim genellikle Vieux-Nançay'nin kara ve ıslak çamları arasında ava çıktığım tatilin son haftası gelince, o yıl, doğrudan doğruya Saint-Benoist-des-Champs'a gitmek için gerekli hazırlıkları yaptım. Vieux-Nançay'ye gitsem, Firmin, Julie yengem ve amcamla çocukları yanıtlamak istemeyeceğim bir yığın soru soracaklardı. Böylece, sekiz günlük baş döndürücü güzellikte avcı yaşamını bir yana bırakıp okulların açılmasından dört gün önce çalıştığım yere döndüm.

Çoktan sarı yapraklarla kaplanmış olan okul avlusuna akşamdan önce vardım. Araba gidince, gıcırtılı ve havasız yemek odasında annemin hazırladığı azık paketini üzgün üzgün açtım... Sabırsızlık ve sıkıntı içinde, istemeye istemeye bir şeyler yedikten sonra pelerinimi giyinip beni doğruca Sablonnières çevresine götürecek olan ateşli gezintiye çıktım.

Daha geldiğim ilk akşam, çağrısız konuk gibi gitmek istemiyordum oraya. Bununla birlikte, şubat ayına oranla daha gözü pektim; sadece genç kadının ışığının yandığı konağın çevresini dolaştıktan sonra evin arkasındaki bahçe duvarını geçip çitin önündeki tahta sıraya oturdum; akşamın alacakaranlığında, sadece orada, yeryüzünde beni en çok ilgilendiren, en çok kaygılandıran şeyin yanı başında olduğum için mutluydum.

Gece oluyordu. İpince bir yağmur yağmaya başlıyordu. Başım önünde, yavaş yavaş ıslanan ve sudan parlayan ayakkabılarıma bakıyordum, hiç düşünmeden. Karanlık beni ağır ağır sarıyor, soğuk beni daldığım düşü bozmaksızın içine alıyordu. Bu eylül akşamında Sainte-Agathe'ın çamurlu yollarını sevecenlikle, hüzünle düşlüyordum; sisle örtülü alanı, ıslık çalarak tulumbaya giden kasap çırağını, ışıklı kahveyi, tatil sonuna doğru Florentin amcaya gelen açık körüklü, o şenlikli arabayı ve içindekileri gözümün önüne getiriyordum... Ve hüzünle düşünüyordum: Ne arkadaşım Meaulnes ne de genç karısı içinde yer almadıkça ne önemi var bütün bu mutluluğun...

Bu sırada, başımı kaldırınca, iki adım ötemde Yvonne de Galais'yi gördüm. Ayakkabılarının kumda çıkardığı sesi çite çarpan yağmur damlalarının sesiyle karıştırmışım. Başında ve omuzlarında siyah yünden kalın bir örtü vardı; alnına dökülen saçlarının üzerinde ince yağmur taneleri görülüyordu. Kuşkusuz, odasının bahçeye bakan penceresinden görmüştü beni. Bana doğru geliyordu. Bir zamanlar, tasalanıp, "İçeri girmen gerek," demek için beni arayan ama geceleyin, yağmur altında yapılan gezintiden hoşlanıp, usulca, "Soğuk alacaksın!" demekle yetinen ve yanımda kalarak uzun uzun konuşan annem gibi tıpkı...

Genç kadın ateş gibi yanan elini bana uzattı ve beni eve çağırmaktan vazgeçip yosunlu, yeşil paslı sıranın en

az ıslak yerine oturdu; ben ayakta, dizimi sıraya dayamış, onu duymak için öne doğru eğilmiştim.

Önce beni tatilimi kısa kestiğim için dostça payladı:

"Sizin yanınızda bulunmak için erken gelmem gerekiyordu," diye yanıtladım.

İçini çekerek, fısıldarmışçasına konuştu:

"Doğru," dedi, "hâlâ yalnızım. Augustin dönmedi..."

Onun bu iç çekişini bir pişmanlık, bir sitem sayarak ağır ağır konuşmaya başladım:

"Böylesine soylu bir kafanın içinde bunca delilik," dedim. "Belki de serüven tutkusu her şeyden daha güçlü..."

Ama genç kadın konuşmamı kesti. Ve ilk ve son kez, işte o gece, orada, bana Meaulnes'den söz etti.

"François Seurel, dostum," dedi usulca, "böyle konuşmayın lütfen. Bizden başka –benden başka– suçlu yok. Ne yaptığımızı düşünün hele... Ona ne dedik: İşte mutluluk, işte bütün gençliğin süresince aradığın şey, işte hayallerini dolduran genç kız! Böyle omuzlarından ittiğimiz insan, önce nasıl duraksamasın, sonra nasıl korkmasın, daha sonra da dehşete kapılıp kaçma tutkusuna nasıl teslim olmasın!"

"Yvonne," dedim usulca, "çok iyi biliyorsunuz ki o mutluluk, o genç kız sizdiniz."

"Ah," diye içini çekti. "Nasıl oldu da o gururlu düşünceye bir an kaptırdım kendimi. Her şeyin nedeni o düşünce oldu. Size: 'Belki onun için elimden bir şey gelmez,' diyordum. Ama içimden de: 'Mademki beni bu kadar aradı, mademki onu seviyorum, öyleyse onu mutlu etmeliyim,' diyordum. Ama, tüm ateşi, tüm sıkıntısı ve gizemli pişmanlık acısıyla onu yanımda görünce, öteki kadınlar gibi bir kadın olduğumu anladım... Düğün gecemizin sonunda, daha şafak sökerken: 'Ben size layık değilim,' diye tekrarlıyordu. Onu yatıştırmayı, içini ra-

hatlatmayı denedim. Sıkıntısını hiçbir şey gideremiyordu. O zaman: 'Eğer gitmeniz gerekiyorsa, hiçbir şeyin sizi mutlu etmeyeceği bir anda geldiysem size, yatıştıktan sonra geri dönmek üzere bir süre benden ayrılmanız gerekiyorsa, gitmenizi ben istiyorum...' dedim. Karanlıkta, gözlerini bana doğru kaldırmış olduğunu gördüm. Sanki bir itirafta bulunmuş, önümde günah çıkarmış gibi, kendisini onaylamamı ya da kınamamı kaygıyla bekliyordu. Ama ne söyleyebilirdim ona? Hiç kuşkusuz, içimden, özür dilemektense ya da kendinden kuşkusuz esirgenmeyecek olan bir izni istemektense, kendini her zaman cezalandırtan bir zamanların sakar ve yabanıl Koca Meaulnes'ünü düşünüyordum. Hiç kuşkusuz, Yvonne de Galais'nin onu zorlaması, başını ellerinin arasına alarak: 'Ne yapmış olursanız olun, hiçbir önemi yok; sizi seviyorum; bütün insanlar günahkâr değil midirler?' demesi gerekiyordu. Hiç kuşkusuz, gönül yüceliği ve özveri duygusuyla, onu serüven yoluna iterek büyük bir yanılgıya düşmüştü... Bunca iyi yürekliliği, bunca sevgiyi nasıl kınayabilirdim!.."

Uzun bir süre sustuk, yüreklerimizin ta derinliklerinden sarsılmıştık, çitlere ve ağaç dallarına damlayan yağmuru dinliyorduk.

"Sabahleyin gitti," diye sürdürdü konuşmasını. "Artık bizi ayıran hiçbir şey yoktu. Uzun bir yolculuğa çıkan bir koca, genç karısını nasıl kucaklarsa, öyle kucakladı beni sadece, o kadar..."

Ayağa kalkıyordu. Ateş gibi yanan elini elimin içine aldım, sonra koluna girdim; koyu karanlıkta yolu çıkmaya başladık.

"Size hiç mektup yazdı mı," diye sordum.

"Hiç yazmadı," dedi.

O zaman, ikimiz de, onun Fransa ya da Almanya yollarında o anda yaşamakta olduğu serüven dolu yaşa-

mı düşünerek, o güne kadar hiç yapmadığımız gibi, onun hakkında konuşmaya başladık. Yavaş yavaş eve doğru yürürken, anılarımızı birbirimize daha iyi aktarabilmek için her adımda uzun uzun duruyorduk; bir yığın unutulmuş ayrıntılar, eski izlenimler geliyordu aklımıza... Uzun süre –bahçe parmaklıklarına kadar– karanlığın içinde, genç kadının o hafif, benim için çok değerli sesini duydum; ve ben de, eski coşkuma yeniden kavuşup ona, bizi bırakıp gideni, derin bir dostluk duygusu duyarak yorulmaksızın anlattım...

Yük

Okul pazartesi günü açılacaktı. Cumartesi akşamı, saat beşe doğru, kış odunlarını kesmekle uğraşırken, okul avlusuna malikâneden bir kadın girdi. Doğum çok güç olmuş. Akşam saat dokuza doğru Préveranges'dan bir ebe çağırmışlar. Ama gece yarısına doğru, Vierzon'dan doktor çağrılması gerektiğinden, arabayı koşmuşlar. Doktor, çocuğu lavta aygıtıyla almış. Küçük kız bu nedenle başından yaralanmış, çok ağlıyormuş ama sağlığı yerinde görünüyormuş. Yvonne de Galais şimdi çok bitkinmiş ama çok acı çekmiş, büyük bir dayanma gücü göstermiş.

Elimdeki işi hemen bıraktım, başka bir ceket giydim. Aldığım haberler her şeye karşın mutlu etmişti beni. Gelen kadıncağızın ardına düşüp Sablonnières'e doğru yola çıktım. İki yaralının da uyuyor olabileceğini düşünerek, dar tahta merdivenden birinci kata dikkatle çıktım. Orada, yüzü yorgun fakat mutlu görünen Mösyö Galais beni, perdeyle çevrili beşiğin geçici olarak konulduğu odaya aldı.

Ben, bir çocuğu doğduğu gün hiç görmemiştim. Aynı gün, çocuk doğan eve de girmemiştim. Bana garip, gizemli ve iyi bir şey gibi geliyordu! Çok güzel bir akşamdı, gerçek bir yaz akşamı, Mösyö Galais'nin avluya bakan pencereyi açmaktan korkmayacağı kadar güzel! Pencerenin içine dirseklerini dayamış, yorgun ama mutlu, bana gecenin öyküsünü anlatıyordu; onu dinliyor, şimdi odada bir yabancının bizimle birlikte olduğunu belli belirsiz bir şekilde seziyordum...

Perdenin arkasında, bu yabancı bağırmaya başladı; acılı, uzun bir çığlık, ipince... O zaman, Mösyö Galais bana fısıldayarak:

"Başındaki yara bağırtıyor," dedi.

Kurulmuş makine gibi, örtülü küçücük paketi sallamaya başladı; sabahtan bu yana aynı işi sık sık tekrarladığı için alışmış görünüyordu.

"Daha şimdiden gülüyor," dedi, "insanın parmağını tutuyor. Ama siz görmediniz daha, değil mi?"

Perdeyi açtı, kırmızı, şişkin, küçük bir yüz, lavta aygıtının uzatıp şeklini bozduğu bir kafa gördüm.

"Önemli bir şey değil," dedi Mösyö Galais, "doktor kendiliğinden düzeleceğini söyledi. Parmağınızı verin, görürsünüz sıkacaktır."

Hiç bilmediğim bir dünyayı keşfediyordum. İçim, o zamana kadar duymadığım tuhaf bir sevinçle dolup taşıyordu.

Mösyö Galais, genç kadının yattığı odanın kapısını usulca açtı. Uyumuyordu.

"Girebilirsiniz," dedi, yaşlı adam.

Yüzü ateşten al al, sarı saçları dağılmış, yatıyordu Yvonne. Yorgun yorgun gülümseyerek elini bana uzattı. Kızı için güzel şeyler söyledim, kutladım. Biraz boğuk, alışılmadık sertlikte bir sesle, savaştan çıkmış bir insanın sertliğiyle ama gülümseyerek:

"Evet ama yaraladılar kızımı," dedi.

Yormamam gerektiği için yanında pek kısa kaldım.

Ertesi gün, pazar günü, öğleden sonra, sevinçli bir aceleyle Sablonnières'e gittim. Kapının zilini çalmak üzereyken, kapıya iğneyle tutturulmuş bir yazıyı okuyunca vazgeçtim:

Zilin çalınmaması rica olunur.

Ne olduğunu anlamadım. Oldukça hızlı vurdum kapıya. Birinin gürültü çıkarmaktan sakınarak koştuğunu duydum. Tanımadığım biri, Vierzon'dan gelen doktor, kapıyı açtı.

"Ne oldu, ne var," diye sordum.

Alçak sesle, öfkeli öfkeli:

"Şişt! Şişt," dedi. "Küçük kız az kalsın ölüyordu bu gece. Annenin durumu da çok kötü."

İyice keyfim kaçmıştı, ayaklarımın ucuna basarak doktorun ardı sıra birinci kata çıktım. Yatağında uyuyan küçük kız çok solgundu, ölü gibi bembeyazdı. Doktor onu kurtaracağını sanıyordu. Anneye gelince... Bu konuda hiçbir şey söylemiyordu... Ailenin tek yakını olduğum için bana uzun uzun açıklamalarda bulundu. Akciğer kanamasından, atardamar tıkanmasından söz etti. Kuşkuları vardı, pek emin değildi... İki gün içinde korkunç yaşlanan Mösyö Galais girdi içeri, afallamıştı, her yanı titriyordu.

Ne yaptığını bilmeksizin beni odaya götürdü. Fısıltıyla:

"Korkmaması gerek," dedi. "Doktor onun iyi olduğuna inandırılması gerektiğini söyledi."

Yvonne de Galais'nin sanki bütün kanı yüzüne yürümüştü, yastıktaki başı bir gün önceki gibi yana devrilmişti. Yanakları, alnı kıpkırmızıydı; sanki havasızlıktan

boğuluyormuş gibi gözleri zaman zaman geri kayıyordu; ölüm karşısında kendini sözle anlatılmaz bir yüreklilik ve dinginlikle savunuyordu.

Konuşamıyordu ama ateş gibi yanan elini öylesine dostça uzattı ki, ağlamamak için kendimi zor tuttum.

Mösyö Galais, deliliği andıran korkunç bir neşeyle bağırarak:

"Bakın! Bakın! Yüzü hiç hasta yüzüne benziyor mu," dedi.

Nasıl yanıtlayacağımı bilemiyordum ama elimi can çekişen genç kadının cayır cayır yanan elinde tutuyordum...

Bana bir şeyler sormak, bir şeyler anlatmak için çaba göstermek istedi; sanki dışarıya çıkıp birini aramamı anlatmak istiyormuş gibi gözlerini ilkin bana, sonra pencereye çevirdi... Ama o zaman korkunç bir soluk tıkanması nöbetine yakalandı; benden bir an yürekler acısı biçimde yardım isteyen o güzelim mavi gözleri geri kaydı; yanakları ve alnı karardı; korku ve umutsuzluğunu sonuna kadar bastırmaya çalışarak usulca çırpındı. Doktorlar ve kadınlar, ellerinde oksijen balonu, havlular ve şişelerle koşarak geldiler; yaşlı adam, sanki üzerine eğildiği kızı kendisinden çok uzaklardaymış gibi, kulağı tırmalayan, titrek sesiyle bağırıyordu:

"Korkma, Yvonne! Bir şey değil. Sakın korkma!"

Sonra nöbet geçti. Biraz soluk alabildi ama soluk almakta hâlâ güçlük çekiyordu; gözlerinin rengi kaçmış, başı yana devrilmiş, ölümüne karşı koymaya çabalıyordu; ancak bir an bile olsa, bana bakmak, bana bir şey söylemek için dalıp gittiği uçurumundan çıkabilecek durumda değildi.

Hiçbir işe yaramadığım için alıp başımı gitmeye karar verdim. Hiç kuşkusuz, biraz daha kalabilirdim; bunu düşündükçe müthiş bir pişmanlık acısı duyuyorum. Ne-

den mi? Çünkü daha umudumu yitirmemiştim. Ölümün bunca yakın olduğunu sanmıyordum.

Evin arkasındaki çamlığa gelince, genç kadının pencereye dönük gözlerini ansıyarak, Meaulnes'ün bir zamanlar geldiği ve bir önceki kış alıp başını gittiği bu ormanın derinliklerini bir gözcü, bir insan avcısı dikkatiyle araştırdım. Ne yazık! Kimseler yoktu. Ne kuşku uyandıran bir gölge ne de kımıldayan bir dal. Ama bir süre sonra, Préveranges'dan gelen yola doğru hafif bir çıngırak sesi duydum; az sonra, patikanın dönemecinde, başında kırmızı bir dinsel takke bulunan, öğrenci önlüğü giyinmiş bir çocuk göründü, arkasında da bir papaz vardı... Gözyaşlarımı atarak yoluma devam ettim.

Ertesi gün okulun açılış günüydü. Sabah saat yedide, avluda iki-üç çocuk vardı, erkenden. Aşağı inip ortaya çıkmaya uzun süre karar veremedim. Ve sonunda karar verip iki aydır kapalı olduğu için küf kokan sınıfın anahtarını çevirirken, yeryüzünde en korktuğum şey gerçekleşti: Kapalı teneffüs yerinde oynayan öğrencilerin en büyüğünün arkadaşlarından ayrılıp yanıma geldiğini gördüm. Geldi ve, "Sablonnières'deki genç kadın dün akşam olurken öldü," dedi.

Her şey birbirine karıştı, her şey bu acıya karıştı. Artık okulu açacak gücüm kalmamış gibi geliyordu bana. Okulun boş avlusunu geçmek bile, dizlerimde derman bırakmayacak bir yorgunluk gibiydi. O öldüğüne göre, her şey çekilmez, her şey acı artık. Dünya bomboş, tatil bitti. Uzun, başıboş araba yolculukları bitti; gizemli şenlik bitti... Her şey acıya dönüşüyor, kaynağına dönüyor.

Çocuklara o gün ders yapmayacağımızı söyledim. O gün okul olmadığını söylemek üzere her biri bir yana gitti. Bana gelince; siyah şapkamı aldım, uygun bir ceket giydim, acılar içinde Sablonnières'e gittim...

İşte, üç yıl boyunca, döne döne aradığımız evin önündeyim! Augustin Meaulnes'ün karısı Yvonne de Galais dün gece işte bu evde öldü. Bu acılı yerde dünden bu yana öylesine bir sessizlik egemendi ki, bir yabancı burayı bir tapınak sanabilirdi.

Bu güzelim tatil dönüşü sabahında, dallar arasında süzülen bu sinsi sonbahar güneşinin bize armağanı buymuş anlaşılan. Bu korkunç başkaldırıya, içimde yükselen gözyaşı tufanına karşı nasıl duracağım! Sonunda o güzeller güzeli kızı bulmuştuk. Onu kendimize bağlamıştık. Arkadaşımın karısıydı ve ben onu, kendisini hiçbir zaman belli etmeyen o sonsuz, o gizemli dostlukla seviyordum. Ona bakıyordum, ona bakarken bir çocuk gibi mutluluk duyuyordum. Belki bir gün, bir başka genç kızla evlenirdim, bu büyük gizli haberi ilk vereceğim kişi o olurdu...

Dünkü yazı, kapının bir köşesinde, hâlâ zilin yanındaydı. Tabut, aşağıda, holde duruyordu. Beni birinci katta çocuğun dadısı karşıladı, sevgili ölünün son anlarını anlatıp yattığı kapıyı araladı. Oradaydı işte. Artık ne ateş ne de boğuşma vardı. Artık ne kırmızılık ne de bekleme... Sadece sessizlik ve pamuklara sarılı, duygusuz, beyaz, sert bir yüz, gür ve sert saçların altında bir ölü alın.

Mösyö Galais, bir köşeye çömelmiş, sırtı bize dönük, çorap var ayağında, ayakkabılarını giymemiş; bir dolaptan çıkardığı karmakarışık çekmecelerin içinde korkunç bir inatla bir şeyler arıyor. Zaman zaman, kızının eski, çoktan sararmış fotoğraflarını bulup çıkartıyor, bir gülme nöbetine tutulmuş gibi omuzları sarsılarak hıçkıra hıçkıra ağlıyor.

Cenaze öğleyin toprağa verilecek. Atardamar tıkanması sonucu ölümlerden sonra, ceset bazen çabucak bozulurmuş; doktor bundan korkuyor. Bu nedenle yüz ve bütün vücut fenollü pamuğa sarılmış.

Giydirme işi tamamlandı: Gümüş, küçük küçük yıldızlarla süslü, o çok güzel, koyu mavi giysisini giydirdiler, şimdi modası geçmiş olan omuzbaşı kabarık kolları bastırmak, buruşturmak gerekti. Sıra tabutu yukarı çıkarmaya gelince, çok dar koridorda dönmeyeceği anlaşıldı. Tabutun iple yukarı çekilip pencereden içeri alınması ve gene aynı yolla aşağı indirilmesi önerildi... Ama o zamana kadar, eski eşyalar arasında yitik anılar araştırmasını sürdüren Mösyö Galais korkunç bir şiddetle karşı koydu. Gözyaşı ve öfkeden güçlükle konuşarak:

"Böylesine iğrenç bir şeyin yapılmasına izin vermektense, onu kollarıma alıp ben indiririm," diye bağırdı.

Yarı yolda gücü tükenip ölüyle birlikte yuvarlanmak pahasına yapardı söylediklerini!

O zaman yapılabilecek tek şeyi yapmak üzere ben ilerledim: Doktorun ve bir kadının yardımıyla, bir kolumu uzanmış ölünün sırtının altından, ötekini bacaklarının altından geçirerek kucağıma aldım. Sol kolumun üzerine oturmuş, omuzları sağ koluma yaslanmış, başı göğsüme düşmüştü, sanki bütün ağırlığı yüreğimin üzerindeydi. Aşağıda hazırlıklar tamamlanırken, uzun ve dik merdiveni ağır ağır, basamak basamak iniyordum.

Az sonra kollarım yorgunluktan kopacak gibiydi. Her basamakta, göğsümün üzerindeki bu ağırlıkla, soluğum azar azar tıkanıyordu. Cansız ve ağır gövdeye sarılmıştım, başım onun başının üzerine eğilmişti; derin derin soluk aldıkça sarışın saçları ağzıma giriyordu, onun toprak tadındaki ölü saçları. Bu toprak ve bu ölüm tadı, yüreğimin üzerindeki bu ağırlık... O büyük serüvenden ve sizden, Yvonne de Galais, bunca aranıp bunca sevilen sizden bana kalan işte yalnızca bunlardı...

Meaulnes'ün ödev defteri

Kadınların bütün gün küçük hasta çocuğu sallayıp avuttukları o acı anılarla dolu evde, yaşlı Mösyö Galais yatağa düşmekte gecikmedi. Kışın ilk büyük soğuklarında sessizce sönüp gitti. Bu hoşgörülü, oğlunun çılgınlıklarıyla bağdaşan imgelem gücüyle bütün serüvenimize neden olan sevimli yaşlı adamın başucunda gözyaşı dökmekten kendimi alamadım. Olup biten şeylerin hiçbirini anlamadan, hemen hemen kesin bir sessizlik içinde öldü; mutlu bir ölümdü onunkisi. Fransa'nın bu kesiminde uzun süredir ne bir akrabası ne bir dostu olduğu için, bıraktığı vasiyetnamede, Meaulnes dönünceye kadar malların yönetimiyle beni görevlendirmişti; Meaulnes dönerse her şeyin hesabını ona verecektim... Bu nedenle artık Sablonnières'de oturuyordum. Saint-Benoist'ya sadece ders yapmak için gidiyordum. Sabahleyin erkenden yola çıkıyor, sobada ısıtarak malikânede hazırlanan öğle yemeğimi yiyor, ders biter bitmez geri dönüyordum. Böylece, çiftlikteki hizmetçi kadınların baktığı çocukla birlikte kalıyor, aynı zamanda, özellikle, bir gün Sablonnières'e dönecek olursa Augustin'e rastlamak olasılığı çoğalmış oluyordu.

Zaten evdeki eşyalar arasında, çekmecelerin içinde, Meaulnes'ün yıllar süren uzun suskunluk döneminde neler yaptığını öğrenebileceğim bir kâğıt parçası, bir ipucu bulacağımdan umudumu büsbütün yitirmemiştim; böylece, belki de kaçışının nedenlerini öğrenebilecek ya da hiç değilse izini bulabilecektim... Bu uğurda, ne kadar yüklük ve dolap varsa hepsini deşmiş; sandık odalarında, kimi eski mektup tomarları ve Galais ailesinin sararmış fotoğraflarıyla dolu, kimi yapma çiçekler, tüyler, sorguçlar ve modası geçmiş kuşlarla tıkış tıkış sayısız kutu açmıştım. Kutulardan, birdenbire sönük ve solgun

kokular yükselip gün boyunca, içimde anılar ve pişmanlık acıları uyandırarak araştırmalarıma engel oluyordu.

Sonunda, bir tatil yünü, tavan arasında, üzeri yarı kemirilmiş domuz derisiyle kaplı küçük, eski bir sandık gözüme ilişti, Meaulnes'ün uzun ve basık öğrencilik sandığını hemen tanıdım. Araştırmalarıma buradan başlamadığım için kendime iyice kızdım. Paslı kilidini kolayca söktüm. Sandık ağzına kadar Sainte-Agathe'tan kalma kitap ve defterle doluydu: aritmetik, edebiyat kitapları, problem defteri, daha bir yığın şey... Kaç kez yeniden yazmak zorunda kaldığımız için hâlâ ezbere bildiğim yazı ödevlerini okuyarak, meraktan çok bir yürek sızısıyla her şeyi didik didik etmeye koyuldum! Rousseau'nun "Sukemeri", Paul-Louis Courier'nin "Kalabriya'da Bir Serüven"i, "George Sand'ın Oğluna Mektup"u.

Bir de "Meaulnes'ün ödevler defteri" vardı. Buna çok şaşırdım çünkü bu defterler okulda kalır, öğrenciler kesinlikle dışarı çıkartamazlardı. Kıyıları boydan boya sararmış, yeşil kaplı bir defterdi. Öğrencinin adı, *Augustin Meaulnes*, defterin kapağına büyük bir özenle yazılmıştı. Defteri açtım. Ödevlerin başında, Nisan 189... yazılı olduğu için, Meaulnes'ün bu deftere Sainte-Agathe'tan ayrılışından pek az önce başlamış olduğunu anladım. İlk sayfalar, kompozisyon defteri tutmanın ilkesine uygun olarak dinsel bir özenle yazılmıştı. Ama yazılı üç sayfa vardı, gerisi boştu. Meaulnes bu nedenle defteri okulda bırakmamış olmalıydı.

Yere diz çökmüş, yeniyetmelik çağımızda bunca yer tutmuş olan çocukça töreler ve ilkeleri düşünerek yarım kalmış defterin sayfalarını karıştırıyordum. Böylece, öteki sayfalarda da yazı olduğunu gördüm. Dört sayfa boş bırakıldıktan sonra, tekrar yazılmaya başlanmıştı.

Bu yazı da Meaulnes'ündü; hızlı, özensiz yazılmıştı, okunaksızdı; genişlikleri eşit olmayan, açık satırlar, ayrıl-

mış küçük küçük paragraflar. Kimi zaman tamamlanmamış bir cümle. Kimi zaman bir tarih. Daha ilk satırda, bu defterde, Meaulnes'ün Paris'teki yaşamıyla ilgili bilgiler, aradığım izin ipuçlarını bulabileceğim kanısına vardım ve bu ilginç belgeyi gün ışığında rahat rahat okuyabilmek için yemek salonuna indim. Aydınlık ve değişken bir kış günüydü. Canlı güneş, kimi zaman pencerenin beyaz perdeleri üzerine döşeme taşlarının görüntülerini çiziyor, kimi zaman da sert bir rüzgâr soğuk bir sağanakla camları dövüyordu. Bana bir yığın şey açıklayan bu satırları işte o pencerenin önünde, ocağın yanında okudum ve işte gerçeğe uygun kopyası.

Giz

Penceresinin altından bir kez daha geçtim. Cam her zamanki gibi tozlu ve arkadaki çift perde beyaz. Yvonne de Galais gelip açsa, evli olduğuna göre, ne söyleyebilirim ona... Ne yapmalı şimdi? Nasıl yaşamalı?

Cumartesi 13 Şubat – Benim gibi kapalı evin önünde bekleyen ve geçen haziranda bu konuda bana bilgi veren genç kıza Seine kıyısındaki rıhtımlardan birinde rastladım... Konuştum onunla. O yürürken, yandan, yüzündeki küçük kusurlara bakıyordum: dudaklarının ucunda küçük bir kırışıklık, yanaklar hafifçe çökük, burun kanatlarında pudra kalıntıları... Birden döndü, karşıdan görünüşünün yandan görünüşünden daha güzel olduğunu bildiğinden olacak, bana karşıdan bakarak:

"Beni eğlendirip avutuyorsunuz," dedi. "Bourges'da bir zamanlar benden hoşlanan bir delikanlıyı anımsatıyorsunuz bana... Üstelik onunla nişanlanmıştık."

Bununla birlikte, gece yarısı, sokak lambasının ışıklarını yansıtan ıssız ve ıslak kaldırımda, birdenbire yanıma yaklaşıp bu akşam kız kardeşiyle kendisini tiyatroya götürmemi istedi. Yas giysileri içinde olduğuna ilk kez dikkat ettim; başımda genç yüzüne göre çok yaşlı bir kadın şapkası vardı, elinde de bastona benzer uzun bir şemsiye. Çok yakınımda durduğu için, en küçük harekette tırnaklarım bürümcük bluzuna takılıyordu... İsteğini yerine getirmek için pek hevesli görünmedim. Kızdı, hemen gitmek istedi. Bu kez gitmesine ben engel oldum, kalmasını rica ettim. Bu sırada yanımızdan geçen bir işçi, karanlıkta alçak sesle takıldı:

"Sakın gitme küçüğüm, canını yakar sonra!"

İkimiz de şaşırıp kalakaldık.

Tiyatroda – İki genç kız, arkadaşım Valentine Blondeau ile kız kardeşi yoksulca atkılarla geldiler.

Valentine önüme oturdu. Tedirgin, kendinden ne istediğimi sorarcasına ikide bir dönüp durdu bana. Bana gelince, onun yanında az çok mutlu hissediyordum kendimi; her dönüşünde gülümseyerek yanıtladım onu.

Çevremizde, kolları ve yakaları çok açık giysiler giyinmiş kadınlar vardı. Şakalaşıyorduk. Başlangıçta gülüyordu, sonra, "Ben gülmesem iyi olur, ben de açık giyinmişim," dedi. Atkısına sarındı.

Onda, yoksul ve çocukça bir yan var; bakışlarında da beni çeken acılı ve atılgan bir anlam. Onun yanında, malikânenin insanlarıyla ilgili olarak yeryüzünde bana bilgi veren bu biricik insanın yanında, bir zamanlar yaşadığım o ilginç serüveni düşünüyorum durmadan... Bulvardaki o küçük konakla ilgili yeni sorular sormak istedim. Buna karşılık, o bana, yanıtlayamadığım bir yığın can sıkıcı sorular sordu. Bundan böyle ikimizin de bu

konuya değinmeyeceğimizi seziyorum. Ama onu yine göreceğimi de biliyorum. Neye yarar? Ve niçin?.. O sonuçlanmamış serüvenimden en soluk, en uzak bir iz taşıyan herkesin ardından gitmeye mi hükümlüyüm yoksa?..

Gece yarısı, ıssız sokakta tek başıma, bu yeni ve garip ilişkinin benden ne istediğini düşünüyorum. İçinde koca kalabalığın uyuduğu, yan yana dizilmiş karton kutulara benzeyen evler boyunca yürüyorum. Birden, geçen ay almış olduğum bir kararı ansıyorum: Gece yarısından sonra saat bire doğru konağın çevresini dolaşacak, bahçe kapısını açacak, bir hırsız gibi içeri girecek, yitik malikâneyi yeniden bulmamı sağlayacak bir ipucu arayacaktım; sadece onu görmek için, bir kez daha görebilmek için, o kadar... Ama yorgundum. Karnım acıkmıştı. Benim de tiyatroya gitmeden önce üstümü değiştirmem gerekiyordu ve akşam yemeği yiyememiştim... Yatmadan önce, kaynağı belirsiz bir bulunç ezincinin (vicdan azabının) etkisi altında, heyecanlı ve tedirginlik içinde, yatağımın bir ucunda uzun bir süre oturmuş kaldım. Niçin?

Şunu da belirtmem gerek: Genç kızlar ne kendilerini evlerine götürmemi istediler ne de oturdukları yeri söylediler. Ama kendilerini izleyebileceğim kadar izledim. Notre-Dame dolaylarına dönen bir sokakta oturduklarını biliyorum. Ama kaç numarada?.. Ya dikişçilik ya da şapkacılık yaptıklarını sanıyorum.

Valentine, kız kardeşinden gizlice, perşembeye bana randevu verdi, saat dörtte, gittiğimiz tiyatronun önünde.

"Yarın gelmezsem eğer," dedi, "cuma günü aynı saatte gelin, sonra cumartesi ve öteki günler, hep aynı saatte."

Perşembe 18 Şubat – Yağmur getiren sert bir rüzgârda, onu beklemeye gittim. İnsan, "Yağmur ha yağdı, ha yağacak..." diye düşünüyor her an...

Sokakların yarı karanlığında yürüyorum, yüreğimin üzerinde bir ağırlık var. Bir yağmur damlası düşüyor. Yağmur yağmasından korkuyorum: Bir sağanak onun gelmesini önleyebilir. Ama rüzgâr tekrar esmeye başlıyor, yağmur gene yağmıyor. Yukarıda, akşamüstünün kül rengi –bazen kapalı, bazen açık– gökyüzünde, kocaman bir bulut rüzgâra pes etti. İçler acısı bir durumda beklemek zorundayım artık burada...

Tiyatronun önünde – Bir çeyrek saat sonra, gelmeyeceğinden emindim artık. Bulunduğum rıhtımdan, geçip gelmesi gereken köprüyü gözaltında tutuyorum; insanlar geçip gidiyor. Gördüğüm her yaslı kadının gelişini izliyorum. En uzun süre, ta yanıma gelinceye kadar ona benzeyişlerini sürdüren ve beni umutlandıran kadınlara karşı bir gönül borcu duyuyorum...

Bir saat bekleyiş – Yorgunum. Akşam olurken, bir polis memuru, bildiği bütün küfürleri ve edepsizlikleri boğuk bir sesle yağdıran bir serseriyi karakola götürüyor. Polis memuru öfkeli, rengi uçmuş, sessiz... Ama karakoldan adımını atar atmaz basacak sopayı, serseriyi şöyle evire çevire dövebilmek için bir odaya kapatacak... Korkunç bir düşünce geliyor aklıma: Cennetten vazgeçip cehennemin kapılarında sürtüyormuşum...

Artık dayanamayarak bulunduğum yerden ayrılıyorum ve Seine Nehri ile Notre-Dame Kilisesi arasındaki o dar ve basık sokağa gidiyorum, evlerinin yerini az çok biliyor gibiyim. Tek başıma, gidip geliyorum. Zaman zaman bir hizmetçi ya da ev kadını yağmur çiseleyen sokağa çıkıyor, akşam bastırmadan, öteberi satın almaya gidiyor... Beni ilgilendiren bir şey yok burada, alıp başımı gidiyorum... Geceyi geciktiren parlak yağmurun altında, buluşmamız gereken alandan bir kez daha geçiyorum. Eskisine göre daha kalabalık – bir kara kalabalık...

Varsayımlar–Umutsuzluk–Yorgunluk. "Yarın"ı düşünüyorum. Yarın, aynı yere, aynı saatte, onu beklemeye gideceğim. Yarın hemen olsun istiyorum. Can sıkıntısıyla bugün akşamı, sonra yarın sabahı düşünüyorum; aylak geçecek ikisi de... Bugün çoktan bitmedi mi?.. Evime dönüp ateşin karşısına oturmuşum, dışarıda gazete satıcıları akşam gazetelerinin adını bağırıyor. Hiç kuşkusuz, kentin bir yerindeki yitik evinde, Notre-Dame'ın oralarda, o da duyuyordur bu sesleri.

O... "Valentine" demek istiyorum.

Bir an önce atlatmak istediğim bu akşam garip bir şekilde bunaltıyor beni. Ben, "saatler akıp gitsin", "gün az sonra bitecek", "günün hemen bitmesini istiyorum" diye düşünüp dururken, bütün umutlarını, bütün aşklarını, son güçlerini bugüne bağlamış insanlar var. Can çekişen insanlar var, zamana gereksinim duyan insanlar var, yarının gelmesini hiç istemiyorlar. Kimileri için yarın bir pişmanlık acısı gibi başlayacak. Kimileri de korkunç yorgun olacaklar ve bu gece dinlenmelerine yetmeyecek. Bana gelince; benim gibi gününü boşu boşuna harcamış birinin yarını beklemeye, "ah yarın olsa" demeye ne hakkı var?

Cuma akşamı. "Onu tekrar görmedim." Böyle yazmak istiyordum yazımın gerisini. Böylece her şey bitmiş olacaktı.

Ama bu akşamüzeri, saat dörtte, tiyatronun köşesine gidince, onu orada beni bekler buldum. İnce ve ağırbaşlı, siyahlar giyinmiş ama yüzünü pudralamış, boynunda kendisine suçlu bir palyaço havası veren geniş ve işlemeli bir yaka. Hem acılı hem de alaycı bir görünüş.

Hemen gideceğini söylemek için gelmiş, bir daha da gelmeyecekmiş...

.....

Ama akşam olurken hâlâ birlikteydik; Tuileries'nin

çakıllı yollarında, yan yana, ağır ağır yürüyorduk. Bana kendi öyküsünü anlatıyor; ama öylesine kapalı anlatıyor ki, pek bir şey anlamadım. Evlenmediği nişanlısından söz ederken "âşığım" diyor. Sanırım, özellikle, bile bile yapıyor bunu, beni sarsmak için, kendisine bağlanmayayım diye yapıyor.

Konuşmamızdan bazı cümlelerini buraya üzülerek, "kötü niyet"le aktarıyorum:

"Hiç güvenmeyin bana, ömrüm boyunca yalnızca delilikler yaptım."

"Tek başıma dolaşıp durdum."

"Umutsuzluğa düşürdüm nişanlımı. Bana çok hayran olduğu için onu bıraktım; beni olduğum gibi değil, imgeleminde yarattığı gibi görüyordu. Oysa, bir yığın kusurum var benim. Çok mutsuz olurduk onunla birlikte."

Kendini olduğundan daha kötü göstermek için elinden geleni ardına koymuyor. Sözünü ettiği budalalığı bir zamanlar yapmakta ne kadar haklı olduğunu, pişmanlık duyulacak bir şey bulunmadığını, önüne çıkmış olan o mutluluğa yaraşır olmadığını kendine tanıtlamak istediğini sanıyordum.

Bir başka kez bana uzun uzun bakarak:

"Sizde hoşuma giden biliyor musunuz nedir," dedi. "Sizde hoşuma giden, nedenini pek bilmiyorum ama benim anılarım..."

Bir başka kez de:

"Onu sizin sandığınızdan da fazla seviyorum," dedi.

Ve sonra, birdenbire, kabaca, hoyratça ekledi:

"Sahi, ne istiyorsunuz siz? Sizi de sevmemi mi? Siz de, siz de benimle evlenmek mi isteyeceksiniz?.."

Kem küm ettim. Nasıl yanıtladığımı bilmiyorum. Belki de "evet" demişimdir.

Bu günlüğe benzer yazılar burada bitiyor. Daha sonra okunmaz, belirsiz, çizilmiş, bozulmuş mektup karalamaları başlıyor. Geçici nişanlılık!.. Genç kız, Meaulnes'ün isteği üzerine işinden ayrılmış. Kendisi düğün hazırlıklarıyla uğraşıyormuş. Ama hiç kuşkusuz, yitik aşkını tekrar aramak, yitik aşkının izini sürmek için epeyce ortadan kaybolmuş olmalı. Çünkü, mektuplarında, yürekler acısı sıkıntılar içinde. Valentine karşısında kendini temize çıkarmaya çabalıyordu.

Giz (devamı)

Sonra günlük tekrar başlıyordu.

Bir yere birlikte bir gezi yapmışlar, Paris dışında bir yere gitmişler, bu gezinin anılarını yazmış. Ama işin ilginç yanı, bundan sonra, belki de gizli bir utanç duygusuyla, günlük öylesine kopuk kopuk, öylesine belirsiz, öylesine okunaksız ve öylesine çalakalem yazılmış ki, ben tekrar ele alıp öyküsünün bu bölümünü yeniden kurmak, yeniden oluşturmak zorunda kaldım.

14 Haziran – Sabahleyin geç bir saatte han odasında uyandığı zaman, güneş odanın siyah perdeleri üzerinde kırmızı görüntüler çiziyordu. Tarım işçileri, aşağıdaki salonda, sabah kahvelerini içerken yüksek sesle konuşuyorlardı: Sert sözlerle ama gürültüsüz kıpırtısız, işverenlerini eleştiriyorlardı. Meaulnes, hiç kuşkusuz uzun süredir, uykusunda da duymuştu bu sakin gürültüyü. Çünkü başlangıçta hiç dikkat etmedi. Güneşin kızarttığı salkımların serpişmiş olduğu şu perde, sessiz odasına çıkan şu sabaha özgü sesler, bütün bunlar, uzun, doyumsuz bir

tatilin başlangıcında, kırda uyanmanın verdiği eşi benzeri bulunmayan duyguya karışıyordu.

Kalktı, yandaki odanın kapısına vurdu, bir yanıt alamayınca usulca açtı. Valentine'i görünce, bunca dingin mutluluğun kendine nereden geldiğini anladı. Kımıltısız, sessiz, bir kuş gibi, soluk alışı duyulmadan uyuyordu. Bu gözleri kapalı çocuk yüzüne benzeyen yüze, insana uyandırmamak, tedirgin etmemek gerektiği duygusu veren bu dingin yüze uzun uzun baktı.

Genç kız, uyumadığını göstermek için, gözlerini açıp ona bakmaktan başka bir şey yapmadı.

Meaulnes, genç kız giyinince, yanına gitti.

"Geç kaldık," dedi Valentine.

Evinde oturan bir ev kadınını andırıyordu.

İki odayı da düzeltti. Meaulnes'ün bir gün önce giydiği giysiyi fırçaladı. Sıra pantolona gelince canı sıkıldı. Pantolonun paçalarında kat kat çamur vardı. Biraz düşündü, sonra, büyük bir özen ve dikkatle pantolonu fırçalamadan önce, çamurun ilk katmanını bir bıçakla kazıdı.

Bunu gören Meaulnes:

"Sainte-Agathe'lı çocuklar da böyle yaparlardı," dedi, "çamura yuvarlandıkları zaman."

"Bana bunu annem öğretti," dedi Valentine.

Bir avcı, bir köylü olan Koca Meaulnes'ün o yaşadığı gizemli serüvenden önce kendine yaraşır gördüğü eş, hiç kuşkusuz böyle bir genç kız olmalıydı.

15 Haziran – Kendilerini karıkoca olarak tanıyan dostları yüzünden çağrıldıkları çiftlikteki, canlarını epeyce sıkan akşam yemeğinde, Valentine bir yeni gelin gibi çekingen davrandı.

Sakin bir köy düğününde olduğu gibi, beyaz bez örtülü masanın iki ucuna ikili şamdan yakılmıştı. Bu ölgün

ışığın altında, eğildikleri zaman yüzleri karanlığa karışıyordu.

Çiftçinin oğlu Patrice'in sağında Valentine oturmuştu; onun yanına da bütün sözler kendisine yöneltilmiş olmasına karşın, yemek sonuna kadar ağzını açmayan Meaulnes vardı. Bu yitik köyde, bir yığın yorumun önüne geçmek amacıyla, Valentine'i karısıymış gibi tanıtmak kararını verdi vereli yüreğine yerleşen bir tedirginlik, bir pişmanlık acısıyla üzülüyordu. Patrice'e gelince; tıpkı bir köy soylusu gibi, akşam yemeğini yönetiyordu. Bu sırada Meaulnes, "Bu akşam, böyle basık tavanlı, çok iyi bildiğim bir yemek odasında, kendi düğün yemeğimi kendim yönetmeliydim," diye düşünüyordu.

Yanında oturan Valentine kendisine sunulan şeyleri çekingen çekingen geri çeviriyordu. Tıpkı bir köylü kızına benziyordu. Her yeni girişimde, dostunun yüzüne bakıyor, sanki ona sığınmak istiyordu. Bir süredir Patrice, bardağını bitirmesi için boş yere diretip duruyordu. Ama Meaulnes ona doğru eğilip tatlılıkla:

"İçmen gerek, Valentine'ciğim," deyince, genç kız bardaktaki içkiyi uysal uysal içti. Bunun üzerine Patrice, bizim delikanlıyı böylesine uysal, böylesine söz dinler bir karısı olduğu için kutladı.

Ama ikisi, Valentine ve Meaulnes, seslerini çıkarmayıp düşünceye daldılar. İlkin yorgundular; gezinti sırasında çamurlara batan ayakları, mutfağın yıkanmış taşlığında neredeyse donacak gibiydi. Sonra, delikanlı, zaman zaman:

"Karım, Valentine, karım..." demek zorunda kalıyordu.

Bu sözcüğü, boğuk bir sesle, bu karanlık salonda, tanımadığı bu köylülerin önünde her tekrarlayışında, bir suç işlediği izlenimine kapılıyordu.

17 Haziran – Son günün öğleden sonrası kötü başladı.

Patrice ve karısı onlarla birlikte gezmeye geldiler. Fundalıklarla kaplı engebeli yamaçta, iki çift yavaş yavaş birbirlerinden ayrıldılar. Meaulnes ve Valentine, küçük korulukta ardıç ağaçlarının arasına oturdular.

Yağmur damlaları getiriyordu rüzgâr, hava kapanıyordu. Sanki akşamın acı bir tadı vardı, öylesine bir sıkıntının tadıydı ki bu, aşk bile dağıtamazdı.

Orada uzun süre kaldılar, gizlendikleri yerde, dallar arasında pek az konuştular. Sonra hava açıldı. Güzelleşti. Artık her şeyin iyiye gideceğini sandılar.

Ve aşktan söz etmeye başladılar. Valentine durmadan konuşuyordu...

"Bakın," diyordu, "nişanlım çocuk gibi neler vaat ediyordu bana, aslında o da bir çocuktu: Hemen bir evimiz olacaktı, kırda tek başına yitik bir kulübe. Ev hazır, diyordu, nişanlım. Evlendiğimiz akşam, uzun bir yolculuktan dönermişiz gibi varacaktık oraya, hava kararmak üzereyken şimdiki gibi. Yollarda, avluda, ağaçların arkasına saklanmış, tanımadığımız çocuklar, 'Yaşasın gelin!' diye bağırarak bizi kutlayacaklardı... Ne delilikler, öyle değil mi?"

Şaşkın Meaulnes kuşkuyla dinliyordu onu. Genç kızın anlattıklarında, daha önce duymuş olduğu bir sesin yankısını buluyordu. Öyküyü anlatırken genç kızın tavrında pişmanlığa benzer bir şeyler de seziliyordu.

Ama genç kız, Meaulnes'ü yaralayıp onurunu kırmaktan korktu ve ona doğru dönerek, sevgi ve tatlılıkla:

"Size," dedi, "neyim varsa size vermek istiyorum: Benim için her şeyden daha değerli bir şey... Ve siz yakacaksınız onu."

Bunun üzerine, gözlerini Meaulnes'den ayırmaksızın, büyük bir sıkıntıyla, cebinden küçük bir mektup paketi çıkartıp ona verdi... Nişanlısının mektuplarıydı bunlar.

Tanrım! Hemen tanıdı bu ince yazıyı. Nasıl olmuştu

da daha önce düşünememişti! Frantz'ın yazısıydı bu; daha önce, malikânedeki odasında yazıp bıraktığı umutsuz mektupta gördüğü yazı...

Şimdi dar bir yolda, saat beş güneşinin yanlamasına aydınlattığı beyaz papatyalar ve kuru otlar arasında yürüyorlardı. Meaulnes'ün şaşkınlığı öylesine büyüktü ki, başına gelenin nasıl bir yıkım, nasıl bir bozgun olduğunu daha anlamıyordu. Okuyordu çünkü genç kız ondan okumasını rica etmişti. Çocuksu, duygusal, dokunaklı cümleler... Örneğin, son mektubundan bir cümle:

"...Ah! Yitirdiniz küçücük yüreğinizi, bağışlanmaz Valentine'cik. Ne olacağız? İyi ki boş inançları olan biri değilim..."

Acı ve öfkeden yarı kör durumda, yüzü taş gibi ama sapsarı, gözlerinin altı titreyerek okuyordu Meaulnes. Onu böyle görüp tedirgin olan Valentine, Meaulnes mektubun neresine geldiğine, onu bu kadar kızdıran şeyin ne olduğuna baktı.

Durumu kavrayınca açıklamada bulundu:

"Ömrüm boyunca saklamak üzere ant içirerek bana bir mücevher vermişti," dedi çabucak. "Delice düşüncelerinden biri."

Ama açıklaması Meaulnes'ü çileden çıkartmaktan başka bir işe yaramadı.

Mektupları cebine koyarak:

"Delilikler," dedi. "Neden bu sözcüğü tekrarlayıp duruyorsunuz? Neden hiç inanmadınız ona? Tanıdım ben onu, yeryüzünde eşi, benzeri bulunmaz bir çocuktu!"

Valentine, heyecandan boğulurcasına:

"Onu tanıdınız mı siz, Frantz de Galais'yi tanıdınız mı," dedi.

"Benim en iyi dostumdu, serüven arkadaşımdı, oysa ben onun elinden nişanlısını alıyorum!"

Öfkeyle sürdürdü konuşmasını:

"Ah, hiçbir şeye inanmak istemeyen siz, ona nasıl bir kötülük yaptığınızı bir bilseniz! Her şey sizin yüzünüzden oldu! Her şeyi siz mahvettiniz, her şeyi!"

Genç kız ona bir şey söylemek, elini tutmak istedi. Ama o Valentine'i sertçe itti:

"Gidin buradan! Bırakın beni!"

Genç kız yüzü kıpkırmızı, kekeleyip ağlayarak:

"Pekâlâ," dedi, "öyleyse eğer, gerçekten gideceğim. Kız kardeşimle birlikte, Bourges'a, evimize döneceğim. Eğer gelip beni aramazsanız... Babam bana bakamayacak kadar yoksuldur... Bunu biliyorsunuz, değil mi? Yeniden Paris'e döneceğim, daha önce bir kez daha yapmış olduğum gibi yollara düşeceğim, artık işim falan olmadığına göre de harcanıp gideceğim..."

Ve trene binmek için eşyalarını almaya gitti. Meaulnes ona bakmadı bile, nereye gittiğini bilmeden yürüyordu.

Günlük gene kesiliyordu.

Bundan sonrasında artık mektup karalamaları vardı, kararsız, şaşkın bir adamın mektupları. Meaulnes, Fertéd'Angillon'a dönünce, görünüşte, Valentine'e onu bir daha görmemek kararını doğrulamak ve bunun kesin nedenlerini bildirmek ama gerçekte, belki de, genç kız kendisini yanıtlasın diye mektup yazmıştı. Mektuplarından birinde, şaşkınlıktan ona sormayı aklına bile getirmediği bir şeyi soruyordu: Bunca aradığı malikânenin nerede olduğunu biliyor muydu genç kız?.. Bir başka mektupta da Frantz de Galais ile barışması için yalvarıyordu. Frantz'ı arayıp bulmaya söz veriyordu... Karalamalarını gördüğüm mektupların hepsi belki de gönderilmemişti. Ama genç kıza iki-üç kez yazıp bir karşılık almamış olmalıydı. Tam bir yalnızlık içinde geçen, korkunç ve yürekler acısı bir savaşım dönemi olmuştu onun için. Yvonne de Galais'yi

bir kez daha görmek umudu bütünüyle yok olduğu için, almış olduğu kararın giderek zayıfladığını sezmiş olmalıydı. Ve bundan sonraki sayfalardan –günlüğün son sayfaları– anlaşıldığına göre, katedrali görmek üzere Bourges'a gitmek için, tatil başlarında güzel bir gün, bisiklet kiralamış olduğunu sanıyorum.

Sabahleyin erkenden yola çıkmış, kovmuş olduğu genç kızın karşısına, ondan barışma dilemeksizin, uygun bir şekilde çıkabilmek için binlerce bahaneler uydurarak, ormanlar arasından geçen, güzel ve dar bir yoldan ilerlemiş olmalı.

Yeniden kurup oluşturduğum son dört sayfa, bu yolculuğu, bu son suçu anlatıyordu...

Giz (son)

25 Ağustos – "Valentine Blondeau'nun evini uzun süre aradıktan sonra, Bourges'un öteki yakasında, yeni dış mahallelerin bir ucunda bulabildi. Bir kadın –Valentin'in annesi– kapının önünde onu bekliyordu sanki. Ağır, yıpranmış ama hâlâ güzel bir ev kadınıydı. Meaulnes'ün gelişine ilgiyle bakıyordu. "Matmazel Blondeau evde mi?" diye sorunca, kızların 15 Ağustos'tan bu yana Paris'te olduklarını söyledi, tatlı dilli, iyi yürekli bir kadındı.

"Nerede olduklarını söylememi yasakladılar," diye ekledi, "ama eski adreslerine mektup yazacak olursanız ellerine geçer."

Bisikleti elinde, bahçeden kös kös geri dönerken düşünüyordu:

"Gitti... Her şey istediğim gibi bitti. Bunu yapmaya ben zorladım onu. 'Hiç kuşkusuz harcanmış bir kız ola-

cağım,' diyordu. Onu bu yola ben sürükledim! Frantz'ın nişanlısını ben mahvettim!"

Kendi kendine deli gibi mırıldanıyordu: "Daha iyi! Daha iyi!" diyordu ama bunun böyle olmadığını, tam tersi "çok kötü" olduğunu biliyordu. Öyle ki daha bahçe kapısına varmadan, tökezlenip dizüstü düşebilirdi.

Öğle yemeği yemeyi düşünmedi. Bir kahvede durdu ve Valentine'e uzun uzun yazdı, haykırmak, soluğunu kesen umutsuz çığlıktan kurtulmak için yazdı. Mektubunda hep aynı şeyleri yineliyordu durmadan: "Yapabildiniz!.. Yapabildiniz!.. Olacağa boyun eğdiniz!.. Kendinizi düşürmeyi kabul ettiniz!"

Yanda, içki içen subaylar vardı. Aralarından biri ateşli ateşli bir kadın hikâyesi anlatıyordu, anlattıkları parça parça duyuluyordu: "...Ona dedim... Beni iyi tanımalısınız... Kocanızla akşamları oyun oynuyoruz!" Ötekiler gülüyor, başlarını çevirerek yere tükürüyorlardı. Yüzünün rengi kaçmış, üstü başı toz toprak içinde olan Meaulnes, onlara bir dilenci gibi bakıyordu. Valentine'i dizlerinin üzerine oturttuklarını gözünün önüne getiriyordu.

Bisikletine binip, "Aslında ben buraya katedrali görmeye geldim," diye belli belirsiz söylenerek uzun süre katedralin çevresinde dolaştı. Sokakların sonunda, öteki ucunda, bomboş alanda, katedralin kocaman ve kayıtsız kitlesinin yükseldiği görülüyordu. Bu sokaklar, köy kiliselerinin çevresindeki dar ve kirli sokaklara benziyordu. Şurada burada kötü evlerin simgesi kırmızı fenerler vardı... Eski çağlarda olduğu gibi katedralin payandalarının altına sığınan bu pis ve kokuşmuş mahallede Meaulnes yitik acısını yaşıyordu. Bu kentin, bütün kötülüklerin en gizli yerlerinde işlendiği, bu genelevler arasına dikilmiş ve en saf aşk acılarına karşı hiçbir çaresi bulunmayan kilisesine karşı bir köylü korkusu, bir tiksinti duyuyordu.

Birbirlerinin beline sarılmış, Meaulnes'e yırtık yırtık bakan iki kız geçti. Tiksinti ya da oyun olsun diye, aşkından öç almak ya da onu büsbütün yok etmek için kızları bisikletiyle ağır ağır izledi Meaulnes. Kızlardan biri, seyrek sarı saçlarını arkada toplayıp sözde topuz yapmış olan bayağı kız, ona, saat altıda piskoposluk bahçesinde, Frantz'ın mektuplarından birinde zavallı Valentine'e buluşma yeri olarak önerdiği bahçede randevu verdi.

O saatte çoktan kentten ayrılmış olacağını bildiğinden, kıza "hayır" demedi. Kızı yokuş sokaktaki evinin penceresinden Meaulnes'e birtakım işaretler yapıp durdu.

Tekrar yola çıkmak için sabırsızlanıyordu.

Kentten ayrılmadan önce, Valentine'in evinin önünden son kez geçmek isteğine, iç karartıcı bir istek de olsa, karşı koyamadı. Gözlerini dört açıp baktı; yeteri kadar acıyı yedeğiyle birlikte içine doldurdu. Dış mahallenin son evlerinden biriydi, burada sokak bitip şose başlıyordu... Karşıda, ekilmemiş bir toprak parçası küçük bir alan oluşturuyordu. Ne pencerelerde ne avluda, hiçbir yerde kimse yoktu. Yalnızca, bir duvar boyunca, paçavralar içinde iki çocuğu sürükleyerek götüren, pudralanmış pis bir kız geçti.

Valentine'in çocukluğu burada geçmiş, dünyaya güvenli ve uslu gözleriyle burada bakmaya başlamıştı. Bu pencerelerin arkasında çalışmış, dikiş dikmişti. Ve Frantz, onu görmek ve ona gülümsemek için işte bu dış mahalle sokağından geçmişti. Artık hiçbir şey, hiçbir şey yoktu... Hüzünlendirici akşam sürüyordu. Meaulnes, bu öğle sonu boyunca, nerede olduğu belirsiz bir yerde, Valentine'in bir daha kesinlikle dönmeyeceği bu iç karartıcı alanı anımsayıp gözünün önünde canlandırdığını biliyordu.

Eve dönmek için yapacağı bu uzun yolculuk, acısına karşı elinde kalan son çare ve bu acıya büsbütün gömülmeden önce tadına bakacağı son zorlama eğlence olacaktı.

Yola çıktı. Koyağın içinden geçen yolun sağında solunda, su kıyısında, ağaçların arasında, güzel çiftlik evlerinin sivri çatıları görünüyordu. Hiç kuşkusuz, o evlerde, saygılı genç kızlar çimenlerin üzerine oturmuş aşktan söz ediyordular. Güzel ruhlu insanlar yaşıyor olmalıydılar oralarda...

Ama Meaulnes için, o anda, yalnızca tek bir aşk vardı, o acımasız bir sille yemiş ve gereken özen gösterilmemiş olan aşk! Ve üstelik, en çok korumak ve savunmak zorunda olduğu genç kız ise kendi elleriyle uçuruma yollamış olduğu genç kızdı.

Günlüğün çalakalem karalanmış satırlarından, Valentine'i zaman geçmeden ne pahasına olursa olsun bulmayı tasarladığını öğrendim. Bir sayfanın bir köşesine yazılmış bir tarih vardı. Anladığıma göre, ben, Ferté-d'Angillon'a gelip her şeyi altüst ettiğim zaman Madam Meaulnes işte bu tarihe göre çıkılacak olan uzun yolculuk için gereken hazırlıkları yapıyordu. Kapıyı açıp artık beklemediği o büyük haberi kendisine ulaştırdığım sırada, Meaulnes, ağustos sonlarının güzel bir sabahı eski belediyenin odalarından birine oturmuş, anılarını, tasarılarını yazıyordu. Eski serüveni depreşip eli ayağı kesildiğinden olacak, ne bir şey yapabildi ne de bir açıklamada bulunabildi. Ve böylece, Çingene'nin çamlar arasından gelen ve düğün günü delikanlıya ilk gençlik andını gösterişli bir biçimde ansıtan çağrısına kadar süren, kimi zaman bastırıp kimi zaman altında ezildiği bir acılar, pişmanlıklar ve üzüntüler dönemi başladı.

Meaulnes, aynı ödev defterine, bir günlük karısı Yvonne de Galais'den kendi izniyle –ama sonsuza dek–

ayrılmadan önce, sabahın ilk saatlerinde, aceleyle, bir şeyler daha karalamış:

"Gidiyorum. Dün çamlığa gelen ve daha sonra bisikletle Doğu'ya giden iki Çingene'nin izini bulmam gerekiyor. Yvonne'un yanına ancak, evli Frantz ve Valentine'i birlikte getirebilir ve 'Frantz'ın evi'ne yerleştirebilirsem döneceğim.

Bir gizli günlük gibi başladığım ve benim itiraflarıma dönüşen bu elyazması, eğer geri dönmezsem, arkadaşım François Seurel'in olacaktır."

Bu defteri aceleyle ötekilerin altına sokup eski, küçük öğrenci sandığını kilitlemiş ve malikâneden ayrılmış olmalı.

Son deyiş

Zaman akıp gitti. Arkadaşımı bir daha görmek umudumu giderek yitiriyordum. Bu arada, köy okulunda boğucu günler, bomboş evde de acılı günler geçip gidiyordu. Frantz, saptadığım gün buluşma yerine gelmedi. Zaten Moinel halam da Valentine'in oturduğu yeri bilmiyordu artık.

Sablonnières'in tek kıvanç kaynağı, yaşamını kurtarabildiğimiz küçük kız oldu kısa bir süre sonra. Eylül sonunda, sağlıklı, sevimli bir kız olmuştu artık. Pek yakında bir yaşına girecekti. Sandalyelere tutunup tek başına iterek yürümeye çabalıyordu, düşmek aklına bile gelmiyordu. Bomboş konak, çıkardığı gürültülerle boğuk boğuk yankılanıyordu. Kucağıma aldığım zaman, kendisini öpmeme kesinlikle izin vermiyordu. Kahkahalarla gülüp, kımıl kımıl oynayıp yüzümü küçücük elleriyle iter-

ken, hem yabanıl hem de sevimli bir görünüşü vardı. Doğumundan sonra evin üzerine çöken acılı havayı olanca neşesi ve çocuk acımasızlığıyla sürüp atacağı anlaşılıyordu. Bazen kendi kendime: "Bu yabanıllığına karşın, hiç kuşkusuz, biraz da benim çocuğum olacak," diyordum. Ama Tanrı bir kez daha başka bir yazgıya karar vermişti.

Eylül sonlarında bir pazar sabahı, çok erken kalkmıştım, hatta küçük kıza bakan köylü kadından da önce. Saint-Benoist'lı iki arkadaş ve Jasmin Delouche'la birlikte Cher kıyısına balık avlamaya gidecektik. Böyle, çevrede oturan köylülerle anlaşıp büyük kaçak av gezileri düzenlerdik: Yasak olmasına karşın geceleyin serpme kullanırdık... Bütün yaz, tatil günlerinde, tanyeri atarken yola çıkar, öğleyin geri dönerdik. Bu iş, bir bakıma, bu adamların ekmek kapısıydı. Bana gelince; benim biricik eğlencemdi bu geziler, eski günlerin çılgınlıklarını bana ansıtan biricik serüvenlerdi. Sonunda, bu gezilerden, ırmak kıyısında ya da gölün sazlıkları arasında yaptığımız uzun balık avlarından hoşlanmaya başlamıştım.

Bu nedenle, saat beş buçukta, evin önünde, Sablonnières'in İngiliz bahçesini çiftliğin sebze bahçesinden ayıran duvara yaslanmış olan küçük sundurmanın altında ayakta duruyordum. Önceki perşembe günü, olduğu gibi bıraktığım balık ağlarımı açmaya çabalıyordum.

Daha sabah olmamıştı: Güzel bir eylül sabahının tan vaktiydi; benim av gereçlerimi aceleyle hazırlamaya çalıştığım hangar hâlâ gecenin yarı karanlığı içindeydi.

Ben orada sessiz sessiz işimle uğraşırken, birden bahçe kapısının açıldığını ve birinin çakılların üzerinde yürüdüğünü duydum.

Kendi kendime:

"Tanrım," dedim, "bizimkiler sandığımdan erken geldiler. Üstelik hazır da değilim!.."

Ama avluya giren adamı tanımıyordum. Görebildi-

ğim kadarıyla, bir avcı gibi giyinmiş, iriyarı, sakallı bir adamdı. Av arkadaşlarım, buluşma saatinde nerede olduğumu bilip oraya gelirlerdi; oysa bu, doğruca giriş kapısına yöneldi.

"Demek ki," diye düşündüm, "arkadaşlarımın bana haber vermeksizin çağırdıkları bir tanıdıkları, anlaşılan önden göndermişler bunu."

Adam, usulca, gürültü etmeden, kapı tokmağıyla oynadı. Ama ben çıkarken kapatmıştım kapıyı. Aynı şey mutfak kapısında da yinelendi. Sonra, bir an duraksadı, alacakaranlığın aydınlattığı tasalı yüzünü benden yana çevirdi. Koca Meaulnes'ü ancak o zaman tanıyabildim.

Uzun bir süre olduğum yerde kaldım; ürkmüştüm, umutsuzdum, dönüşüyle birlikte yaşadığım bütün acılar birden depreşmişti. Evin arkasında gözden kayboldu, çevresini dolaşıp geri döndü, duraksıyordu.

O zaman, ona doğru yürüdüm ve hiçbir şey söylemeden hıçkırarak kucakladım. Hemen anladı. Kesin bir sesle:

"Demek öldü," dedi, "öyle mi?"

Orada donup kaldı, ayakta taş kesilmiş gibiydi, korkunç bir görünümü vardı. Koluna girip usulca eve götürdüm. Artık ortalık ağarmıştı. Yapılması gereken en güç işi çözümlemek için, onu hemen, Yvonne'un öldüğü odaya çıkan merdivene götürdüm. İçeri girer girmez, yatağın önüne diz çöktü, başını ellerinin arasına alıp öyle kaldı.

Sonunda ayağa kalktı. Şaşkın şaşkın bakıyor, sendeliyor ve nerede olduğunu bilmiyordu sanki. Koluna girip küçük kızın yattığı odayla bu odayı birleştiren kapıya götürdüm. Küçük kız, dadısı daha yukarı çıkmadan, kendi kendine uyanmış, beşiğinin içinde oturuyordu. Yalnızca, bize doğru çevirdiği, şaşırmış gözlerle bakan başı görünüyordu:

"İşte kızın," dedim.

İrkildi ve bana baktı.

Sonra onu tutup kucağına aldı. Ağladığı için, önce iyi göremedi çocuğu. Bir süre sonra, sağ kolunun üzerine oturttuğu kızını göğsüne bastırarak, yüreğinden taşan o büyük duygulanmayı ve gözyaşı tufanını biraz olsun bastırmak için, başını eğip bana doğru çevirerek:

"Onları getirdim, ikisini de," dedi. "Gidip evlerinde görürsün."

Sabahın erken saatlerinde, bir zamanlar Yvonne de Galais'nin göstermiş olduğu Frantz'ın kimsesiz evine giderken düşünceler içinde ama neredeyse mutluydum. Uzaktan, boynunda geniş ve işlemeli bir yaka olan, ev kadını davranışlı bir genç kadının kapısının önünü süpürdüğünü gördüm. Ayine giden, bayramlıklarını giymiş küçük sığırtmaçlar merakla, heyecanla bakıyorlardı genç kadına...

Bu arada, gözyaşlarını gizlemek ve engellemek için başını yana çevirmiş olan Meaulnes, kızına henüz bakamamıştı. Böyle, sıkı sıkı sarılmış durumdan iyice sıkılan çocuk onun sakallı ve ıslak ağzına esaslı bir şaplak indirdi.

Bunun üzerine baba, kızını yukarı kaldırdı, kollarında hoplattı, ona gülerek baktı. Durumdan hoşnut kalan kızı ellerini çırpmaya başladı...

Onları daha iyi görebilmek için biraz gerilemiştim. Biraz hayal kırıklığına uğramış ama bununla birlikte hayranlık duyarak bakıyordum onlara. Küçük kızın, sonunda, belli belirsiz beklediği arkadaşlarını artık bulmuş olduğunu anlıyordum... Koca Meaulnes'ün, bana bırakmış olduğu tek kıvancı elimden almak üzere geri dönmüş olduğunu seziyordum. Ve daha o anda, gecelerden bir gece, kızını paltosuna sarmış, onunla birlikte yeni serüvenlere atılmak üzere yola çıkmış olarak gözümün önüne getiriyordum onu.

Alain-Fournier

Asıl adı Henri-Alban Fournier olan yazar, 1886'da Fransa'da doğdu. Tamamlanmış tek romanı *Adsız Ülke*, çağdaş klasikler arasında yer alır. *Nouvelle Revue Française* adlı edebiyat dergisinde yayımlanan ve daha sonra kitap haline getirilen bu roman, Goncourt Akademisi Edebiyat Ödülü'ne aday gösterildi. Alain-Fournier, edebiyat eleştirmeni olarak *Paris Journal* gazetesinde çalışmaya başlayınca André Gide, Paul Claudel gibi isimlerle tanıştı. Eleştirmen Jacques Riviere'le yazışmalarını da kapsayan yapıtlarının büyük bir bölümü ölümünden sonra yayımlanmıştır. R. Gibson tarafından yazılan yaşamöyküsü *The Quest of Alain-Fournier* (Alain-Tournier'nin Arayışı) 1953'te yayımlanmıştır. 1914'te Birinci Marne Çarpışması'nda hayatını kaybetmiştir.

KLASİKLER

Alain-Fournier daha 28 yaşındayken, cephede vurularak öldü. *Adsız Ülke*, onun yayımlanmış tek romanı. Ünlü Fransız düşünürü Marcel Arland, "*Adsız Ülke*, çağdaş edebiyatın belki de ilk ve biricik klasik kitabıdır," diyor. "Benim sanat ve edebiyat ilkem, çocukluktur," diyen Alain-Fournier, bu ilk ve tek romanında, gerçek yaşamında karşılaşıp âşık olduğu, bir daha göremediği ama bir türlü unutamadığı "uzun boylu sarışın" bir kızı, gerçekten çocuksu bir dünya içinde canlandırır. Yazar, uzun bir şiiri andıran bu romanını sarsıcı bir yalınlıkla yazmaya büyük özen göstermiştir. İnsanı insan yapan, özüne ilişkin ne varsa, bu romanda korunmuştur: sevgi gibi, arkadaşlık gibi, dostluk duygusu, dayanışma, özveri, sevecenlik gibi. Bu erdemler, insanın, insanlık tarihinin kirleri pasları altında kalsalar bile, bizim onları bulundukları yerden çıkarmamız gereken, başköşeye oturtmamız gereken değerler. Alain-Fournier'nin yapıtının zenginliği, büyüklüğü, ölümsüzlüğü, insanın yalın varlığını, onun gerçek duygularını sergilerken, zaman zaman düş ortamına kaysa bile, gerçekliğinden kaynaklanmaktadır.

Bir zamanlar Ataç'ın "Adsız Köşk" adıyla çevirdiği bu romanı, Özdemir İnce'nin çevirisiyle ve *Adsız Ülke* adıyla sunuyoruz.

Kapak resmi: Jozsef Rippl-Rónai

can

16 TL
KDV DAHİL

ISBN: 978-975-07-0053-8

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi